

অসম আৰু অম্বিকাগিৰী ৰায়চৌধুৰী

সম্পাদক

ড° ৰামচৰণ ঠাকুৰীয়া

সহযোগী সম্পাদকসকল

ৰোহিণী কুমাৰ শীল

কামালুদ্দিন আহমেদ

আব্দুলকৰিম ভিক্টৰ

জয়ন্তী পাঠক

অসমীয়া আলোচনা-চক্ৰ

অসমীয়া বিভাগ : কটকট কলেজ : গুৱাহাটী

ASAM ĀRU AMBIKĀ-
GIRI RAYCHAUDHURI

A collection of articles on Assam and Ambikagiri Raychaudhury, compiled and edited by Dr. Ramcharan Thakuria and others, and published by the General Secretary, Asamiya Alochana-Sakra, Asamiya Department, Cotton College, Gauhati, 1st ed., 1989
Price : Rupees twenty four only.

। প্রকাশক : সম্পাদক, অসমীয়া আলোচনা-চক্র ● কটন কলেজ, গুৱাহাটী ।
প্রথম তাৰিখ ● এপ্রিল, ১৯৮৯ ।

বেটুপাতৰ বিক্ৰী : ত্ৰিশূলক গঠৈ ।
ছপাশাল : বি. পি. প্ৰিন্টাৰ্স ● গুৱাহাটী ।

মূল্য : ২৪.০০ (চব্বিশ) টকা বাবেহান ।

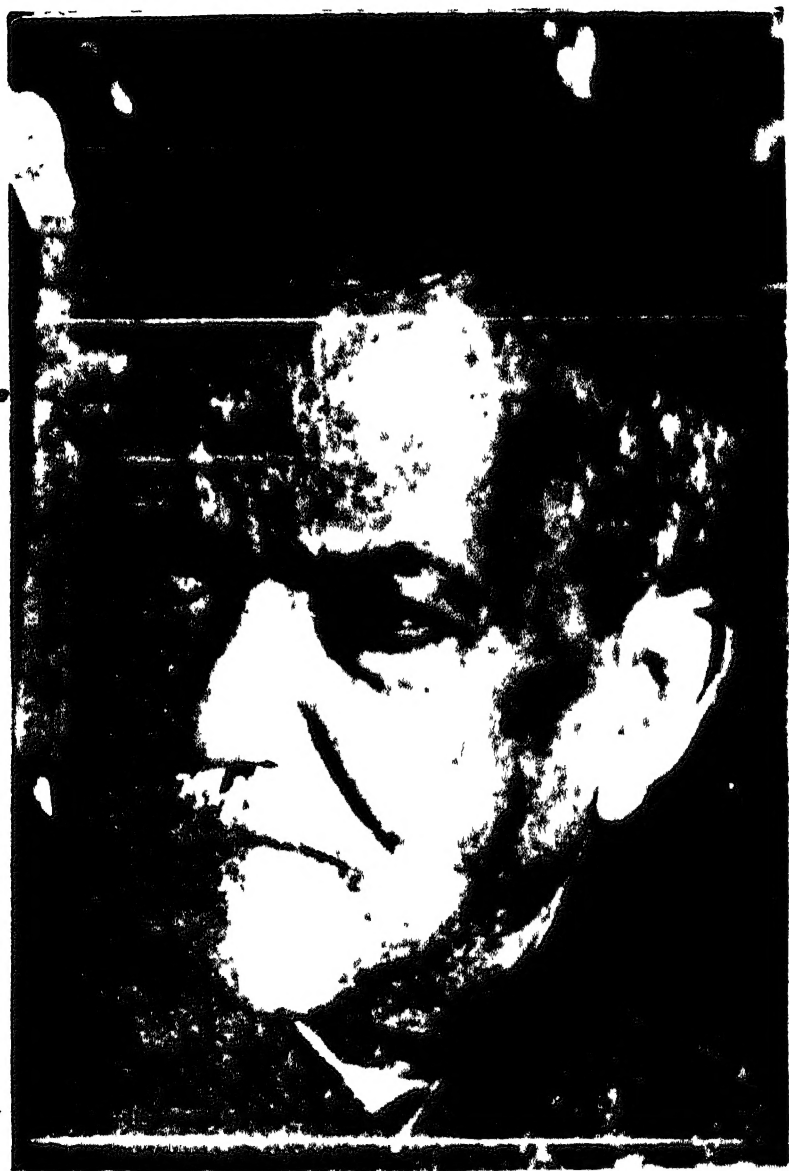

અમર
અતિથિ રજાના આસ્વાસન
જીવન આશુકિતિ કિયા
અમર હિંમતકલ
પરિત્ર સ્થિત

ଅସ୍ଥିକାଗିନୀ ବାସୀଚୌଧୁରୀ

ଜନ୍ମ : ୧୪ ଡିସେମ୍ବର, ୧୯୪୧

ମୃତ୍ୟୁ : ୨ ଜାନୁଆରୀ, ୧୯୭୭

আমাব ক'বলগীয়া

অম্বিকাগিৰী বায়চৌধুৰী অসমৰ এটি অবিহ্বলগীয়া নাম । এই নামটি উচ্চাৰণ কৰাৰ লগে লগে আমাব মনলৈ আহে— অসমত জাতীয়তা-বাদী চিন্তাধাৰাৰ কথা ; আৰু মনত পৰে অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ বেদীলৈ তেখেতে দি থৈ যোৱা বিশিষ্ট অবিহ্বলগীয়া কথা । গান্ধীজীয়ে এবাৰ কৈছিল যে তেখেতৰ জীৱনেই তেখেতৰ বাণী । এই একেখিনি কথাৰেই ভৱভাৱে বায়চৌধুৰীৰ ক্ষেত্ৰতো প্ৰয়োগ কৰিব পাৰি । ১৯০৪-০৫ চনৰ বঙ্গভঙ্গ আন্দোলনৰে পৰা ভাৰতীয় ৰাজনীতি আৰু মুক্তি সংগ্ৰামৰ দ্বাৰাত ওতঃপ্ৰোতভাৱে সোমাই পৰা এইজন্য মহাত্মাৰ কৰ্মক্ষেত্ৰলৈ পিছলৈ সৰ্বভাৰতীয় ৰাজনীতিৰ পৰা কালৰি কাটি আহি অসম সংৰক্ষণী সভা, জাতীয় মহাসভা, অসম যুৱক সমাজ আদি বিভিন্ন অনুষ্ঠানৰ যোগেদি অসমৰ থলুৱা সমস্যা, খ্ৰীষ্ট-বিচ্ছেদ, সীমা-নিৰ্ণয়, লোক-পিয়ল, অসম ৰাজ্যিক ভাষা প্ৰভৃতি একশ এবুৰ স্থানীয় সমস্যাত নিজকে এনেভাৱে জড়িত কৰি লৈছিল যে এসময়ত অসম আৰু অম্বিকাগিৰী— এটা হুটি শৰ যেন শুকীয়া শুকীয়া ভাবে মনলৈ মনাটোৱেটো টান লগা হৈ পৰিছিল । আজিৰ পৰা আঢ়ৈকুৰি বছৰৰো আগতে অসমৰ ডেকা শক্তিক আহ্বান জনাই তেখেতে গাইছিল : “জাগ ডেকা জাগ, জাগ আদি জাগ, স্বৰ্গ-মৰ্ত্য কঁপাই জাগ ; বিনাশি জাতিৰ, হুখ-দাৰিত্ৰ, ঘৃণিত গোলামী দাগ ।” সেই সময়ত বায়চৌধুৰীৰ এনে আহ্বানলৈ কোনেও বিশেষ মনোযোগ দিয়া নাছিল ; বৰং তাৰ বাবে বক্তৃতা তেখেতক বিচ্ছিন্নতাবাদী, সতীৰ্থম্ভা, প্ৰাদেশিকতা-বাদী, বঙাল খেদা নেতা আদি আখ্যাৰে ভেঁৰি কৰিছিল । কিন্তু শূখৰ বিৰয়, তেখেতৰ মহাপ্ৰয়াণৰ একুৰি বছৰৰ ভিতৰতেই অসমীয়া মানুহৰ সেই বিজয় সম্পূৰ্ণ নাইকীয়া হৈছে আৰু অসমৰ ডেকাশক্তি

আৰু জনগণে তেখেতৰ কল্পনাৰ 'ডেকা অসম' বাস্তৱত ৰূপায়িত কৰিবলৈয়ো বৰ্তমান আগবাঢ়ি আহিছে।

অসমীয়া জাতিৰ অতীত গ্ৰহণ পিতামহ ভীষ্মকপ এইজনা জটী পুৰুষৰ পৱিত্ৰ জন্ম-শতবাৰ্ষিকী উপলক্ষে কটন কলেজ অসমীয়া আলোচনা-চক্ৰৰ তৰফৰ পৰা প্ৰকাশ কৰিবলৈ সোৱা এই গ্ৰন্থখনিৰ লক্ষ্য আছিল ৰায়চৌধুৰীৰ অনন্য সাধাৰণ ব্যক্তিত্ব আৰু প্ৰতিভাৰ পৰিচয়ৰ লগতে সেই সময়ৰ অসমৰ সামাজিক, ৰাজনৈতিক আৰু অৰ্থনৈতিক অৱস্থাৰো চিত্ৰ এটি দাঙি ধৰা। কিন্তু বহু চেষ্টা কৰিও বিজ্ঞসকলৰ পৰা আমি বিচৰা কেইটিমান প্ৰবন্ধ সংগ্ৰহ কৰিব নোৱাৰিলোঁ। গতিকে আমাৰ সেই লক্ষ্য হয়তো সম্পূৰ্ণ নহ'ল। তাৰবাবে সজ্ঞানসকলে ক্ষমা কৰে যেন।

গ্ৰন্থখনি প্ৰকাশৰ বাবে আৰ্থিক সাহায্য আগবঢ়াইছে অসম চৰকাৰৰ শিক্ষা বিভাগ আৰু সাংস্কৃতিক সঞ্চালকালয়ে, আৰু ছপা কৰি দিছে বি, পি, প্ৰিণ্টাৰ্ছে। এই হেতুতে, অসম চৰকাৰৰ দুয়োটি বিভাগ আৰু বি, পি, প্ৰিণ্টাৰ্ছৰ কৰ্মীসকলে আমাৰ আন্তৰিক শলাগ যাচিহোঁ।

সৰ্বশেষত, যিসকলে কোনো কোনোৱে ভবাৰ দৰে 'বৰশী বোৱা আৰু গ্ৰন্থ-সম্পাদনা কৰা একে কাম' বুলি ভাবিয়ে হওক অথবা দুই এজনে চিন্তা কৰাৰ দৰে 'গ্ৰন্থ-সম্পাদনা সাহিত্য-চৰ্চ্চাৰ জটিল কামসমূহৰে এটি' বুলি মানিয়েই হওক আমাৰ ওপৰত এই দায়িত্ব অৰ্পণ কৰিছিল, সেইসকলৰ ওচৰত আৰু বিশেষকৈ যিসকলৰ অৰিহণাৰে এই গ্ৰন্থখনি পোহৰৰ মুখ দেখিলে, সেইসকল সদাশয় ব্যক্তিৰ ওচৰত আমাৰ আন্তৰিক কৃতজ্ঞতা প্ৰকাশ কৰিছোঁ।

২৫ জুন, ১৯৮৭

ৰামচৰণ ঠাকুৰীয়া

কটন কলেজ, গুৱাহাটী

আলোচনা চক্ৰৰ সম্পাদকৰ হু-আবাব

‘অসমীয়া আলোচনা-চক্ৰ’ অসমকে বৰি সমগ্ৰ উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলৰ
স্বাধীনম্পন্ন ছাত্র-ছাত্রীসকলে পাঠ-গ্ৰহণ কৰি অহা কটন মহাবিদ্যালয়ৰ
ছাত্র-ছাত্রীসকলৰ ভাষা-সাহিত্য চৰ্চ্চাৰ এটি লেখত লক্ষ্যসীমা
অবুঠান। জাতীয় সাহিত্য-সংস্কৃতিৰ চিন্তা-চৰ্চ্চাৰ অনুশীলনৰ সাক্ষী
বিহাৰে ১৯০১ চনত প্ৰতিষ্ঠিত এ, এচ, এল ক্লাবৰ আদৰ্শতেই ১৯৬২
চনত কটন কলেজ ‘অসমীয়া আলোচনা-চক্ৰ’ জন্ম হৈছিল।

চক্ৰৰ গতিশীলতাৰ স্বাক্ষৰ স্বৰূপে বিগত ১৯৮৪-৮৫ চনৰ বছৰটোৰ
কাৰণে যোৱা ১০ জানুৱাৰী (১৯৮৪ চন)ত বহা সাধাৰণ সভাত
অধ্যাপক ড॰ বামচৰণ ঠাকুৰীয়ে সভাপতি আৰু আমাক সাধাৰণ
সম্পাদকৰ দায়িত্ব অৰ্পণ কৰে। বিগত কালচোৱাত চক্ৰৰ অবিচ্ছিন্নত
কটনিগ্ৰনসকলৰ প্ৰতি কিমানখিনি সেৱা আগবঢ়াব পৰা হ’ল
তাৰ খতিয়ান এটিৰ লগতে কেনেকৈ নানা সমস্যাৰ মাজেৰে অসমীয়া
‘আলোচনা-চক্ৰৰ সম্পাদকৰ হু-আবাব’ শিতান এটি ‘অসম আৰু
অধিকাংশী বাসচৌধুৰী’ প্ৰবৃত্ত ঠাই দিব পৰা হ’ল তাক ধূল-বুলকটৈ
ইয়াত দাঙি ধৰা হ’ল।

অন্যলগ্নৰ পৰা এই অনুষ্ঠানটীয়ে কটনিগ্ৰনসকলৰ মাজত সাহিত্য-
চৰ্চ্চাৰ বাতাবৰণ সৃষ্টি কৰাৰ উপৰিও মাজে সময়ে বিভিন্ন বিষয়ৰ
পণ্ডিতসকলক আমন্ত্ৰণ কৰি আনি ভিন ভিন বক্তৃতাশালা অনুষ্ঠিত
কৰি আহিছে। নিয়মীয়া বৈঠকবোৰৰ উপৰিও শিকানুলক ভ্ৰমণ,
নাট্যাভিনয় আদি আৰু যোৱা কেইবছৰমানৰ ভিতৰত হেমচন্দ্ৰ
বৰুৱাৰ জন্ম-শতবাৰ্ষিকী, জ্যোতি সোৱণনী দিবস, গোহাণ্ডি বৰুৱাৰ
জন্ম-শতবাৰ্ষিকী, ড॰ মাইলুং ব্ৰনচনৰ বৃত্তা-শতবাৰ্ষিকী, শংকৰদেৱ

ভিৰোভাৱ তিথি আদি বিভিন্ন অনুষ্ঠান অনুষ্ঠিত কৰি আহিছে।

চক্ৰবৰ্ত্তী কৰ্মক্ষেত্ৰৰ পৰিসৰ বৃদ্ধি কৰাৰ উদ্দেশ্যেৰে যোৱা ১৭ চেপ্তেম্বৰ তাৰিখে সদৌ অসম ভিত্তিত এখনি কবিতা প্ৰতিযোগিতা আয়োজন কৰা হয় আৰু প্ৰথম আৰু দ্বিতীয় স্থান পোৱা ব্ৰজেনক একোখনকৈ মানপত্ৰ আৰু পুৰস্কাৰ প্ৰদান কৰা হয়। ইয়াৰ উপৰিও ১৯ জানুৱাৰী তাৰিখে হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাৰ ডেবল বছৰীয়া জন্ম-শতবাৰ্ষিকী, ব্ৰাউনৰ মৃত্যু-শতবাৰ্ষিকী আৰু অসমকেশৱী অন্তিকাগিনী বায়চৌধুৰীৰ জন্ম-শতবাৰ্ষিকী উৎসৱ যথাযোগ্যভাৱে পালন কৰা হয়। অসম সাহিত্য সভাৰ প্ৰাক্তন সভাপতি ব্ৰহ্মৰ বীৰেণ বৰকটকীৰ উপৰিও সাহিত্য সভাৰ কেবাগৰাকীও প্ৰাক্তন সভাপতি অনুষ্ঠানসমূহত যোগদান কৰে।

যোৱা ১৯ আগষ্ট (১৯৮৬) তাৰিখে অসম সাংস্কৃতিক সঞ্চালকালয়ৰ সৌজন্যত আৰু চক্ৰবৰ্ত্তী উদ্যোগত 'অসমৰ নাট্য আন্দোলন, শীৰ্ষক আলোচনা-সত্ৰ এখনি অনুষ্ঠিত হয়। এই আলোচনা-সত্ৰ উদ্বোধন কৰে অসমৰ শিক্ষামন্ত্ৰী মাননীয় শ্ৰীযুত বুদ্ধাবন গোস্বামীদেৱে। শিক্ষা আয়ুক্ত শ্ৰীযুত কমলেশ্বৰ বৰাদেৱেও ইয়াত যোগদান কৰে। সভাত সভাপতিত্ব কৰে চক্ৰবৰ্ত্তী সভাপতি ড° ৰামচৰণ ঠাকুৰীদেৱে। এই সভাত বাজ্যিক সাংস্কৃতিক সঞ্চালক আনন্দমোহন ভাগৱতী, ড° সত্যেন্দ্ৰনাথ শৰ্মা, ড° লীলা গগৈ, আদি বিশিষ্ট ব্যক্তিসকলে যোগদান কৰে। সামৰণী উৎসৱত পোৰোহিত্য কৰে অসমীয়া বিভাগৰ মুখ্য অধ্যাপিকা শ্ৰীযুতা ভুবনেশ্বৰী বৈশাই। সন্ধিয়া 'কচুৱা সাংস্কৃতিক সংঘৰ' দ্বাৰা 'ৰামবিজয়' নাট ভাওনা অভিনীত হয়। ভাওনা উদ্বোধন কৰে অসমৰ গড়কাপ্তানী মন্ত্ৰী শ্ৰীঅতুল বৰাদেৱে।

ইয়াৰ উপৰিও চক্ৰৰ কালবপৰা এই বছৰটোত কেবাখনিও
 প্ৰাচীৰ পত্ৰিকা উলিওৱা হয়। এনেদৰে বিবিধ কাৰ্য্যক্ৰমণিকাৰ
 যাজেৰে আমাৰ কাৰ্য্যকালৰ অন্ত পৰে। ইয়াৰ লগে লগে ১৯৮৬-৮৭
 চনৰ বাবে অধ্যাপক শ্ৰীদ্বিজেন্দ্ৰ নাৰায়ণ গোস্বামীক সভাপতি আৰু
 শ্ৰীঅংশুমান দাস আৰু শ্ৰীবীপেন নাথক যুটীয়া সম্পাদক হিচাপে
 চক্ৰৰ দায়িত্ব অৰ্পণ কৰা হয়।

এই বছৰতে অসম কেশৰী অধিকাগিৰী বায়চৌধুৰীৰ জন্ম-শত-
 বাৰ্ষিকী উপলক্ষে এখনি গ্ৰন্থ প্ৰকাশ কৰিবলৈ চক্ৰই সিদ্ধান্ত লয়।
 এটা উদ্দেশ্যেৰে অসম চৰকাৰৰ শিক্ষা বিভাগৰ পৰা ৬০০০.০০ টকা
 আৰু সাংস্কৃতিক সঞ্চালকালয়ৰ পৰা ২০০০.০০ৰ দুটি আৰ্থিক সাহায্য
 লৈ গ্ৰন্থখনি প্ৰকাশৰ ক্ষেত্ৰত আগবাঢ়া হয়। কিন্তু বিভিন্ন অন্তৰ্বিধাৰ
 সন্মুখীন হ'ব লগা হোৱা বাবে গ্ৰন্থখনিৰ প্ৰকাশত কিছু পলম হয়।
 তথাপিও পলমকৈ হলেও 'অসম আৰু অধিকাগিৰী বায়চৌধুৰী'
 নামৰ গ্ৰন্থখনি প্ৰকাশ হোৱাত সকলোৰে এটি বহুদিনীয়া অভাৱ
 পূৰণ হ'ব বুলি আশা কৰিছে।

গ্ৰন্থখনিত বায়চৌধুৰীদেৱৰ গিচিৰ জীৱনৰ বিভিন্ন দিশত
 আলোকপাত কৰিবলৈ যত্ন কৰা হৈছে। কিন্তু বায়চৌধুৰীদেৱৰ
 কণ্ঠময় জীৱনৰ সকলো দিশ এখনি সৰু গ্ৰন্থত প্ৰকাশ কৰা
 অসম্ভৱ। দেশৰ স্বাধীনতাৰ বাবে, অসমীয়া জাতিৰ জাতীয় অস্তিত্ব
 বজাই ৰাখি কেনেদৰে একজন মহান ভাৱভাৱী হ'ব পাৰি, ইত্যাদি
 বিভিন্ন ক্ষেত্ৰত আগবাঢ়ি বায়চৌধুৰীৰ তত্তদানসমূহৰ বিষয়ে
 আলোকপাত কৰাই এই গ্ৰন্থখনিৰ উদ্দেশ্য। এনে এখনি মহৎ-
 গ্ৰন্থ প্ৰকাশ কৰিবৰ বাবে সমৰ্থ হোৱাৰ বাবে চক্ৰই ধন্য ধন্য
 লগতে অসম চৰকাৰৰ শিক্ষা বিভাগ আৰু সাংস্কৃতিক সঞ্চালকালয়
 পৰা পোৱা আৰ্থিক সাহায্যৰ বাবে চক্ৰৰ তৰফৰ পৰা দুয়োটা
 বিভাগৰে অলাগ লৈছে। লগতে যোৰ কাৰ্য্যকালৰ সময়ছোৱিত চক্ৰক

অধিক সজ্জিত কৰা আৰু বিভিন্ন সময়ত পোৱা দিহা পৰামৰ্শৰ বাবে চক্ৰৰ সভাপতি অধ্যাপক ড° বামচৰণ ঠাকুৰীদেৱৰ ওচৰত যি বিশেষভাৱে কৃতজ্ঞ। কোষাধ্যক্ষ, অধ্যাপক জীনাৰামৰ শৰ্মা, হিচাপ পৰীক্ষক ড° বমেশ পাঠক, মুখ্য অধ্যাপিকা জীতুৱনেশ্বৰী বৈশ্য, ড° হেমন্তকুমাৰ শৰ্মা, অধ্যাপক জীৱিতেন্দ্ৰ নাৰায়ণ গোস্বামী, অধ্যাপক জীৱদন শইকীয়া প্ৰভৃতিলৈয়ো মোৰ ভক্তি ভৰা কৃতজ্ঞতা যাচিছে।। লগতে, মোক সকলো দিশতে সহযোগ কৰা বাবে চক্ৰৰ সহকাৰী সম্পাদক এম. কামালুদ্দিন আহমেদৰ উপৰিও আবুৰকব ছিদ্দিক, আবুল হচেইন আৰু অসমীয়া বিভাগৰ সমূহ কৰ্তনিস্থান বন্ধু-বান্ধৱীলৈ মোৰ শলাগ জনাইছোঁ।।

১ ফেব্ৰুৱাৰী, ১৯৮৭

ৰোহিণী কুমাৰ শীল

সম্পাদক,

‘অসমীয়া আলোচনা-চক্ৰ, কটন কলেজ

সম্পাদনা সমিতি

সভাপতি : অধ্যাপিকা ভূবনেশ্বরী বৈশা

উপদেষ্টাসকল : অধ্যাপক নাহারুল কর্না

অধ্যাপক ফজলুল নাহারুল মোসাদ্দী

অধ্যাপক বনন শইকীয়া

অধ্যাপক পরন কুমাৰ বৰুৱা

ড° বয়েশ পাঠক

সম্পাদক : ড° বাহচৰণ ঠাকুৰীয়া

সহযোগী সম্পাদকসকল : বোহিনী কুমাৰ খীল

কামালুদ্দিন আহমেদ

আবু বকর হিদ্দিক

জয়ন্তী পাঠক

সদস্যসকল : পরন বৰদলৈ

কেশৱ গগৈ

বীৰেন শইকীয়া

বয়েল আহমেদ

হেমন্ত ডেকা

অকল বৰা

আবুল হাছেইন

সূচীপত্ৰ

অসম আৰু অসমীয়া

পত্ৰন বৰণলৈ

১

উনবিংশ শতিকাৰ অসমত জাতীয় চেতনাৰ উদ্বেগ

অধ্যাপিকা ভূবনেশ্বৰী বৈশা

৭

উনবিংশ শতিকা আৰু অসমীয়া ভাষা

ড° বমেশ পাঠক

১২

অধিকাগিৰী বান্ধোঁধুৰীৰ জীৱন-পত্ৰী

ডঃ আবুদক্কৰ ছিদ্দিক

২৬

পূৰ্ব-স্বাধীনতা কালৰ অসমৰ মহিলা

আৰু অধিকাগিৰী বান্ধোঁধুৰী

অধ্যাপক বদনচন্দ্ৰ শইকীয়া

৪০

উত্তৰ-স্বাধীনতা কালৰ অসমৰ

মহিলা আৰু অধিকাগিৰী

বনীচন্দ্ৰ বৰুৱা

৫৬

অসমত কংগ্ৰেছ আৰু অধিকাগিৰী

অধ্যাপক ভগসিৰী বান্ধোঁধুৰী

৬৪

অধিকাগিৰী বান্ধোঁধুৰী আৰু

অসম সংৰক্ষণী সভা

অধ্যাপক বাহুল ঠাকুৰীয়া

৮১

অধিকাগিৰী বান্ধোঁধুৰী আৰু জাতীয় মহাসভা

অধ্যাপক দ্বিজেন্দ্ৰ নাৰায়ণ গোস্বামী

৮৬

অধিকাগিৰী আৰু অসম বুদ্ধক মহাজ

অনন্ত কুমাৰ শৰ্মা

৯৫

অসমৰ আৰ্থ-সামাজিক উন্নয়ন

আৰু অধিকাগিৰী

ভুক্তিত্তা বান্ধোঁধুৰী

১০২

অধিকাগিৰী বান্ধোঁধুৰীৰ জাতীয়তাবাদ

যুগল দাস

১১১

বান্ধোঁধুৰীৰ বাৰ্জনৈতিক চিন্তাধাৰা

ড° বামচৰণ ঠাকুৰীয়া

১১৭

অসমীয়া কবিতাত জাতীয়তাবাদ আৰু

অধিকাগিৰী বান্ধোঁধুৰী

অধ্যাপক যোগেশ দাস

১২৩

অধিকাগিৰীৰ গীত

নাৰায়ণ বেজবৰুৱা

১৩৮

বান্ধোঁধুৰীৰ কবিতাত জাতীয় চিন্তাধাৰা

কেশৱ গগৈ

১৫০

বান্ধোঁধুৰীৰ দেশপ্ৰেমূলক কবিতা

ড° যমুনা লক্ষ্মীচৌধুৰী

১৫৬

পৰিশিষ্ট

বান্ধোঁধুৰীৰ বচনা-পত্ৰী

অন্নপূৰ্ণা পাঠক

অসম আৰু অসমীয়া

পৰৱৰ্ত্তমান

অসম নামটো আপেক্ষিকভাৱে নতুন। দ্বাদশ শতিকাৰ আগলৈকে এই নামৰ কোনো বাত্যাথকাৰ কথা উল্লেখ পোৱা নাযায়। পুৰণি কালত আমাৰ দেশখনৰ নাম প্ৰাগজ্যোতিষ আৰু কামৰূপ আছিল; আৰু তেতিয়া ইয়াৰ ভৌগলিক সীমাবেশা যথেষ্ট বিস্তৃত আছিল। অৱশ্যে বৈষ্ণৱ সাহিত্য, চৰিত পুৰি আৰু খনচৰেৰক বুৰঞ্জীত অসম বা আসাম শব্দৰ ব্যৱহাৰ পোৱা যায়। “ইংৰাজ আগমনৰ সময়ৰেপৰা (১৮১৬) সত্যানিনৈক আচাম আৰু আসাম ব্যৱহাৰ হ’বলৈ ধৰে। পিছত অসম সাহিত্য সভাই এটা প্ৰস্তাৱৰূপে অসম শব্দটো সংকলন গ্ৰহণযোগ্য ক’ব লাগি ধৰে।” :

অসম নামৰ উৎপত্তি সম্বন্ধে পণ্ডিতসকলে ভিন ভিন অভিমত লাগি ৰাখিছে। ড° শুনীতি কুমাৰ চট্টোপাধ্যায়ে ভাবে যে শান শব্দৰেপৰাই অসম আৰু আহোম শব্দৰ উদ্ভৱ হৈছে। ড° বাণীকান্ত কাকতিয়ে লিখিছে: “The word Assam was connected with the shan invaders of the Brahmaputra Valley. Since 1228 the easternmost part of the valley came under the domination of a section of the great Thāi (Tāi) or Shan race which spreads eastwards from the border of Assam over nearly the whole of further India and far into the interior of China. It seems curious that while the Shan invaders

called themselves *Tai* (*Gait* : p. 245) they came to be referred to as *Āsām*, *Āsam*, *Asam* and *Acam*, by the natives of the province.”^১ আনহাতে ড° প্ৰতাপ চন্দ্ৰ চৌধুৰী আৰু ড° পদ্মেশ্বৰ গগৈৰ মতে অসম শব্দৰ উৎপত্তি হৈছে হা-শাম-বপৰা। ডিম্বেশ্বৰ নেওগৰ ধাৰণাত শ্যাম শব্দৰপৰাই আশ্যাম বা অসম শব্দৰ উৎপত্তি। শ্যামসকলে অধিকাৰ কৰা স্থানক বড়োসকলে হা-শ্যাম বুলিছিল। এই হা-শ্যামৰপৰাই অসম নামৰ উৎপত্তি হোৱা বুলি ৰাজমোহন নাথে অনুমান কৰে।

প্ৰাচীন প্ৰাগজ্যোতিষ আৰু কামৰূপৰ লগত ভাৰতৰ অন্যান্য প্ৰান্তৰ যোগাযোগ পকাৰ প্ৰমাণ মহাভাৰতৰ যুগৰপৰাই আছে। গেইট চাহাবে শ্ৰীকৃষ্ণ অসমলৈ অহাৰ ঐতিহাসিক ব্যাখ্যা এনেদৰে দিছে: “The story of Krishna’s invasion may perhaps be taken to indicate an expedition by some ancient Aryan chief.”^২

“এই দুয়োটা নামৰ ক্ষেত্ৰতো পিছৰ কালত সংস্কৃতীয়া অথ আৰোপ কৰিলেও দুয়োটা নামৰ উৎপত্তিৰ মূল আৰ্বেতৰ ভাষাহে। সিন্ধু-গংগা উপত্যকাৰপৰা দক্ষিণ-পূব এছিয়াৰ বিভিন্ন ঠাইলৈ আৰ্য-সভ্যতা প্ৰাগৈতিহাসিক কালত বিয়পাৰ প্ৰমাণ আছে। সেইবাবে ভাৰতৰ পশ্চিম অঞ্চলৰ বহু ঠাইৰ নামৰ অনুকৰণত আৰ্য সভ্যতা বা হিন্দু সভ্যতাই পূবৰ বিভিন্ন ঠাইৰ নামকৰণ কৰি লৈছিল বোলা মতটিও এই ক্ষেত্ৰত প্ৰণিধানযোগ্য।”^৩

তৃতীয়-চতুৰ্থ শতিকাৰপৰাই কামৰূপৰ উল্লেখ আছে। কামাৰ ভাস্কৰবৰ্মনৰ ৰাজত্ব কালত অহা চীনা পৰিব্ৰাজক হিউয়েনচাঙৰ

১ এছামিছ—ইট্‌ছ্ কৰমেচন এণ্ড ডেভেল’পমেণ্ট, তৃতীয় প্ৰকাশ, পৃ. ১-২।

২ চাৰ এডৱাৰ্ড গেইট, এ হিষ্ট্ৰি অব্ এছাম; বিপ্ৰিণ্ট, ১৯৬৭, পৃ. ১৫।

৩ ড° নগেন শইকীয়া, ‘অসম আৰু অসমীয়া’ (সংস্কৃতি সঙ্কলনত সন্নিবিষ্ট), পৃ. ১১২।

বৰ্ণনাত 'কামলুপ'ৰ পৰিধি দহহেজাৰ 'লি' আছিল। তদুপৰি পৰি-
ব্রাজক পৰাৱৰ্তীয়ে লিখিছিল: "লেশখন দ আৰু বতাহত জলীয়
ভাপ বেছি। খেতি নিৰমমতে হয়। বতৰ ভাল। নগৰলৈকে
বহুতো স্থিতি আৰু পুখুৰী আছে। নগৰিকসকল সাধু প্ৰকৃতিৰ।
ভাষা মধ্য-ভাৰতৰ ভাষাবপৰা কিছু বেলেগ।" সন্ধ্যাট সন্ধ্যাকৃত
'এলাছাবাদ শুভ'ভো কামৰূপৰ নাম আছে। কুমাৰ ভাৰতবৰ্ষৰ
নিধানপুৰ কলিৰূপৰা উক্তৰ পুৰাণাটীত থকা কাণাই বৰশীৰোণী
শিলালিপিলৈ কামৰূপৰ প্ৰাচীন ইতিহাস, বাস্তৱনৈতিক আৰু ভৌগোলিক
পৰম্পৰাৰ পৰিচয় পোৱা যায়। বৰ্মন স্লেজ, পাল, বৰাহীপাল দেব,
চুতীয়া কোড, বহাবী আৰু আহোমসকলৰ ইতিহাসেই অসমৰ ইতিহাস।

হুঁপুৰ বড়োসকল অসমৰ আদিম অধিবাসী। আহোম বা
টাইজাতিয়ে ইয়োলম শক্তিকাৰণবাহে অসমৰাজ্য শাসন কৰে।
আৰ্শি গৌড়ীলোকক লিখি উপত্যকা পাৰ্বত্য ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকাৰ বিতাপি
লয়। মে'গলৰ অসম আক্ৰমণত একালেদি অসমৰ লগত দিল্লীৰ
ৰোগাৰোগ জাৰ আনকালেদি সংস্কৃতিৰ সমন্বয় গঢ়ি উঠে। "যদি
মৌল-পাঠানৰ সৰ্বশাসী আক্ৰমণেই জাতিটোৰ প্ৰাণত অভ্যুৎপ্ৰেৰণাৰ
সকাৰ কৰিছিল, তেনেহলে ডেওবিলাকেই আশান বা আশা'ৰ
বুনি নামকৰণ কৰাটো একো আশ্চৰ্য্য নহয়। লেশখনৰ চিত্তবৃত্ত
খিটো জাতিয়ে আক্ৰমণৰ স্তম্ভপ্ৰসাবী পৰিণতি বোধ কৰিবলৈ নেতৃত্ব
দিছিল ডেওবিলাকেই শ্যান বা শ্যাম।"

অসমীয়া জাতি বিচিন্ন নৃপেষ্ঠীৰ প্ৰজাতীয় উপাদানবহুবা
গঠিত। স্বদপাৰ্বত্য অসমীয়া জাতি গঠনৰ উপাদানসমূহ আলোচনা
কৰিলেহে অসমীয়া জাতি বুলিলে কোন জনগোষ্ঠীক বুজাব লাগে এটা
ধাৰণা কৰিব পৰা যায়। ড° কুবনৰোহন দাসে অসমীয়া জাতি
গঠনত দুটা মৌলিক দিশৰ কথা উল্লেখ কৰিছে: "এটা মৌলিক

দিশ হ'ল বিভিন্ন প্ৰজাতীয় উপাদানৰে গঠিত অসমৰ মানুহৰ জৈৱিক চৰিত্ৰ বা আৱৰণিক ৰূপ; আনটো দিশ হ'ল অসমৰ মানুহৰ সংস্কৃতি।^৬ প্ৰজাতি এটা 'ধাৰণা' আৰু এই 'ধাৰণা'ৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰিহে বিভিন্ন ব্যাখ্যা আগবঢ়াই আহিছে। কিন্তু এই ক্ষেত্ৰত এটা কথা লক্ষণীয় যে সাম্প্ৰতিক কালত প্ৰজাতি, প্ৰজাতি গঠন, প্ৰজাতি শ্ৰেণীকৰণ, প্ৰজাতি-বিশ্লেষণ ইত্যাদি সম্পৰ্কে নকৈ পৰীক্ষা-নিৰীক্ষা কৰি থকা হৈছে। আনকি বৰ্তমানৰ কোনো কোনো পণ্ডিতে আগৰকালৰ প্ৰজাতিৰ গঠন আৰু শ্ৰেণীকৰণ-সম্পৰ্কে সন্দেহ প্ৰকাশ কৰে। সি যি কি নহওক, প্ৰজাতি পৰিৱৰ্তনশীল আৰু বিভিন্ন কাৰণত বিভিন্ন প্ৰক্ৰিয়াত প্ৰজাতিৰ ৰূপ সলনি হয়। মুখ্য জৈৱিক বা আৱৰণিক ৰূপৰ কাৰণ চাৰিটা বুলি ধৰা হয়— উৎপৰিৱৰ্তন, নিৰ্বাচন, জিনৰ সম্প্ৰবাহ আৰু সংমিশ্ৰণ। এই কাৰণসমূহৰ প্ৰত্যেক এবাৰীকৰণ, উৎপৰিৱৰ্তন ইত্যাদি কাৰকে শক্তিশালী আৰু সক্ৰিয় হোৱাত সহায় কৰে। অসমীয়া জাতি গঠনতো বিভিন্ন নৃগোষ্ঠীৰ উপাদান প্ৰক্ৰিয়া বিশেষভাৱে উল্লেখযোগ্য। উক্ত জনগোষ্ঠীৰ মাজত মঙ্গোলয়, অট্ৰিক, নেগ্ৰিটো প্ৰভৃতি প্ৰজাতিমূল থকাৰ কথা পণ্ডিতসকলে উল্লেখ কৰিছে। এটা কথা মনকৰিবলগীয়া যে অসমৰ বাহিৰে ভাৰতৰ কোনো আন ৰাজ্য বা অঞ্চলতে মঙ্গোলয় প্ৰজাতিমূল জনগোষ্ঠীৰ এনেকুটা বিপুল পৰিমাণৰ বসতি আৰু কৰেছীয়া প্ৰজাতিমূল সম্প্ৰদায়ৰ লগত স্বাংগীকৰণ দেখা নাযায়। বৰ্তমানৰ অসমীয়া জাতি গঢ়ি উঠিব পাৰিছে পৃথিৱীৰ এই দুই বৃহৎ মানৱগোষ্ঠীৰ ভেজৰ সংমিশ্ৰণত আৰু অসমীয়া জনসংস্কৃতিৰ মূল ভেটি প্ৰতিষ্ঠিত হৈ উঠিছে এই দুই গোষ্ঠীৰ অজস্ৰ ক্ষুদ্ৰ ক্ষুদ্ৰ সম্প্ৰদায়ৰ সাংস্কৃতিক অন্তঃক্ৰিয়া (interaction), স্বাংগীকৰণ (assimilation) আৰু সমন্বয় (integration)

৬ ড° ভুবন মোহন দাস, অসমৰ মানুহ : প্ৰজাতি আৰু সংস্কৃতি : এটি দৃষ্টিপাত, ১৯৮৬, পৃ. ৮।

জৰিয়তে।”^৭

প্ৰাচীন কালৰেপৰা অসমলৈ বিভিন্ন প্ৰজাতিমূলীয়া লোকৰ প্ৰব্ৰজন হৈছে। দক্ষিণ-পূব এছিয়াৰপৰা অহা মঙ্গোলীয় প্ৰজাতিমূলৰ লোকে বিভিন্ন সময়ত দলবদ্ধভাৱে এই অঞ্চললৈ আহে আৰু ইয়াত বসবাস কৰে। অষ্ট্ৰিকভাষী লোকসকল মন্থামেৰ সম্প্ৰদায়ৰ আৰু এই অঞ্চললৈ অহা প্ৰাচীনতম গোষ্ঠী। অষ্ট্ৰিকসকলৰ গাৰ বৰণ মুগা হালধীয়া। তেওঁলোক ‘ককনা-প্ৰৱণ, উদ্ধাম আৰু বড়িয়াল’ ধানখেতি কৰা, তা:মাল-পাণ বোৱা, খোৱা-বোৱা আদি পদ্ধতি তেওঁলোকৰপৰাই অহা বুলি অনুমান কৰা হয়। কোল, মুণ্ডা, হো, চিনটেং, খোছো আদি অষ্ট্ৰিক গোষ্ঠীৰপৰা বিভক্ত হৈছে। মৰাণ-সকলৰ মাজতো অষ্ট্ৰিক উপাদান থকা বুলি কোনো কোনো পণ্ডিতে অনুমান কৰে। অসমৰ চাহ-বাগিছাৰ অসমীয়াসকলৰ মাজতেই বৰ্তমান অষ্ট্ৰিক গোষ্ঠীৰ উপাদান লক্ষ্য কৰা যায়। নৃতাত্ত্বিক বিচাৰত খাছি আৰু মিজোসকল মঙ্গোলীয় গোষ্ঠীৰ।

অসমৰ তৈয়াম অঞ্চলত বসবাস কৰা বড়োসকল তিব্বত-বৰ্মীয় ভাষা-গোষ্ঠীৰ দ্বিতীয় প্ৰাচীনতম অধিবাসী। অসমৰ জন-সংস্কৃতিৰ ক্ৰমবিকাশৰ মূলতঃ হ’ল এই গোষ্ঠীৰ জনজাতীৰ সংস্কৃতিৰ সময়ৰ। চুতীয়া, মিছিং, কাৰ্বি, মৰাণ, দেউৰী আৰু আহোম জনগোষ্ঠীৰ লোকসকল মঙ্গোলীয় প্ৰজাতিৰ জনগোষ্ঠী। এই জনগোষ্ঠীসমূহৰ দক্ষিণ-পূব এছিয়াৰপৰা অসমলৈ প্ৰব্ৰজন হয়। “চুতীয়া আৰু আহোম-সকল ৰাজকীয় পৃষ্ঠপোষকতাবাৰা হিন্দুধৰ্ম গ্ৰহণৰ জৰিয়তে ভাৰতীয় সংস্কৃতিৰ মূল কৃতিৰ লগত মিলি যায়।…… এই দুই সম্প্ৰদায়ই পৃথিৱীৰ বৃহৎ চুটা প্ৰজাতিৰ [ককেচীয় (আৰ্য) আৰু মঙ্গোলীয়] সংমিশ্ৰণৰ সৰ্বপ্ৰথম দৃষ্টান্ত।”^৮

৭ ড° মনমোহন দাস, ‘অসমীয়া জাতি গঠন-সমস্যা’ (প্ৰান্তিক, ৪ৰ্থ বছৰ, ৮ম সংখ্যা, ’৮৫-ত সন্নিৱিষ্ট)।

৮ ড° মনমোহন দাস, ‘অসমীয়া জাতি গঠন-সমস্যা’।

অসমীয়া জনগোষ্ঠীৰ বিশাল গোষ্ঠীটো হৈছে মঙ্গোলীয় গোষ্ঠী। এই গোষ্ঠীৰ হুটা ভাগ হ'ল— তিব্বত-বৰ্মা আৰু টাইচীন। তিব্বত-বৰ্মা ভাষাগোষ্ঠীক আৰু তিনিটা ভাগত ভাগ কৰা হৈছে— তিব্বত-হিমালয়ী, উত্তৰ অসম আৰু অসম-বৰ্মা। টাই-চীনৰ হুটা ভাগ— খামটি-ফাকিয়াল আৰু টাই-শান। তিব্বত-হিমালয়ীৰ হুটা ভাগ ভোতীয় আৰু হিমালয়ী। অসম-বৰ্মা ভাগৰ তিনিটা ভাগ— বড়ো, নগা আৰু কুকিচীন। উত্তৰ অসম ভাষাগোষ্ঠীৰলোক অকণচলত আছে। বৰ্তমানলৈ এই ভাষাগোষ্ঠীৰ প্ৰামাণ্য আলোচনা হোৱা নাই। এই অঞ্চলত প্ৰচলিত কিছুমান ভাষাগোষ্ঠী হ'ল— অ'কা, ডফলা বা নিচি, আদি, মিৰি বা নিচিমিৰি, মিহিং, মিচিমি (ইন্দ, ডিগাক, মিজু), চিংফৌ, আপাটানি গালং মিঞা পাদান, টাগিন ইত্যাদি।

অসমত বাসকৰা বাক্সণ, দৈৱভক্ত বা গণক, কলিতা, কাম্বুজ আদিৰ লগত আলপাইনসকলৰ আৰু 'অসমৰ কলিতাসকলৰ একাংশ আৰু কৈৱৰ্তসকলৰ একাংশৰ মাজত দ্ৰাবিড়ী ঠালৰ নৃতাত্ত্বিক পৰিচয়ৰ কিছু লক্ষণ থাকিব পাৰে।' তেনেহলে অসমৰ মুছলমানসকলৰ আনয়নিক লক্ষণ বিশ্লেষণ কৰিলে নৃতাত্ত্বিকৰ দৃষ্টিত পাৰ্থক্য দৰা পৰে। কোনো এটা গোষ্ঠীৰ মাজতে সম্পূৰ্ণ আবহবিক বা জৈৱিক দিশ এনেক হিছাপে দেখা নাযায়। অৰ্থাৎ সকলো জনগোষ্ঠীৰ মাজত এটা মিশ্ৰৰূপ আছে। এই মিশ্ৰৰূপত অসমীয়া জাতি গঢ়ি উঠিছে। স্বকপাৰ্থত, নানা যুগৰ নানা ঘটনা অতিক্ৰম কৰি যি জাতি-প্ৰজাতিয়ে অসমত চাৰিসীমাৰ ভিতৰত বসবাস কৰি সংহতি আৰু অসমৰ বৈশিষ্ট্য বৰ্ণনা কৰি আহিছে— সেয়ে অসমীয়া জাতি।

৯. ড° উপেন্দ্ৰনাথ গোস্বামী, ভাষা বিজ্ঞান।

উনবিংশ শতিকাৰ অসমত জাতীয় চেতনাৰ উদ্বেগ

ভুবনেন্দ্ৰনাথ বৈশা

দেশপ্ৰেম বা জাতীয়তাবোধ মানুহৰ স্বভাৱজাত। শিক্ষিত-অশিক্ষিত, ধনী-দুখী, উচ্চ-নীচ, সভ্য-অসভ্য সকলো মানুহৰে অগ্ৰবত দেশপ্ৰেমৰ ভাব থাকে। নিজৰ মাতৃক ভাল পাবলৈ যেনেকৈ কাকো শিক্ষাৰ নেলাগে, তেনেকৈ দেশ-মাতৃক ভাল পাবলৈও কোনো শিক্ষা বা তালিমৰ আবশ্যকতা নাই। কিন্তু ‘দেশপ্ৰেম’ বা ‘জাতীয়তা বোধ’ আৰু ‘জাতীয় চেতনা’ৰ মাজত সামান্য পাৰ্থক্য আছে। ‘বোধ’ আৰু ‘চেতনা’ মূলতঃ একে যদিও ‘জাতীয়তাবোধ’ বুলিলে যি বুজায় ‘জাতীয় চেতনা’ বুলিলে ঠিক সেইটো বুজায়। ‘জাতীয়তা বোধ’ বা জাতীয়তাৰ ভাব সকলোৰে অন্তৰত থাকে; সিয়েই যেতিয়া কোনো এটা বিশেষ কাৰণত সমূহীয়ভাৱে জাগ্ৰত হৈ উঠে, তেতিয়া সি ‘জাতীয় চেতনা’ত পৰিণত হয়। দেশখন বা জাতিটো যেতিয়া কোনো সংকটৰ সন্মুখীন হয়, তেতিয়াই ‘জাতীয় চেতনা’ জাগি উঠে। সাধাৰণতে: বহিঃশত্ৰুৰ আক্ৰমণ, জাতিৰ ওপৰত বিনেশী শক্তিৰ আধিপত্য আদি ৰাজনৈতিক কাৰণ নাইবা অর্থ-নৈতিক শোষণ, জাতীয় সংস্কৃতিৰ বিপন্ন অৱস্থা আদি কাৰণত যেতিয়া জাতিটো বা দেশখনে এটা সন্ধিক্ষণত আহি উপস্থিত হয়, তেতিয়াই মানুহৰ অগ্ৰবত সূত্ৰ হৈ থকা জাতীয় ভাব জাগ্ৰত হয়, আৰু যুগ্মসাৰীৰ দৰে সমগ্ৰ জাতিটোৰ মাজত বিয়পি পৰে। ই বহু পৰিমাণে স্বতঃস্ফূৰ্ত যদিও সুপৰিচালিত জাতীয় চেতনাই সুপৰিণতি লাভ কৰে। আচাৰ কৰ্মীৰ নবীন শ্ৰেণী বৰদলৈ, দেশভক্ত ভকণৰাম কুকন, লোকপ্ৰিয় গোপীনাথ বৰদলৈ, অসম দেশৰী অধিকাৰী বাৰাণচৌধুৰী আদি সুযোগ্য নেতাসকলৰ পৰিচালনাত ভাৰতৰ জাতীয়

আন্দোলনৰ অংশ হিচাপে অসমৰ আন্দোলনেও ইয়াক সফল কৰি তোলাত অবিহণ। যোগাৰ পাৰিছিল।

অসমীয়াৰ বীৰত্ব আৰু দেশপ্ৰেম ইতিহাস প্ৰসিদ্ধ। মোতৰ বাৰকৈ মোগলৰ আক্ৰমণ প্ৰতিহত কৰা অসমীয়া জাতিৰ সাহস, বীৰত্ব বা দেশপ্ৰেমৰ অভাৱ নাছিল; কিন্তু ঊনবিংশ শতিকাৰ প্ৰথমৰ ফালে সেই সাহস, সেই বীৰত্ব যেন কিছু স্তিমিত হৈ পৰিছিল। অষ্টাদশ শতিকাৰ মাজভাগৰপৰা আৰম্ভ হৈ প্ৰায় অৰ্ধ-শতিকা জুৰি চলা মোৰামৰীয়া বিদ্ৰোহ, আহোম ৰাজত্বৰ শেষৰ ফালে ৰাজ-শক্তিৰ দুৰ্বলতা আৰু বিষয়াসকলৰ ক্ষমতা লৈ হোৱা কঢ়া-আজোৰাৰ ফলত হোৱা মানৰ আক্ৰমণ, ঊনবিংশ শতিকাৰ প্ৰথম দুই দশকত চলা মানৰ অত্যাচাৰ— এইবোৰে অসমীয়া মানুহক একে-বাৰে জুৰুলা কৰিছিল। হানিয়ে-বননিয়ে পলাই কুৰিনলগীয়া হোৱা অসমীয়া মানুহৰ সমাজ-জীৱন বুলিবলৈ একো নাইকিয়া হৈছিল। মানৰ অত্যাচাৰত মানুহৰ যেতিয়া পানীত হাঁচ নচৰা অৱস্থা হৈছিল, অসমীয়া মানুহে যেতিয়া গ্ৰাতি মধুসূদন হুঁমৰিছিল, সেই সময়তে ১৮২৬ চনত অসমদেশ নিদেশী ইংৰাজৰ অধীন হয়। ইংৰাজে মানৰ অত্যাচাৰৰপৰা অসমবাসীক উদ্ধাৰ কৰিলে, আত্মস্তুৰীন অশাস্তি দূৰ কৰি দেশত শান্তি-শৃংখলা স্থাপন কৰিলে। শাস্তিৰে দ্বিতাপি লাগি থাকিবলৈ পাই অসমীয়া মানুহে স্বৰ্গ পোৱাদি পালে তাক তেওঁলোকক বিপদত সহায় কৰা ইংৰাজসকলক জ্ঞানকৰ্তা জ্ঞান কৰিলে। মুমূৰ্ষু অসমীয়া জাতিৰ তেতিয়া চিন্তা কৰাৰ অৱকাশ নাছিল যে ইটিছে তেওঁলোকৰ স্বাধীনতা মহাধন হৰণ কৰিলে।

ইটিছে নতুন শাসন-ব্যৱস্থা প্ৰৱৰ্ত্তন কৰিলে। ইংৰাজী শিক্ষাৰ প্ৰচলন হ'বলৈ ধৰিলে। বাংলা ভাষাই অসমৰ শিক্ষা আৰু শাসন-ব্যৱস্থাৰ ভাষা ৰূপে ঠাই ললে, শাসন-কাৰ্য আৰু শিক্ষাদান-কাৰ্যত সহায়তা কৰিবলৈ বঙালীলোকৰ আমদানি হ'ল — এইদৰে ঊনবিংশ শতিকাৰ প্ৰথম তিনি-চাৰিটা দশকত অসমৰ ৰাজনীতি, অৰ্থনীতি

আৰু সমাজ-জীৱনত বহুখিনি গুৰুত্বপূৰ্ণ পৰিৱৰ্তন হ'ল। কিন্তু এইছোৱা সমন্বত অসমীয়া প্ৰজা-সাধাৰণে মুমূৰ্খ অৱস্থাবশতঃ হৈ উঠিব পৰা নাছিল, সেয়ে দেশৰ স্বাৰ্থ হানিকৰ কাৰ্যসমূহ সংঘটিত হৈছিল যদিও সাধাৰণ ৰাইজে তাৰ প্ৰতিবাদ কৰা নাছিল নাইবা সেই বিষয়ে কোনো সমূহীয় সচেতনতা দেখুওৱা নাছিল। সাধাৰণ ৰাইজে তেতিয়া মাত্ৰ শাস্তিৰে উদ্ধাৰ লবলৈ বিচাৰিছিল। বৃটিছৰ লগতে বিদেশী শ্ৰমিক, বিষয়া আদি অহাত অসমীয়া মানুহৰ এলাহ বাঢ়িছিল। বিদেশী বংচীয়া বস্ত্ৰ সহজতে পাই মানুহবোৰ শ্ৰম বিমুখ হৈ পৰিছিল। তাৰ উপৰি অসমীয়া জাতিটোক তেতিয়া কানি বৰবিহে গ্ৰাস কৰি কৰি একেৰাৰে নিস্তেজ কৰি পেলাইছিল।

আনহাতে ইংৰাজী শিক্ষা প্ৰচলনৰ আবহুণিতে অসমীয়া অভিজাত শ্ৰেণীটোৰ মাজত এনে এটা মনোবৃত্তি হৈছিল যে ইংৰাজৰ দৰে সাজ-পাৰ পিন্ধা, তুল-পুন্ধুই বঙলা ভাষা কোৱাটো অভিজাত্য আৰু গৌৰৱৰ কথা বুলি ভাবিছিল। হৰিৰাম ঢেকিয়াল ফুকন, মণিৰাম দেৱান, দীননাথ বেজবৰুৱা আদি গণ্য-মান্য লোকসকলৰ বঙলা ভাষা সন্মতিৰ প্ৰতি আকৰ্ষণ আৰু অসমীয়া ভাষা-সংস্কৃতিৰ প্ৰতি এটা হীনতাবোধ দেখা গৈছিল। আনন্দৰাম ঢেকিয়াল ফুকন, হেমচন্দ্ৰ বৰুৱা আদি শিক্ষিত অসমীয়া ডেকাৰ অন্তৰত দেশপ্ৰেম আছিল যদিও ইংৰাজী ধৰণ-কৰণৰ প্ৰতি তেখেতসকল বিশেষভাৱে আকৃষ্ট আছিল। 'অসমীয়া জাতীয়তাবাদৰ জন্মদাতা' আনন্দৰাম ঢেকিয়াল ফুকনৰ চিন্তাধাৰাত সামাজিক সচেতনতা যিমান দূৰলৈ আছিল ৰাজ-নৈতিক চেতনাও তেনে প্ৰবল আছিল বুলিব নোৱাৰি। ইয়াৰ কাৰণ হৈছে, ইংৰাজসকলৰ ভাগ গুণবোৰে তেওঁৰ চকুত যি অলপ সানি দিছিল, সেয়ে মোহাক্ষ কবি তেখেতক ইংৰাজসকলৰ সু-অভিপ্ৰায় বুলিব নোৱাৰা কৰি বাৰিছিল। অৱশ্যে একক ভাৱে দেশৰ কাৰণে চিন্তা কৰোঁতা হিছাপে ঢেকিয়াল ফুকনৰ অন্তৰত গুৰুত্ব সংকলন স্বীকৃত।

উপৰোক্ত প্ৰতিকাৰ প্ৰথমবৰ্ত্তালৈ অসমৰ প্ৰজা সাধাৰণৰ মাজত

ৰাজনৈতিক সচেতনতা দেখা নগ'লেও ইংৰাজে অসম দেশৰ অধিকাৰ কৰাৰ পিছতে স্বমতাত্ম্য হোৱা বজা, ৰাজপাট অভিলাষী কোঁৱৰ আৰু ৰাজ-বিষয়াসকলে ইংৰাজক আঁতৰাই দেশ স্বাধীন কৰাৰ উদ্দেশ্যে ছেগা-চোবোকাকৈ চেষ্টা কৰাৰ কথা জানিব পৰা যায়। ১৮২৫ চন মানবপৰাই মানে পতা বজা যোগেশ্বৰ সিংহৰ বিষয়া, আহোম ৰাজপাটত দাবি থকা গোমধৰ কোঁৱৰে কান্দুৰা ডেকাকুকন, ধৰ্মধ্বজ মন্ত্ৰী, ধনজয় ভগা বৰগোহাঁই, কপচাঁদ, হৰনাথ আদি সন্তান লোক আৰু চিংফৌ, খামটি আদি পৰ্বতীয়া জাতিৰ কিছু লোকক লগত লৈ ব্ৰিটিছৰ বিৰুদ্ধে বিদ্ৰোহৰ কাৰণে সাজু হৈছিল। এওঁলোকে শদিয়াত থকা ব্ৰিটিছৰ খাৰ ঘৰত জুই দিছিল, ব্ৰিটিছ সৈন্যৰ লগত এওঁলোকৰ যুদ্ধও হৈছিল। কিন্তু জয় লাভ কৰিবলৈ সমৰ্থ নহ'ল। আকৌ ১৮৩০ চনত এই দলৰে হৰনাথৰ লগত গিয়ালি বৰফুকন, চিংফৌ, মটকৰ বৰসেনাপতিৰ পুতেক আদিয়ে লগ লাগি বংপুৰৰ চিপাহীৰ ছাউনীত জুই নিবলৈ যত্নস্ব কৰিছিল; এইবাৰো তেওঁলোক অকৃতকাৰ্য হয়।

১৮৪৩ চনত তিপামৰ আহোম ৰাজকোঁৱৰ এজনক বজা পাতি চিংফৌ শান আৰু মানসবলে বজা বজাৰ সহায়ত অসমক স্বাধীন কৰাৰ বাবে যত্ন কৰিছিল, কিন্তু ব্ৰিটিছ সৈন্যৰ লগত হোৱা যুদ্ধত এওঁলোক পৰাস্ত হয়।

১৮৫৭ চনত চিপাহী বিদ্ৰোহৰ সময়ত কানপুৰ, বৰেলী, চেকেণ্ডা-বাদ আদি ঠাইত বিদ্ৰোহীসকলে ইংৰাজৰ লগত যুদ্ধ কৰিছিল। এই চিপাহী বিদ্ৰোহৰ চৌ অসমতো লাগিছিল।

ইয়াত আগভাগ লৈছিল মণিৰাম দত্ত দেৱান বৰজাণ্ডাৰ বৰুৱাই। আহোম ৰাজকোঁৱৰৰ হাতত ৰাজ্যৰ শাসনভাৰ অৰ্পণ কৰিবলৈ দেৱানে ব্ৰিটিছ চৰকাৰৰ ওচৰত কেবাখনো আবেদন দিছিল। তেওঁ পৰামৰ্শ দিছিল যে আহোম কোঁৱৰ এজনক বজা পাতি লগত এজন ইংৰাজ 'চিভিলিয়ান' বিষয়া দি দেশীয় চিপাহীৰ কোঁৱৰে দেশ শাসন

কবিলে বজা-প্ৰজা সকলো সজুই হ'ব। কিন্তু তেওঁৰ পৰামৰ্শ চৰকাৰে গ্ৰহণ নকৰিলে। প্ৰজাৰ ওপৰত কৰ-কাটল লগোৱা বিষয়-সকলৰ প্ৰভাৱ নাইকিয়া কৰা বন্দী-প্ৰথা উঠাই দিয়া আদিৰ বিৰুদ্ধেও তেওঁ ইংৰাজ চৰকাৰৰ ওচৰত গোচৰ দিছিল কিন্তু তাৰো কোনো প্ৰতিক্ৰিয়া নহ'ল। চিপাহী বিদ্ৰোহৰ সময়ত দেৱানে আহোম বজাৰ কটকীৰূপে বৰলাটক লগ ধৰিবলৈ কলিকতালৈ গৈছিল, তাতে বিদ্ৰোহৰ বাতৰিবোৰ পাই অসমতো বিদ্ৰোহ জগাই তুলিবলৈ বুনি মহেশচন্দ্ৰ গাভৰু মেদীয়া বকৰাৰ যোগে অসমৰ ডা-ডাঙৰীয়া-সকললৈ বিদ্ৰোহমূলক চিঠি-পত্ৰ দিবলৈ ধৰিলে। ফলত অসমৰ কিছু ডা-ডাঙৰীয়া আৰু চাহ-বাগিছাৰ ঠিকাদাৰ আদিয়ে গোটখাই দুৰ্গাপুজাৰ দিনা চাহাববোৰক নাটি শেষ কৰিবলৈ যত্নস্বৰূপ কৰে। কমুদ আলি, বাহাদুৰ গাওঁবুঢ়াকে আদি কৰি বিদ্ৰোহীসকলে যোৰহাটৰ পৰা আগবাঢ়ি গৈ শিৱসাগৰ চল-ইদৰ বঙলাত জুই দি, ইংৰাজ বিষয়াসকলক বধ কৰি, তাত থকা চিপাহীবোৰক লৈ ডিব্ৰুগড়লৈ যোৱাৰ অঁচনি কৰিছিল, কিন্তু দেৱানৰ চিঠি ইংৰাজ চৰকাৰৰ হাতত পৰাত যত্নস্বৰূপ সকলো কথা ইংৰাজ চৰকাৰে গম পায়। ফলত মণিৰাম দেৱানৰ কাঁচী হয় আৰু অন্যান্য বিদ্ৰোহীসকলৰ শাস্তি হয়। এই বিদ্ৰোহত দুতিৰাম বকৰা চিৰস্তাদাৰ, নৰদলীখোৱা গোঁহাই, নীলকণ্ঠ চোলাধৰা কুকন, লুকী শেনচোৱা বকৰা আদি ভালেমান সম্ভ্ৰান্ত লোক জড়িত আছিল।

১৮৫৮ চনত অসমৰ শাসনভাৰ কোম্পানীৰ হাতৰপৰা ইংলণ্ডৰ ৰাণীৰ হাতলৈ যায়। চৰকাৰে অসমীয়া প্ৰজাৰ ওপৰত নানা বৰকম কৰ-কাটল লগাবলৈ ধৰে। বায়তৰ ওপৰত খাজনা লগালে, গৰু-মহু আদিৰ ওপৰতো কৰ লগালে, আনকি দেৱোত্তৰ মাটিতো খাজনা লগালে। খাজনা দিব নোৱাৰিলে মাটি-সম্পত্তি ক্ৰোক কৰি প্ৰজাক হাবাখাস্তি কৰিবলৈ ধৰিলে। অসমৰ ছুবুৰীয়া নগা, মিৰি, মিৰিনি

আদি জনজাতীয় লোকসকলৰ লগত অসমৰ যি বেহা-বেপাৰ প্ৰাচীন কালৰেপৰা চলি আহিছিল সেইবোৰ চৰকাৰে বন্ধ কৰি দিলে। এইদৰে সাধাৰণ প্ৰজাৰ ওপৰত যেতিয়া অৰ্থনৈতিক হেঁচা পৰিবলৈ ধৰিলে, তেতিয়া তেওঁলোকৰ মুখস্থতা ভাঙিল। ১৮৫৮ চনৰ শেষৰ ফালে নগাওঁ জিলাৰ বৰ চাহাব আছিল লেঃ হাৰ্ণাট স্ক্ৰু। এওঁ বৰ অত্যাচাৰী আছিল। কৰ-কাটল আদায়ৰ নামত এওঁ প্ৰজাৰ ওপৰত কৰা অৰ্ধৰনীয় অত্যাচাৰত প্ৰজাসকল অতীৰ্ণ হৈ পৰিছিল। ১৮৬১ চনত আকু ধৰ্মেতি বদ কৰা লৈ ফুলগুৰিৰ জনজাতীয় খেতিয়কসকল বিদ্ৰোহী হৈ উঠিল। এওঁলোকে লেঃ চিলাৰ আৰু আন কেবাজনো ইংৰাজ বিষয়াক কাটি কলঙৰ পানীত উটুৱাই দিয়ে। তেওঁলোকৰ লগৰ চিপাহীবিলাক পলাই যায়। সাময়িকভাৱে বিদ্ৰোহীসকলৰ জয় হয় যদিও পিছত মিলিটেৰীৰ সহায়ত এই বিদ্ৰোহ দমন কৰে। বিদ্ৰোহীসকলৰ বহুতকৈ ধৰাই প্ৰাণদণ্ড দিয়ে: কিছুমানক দ্বীপান্তৰ কৰে। উনবিংশ শতিকাৰ অসমৰ এইটোৱেই প্ৰথম প্ৰজা-বিদ্ৰোহ।

১৮৬৮ চনত খাজনা-বৃদ্ধিৰ প্ৰতিবাদ কৰিছিল দৰঙৰ পাখক-ঘাটৰ কৃষকসকলে। কিন্তু সেইবাৰ তেওঁলোক সিমান সংগঠিত নাছিল। ১৮৯৪ চনত ৰাইজ আকৌ সংগঠিত হয়, আৰু প্ৰতিবাদ জনোৱাৰ উদ্দেশ্যে তহচিলদাৰ অফিচৰ সমুখত গোটখাই খাজনা-বৃদ্ধি বন্ধ কৰিবলৈ দাবী জনায়। ব্ৰটিছ বিষয়াই তেওঁলোকৰ দাবী মানি নোলোৱাত তেওঁলোক উত্তেজিত হৈ পৰে। তেতিয়া তেওঁলোকক দমন কৰিবলৈ গুলি চালনা কৰা হয়। সেই গুলি-চালনাত প্ৰায় ১৪০ জন লোক নিহত হয়।

১৮৯৬-৯৮ চনৰ ভিতৰত কামৰূপৰ বড়িয়া অঞ্চলৰ কৃষকসকলেও খাজনা-বৃদ্ধিৰ প্ৰতিবাদত থানাৰ সমুখত বিক্ৰোভ প্ৰদৰ্শন কৰে। ইয়াতো বিক্ৰোভকাৰীসকলৰ ওপৰত গুলী চালনা কৰাৰ ফলত বহু লোক নিহত হয়।

১৮৯৪ চনত কামৰূপৰে লছিয়াত কৃষকসকলে বিদ্ৰোহ কৰি

ৰাজনীতি দিয়া বন্ধ ৰাখিছিল। মোজাদাৰ আৰু পাইক লিয়ানাই ৰাজনীতি আদায় কৰিবলৈ যাওঁতে তেওঁলোকে মাৰধৰ কৰিছিল। এই দোষতে বহুতো কৃষকক গ্ৰেপ্তাৰ কৰা হৈছিল, কিন্তু প্ৰায় তিনিহাজাৰ কৃষকে মহাকুমাৰিপতিৰ ঘোৰাও কৰি ৰখাত অৱশেষত তেওঁলোকক মুক্তি দিবলৈ বাধ্য হৈছিল।

১৮৮২-২৩ চনৰ ভিতৰত অসমীয়া কৃষকসকলে ঠায়ে ঠায়ে খায়ত সভা, বাইজমেল, সাৰ্বজনিক সভা আদি পাতি ভূমিস্বত্ব বিচাৰি আৰু ৰাজনীতি-পদ্ধতিৰ প্ৰতিবাদ কৰি চংকাৰৰ ওচৰত বহুতো আৱেদন-নিবেদন কৰিছিল, কিন্তু তাৰ কোনো ফল ধৰা নাছিল। অৱশ্যে ইয়াৰ আওপকোঁৱা ফলস্বৰূপেই সৰ্ব-সাধাৰণ প্ৰজাৰ মাজত জাতীয় চেতনা ক্ৰমে সঞ্চারিত হ'বলৈ ধৰে।

ইংৰাজৰ বিৰুদ্ধে হোৱা বিদ্ৰোহ যি কেৱল ভৈয়ামৰ অসমীয়াৰ মাজতে আৱদ্ধ আছিল এনে নহয়। ইংৰাজক খেনোৱাৰ উদ্দেশ্যে পৰ্বতীয়া জাতিবোৰৰ মাজতো বিদ্ৰোহে দেখা দিছিল। ১৮৩৩ চনত খাছিকলে উত্তৰত সিঙৰ নেতৃত্বত গাড়লা বুকু কাৰ বহুতো বৃটিছ বিঘনা আৰু সৈন্য বধ কৰিছিল। ১৮৩৯ চনত খামটিসকলে শদিয়াৰ সৈন্য পৰিচৰ আক্ৰমণ কৰি কেপ্তেইন আদম হোৱাইট আৰু আন কেবাজনো বিঘনাক বধ কৰিছিল। ১৮৬০-৬২ চনৰ ভিতৰত জয়ন্তীয়া-সকলেও বিদ্ৰোহ কৰিছিল। ১৮৯০ চনত সেনাপতি টিকেপ্ৰজিণ্ডৰ নেতৃত্বত মণিপুৰীসকলে বিদ্ৰোহ কৰি চৌক কমিচনাৰ মিঃ কুইকেন, পলিটিবল এজেণ্ট মিঃ ব্ৰীমউড আদি কেবাজনে বৃটিছ বিঘনাক বধ কৰে। এইবোৰ বিদ্ৰোহ দমন কৰিবলৈ বৃটিছে সশস্ত্ৰ বাহিনীৰ সহায় ল'বলগীয়া হৈছিল।

এনেধৰণে অ'ত ত'ত ৰাজদ্ৰোহ, প্ৰজাৰদ্ৰোহ হৈছিল যদিও সামগ্ৰিকভাৱে সেই সময়ৰ অসমৰ মানুহৰ মাজত জাতীয় চেতনাৰ উদ্বোধন হৈছিল বুলিব নোৱাৰি। মণিৰাম, শিৱলি আদিৰ বিদ্ৰোহ,

বড়বল্লভ সমাজৰ উচ্চ শ্ৰেণীৰ লোকসকলৰে প্ৰধানকৈ জড়িত আছিল : সাধাৰণলোকে ইয়াৰ বিশেষ উমান পোৱা নাছিল। আনহাতে কৃষক বিদ্ৰোহ যি কেইটা হৈছিল, তাত আহোম দিনীয়া বিষয়া বা উচ্চ শ্ৰেণীৰ লোকসকল জড়িত নাছিল। বিদ্ৰোহী কৃষকসকলক নেতৃত্ব দিব পৰা উপযুক্ত লোকৰ অভাৱত বিদ্ৰোহীসকল সকলকাম হ'ব পৰা নাছিল। প্ৰকৃতৰ্থত অসমত ইংৰাজী শিক্ষা প্ৰচাৰ হোৱাৰ পৰায়ে মধ্যবিত্ত শ্ৰেণীতো মাজত দেশপ্ৰেম, জাতীয়তাবোধ আদি ভাবে লুকা-চুকা কৰিবলৈ ধৰিলে। আগৰ দিনৰ মানুহে দৈৱ-শক্তিৰ ওপৰত বেছি গুৰুত্ব দিছিল : সেইবাবে বতৰসময়ত আত্মশক্তিৰ গুৰুত্ব উপলব্ধি কৰিব পৰা নছিল, ফলত নিজীয় হৈ থাকিছিল। আধুনিক শিক্ষাই মানুহৰ এই ভাবধাৰাৰ পন্থিবৰ্তন সাধিলে। মানুহে ঐহিক বিষয়ৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিবলৈ ধৰিলে, নিজৰ শক্তি আৰু কৰ্মক্ষমতাক মৰ্যাদা দিবলৈ শিকিলে। দেশক উন্নত কৰা, জাতিক উন্নত কৰাৰ ভাব হেৰুৱালোকৰ মনত জাগিবলৈ ধৰিলে। এই দিশত 'অকনোদই' বাতৰি-কাকতৰ যোগেদি খৃষ্টান মিছনৰীসকলে বিশেষ ভূমিকা লয়। খৃষ্টান ধৰ্ম-প্ৰচাৰৰ মুখ্য উদ্দেশ্যৰ প্ৰচাৰিত হ'লেও অকনোদয়ে অসমীয়া মানুহক জাতীয় স্বাৰ্থৰ প্ৰতি সজাগ কৰি তোলে। অকনোদইৰ সম্পাদক ড° নাথান ট্ৰাউনেই প্ৰথমতে অসমীয়া মানুহক বঙালী ভাষাৰ বিৰোধিতা কৰিবলৈ উদগনি দিছিল। অসমীয়া জাতীয়তাবাদৰ জন্মদাতা স্বৰূপ আনন্দবাম ঢেকিয়াল ফুকনে 'অকনোদই'ৰ পাতে পোনতে অসমীয়া মানুহক নৱ-জাগৰণৰ বাবে আহ্বান দিছিল।

ইয়াৰ পিছতে ১৮৭১ চনত আসাম 'বিলাসিনী' নামেৰে আউনী-আটীৰ সভাপিকাৰ দত্তদেৱ গোস্বামীদেৱৰ সম্পাদনাত অসমীয়া লোকৰ দ্বাৰা সম্পাদিত প্ৰথম বাতৰি কাকতখনৰ জন্ম হয়। এইখনো প্ৰধানতঃ বৈষ্ণৱ ধৰ্মমূলক আলোচনী আছিল যদিও দেশ-বিদেশৰ বাতৰি প্ৰচাৰ

কবি অসমীয়া মানুহক জ্ঞানৰ পোহৰ দিয়াত 'আসাম বিলাসিনী'ৰ এক বিশেষ ভূমিকা আছে। কৃষি শক্তিকাৰ প্ৰথমকালৈ বোম্বাৰ্ণাটৰ পৰা প্ৰচাৰিত 'আসাম বিলাসিনী'য়ে ছবীয়া বাস্তৱ হক বন্ধাৰ্ণে বিশেষ ভূমিকা লৈছিল। উয়ে ২৪পৰিমাণে অসমীয়া মানুহৰ মাজত অৰ্থ নৈতিক সচেতনতা জগাই তোলে। এনেদৰেই পৰৱৰ্তী যুগৰ জাতীয় আন্দোলনৰ বাবে ই এটা অনুকূল পৰিবেশ সৃষ্টি কৰাত সহায়তা কৰিছিল।

১৮১৭ চনত গুণাভিৰাম বৰুৱা-গম্পাদিত 'আসাম বন্ধু'ৰে বিদেশীৰ অন্ধ অনুকৰণৰ সমালোচনা ২বি বিদেশী আৰু বিদেশী স্তৰ বিৰুদ্ধে জনমত গঢ়ি তোলাৰ এটা খণ্ড প্ৰচেষ্টা কৰিছিল।

ইয়াৰ উপৰি ১৮১৬-১৮ চনৰ 'গোৱালপাৰা হিন্দুসাহিনী', ১৮৮৬-৮৭ চনৰ 'মৌ', ১৮৮২-৮৩ চনৰ হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাৰ 'আসাম নিউজ' আদি বাতৰি কাৰ্যতও সামূহিক স্বাৰ্থৰ প্ৰতি সজাগ কৰি তোলাত কিছু কিছু অৰিহণা দেখা গৈছিল।

অসমত ইংৰাজী শিক্ষা প্ৰৱৰ্তন হোৱাৰ পিছৰপৰা অসমৰ বিভিন্ন ঠাইত স্কুল আদি প্ৰতিষ্ঠা হবলৈ ধৰে। ১৮৩৫ চনত চাক কমিচনাৰ জেনকিন্সৰ দিনত 'গুৱাহাটী ছেমিনাৰী স্কুল' প্ৰতিষ্ঠা হয়। পিছলৈ কলেজীয়া শিক্ষাৰ জ্ঞানী সংযুক্ত হৈ ইয়েই কলেজিয়েট স্কুল নাম পায়। ১৮৭০ চনত গম্পাগোবিন্দ ফুকনৰ বহুত শিৱসাগৰত প্ৰথম গোৱালী স্কুল প্ৰতিষ্ঠা হয়। এইদৰে শিৱসাগৰ, বোম্বাৰ্ণাট, নগাওঁ, গুৱাহাটী আদি প্ৰধান চহৰগোৰত ইংৰাজী স্কুল প্ৰতিষ্ঠা হোৱাৰ ফলত চেকিৱাল ফুকন, হেমচন্দ্ৰ বৰুৱা, গুণাভিৰাম বৰুৱাকে আদি কৰি জনপ্ৰিয় বৰুৱা, মাণিকচন্দ্ৰ বৰুৱা, বাধানাথ ফুকন আদি শিক্ষিত লোকৰ সংখ্যা বাঢ়িবলৈ ধৰে। শিক্ষিত লোকৰ সংখ্যা ক্ৰমে লগে লগে জাতীয় চেতনাও জাগিবলৈ ধৰে। আৰু তাৰ ফলস্বৰূপে অসমৰ বিভিন্ন ঠাইত সন্মুখীয়া উন্নতিৰ বাবে বিভিন্ন সভা-সমিতি আদি

প্ৰতিষ্ঠা হ'বলৈ ধৰে। ১৮৫৫ চনত শিৱসাগৰত 'আসাম দেশ হিতৈষিণী সভা' প্ৰতিষ্ঠা হয়। ইয়াৰ সভাপতি প্ৰিয়কান্ত ডেকা বৰুৱাই 'অকণোদক'ত 'Plea of an Assamese for His Own Vernacular' — নামৰ প্ৰবন্ধত অসমীয়া ভাষাৰ হৈ ওকালতি কৰিছিল। আনন্দৰাম ঢেকিয়াল ফুকনৰ 'A few Remarks on Assamese Language' নামৰ প্ৰবন্ধটোৰ বাহিৰে অসমীয়া নামুহবদ্বাৰা লিখিত এইটোৱেই এনেধৰণৰ একমাত্ৰ প্ৰবন্ধ। উক্ত হিতৈষিণী সভাৰ যোগেদি বাইজৰ অভাৱ-অভিযোগ সম্পৰ্কে গৱৰ্ণৰ জেনেৰেলৰ ওচৰত স্মাৰক-পত্ৰও দিয়া হৈছিল।

১৮৫৬ চনত ঢেকিয়াল ফুকন, গুণাভিৰাম বৰুৱা আৰু অন্যান্য শিক্ষিত লোকৰ সহযোগত নগাওঁত 'জ্ঞান প্ৰদায়িনী সভা' প্ৰতিষ্ঠা হয়। অৱশ্যে সাহিত্য-সংস্কৃতিৰ আলোচনাৰ বাহিৰে বাস্তৱনৈতিক বিষয় এই সভাৰ আলোচনাৰ বিষয়ৰ ভিতৰত নপৰিছিল।

১৮৬৭ চনত কলিকতাত থকা অসমীয়া ছাত্ৰ-সকলে 'এ এছ. এল. ক্লাব' স্থাপন কৰে। আনন্দৰাম বৰুৱা, শিৱৰাম বৰা, মাধৱ বৰদলৈ, জালন্ধৰ আদি আদি অসমীয়া ছাত্ৰসকল ইয়াৰ লগত জড়িত আছিল। সাহিত্য-আলোচনাই এওঁলোকৰ মূল উদ্দেশ্য আছিল যদিও ১৮৭২ চনত এই ক্লাবৰ জৰিয়তে মাণিকচন্দ্ৰ বৰুৱা, জগন্নাথ বৰুৱা আদিয়ে অসমলৈ বেল জালিৰ সম্প্ৰসাৰণৰ বাবে গৱৰ্ণৰ জেনেৰেল নৰ্থকক চাহাবক এখন স্মাৰক-পত্ৰ দিছিল। সমাজ সচেতনতাৰ কল স্বৰূপেই ১৮৬৯ চনত 'গুৱাহাটী স্কুল ক্লাব' গঠিত হয়।

১৮৭৫ চনত যোৰহাটত জগন্নাথ বৰুৱাৰ নেতৃত্বত 'যোৰহাট সাৰ্বজনীন সভা' স্থাপিত হয়। বাইজৰ মাজত বাস্তৱনৈতিক সচেতনতা জগাই তোলাই এই সভাৰ উদ্দেশ্য আছিল। এই সভাই পথ-ঘাট নিৰ্মাণৰ বাবে চৰকাৰৰ ওচৰত আবেদন জনাইছিল। তাৰ উপৰি বাইজক স্বাধীনতা কৰা আইনৰোৰে প্ৰতিবাদ কৰিছিল।

উনবিংশ শতিকাৰ শেষৰফালে ১৮৮৮ চনত কলিকতাত 'অসমীয়া ভাষাৰ উন্নতি-সামিতি সভা'ৰ জন্ম হয়। ভাষা-সাহিত্যৰ চৰ্চ্চাৰ মাজেৰে এই সভাই স্থূল অসমীয়া জাতিক জগাই তোলাত কেনে গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা গ্ৰহণ কৰিছিল তাক ইয়াত দোহৰা নিম্প্ৰয়োজন।

কুৰি শতিকাৰ তৃতীয় বছৰত মানিকচন্দ্ৰ বৰুৱাবাবা প্ৰতিষ্ঠা হোৱা 'আসাম এছোচিয়েচন'খনেই অসমত প্ৰতিষ্ঠিত প্ৰথম ৰাজ-নৈতিক অনুষ্ঠান। মানিকচন্দ্ৰ বৰুৱা ইয়াৰ সম্পাদক আছিল। সৌৰীপুৰৰ স্বদেশ প্ৰেমিক ভূমিদাৰ প্ৰভাতচন্দ্ৰ বৰুৱা ইয়াৰ সভাপতি আৰু জগন্নাথ বৰুৱা উপ-সভাপতি আছিল। ঘনশ্যাম বৰুৱা, কৈজলুৰ আলি, বংশদ্ভ মিত্ৰ, গঙ্গাগোবিন্দ ফুকন আদি অসমৰ সেই সময়ৰ গণ্য-মান্য লোকসকল ইয়াৰ সভ্য আছিল। যদিও ১৯০০ চনতে 'আসাম এছোচিয়েচন' স্থাপিত হৈছিল তথাপি ইয়াৰ প্ৰথম অধিবেশন ১৯০৫ চনতহে ডিব্ৰুগড়ত বহিছিল। কটন কলেজক প্ৰথম শ্ৰেণীৰ কলেজ কৰা, অসমত 'লোক সেৱা আয়োগ' স্থাপন কৰা, অসমত বেঙ্গল আলি স্থাপন কৰা আদি এই সভাৰ দাবী আছিল। অসমত কংগ্ৰেছ কমিটি গঠন হোৱাৰ বীজ এই সভাতে নিহিত হৈ আছিল। ১৯২০-২১ চনত এই সভাৰ জড়িততেই গান্ধীজীৰ 'অসহযোগ আন্দোলন'ৰ তো সমগ্ৰ অসমৰ গাঁৱে-ভূঞা বিয়পি পৰিছিল। বিদেশী বৰ্জন, মানকত্ব বৰ্জন, খাদী আৰু স্বদেশী বস্ত্ৰ-ব্যৱহাৰ আদি এই সভাৰ যোগেদিয়েই প্ৰচাৰ হৈছিল। এই এছোচিয়েচনৰ সভ্য ঘনশ্যাম বৰুৱা, গঙ্গাগোবিন্দ ফুকন, তৰুণৰাম ফুকন, নবীনচন্দ্ৰ বৰদলৈ, চন্দ্ৰৰাম আদিয়ে 'Constitutional reform' ৰ কাৰণে অসমৰ উপৰোগী ভাৰত সচিব (Secretary of State for India) মৰ্ত্তেন্দ্ৰ হেমচ'ৰ্ড কোৰ্ড চাহাবক দিছিল। এইদৰেই অসমৰ মধ্যবিত্ত শ্ৰেণীৰ ৰাজনৈতিক অনুষ্ঠান 'অসম এছোচিয়েচনে' অসমীয়া মানুহৰ ৰাজনৈতিক চেতনা জগাই তুলি অসমৰ ৰাজনীতিক গঢ় দিয়াত আগভাগ লৈছিল।

১৯১৬ চনত স্থাপন হৈছিল 'অসম ছাত্ৰ সন্মিলন'; ইয়ে অসমৰ

ছাত্ৰসকলৰ ৰাজনৈতিক সচেতনতাৰ কলম্বৰূপ। ছাত্ৰ সংগঠন প্ৰথমে আবদ্ধ হয় বিহাৰত। তাৰ পিছতে হয় অসমত। ইয়েই ভাৰতত যুৱ-আন্দোলনৰ পাতনি।

এইদৰেই শিক্ষিত মধ্যবিত্ত শ্ৰেণীটোৱেই অসমত জাতীয় চেতনা জগাই তোলে। ইয়াৰ ভেটিতে কুৰি শতিকাৰ অসমত সুসংগঠিতভাৱে জাতীয় চেতনাই জাতীয় আন্দোলনৰ ৰূপ লয়। নবীনচন্দ্ৰ বৰদলৈ, তৰুণৰাম ফুকন, অস্থিকাগিৰী ৰাৱচৌধুৰী, গোপীনাথ বৰদলৈ, ফকৰুদ্দিন আলি অ'হ'মদ আদি সুযোগ্য ৰাজনীতিজ্ঞৰ জন্ম হয় এনে এটা পটভূমিতে। এখেতসকলৰ সুযোগ্য নেতৃত্বতে ১৯২১ চনৰ অসমহযোগ আন্দোলন, ১৯৪২ চনৰ ভাৰত ত্যাগ আন্দোলনে অসমত গণ-আন্দোলনৰ ৰূপ লয় আৰু ভাৰতৰ স্বাধীনতাৰ ইতিহাসত অসমৰ নামো সোণালী আখৰেৰে খোদিত কৰি থয়।

উনবিংশ শতিকা আৰু অসমীয়া ভাষা

ৰামেশ পাঠক

অসমীয়া ভাষাৰ ইতিহাস খ্ৰীষ্টীয় এহেজ্জাব বছৰৰ ওচৰা-ওচৰি বৰ্জিও ভাষাটোৰ গাঁথনি, বৰ্ণ-বিন্যাস আদি সম্পৰ্কে সচেতন হৈছিল। বৃষ্টিহসকল অসমলৈ অহাৰ পাছতহে প্ৰকৃত অৰ্থত আবৃত্ত হয়। ১৮১৩ চনত আশ্বৰাম শৰ্মাই কৰা বাইবেলৰ অনুবাদ প্ৰকাশ হোৱাৰ পৰাই আধুনিক অসমীয়া ভাষাৰ ইতিহাস আৰম্ভ হলেও ১৮৩৬ চনত বৰ্ম-প্ৰচাৰক বাবে অসমলৈ অহা মিছনাৰীসকলেই প্ৰথমতে ভাষাটোৰ গাঁথনি-সম্পৰ্কে বিজ্ঞানসন্মত অধ্যয়নৰ সূচনা কৰে।

উনবিংশ শতিকালৈ অসমৰ জাতীয় জীৱনৰ বাবে গুৰুত্বপূৰ্ণ শতিকা। ইয়া বছৰীয়া জাহোম বাজৰৰ অৱসান, কোম্পানীৰ শাসন, অসমৰ জুল-আদালতত বাংলা ভাষা-প্ৰচলন আৰু পুনৰ অসমীয়া ভাষাৰ প্ৰচলন, অসমত ইপাকল প্ৰভিষ্টা, বাৰ্তালোচনীৰ প্ৰকাশ, ব্যাকৰণ-অভিধান বচনা, কোম্পানীৰ শাসনৰ অন্ত আৰু বৃষ্টিৰ প্ৰত্যেক শাসন, কলিকতাত অ. ভা. উ. স। প্ৰভিষ্টা, জোনাকীৰ প্ৰকাশ, পাশ্চাত্য শিক্ষাৰে শিক্ষিত এচাম জাতীয়তাবাদী নতুন নায়কৰ আৱিৰ্ভাৱ, মূজাভিন্তিক অৰ্থনৈতিক জীৱনৰ আৰম্ভ, অনা-অসমীয়া লোকৰ অসমলৈ বাণিক পণ্ডিত আগমন, কলিকতাৰ উদাৰ নৈতিক চিন্তাধাৰাৰ প্ৰত্যেক প্ৰভাৱ, পাশ্চাত্য চিন্তাধাৰাৰ প্ৰভাৱ আৰু পৰম্পৰাগত চিন্তাধাৰাত গৰাকহনীয়া, ভাপ-বাও, আৱৰ্ণাৱিক শিক্ষা, নতুন শাসন পদ্ধতি—এনে অসংখ্য নোহোৱা নোপজা ঘটনাৰ ফলত অসমীয়া সমাজত এক নতুন আলোকন এই শতিকাতে ফলপ্ৰসূ কৰ্মত প্ৰতিষ্ঠাত হৈছিল।

ভাষা নদীৰ প্ৰবাহৰ দৰে — ই গতিশীল। সামাজিক বিবৰ্তনৰ লগত ভাষাৰো বিবৰ্তন ঘটে। এই পৰিবৰ্তনৰ কাৰণ দুটা — আভ্যন্তৰীণ আৰু বাহ্যিক। আভ্যন্তৰীণ পৰিবৰ্তন হ’ল ভাষাৰ স্বাভাৱিক পৰিবৰ্তন। এনে পৰিবৰ্তনৰ গতি অত্যন্ত মন্থৰ। বাহ্যিক পৰিবৰ্তন হ’ল অন্য ভাষাৰ প্ৰভাৱত হোৱা পৰিবৰ্তন। এনে প্ৰভাৱ কেবা ধৰণে পৰিব পাৰে: জনবসতিৰ গাঁথনিৰ সলনি আৰু সাহিত্যৰ প্ৰভাৱ। অসমৰ ক্ষেত্ৰত শাসন ব্যৱস্থাৰ সলনি আৰু নব্য-চিন্তাৰ লগতে নতুন সভ্যতাৰ আৱন্তনিয়েহে উল্লেখ্য প্ৰভাৱ ভাষাৰ বিবৰ্তনত মুখ্য ভূমিকা লৈছিল। তাৰ লগতে ইংৰাজী সাহিত্যৰ প্ৰভাৱো প্ৰত্যক্ষভাৱে পৰিছিল।

আধুনিক অসমৰ বাবে ১৮২৬ চনৰপৰা ১৮৪৬ চনলৈ এই কুৰিটা বছৰ অতি গুৰুত্বপূৰ্ণ। টোলৰ শিক্ষাৰ লগতে আভ্যন্তৰীণ স্কুলীয়া শিক্ষাৰ পাতনি এই কালছোৱাতে আৰম্ভ হয়। প্ৰথম ডোখৰত এনে শিক্ষাৰ প্ৰতি সঁহাৰি হতাশজনক আছিল যদিও ১৮৫২ চনত অসমীয়া স্কুলৰ সংখ্যা ৭৪ লৈ বাঢ়িল আৰু ছাত্ৰৰ সংখ্যা ২৮০০ হ’লগৈ। ১৯০২ চনত ছাত্ৰৰ সংখ্যা বৰ্ধিত হৈ ১,০৩,৫৪১ হৈছিল।

১৮৩৬ চনত অসমৰ স্কুল-আদালতৰপৰা অসমীয়া ভাষাক আঁতৰাই বাংলা ভাষা-প্ৰৱৰ্ত্তন কৰা হয়। এই কাৰ্যৰ প্ৰথম প্ৰতিবাদ কৰিছিল বেণ্টিষ্ট মিছনাৰীসকলে। ১৮৩৮ চনতে নাথান ট্ৰাউনে সতৰ্কবাণী শুনাই কৈছিল যে এই পৰিকল্পনাৰ ফলত “কেই বছৰমানৰ ভিতৰত অসমীয়া ভাষা লোপ পাব আৰু তাৰ ঠাই বাংলা ভাষাই ল’ব।” মাইল্‌ছ্‌ ত্ৰলনে অধিক স্পষ্টভাৱে কৈছিল: “বাঙালীক আঁতৰাই বিদেশী বাংলা ভাষা প্ৰচলন কৰাটো আমি সম্ভৱপৰ বুলি নাভাবোঁ।” ত্ৰলনে আনকি জনমত সংগঠন কৰি শ্ৰাবকপত্ৰও দিছিল। স্কুল-পৰিদৰ্শক উইলিয়াম বৰিলনে অসমীয়া ভাষাক বাংলা ভাষাৰ অপভ্ৰংশ বুলি ভাবিছিল আৰু বাংলা ভাষাৰ সপক্ষেই ওকালতি কৰিছিল। অসমৰ কৰ্মহীনাৰ হেন্‌ৰী হপ্‌কিন্সো

বাংলা ভাষাৰ সমৰ্থক আছিল। অৱশ্যে বেপ্টিষ্ট মিছনাৰীসকলৰ দৰে
 ছই এজন ইংৰাজ বিষয়াই জানিছিল যে অসমীয়াৰ ওপৰত বাংলা
 ভাষা জাপি দি ভুল কৰা হৈছে। সাধাৰণতে, প্ৰশাসনৰ বিসৰল
 বিষয়াৰ জনসাধাৰণৰ লগত সম্পৰ্ক প্ৰত্যক্ষ আছিল সেই সকল বিষয়াই
 অসমীয়াৰ হৈছে ওকালতি কৰিছিল। কামৰূপৰ উপায়ুক্ত লেখ
 চাহাবে মন্তব্য কৰিছিল: “আদাসতৰ ভাষা বুলি বাক কোৱা হয়,
 সেয়া বাংলা হোৱা বাবে মানুহে নিজৰ বাবে আৰু ল’ৰা-কোৱালীৰ
 বাবে বাংলাই বেছি প্ৰয়োজনীয় বুলি ভাকেহে শিকিবলৈ চেষ্টা
 কৰে।……তথাপি হাট-বজাৰ আদি সকলোতে অসমীয়াতহে কথা-
 বতৰা পাতে, কাৰণ অন্য ভাষা এৰ্ত্তলোকে কথো নোৱাৰে, বুজিও
 নাপায়।” এ. জে. মফং মিলছে ১৮৫৪ চনৰ প্ৰতিবেদনত লিখি ভাষাতে
 প্ৰশাসনীয় ভুলৰ কথা স্বীকাৰ কৰিছে: “বাংলা ভাষাতে সকলো
 কাম চলাবলৈ আৰু অসমীয়া লোকে ইয়াক বুজিবলৈ লাগিব বুলি নিৰ্দেশ
 দি আমি ডাঙৰ ভুল কৰিলোঁ।” এনে বাদান্তবাদ আৰু যুক্তি-
 ভৰ্কৰ পাছত ১৮৭২ চনত অসমীয়া ভাষাক পুনৰ প্ৰচলন কৰিবলৈ
 চৰকাৰে সিদ্ধান্ত লয়।

১৮৩৬ চনতে ধৰ্ম-প্ৰচাৰ কৰিবলৈ লোৱা বেপ্টিষ্ট মিছনাৰীসকলে
 অসমীয়া ভাষাক এটা নতুন গঢ় দিলে। ব্যাকৰণ ৰচনা কৰি ভাষাটোৰ
 এৰ্ত্তলোকে যিদৰে বিশ্লেষণ আৱস্ত কৰে, তেনেদৰে অভিধান উলিয়াই
 অসমীয়া ভাষা অধ্যয়নত সহায় কৰে। এৰ্ত্তলোকে অসমীয়া ভাষা-
 সাহিত্যক এটা নতুন মূৰ শুনায়ে।

‘অকনোদই’ৰ ভাষাত শিশুৰ ধুলুক-খানাক মাতৰ সৰলতা আৰু
 স্নেহজনী সৌন্দৰ্য আছে, বয়সীয়ালৰ পাকীৰ্য নাই। সাত সাগৰ
 ডেৰ নদীৰ সিপাবৰণৰা অহা পান্দীসকলে মাথো কেইগছৰ মানতে
 (ছইবপৰা দহ) অসমীয়া ভাষা শিকি, লিখিব লগা হোৱাত
 ভাষাৰ কালিকা জুহুৱা-ঠা’চ, খণ্ডবাক্য আদিৰ সাৰ্থক প্ৰয়োগ কৰিব
 নোৱাৰাটো স্বাভাৱিক। মিছনাৰী লেখকসকলে শিতগাপৰ অকলৰ

কথিত ৰূপৰ আৰ্হিতেই গদ্য লিখিছিল যদিও তেওঁলোকৰ অজ্ঞাতেই অসমীয়া বাক্য-গাঁথনিতে ইংৰাজীৰ প্ৰভাৱ সোমাল।

মিছনাৰীসকলে অসমীয়া বৰ্ণ-বিন্যাসৰ ক্ষেত্ৰত এটা শৃংখলা আনিবলৈ চেষ্টা কৰিছিল। ‘অকনোদই’ৰ প্ৰকাশিত বৰ্ণ-বিন্যাস পদ্ধতি ভালেই আছিল নে বেয়াই আছিল সেই প্ৰশ্ন এতিয়া অৰাস্তৰ যেন লাগিব পাৰে; কিন্তু প্ৰাচীন অসমীয়াৰেপৰা চলি অহা বৰ্ণ-বিন্যাসৰ প্ৰবাহটোক ই এটা স্থিৰ ৰূপ দিবলৈ চেষ্টা কৰিছিল। মূল্যহীন হোৱাতকৈ ই উচ্চাৰণভিত্তিক হ’ব লাগে— এই নীতি তেওঁলোকে অনুসৰণ কৰিছিল। দৃশ্য-মূৰ্ধ্যৰ সলনি দৃশ্য আখৰ, শ, ব, স-ৰ পৰিৱৰ্তে ‘স’; য, জ, ঝ-ৰ সলনি ‘জ’— এনে বহু পৰিৱৰ্তন তেওঁলোকে কৰিব বিচাৰিছিল। প্ৰতিধ্বনিৰ আগম নেদেখুৱাকৈয়ে বৰ্ণ-বিন্যাস কৰা হৈছিল।

হেমচন্দ্ৰ গোস্বামীৰ মতে : “পাহাৰী চাহাবসকলে অসমীয়া ভাষাৰ শব্দাৱলীত বহুত পোহৰ দিলে। তেওঁলোকে ইংৰাজী শব্দৰ ভাৱ লৈ অসমীয়া ভাষাৰ বহুত মিঠা মিঠা সুৱলা শব্দ, যিবোৰ ব্যৱহাৰ নকৰাত মামৰবন্ধ হৈছিল— সেইবোৰ আকৌ ব্যৱহাৰৰ উপযোগী কৰিলে।” পৰাপেক্ষত এওঁলোকে ইংৰাজী শব্দ ব্যৱহাৰ নকৰি তাৰে ভাৱ লৈ অসমীয়াতে শব্দ একোটা সাজি উলিয়াইছিল। এনে শব্দ কিছুমান হ’ল— লতা-পনিয়ল, শিলপানি, বেজঘৰ, ভাপনাওঁ ইত্যাদি।

বুঢ়িহসকলৰ শাসন-পদ্ধতি আশোমসকলতকৈ সম্পূৰ্ণ নূকীয়া আছিল। নতুন শাসন-পদ্ধতিৰ লগত সম্পৰ্কিত অলেখ নতুন শব্দৰ প্ৰয়োজন হৈছিল আৰু সেইবোৰ বুজাবলৈ অসমীয়া ভাষাত শব্দ নাছিল। গতিকে, তেওঁলোকে ইতিমধ্যে বংগ আৰু বিহাৰত প্ৰয়োগ কৰি কৃতকাৰ্য হোৱা আৰৱী-পাৰ্চী শব্দবোৰকে অসমতো চলাবলৈ ললে। মোগল সম্ৰাট ছাহ আকমে বংগ, বিহাৰ আৰু উৰিষ্যাৰ “মিহানী” বুঢ়িহ ইষ্ট ইণ্ডিয়া কোম্পানীক দিয়া সময়ত চৰ্ত বাছি বিছিল যাতে আদালতৰ ভাষা হিচাপে পাৰ্চীৰ মৰ্যাদা অক্ষুণ্ণ থাকে।

অসমৰ ক্ষেত্ৰত এনে বাধ্য-বাধকতা একো নাছিল যদিও সম্পূৰ্ণ প্ৰয়োজনৰ ভাষিণীভাৱে বৃটিছসকলে এনে শব্দবোৰ অসমত প্ৰৱৰ্ত্তন কৰিছিল।

সময়ৰ দিশবশৰূপে ‘অকনোদই’ যুগৰ হলেও আনন্দবাহু চেকিয়াল ফুকন, হেমচন্দ্ৰ বৰুৱা আৰু গুণাভিৰাম বৰুৱা নিজস্ব বৈশিষ্ট্যৰে সমুজ্জল অন্য আকাশৰ ভাষা। ইংৰাজী ভাষা-সাহিত্যৰ সম্যক পৰিচয় আৰু কলিকতাৰ নৱোদ্যেয়ৰ নৱা-চিন্তাৰ চৌৱে এৰ্দ্ধলোকক নতুন দিশত সজান দিছিল। হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাৰ ক্ষেত্ৰত এই প্ৰভাৱ (কলিকতীয়া) পৰোক্ষৰূপে আছিল। হেমচন্দ্ৰ বৰুৱা আৰু গুণাভিৰাম বৰুৱাই কথা-শৈলীৰ ক্ষেত্ৰত একোটা নিজস্ব স্কুল গঢ়িবলৈ সক্ষম হৈছিল। পদ্মনাথ গোহাঞিবৰুৱাই লিখিছে : “আমি সেই কালৰ অল্পবৰ্তী লেখকসকলে নিজ নিজ কচি অল্পসৰি সেই সাময়িক ছুট। স্কুলত নাম লগাই লৈছিলোঁহক— যিসকলে এতিয়া নাই লোৱা বুলি কব খোজে, সিবিলাকেও ভেতিয়া কাৰ্যতঃ নাম লগাই চলিছিল।”

কিন্তু পৰৱৰ্তী যুগত হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাৰ প্ৰভাৱে স্বায়ত্ত্বপ্ৰতিভাত হ’ল। ব্যাকৰণ আৰু অভিধান ৰচনাৰে বাক্য-গঠন আৰু বৰ্ণ-বিন্যাসৰ ক্ষেত্ৰত এওঁ বিশ-নিৰ্ণয় কৰিবলৈ সক্ষম হৈছিল। বাক্য-গঠনত কথাভঙ্গিমাটকৈ এক পৰিমাৰ্জিত ভঙ্গিমাৰে আদৰ্শ— এই যুক্তি ওওঁ প্ৰতিপাদন কৰে। কৰলৈ গলে হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাৰ একক প্ৰচেষ্টাৰ কসতেই অসমীয়া বৰ্ণ-বিন্যাস আৰু বাক্যৰ গঢ় সংস্কৃত ভাষাৰ ওচৰ চপা বিধৰ হ’ল।

অসমৰ স্কুলসমূহত পুনৰ অসমীয়া ভাষা চলোৱাৰ সময়ত পাঠ্য পুথিৰ অভাৱে দেখা দিয়ে। অসমীয়া লেখকসকলৰ ওচৰত প্ৰত্যাৱৰ্তন-ৰূপে দেখা দিয়া এই সমস্যা বহু পৰিমাণে আতৰায় পদ্মনাথ গোহাঞিবৰুৱা আদিয়ে।

১৮৮২ চনত কলিকতাবশৰূপে ‘জোনাকী’ কাকত ওলোৱাৰ লগে লগেই অসমীয়া ভাষাত অন্য এটি জোৱাৰ আছিল। জোনাকী যুগৰ

অসমীয়া ভাষা দুটা প্ৰবাহেদি প্ৰবাহিত হোৱা দেখা যায়— প্ৰথমটো ‘ভাৰ্ণাকুলাৰ কুল’ৰ শিকাবে শিক্ষিতসকলৰ ভাষা আৰু দ্বিতীয়টো হ’ল ইংৰাজী শিকাবে শিক্ষিতসকলৰ ভাষা। প্ৰথমটো প্ৰবাহৰ প্ৰতিনিধি পদ্যনাথ গোহাঞিবৰুৱা আৰু দ্বিতীয়টোৰ প্ৰতিনিধি হ’ল লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা। গোহাঞিবৰুৱা বহু পৰিমাণে শুচি বাস্তৱ্য, বন্ধগণীশ; আনহাতে বেজবৰুৱা উদাৰ, মুক্ত। সেইবুলি বিদেশী বুলিলেই বৰ্জ্যনীয় বুলি গোহাঞিবৰুৱাই ভাবিছিল বুলিলে ভুল কৰা হ’ব। তেখেতে লিখিছে: “সাৱধান, নিজৰ জাতীয় সঁচত মাৰি ল’ব জানিলে বিদেশী বা বিভাবী শব্দই কোনো জীয়া ভাষাৰ ওপৰত বল কৰিব নোৱাৰে।” আনহাতে বেজবৰুৱাই ভাৱে: “কোনোটো ভাৱ, কোনোটো চিন্তা আমাৰ শব্দেৰে প্ৰকাশ কৰিব নোৱাৰিলে, সহজে বুজা বিদেশী শব্দ ধাৰকৈ আনি সেই কাৰণ নিমিত্তে তাৰ সহায় ললে, ভাষাৰ মঙ্গলৰ বাহিৰে অমঙ্গল নহয় আৰু আমাৰ জাতো নাযায়।” গোহাঞিবৰুৱাৰ দৰে বেজবৰুৱায়ো অৱশ্যে সাৱধানতাৰ কথা কৈছে— “সকলোতে এটা বিবেচনাৰ সৈতে, সংযম আৰু বিচাৰৰ সৈতে বিধি নিষেধৰ নিয়ম থকা ভাল। ... সাহিত্যত উচ্ছৃঙ্খলতা যেনেকৈ দোষৰ কথা ... মোক হুচুৰি, মোক হুচুৰি ৰাৱে। তেনেকৈ দোষৰ কথা।”

বেজবৰুৱা বা গোহাঞিবৰুৱাৰ এনে অন্তৰ্দৰ্শৰ পটভূমি বিচাৰি আমি প্ৰবন্ধৰ আৰম্ভণিতে কৰা মন্তব্যলৈ উভতি যাব লাগিব। নতুন শাসন-ব্যৱস্থা, নতুন বস্তুৰ আয়না, নৱ্য চিন্তা আৰু নতুন সাহিত্য শৈলীৰ বাবে এই কালছোৱাত অলেখ শব্দৰ প্ৰয়োজন হৈছিল। এনে পৰিস্থিতিৰ ব্যাখ্যা শুণাভিৰাম বৰুৱাই এঠাইত এনেদৰে লিখিছে: “খোৱা, পিন্ধা, ফুৰা, লিখা-পঢ়া, খেঁজা, সন্ধ্যাৰ বন্ধা, বিলাপ, আমোদ সকলো বিষয়তে বিদেশী বা বঙালী বীতি-নীতি আৰু কাৰ্য্যক্ৰমে আমাৰ ভিতৰ সোমাল। ..... আদৰ্শবীৰ্য্য, টেঙা শাক-মাছৰ আজা, খড়িকাও দিয়া মাছৰ লগলৈ ডালনা, চাটনী বস্তু, কালিয়া,

কাৰাব পোলাও সোমাল। ভিলপীঠা, খোলা-চাপৰি পীঠা, সান্দহ, দোৱাভজা চিড়া, কড়াইগুড়ি, পীঠাগুড়ি কোমল-চাউল, শুক্ল লগলৈ কটী, পুড়ী, জিলাপী, সন্দেশ, মতিচুড়, চানা-বড়া আছিল। বপাহী, মুগা-পাটৰ চুৰীয়া, বুকু-চোলা, আন্ধা, বচোৱাল টঙ্গালি, খনীয়াৰ লগলৈ মলমল, তাৱৰ ধুতি, কুৰ্তা কামিজ বনিয়েন, চাপকন চোলা, টুপী, শাল, কমাল, জোতা, মোজা, পানুজামা সোমাল। বিবাহৰ ওজা-ভাওনাৰ লগলৈ যাত্ৰা বাইগান আছিল।”

এফালে ১৮৩৬ চনৰপৰা ১৮৭২ চনলৈ অসমত বাংলা ভাষা চলাব বাবে জোনাকী যুগৰ লেখকসকলে সচেতনভাৱে বাংলা ভাষাৰ সামান্য প্ৰভাৱে অসমীয়াত সোমাব দিব নোপোৱা, আনহাতে প্ৰয়োজনৰ তাগিদাত বাংলা ভাষাৰ মাজেদি অনা-অসমীয়া শব্দ আমাৰ ভাষাত সোমাব ধৰিছে— এই দুই সংঘাতৰ নিখুঁত ছবি জোনাকী যুগৰ লেখকসকলৰ চিন্তাত লক্ষ্য কৰা যায়। এই যুগৰ লেখকসকলে কাব্যোৰ লেখাত বাংলা ভাষাৰ প্ৰভাৱ পৰা দেখিলেই তাৰ তীব্ৰ প্ৰতিক্ৰিয়া প্ৰকাশ কৰিছিল। পদ্মনাথ গোস্বামীৰকল্পৰ ‘টেটোন তামুলি’ৰ সমালোচনা কৰোঁতে বেজবৰুৱাৰ দৰে ব্যক্তিয়েও মন্তব্য কৰিছে— “মোৰ চালত চলিবিচোন—চালত চলা কথাৰ অসমীয়া নহয়। পটক্ষেপন, যবনিকা পতন এনেবোৰ কথা অসমীয়াত কিয় ব্যৱহাৰ কৰা হয় কব নোৱাৰোঁ।”

নিভাৰ অসমীয়া লেখাৰ প্ৰতি এই দুৰ্বলতা সেই সময়ৰ সামাজিক পটভূমিতহে ব্যাখ্যা কৰিব পাৰি। প্ৰকৃততে কবলৈ গলে অসমত বাংলা ভাষাৰ প্ৰচলন এহাতে যেনেকৈ ক্ষতিকৰ আছিল, আনহাতে ইয়াৰ প্ৰতিক্ৰিয়া হিচাপেই অসমত এক সামাজিক চেতনাৰো গা কৰি উঠিছিল। উনবিংশ শতিকাত অৰ্বনৈতিক জাগৰণতকৈ (ভেক্সাল-ফুকনে সকলোই থকা সবেও) ভাষা বিষয়ক জাগৰণহে অসমত বৰ্তিছিল। এই জাগৰণৰ ফলত অসমৰ ভাষা-সাহিত্য বহুখিনি আগবাঢ়িল। ●

●এৰকটো যুক্ত কৰোঁতে ড° হেৰফৰ্ড বৰপূজাৰী দেৱৰ “অসমৰ নতুন জাগৰণ; অনা অসমীয়াৰ ভূমিকা” গ্ৰন্থৰ পৰা প্ৰত্যক্ষ সঁহাৰ লোৱা হৈছে।

অম্বিকাগিৰী বায়চৌধুৰী : জীৱন-পঞ্জী

মঃ আবু বক্কৰ ছিক্কিক

অসম কেশৰী অম্বিকাগিৰী বায়চৌধুৰী আছিল এজন বহুমুখী ব্যক্তিত্ব আৰু প্ৰতিভাৰ গৰাকী। তেওঁ আছিল একেধাৰে কবি, গীতিকাৰ, নাট্যকাৰ, প্ৰাবন্ধিক, গায়ক, অভিনেতা, ভ্ৰাম্যমান যাত্ৰা পাৰ্টীৰ পৰিচালক, স্কোলাসেৱক বাহিনীৰ যাহুকৰী সংগঠক আৰু এজন বিচক্ষণ বাৰ্জনীতিজ্ঞ। বায়চৌধুৰীৰ সাহিত্যিক আৰু সাংগঠনিক— এই দুয়োটা দিশতে স্বদেশপ্ৰেম আৰু নিৰ্ভীক জাতীয়তাবাদ প্ৰকট হৈ উঠাৰ কাৰণে কিছুমানে তেওঁক ‘সংকীৰ্ণমনা’, ‘প্ৰাদেশিকতাবাদী’, ‘বঙালী খেদা আসাম টাইগাৰ’ আদি নামেৰে অভিহিত কৰিলেও তেওঁ প্ৰকৃততে সৰল অসমীয়া হৈ সৰল ভাৰতীয়^১ আৰু তাৰ পাছতহে বিশ্ব মানৱপ্ৰেমী হোৱাৰ পক্ষপাতিত্ব কৰিছিল। সমাজৰ সুবিধাবাদী আৰু সংকীৰ্ণমনা কোনো কোনো ব্যক্তিয়ে তেওঁক যি আখ্যাৰেই বিভূষিত নকৰক কিয়, তেওঁৰ স্বকীয় কৰ্মৰাজিৰ বাবেই আজি ইমান দিনৰ পাছতো ডেকাগিৰী বায়চৌধুৰী অসমত অমৰ হৈ আছে আৰু ভবিষ্যতলৈয়ো হয়তো চিৰ-নমস্য হৈয়ে থাকিব।

বায়চৌধুৰীৰ জন্ম হৈছিল এটা পৱিত্ৰ বংশত। মহাপুৰুষ শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱৰ বংশধৰ জগদানন্দ বা বামৰায় আছিল তেওঁৰ পূৰ্ব-পুৰুষ। শিশু অৱস্থাতে ঘাট-মাটীৰ ছোৱা বৰপেটাত বিখ্যাত বায়গিৰী পৰিয়ালৰ দৰ্জী ককৰাম বায়চৌধুৰীৰ চাৰিটি সন্তানৰ দ্বিতীয় পুত্ৰ হৈ হ’ল অম্বিকাগিৰী

---

১. নবেম্বৰনাথ শৰ্মা, ‘অম্বিকাগিৰীৰ বাৰ্জনীতি’, অসম কেশৰী অম্বিকাগিৰী বায়চৌধুৰী (ড° বামচৰণ ঠাকুৰীয়া আৰু চিত্ৰ মহন্ত-সম্পাদিত), ১৯৮৬, পৃ. ২২

বায়চৌধুৰী। আনহাতে মহাপুৰুষ সাধৱদেৱৰ তাঁপিনিৱেক ভণী
ক্ৰীমন্ত শৰবদেৱৰ চৰিত প্ৰণেতা কবি বামচৰণ ঠাকুৰৰ বংশৰ স্তম্ভবীৰিয়া
সত্ৰৰ দেৱকী দেৱীয়েই হ'ল বায়চৌধুৰীৰ মাতৃ।

অসমৰ পুত্ৰস্থান বৰপেটাত ১৮৮৫ চনৰ ১৮ ডিচেম্বৰ (১৮০৭
শকৰ, ৪ পূহ) শুক্লাবৰ পুৰ্ণিমা অধিকাগিৰী বায়চৌধুৰী জন্ম
হয়। ককাদেউতাক কীৰ্ত্তিবামৰ দৰেই অধিকাগিৰীৰ মাত্ৰ সাত বছৰ
বয়সতে ১৮৯২ চনত পিতৃদেৱতা কুকৰাম বায়চৌধুৰীৰ অকাল মৃত্যু হয়;
আৰু নিকপায় হৈ দেৱকী দেৱীয়ে কণ কণ ল'ৰা-ছোৱালী কেইটাৰ
ভবিষ্যত চিন্তা কৰি পিতৃগৃহৰ আশ্ৰয় বিচাৰে আৰু তেতিয়া মোমাম্বেক-
সকলে তেওঁলোকৰ দাখিল লয়। জ্যেষ্ঠভাতৃ শিবীশচন্দ্ৰ বায়চৌধুৰীৰ
লগত থাকি অধিকাগিৰী বায়চৌধুৰীয়ে স্তম্ভবীৰিয়া সত্ৰৰ স্তম্ভক বৰগীত
গায়ক মোমাম্বেক দামোদৰদেৱ অধিকাৰীৰ তত্ত্বাৱধানত বৰপেটাত্তেই
শিক্ষা-জীৱন আৰম্ভ কৰে আৰু অতি সূচ্যুতিৰে প্ৰাথমিক পৰীক্ষাত
উত্তীৰ্ণ হৈ বৃত্তি পায়। ইয়াৰ পাছত ১৮৯৯ চনত মাতৃৰ আশীৰ্বাদ
লৈ বৰপেটাৰপৰা তেৰ মাইল দূৰৈৰ খোলাবাৰাকপৰা জাহাজেৰে
তেওঁ গুৱাহাটীলৈ আহে। গুৱাহাটীলৈ অহা পথত পলাশবাৰী জাহাজ-
ঘাটত এজনী আদ-বয়সীয়া কল-মূলৰ পোহাৰীক ধূতিপিন্ধা বঙালী
বাবু এজনে অনায়াসভাবে মাৰ-পিট কৰা দেখি চৈধ্য বছৰীয়া
বায়চৌধুৰীয়ে এই অনায়াস সহিব নোৱাৰি সেই বাবুজনক
ঘুচিয়াই জাহাজৰ চিৰিবৰৰ পানীত বগবাই দিয়ে। বায়চৌধুৰীৰ
এনে সাহসিকতাত সকলোৱে আচৰিত হয়। পাছত ইংৰাজ কেপ্টেইন
চেৰা আৰু অন্যান্য জাহাজৰ যাত্ৰীৰ মধ্যস্থতাত উচিত বিচাৰ
কৰি বঙালী বাবুজনক দোহী সাব্যস্ত কৰে আৰু জৰিয়না ভৰোৱাৰ লগতে
তিবোতা গৰাকীৰ ওচৰত কমা খোজাৱহে বায়চৌধুৰী শান্ত হয়।
এই আকস্মিক ঘটনাৰ যোগেদ্বিৰেই একেখন জাহাজৰে যাত্ৰী অগ্নি-
কবি কয়লাকান্ত ভট্টাচাৰ্য আৰু হৰিবিলাস আগবঢ়োৱাৰ লগত
তেওঁৰ প্ৰথম স্নানকি হয়।

গুৱাহাটীলৈ আহি তেওঁ পেহায়েকৰ ল'ৰা, পেহুৰ হৰমোহন চৌধুৰীৰ লগত থাকি গুৱাহাটীৰ সোণাৰাম উচ্চ ইংৰাজী বিদ্যালয়ত (তেতিয়াৰ পানবজাৰত অৱস্থিত) নাম ভৰ্তি কৰাই পঢ়িবলৈ লয়। মাজতে তেওঁ দুই বছৰমান গোবীপুৰ আৰু শিৱসাগৰত শিক্ষাগ্ৰহণ কৰে আৰু পিছত পুনৰ গুৱাহাটীৰ সোণাৰাম উচ্চ ইংৰাজী বিদ্যালয়তে পঢ়িবলৈ লয়। এই বিদ্যালয়ত পঢ়ি থাকোঁতেই পানবজাৰৰ বায়চাহাৰ ৮চিদানন্দ চৌধুৰীৰ ঘৰৰ 'বিভাবানন্দ ব্যায়ামশালা'ত ৮বিভাবানন্দ চৌধুৰীৰ তলত তেওঁ ব্যায়াম শিকে। পঢ়া-শুনাৰ লগে লগে শৰীৰৰ পুষ্টি সাধন কৰিবলৈ তেওঁ যেনেদৰে শৰীৰ চৰ্চা কৰে, তেনেদৰে মানসিক উৎকৰ্ষ সাধন কৰাৰ উদ্দেশ্যেৰে সংগীত সাধনাতো মনোযোগ দিয়ে।

১৯০৩ চনত 'আসাৰ এছাচিয়েছন' প্ৰতিষ্ঠিত হোৱা সময়তে সোতৰ বছৰীয়া বায়চৌধুৰীয়ে পানবজাৰত অৱস্থিত ছোৱালী এম. ই. স্কুলত পঢ়ি থকা এঘাৰ বছৰীয়া বঙালী কুলীন ব্ৰাহ্মণৰ কন্যা ইন্দ্ৰমতীৰ প্ৰেমত পৰে। প্ৰথমবাৰৰ পৰম্পৰাৰ মাজত সাধাৰণ দেখা দেখিতেই ই সীমাৱদ্ধ আছিল যদিও পাছলৈ তেওঁ সহপাঠী বন্ধু এজনৰ যোগেদি (ইন্দ্ৰমতীৰ সৰু খুড়াক) ইন্দ্ৰমতীৰ ঘৰলৈ নিতৌ আবেলি গৈ দেউতাকৰ সংগীত মজলিছত বহী সংগীত-চৰ্চাৰ লগতে মানসিক আনন্দ লাভৰ সুবিধাও লাভ কৰে। এনে সময়তে বংগভংগ, বিদেশী বস্ত্ৰবৰ্জন আন্দোলনে প্ৰৱলভাৱে গা-কৰি উঠে। ১৯০৪-০৫ চনত ছোৱা এই আন্দোলনত যোগদান দি স্কুলীয় ছাত্ৰ বায়চৌধুৰীয়ে সহপাঠীসকলক লৈ 'এনাৰ্কিষ্ট পাৰ্টি' গঠন কৰে আৰু দেশৰ কামত লাগি থাকোঁতে ইন্দ্ৰমতী আৰু বায়চৌধুৰী পৰম্পৰাৰ দেখা দেখি আৰু গীত-চৰ্চাত যতি পৰে। এদিন 'ইন্দ্ৰমতীয়ে তেখেতক নিৰ্ভুৰ বুলি যুঁহু দোৱাবোপ কৰি, তেখেতৰ

ছোৱালীজনীৰ প্ৰতি অবিচল প্ৰেমৰ এটা নিদৰ্শন বিচাৰিলে।^২ পাছ-দিনা বান্ধোঁধুৰীয়ে আত্মবিক গভীৰ প্ৰেমৰ স্বাক্ষৰ হিছাপে তেওঁৰ বাওঁহাতৰ কেপ্লৰ আঙুলিটোৰ এপাব কাটি ইন্দ্ৰমতীয়ে স্তম্ভিত মহলাৰ লগত 'তুলি সুলভ গান গাও। তোমাৰ গলাটো খুৰ যিটি। আমাৰ কেও গান শিখাও না'— বুলি লিখা ক'গজ টুকুৰাৰ লগতে 'সক টেমা এটাত ভৰাই কটা আঙুলি ডোখৰ আৰু ডেজৰিনিৰে সৈতে, সেই ডেজৰেই এখন চিঠি লিখি 'ব্যক্তি প্ৰেমতকৈ বে দেশপ্ৰেম মহীয়ান'^৩ —এই আদৰ্শৰ চিনস্বৰূপে 'ইন্দ্ৰমতী, এয়া লোভা, মোৰ অবিচল প্ৰেমৰ নিদৰ্শন'^৪ বুলি ছোৱালীজনীৰ হাতত দিলে। এই সাহসিকতা আৰু আত্মবিকৰতাৰ ছোৱালীজনীয়ে তবধ মানি হুকুকাই কান্দি পেলালে। পাছত স্কুললৈ নোযো। হ'ল। ইয়াৰ এমাহ পাছত ছোৱালীজনীক কলিকতাৰ এজন জৰ্মানৰ ল'ৰালৈ বিয়া দিয়ে। কিন্তু ল'ৰাজন বিদেশলৈ যাওঁতে জাহাজ ডুবি ঢুকাই।

এনাকিষ্ট পাৰ্টি গঠন কৰি ১৯০৪ চনত তেওঁ খুদিবাম্ বন্দু, বাৰীশ্ব ঘোষ, উল্লাস্বৰ দত্ত আদিৰ লগ লাগে আৰু তেওঁলোকৰ বিদ্ৰোহৰ স্বসাম্বন্ধ কোণলগোৰ লিখিবলৈ ধৰে। ১৯০৫ চনৰ এনিশা বান্ধোঁধুৰীয়ে সহপাঠীসকলৰ সহযোগত দীঘলী পুখুৰীৰ উত্তৰ পাৰত থকা ইংৰাজ চাহাবৰ প্ৰমোদ-ভৱন 'ইউৰোপীয়ান ক্লাব' ঘৰটোত জুই লগাই দিয়ে। লগে লগে তেওঁৰ অন্তৰতো বিদ্ৰোহৰ জুই হুঙুৰে জলিবলৈ ধৰে। দেশমাতৃৰ মুক্তিৰ হকে পৰাখীনতাৰ লিকলি চিঠিবলৈ তেওঁ প্ৰাণপণে লাগে। এই বছৰতে সবলতী পূজা উপলক্ষে কটন

২. যুগল দাস, 'অধিকাগিৰী বান্ধোঁধুৰীদেৱৰ ব্যক্তিত্ব', অধিকাগিৰী বান্ধোঁধুৰী, অসম প্ৰকাশন পৰিষদ, ১৯৮৬, পৃ. ৫৮

৩-৪. অধিকাগিৰী বান্ধোঁধুৰী, 'তুলি কাণ্যৰ প্ৰেৰণা কি', বহিঃপ্ৰস্তু, অসম সাহিত্য সভা, ১৯৬৮, পৃ. ২২৬-২২৭

৫. বাণীকান্ত কাকতি, 'অধিকাগিৰী বান্ধোঁধুৰী', অধিকাগিৰী বান্ধোঁধুৰী, অসম প্ৰকাশন পৰিষদ, ১৯৮৬, পৃ. ২

কলেজিয়েট স্কুলত এনিশাৰ ভিতৰতে লেখা ‘বন্দিনী ভাৰতমাতা’ নামৰ নাটকখন অভিনয় হয় যদিও অভিনয়ৰ শেষত নাটকখনৰ একবাক্য পাণ্ডুলিপিটো ইংৰাজ পুলিচে বাজেয়াপ্ত কৰে। ‘বন্দিনী ভাৰতমাতা’ নাটকখনত তেওঁ এনাৰ্কিষ্ট পাৰ্টিত যোগদান কৰা সময়তে বচনা কৰা “যায় যাব প্রাণ আন ধৰি আন / ফান্দত সুমাই ল / বাধা জট ভাঙি / বুকু দাঙি দাঙি / নিবিলকিলীয়া হ / তই ভাই নিকিল-কিলীয়া হ / যাব য’ত আছে দা কুঠাৰ যাঠি / হাতে হাতে তুলি ল / নকৰিবি ভয় / নাই সংশয়/বুকুত সাহস ল / তই ভাই বুকুত সাহস ল /”— এই গীতটো সন্নিৱিষ্ট কৰা হয়। অম্বিকানিৰী বায়চৌধুৰীয়ে এই গীতটোক অসমীয়া ভাষাত স্বাধীনতা আন্দোলনত প্ৰথম সংগীত বুলি উল্লেখ কৰিছে।

স্বদেশী আন্দোলনত জপিয় ই পৰি ‘বিদ্ৰোহী ডেকা হিছাপে অংশগ্ৰহণ কৰাত বায়চৌধুৰী গুৱাহাটীৰপৰা বৰপেটাত চৰকাৰৰ নজৰ বন্দীত থাকিব লগা হয়; আৰু ফলস্বৰূপে অষ্টমমান শ্ৰেণীলৈ (ইংৰাজী স্কুলৰ ষাৰ্ড ক্লাছ) পঢ়াৰ পাছতেই তেওঁৰ শিক্ষা জীৱনৰ অন্ত পৰে। নজৰ-বন্দী হৈ থকা কালছোৱাতেই (১৯০৫—১৯১৪) বায়চৌধুৰীৰ সাহিত্যিক প্ৰতিভাই বিশেষ বিকাশ লাভ কৰে। তেওঁ গীত, কবিতা, নাট আদি বচনা কৰাৰ উপৰিও ‘যাত্ৰা পাৰ্টি’ খুলি অভিনয় কৰাৰ ব্যৱস্থা কৰে। সেই কাৰণে ‘এই সময় ছোৱাকৈ জাতীয় সংস্কৃতিৰ নৱজাগৰণৰ উল্লেষৰ কাল বুলি ক’লে হয়তো ভুল কোৱা নহ’ব।’^৬

১৯০৫ চনত লৰ্ড কৰ্ত্তনে বংগদেশখন খণ্ডিত কৰি ‘পূৰ্ববংগ আৰু অসম, নাম দি ঢাকাত ৰাজধানী পাতি নতুন প্ৰদেশ গঠন কৰাত’^৭ বায়চৌধুৰীয়ে ‘স্বদেশী আন্দোলনৰ প্ৰতি আকৃষ্ট হৈ বাৰীষ্ট ঘোষক ৰাজনৈতিক গুৰু’^৮ মানি সন্তোষবাদী কলৰ এজন সক্ৰিয় হৈ পৰে,

৬. শুচিত্বতা বায়চৌধুৰী, ‘সিহ্নেশ্বৰ সিহ্নভূঞা, স্বভিগ্ৰহ, (বৰপেটা), ১৯৮৬, পৃ. ১০৪

৭-৮. সৰ্বানন্দ চলিহা, ‘বায়চৌধুৰী আৰু তেওঁৰ মনুষ্যত্ববাদনা’, অম্বিকানিৰী বায়চৌধুৰী, অসম প্ৰকাশন পৰিষদ, ১৯৮৬, পৃ. ২৫০-১৫১

আৰু ১৯০৬ চনত 'দীঘাই কলিতা' ২ ছদ্মনামত 'সুখেন্দ্ৰ দাসগুপ্ত'ৰ সৈতে লগ লাগি পূৰ্ববংগ আৰু অসমৰ প্ৰথম লেক্‌চাৰেণ্ট গৱৰ্ণৰ ছাৰ বেণ্‌ফিল্ড ফুলাৰ চাহাবক হতা কৰিবৰ কাৰণে গুৱাহাটীৰপৰা ছয় মাইল আঁতৰৰ ছিলং পথত ডিনেমাইট স্থাপন কৰে। অৱশ্যে বোমা ফুলাৰ চাহাবৰ গাড়ী পাৰ হৈ যোৱাতহে ফুটে। এই ঘটনাৰ পাছত পুলিচ-মিলিটাৰীয়ে দাসগুপ্তক ধৰি সন্ত্ৰাসবাদী দলৰ কৰ্মীসকলৰ নাম-সংগ্ৰহ কৰে যদিও ব্যৱচৌধুৰীক পুলিচে বিচাৰি নোপোৱাত ঘৰ-বাৰী নোহোৱা, কাম-বন কৰি থোৱা দীঘাই কলিতাই মুক্তি পায়।

ইয়াৰ পাছত তেওঁৰ মানসিক পৰিৱৰ্ত্তন ঘটে। মহামানৱ মহাত্মা গান্ধীৰ সান্নিধ্য লাভ কৰি এনাৰ্কিষ্ট পাৰ্টি বাদ দি তেওঁ অহিংস নীতিয়ে অসম আৰু অসমীয়া জাতি সংৰক্ষণৰ চিন্তাত আত্মনিয়োগ কৰে। মাজে-সময়ে তেওঁৰ মনত ইন্দুমতীৰ শৰ্ম প্ৰেমৰ স্মৃতিয়ে উক্‌ দিছে আৰু ইয়াৰ ফলতেই ব্যৱচৌধুৰীয়ে ১৯০৭ চনত 'ভূমি' আৰু 'বীণা' কাব্য ৰচনা কৰিবলৈ লয়। ভূমি কাব্যৰ কবিতাসমূহ তেওঁৰ আবেগপূৰ্ণ অতলস্পৰ্শী প্ৰেমৰ চিত্ৰ এখন যেনেদৰে প্ৰকাশ পাইছে, তেনেদৰে ব্যক্তিবস্তুৰ অজুৰাৰিত হোৱা আধ্যাত্মিক প্ৰেৰণা সোণত স্তব্ধ চৰাইহে। ১৯১০ চনত তেওঁ 'অজুৰাৰিত' কবিতাবালি ৰচনাত হাত দিয়ে।

ব্যৱচৌধুৰীয়ে জনসাধাৰণৰ মাজত জাতীয় ভাৱৰ জাগৰণৰ সৃষ্টি কৰিবলৈ আৰু ৰঙালী স্বাভাৱিনৰ পৰিৱৰ্ত্তে আৰু অসমত অসমীয়া স্বাভাৱিনৰ প্ৰদৰ্শন কৰাৰ উদ্দেশ্যে ১৯০৮ চনত বৰপেটাত 'সনাতন সংগীত সমাজ' স্থাপন কৰে। তেওঁ এই সমাজৰ লগত সুদীৰ্ঘ এখাৰ বছৰ জড়িত থাকি অসমৰ প্ৰান্তৰে প্ৰান্তৰে ঘূৰি কৰে।

৯. সনাতন চলিহা, 'ব্যৱচৌধুৰী আৰু তেওঁ মধুৰ উবাদনা', অধিকারিণী ব্যৱচৌধুৰী, অসম প্ৰকাশন পৰিষদ, ১৯৮৬, পৃ. ১৫০-১৫১

পঞ্চম ভ্ৰম আৰু সত্ৰাজী মেৰীৰ ভাৰত ভ্ৰমণ উপলক্ষে আয়োজিত উৎসৱ ১৯১১ চনত গোটেই ভাৰতবৰ্ষতে পালন কৰা হয়। অসমতো ইয়াৰ প্ৰভাৱ সম্পূৰ্ণ গতিত চলে। অসমত বঙালী যাত্ৰাপাৰ্টিয়ে জনসাধাৰণৰ মনত প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰি থকা সময়তেই বায়চৌধুৰীয়ে বৰপেটাৰ মুখিয়াল মাহুহ কিছুমানৰ মনৰ বিপৰীতে গৈ অসমীয়া যুৱকেৰে ‘শংকৰদেৱ চাৰ্কাচ পাৰ্টি’^{১০} এটা গঠন কৰি নিজে পৰিচালনা কৰাৰ উপৰিও নাট লিখি মঞ্চস্থ কৰে। ‘বঙলা যাত্ৰা নাট’ৰ আদৰ্শত অসমীয়া ভাষাত ভগ্ন অমিত্ৰাকৰী বীতিত’,^{১১} ‘মুকলি মঞ্চৰ যাত্ৰাশিনয়ৰ উদ্দেশ্যে’^{১২} ১৯১১ চনত তেওঁ ‘জয়ত্ৰথ ২৪ নাট’ আৰু ১৯১২ চনত ‘কল্যাণময়ী’ নাট লিখে। পাছত তেওঁ ‘ভক্ত গৌৰৱ’ বা ‘শিৱধ্বজৰ দান-পৰীক্ষা’ নাট ৰচনা কৰাৰ উপৰিও মহামানৱ মহাত্মা গান্ধীৰ অহিংসা আন্দোলনৰ প্ৰভাৱত ‘বিপ্লৱৰ শেষ’ নাটিকাখনি লিখি উলিয়ায়। এই নাটিকাখনি তেওঁৰ ভাগিন ৰমেশ চৌধুৰীৰ নামত ‘চেতনা’ত প্ৰকাশ কৰে। ইয়াৰ বাহিৰেও তেওঁ ‘বিশ্বনাট্য’ (কপক), ‘শ্ৰীৰামচন্দ্ৰ আৰু তাৰা’ (অনাৰ্ঠৰ নাট), ‘ধূনপেচ’ (দৃশ্য নাট্য) আৰু ‘কৰাচী মহিলাৰ উক্তি’ (নাট্য কবিতা) ৰচনা কৰি অসমীয়া নাট্য সাহিত্যলৈ বৰঙনি আগবঢ়ায়।

১৯১৪ চনত বায়চৌধুৰীয়ে ‘জগতৰ শেষ আদৰ্শ আৰু বিশ্বশান্তি স্থাপনৰ পথ’ নামৰ উনৈশ-পিঠীয়া গ্ৰন্থ ৰচনা কৰে আৰু ১৯১৬ চনত ভিক্টৰগড়ৰপৰা ই গ্ৰন্থকাৰে প্ৰকাশিত হয়। এই গ্ৰন্থখন ১৯৬০ চনত ডক্টৰ মহেন্দ্ৰ বৰাই ‘Final Goal of a Man and Lasting Peace’ নামেৰে অনুবাদ কৰে। সংক্ষিপ্ত ৰূপত অনুদিত এই গ্ৰন্থখনিৰে ডক্টৰ বাৰাণসীয়া বাটীও বাহেল আদিৰ দৰে বিশ্বমণীৰীৰ দৃষ্টি আকৰ্ষণ কৰিবলৈ সক্ষম হয়।

১০. তত্ত্ববিদ বায়চৌধুৰী, ‘শিৱধ্বজৰ চিহ্নক্ৰম’, স্বত্বপ্ৰসূ (বৰপেটা)

পৃ. ১০৪

১১-১২. ডক্টৰ সত্যেন্দ্ৰনাথ বৰ্মা, ‘বায়চৌধুৰীৰ নাট্য-প্ৰতিভা’, স্বত্বপ্ৰসূ (বৰপেটা), পৃ. ১৮৪

নজৰবন্দীৰ কাল শেষ হোৱাত জাতীয় সংগঠনৰ কামত বান্ধোঁধুৰী ১৯১৪ চনৰ নবেম্বৰ মাহত বৰপেটা এৰি ডিব্ৰুগড়লৈ যায় আৰু তাতৈ তেওঁ মাহেকীয়া আলোচনী 'আসাম বাতৰি'ৰ সহকাৰী সম্পাদক হিছাপে প্ৰথম বছৰৰ অষ্টম সংখ্যা প্ৰকাশ কৰে। তেওঁ তাত থকা সময় হোৱাত এখন নিৰ্ভীক সংগঠক আৰু সংবাদসেৱীৰ পৰিচয় দাঙি ধৰাৰ লগতে সুগায়ক আৰু নিপুণ অভিনেতা ৰূপেও খ্যাতি লাভ কৰে। তেওঁ আমোলাপট্টী থিয়েটাৰ হ'ল'ৰো এখন নিয়মীয়া আৰু নিপুণ অভিনেতা ৰূপে সুপ্ৰতিষ্ঠিত হৈছিল। সেই সময়ত তেওঁৰ আৰ্থিক অৱস্থা অতি শোচনীয় হোৱাত এখন প্ৰকাশকৰ ওচৰত 'ভূমি' কাব্যৰ প্ৰমথনৰ বিক্ৰি কৰিবলৈ লৈছিল যদিও বান্ধোঁধুৰীয়ে বিচৰামতে চল্লিশ টকা নোপোৱাত আৰু এখন বছৰে বাৰা দিৱাত সেইখন বিক্ৰি নকৰিলে। পাছত ১৯১৬ চনত এইখন তেওঁ নিজেই ডিব্ৰুগড়ৰ বেলৱৈ প্ৰেছৰপৰা মুদ্ৰণী কৰায়। এই বছৰতেই 'বীণা' কাব্যগ্ৰন্থখনো প্ৰকাশ হয়।

১৯১৭ চনত পদ্মনাথ গোহাঞিবৰুৱাৰ সভাপতিত্বত শিৱ-সাগৰত বহা অসম সাহিত্য সভাৰ প্ৰথম অধিবেশনত বান্ধোঁধুৰীয়ে ডিব্ৰুগড়ৰ প্ৰতিনিধিৰূপে যোগদান কৰে আৰু কাৰ্য-নিৰ্বাহক সমিতিৰ সদস্য নিৰ্বাচিত হয়। তেতিয়াৰেপৰা তেওঁ অসম সাহিত্য সভাৰ লগত আত্মীয় সম্পৰ্ক স্থাপন কৰে।

১৯১৮ চনত তেওঁ ডিব্ৰুগড়ৰপৰা গুৱাহাটীলৈ আহি বৰপেটীয়া পাবাত, মাত্ৰ দুটকা মূলধন লৈ নিজাকৈ অকণা প্ৰেছ খুলি মাহেকীয়া আলোচনী 'চেতনা' (১৯১৯-১৯২৬) প্ৰকাশৰ যোজনা কৰে আৰু ১৯১৯ চনত দেশপ্ৰাণ চক্ৰনাথ শৰ্মাৰ সহযোগত মূলীয়ভাৱে সম্পাদনা কৰি এইখন বাইছৰ হাতত তুলি দিয়ে।

১৯২০ চনত মহাত্মা গান্ধীয়ে দেশৰ পৰাবাসিন্দাৰ মানি আঁঠুবাৰলৈ আঁক দিবলৈ কয় বাহনৰ উদ্দেশ্যে অসম জনন কবিবৰ্গলৈ আহি

গুৱাহাটীত দেশভক্ত তৰুণবান্ধ ফুকনৰ ঘৰত উপস্থিত হয়। ফুকন-দেৱৰ ঘৰৰ সন্মুখত অঙ্কুঠিত বিদেশী বস্ত্ৰ-দাহ বজ্জতেই কৰ্মবীৰ নবীনচন্দ্ৰ বৰদলৈদেৱে বায়চৌধুৰীক গান্ধীজীৰ লগত চিনাকি কৰি দিয়ে। বায়চৌধুৰী সেই সময়ত গুৱাহাটী কংগ্ৰেছ কমিটীৰ সম্পাদক আছিল।

এজন প্ৰকৃত মুক্তি যুঁজাৰু হিছাপে ১৯২১ চনত তেওঁ অৰুণা প্ৰেছ আৰু 'চেতনা' তেওঁৰ সম্পৰ্কীয় গৰ্জনাবায়ন চৌধুৰীক গভাই দি তেওঁ গোটেই ভাৰতবৰ্ষতে বিয়পি পৰা অসহযোগ আন্দোলনত জঁপিয়াই পৰে; আৰু গুৱাহাটীৰপৰা বৰপেটালৈ যায়। তাত আন্দোলনৰ কামত লিপ্ত থাকোঁতে পুলিচে তেওঁক গ্ৰেপ্তাৰ কৰে। বৰপেটাৰ লক্ষ্যাপত 'আগাৰ ট্ৰায়েল' হিছাপে কেইমাহ মান বন্দাৰ পাইছত মহাকুমাৰিপতি বিজয়ান চাহাবে তেওঁক ডেৰ বছৰ সশ্রম কাৰাদণ্ডৰ আদেশ দিয়ে। বায়চৌধুৰীক তেজপুৰ জেললৈ নিয়া হ'ল আৰু ভাৰতীয় জাতীয় আন্দোলনৰ সম্পূৰ্ণ বিবোৰী জেইলৰ চুপাৰি-টেণ্ডেণ্ট কৰ্ণেল ৰিচি (Ritchie)-য়ে বায়চৌধুৰীৰ ওপৰত অমানুষিক অভ্যাসৰ আৰম্ভ কৰে। জেলখানাত তেওঁক ডেলৰ ঘানি, আলোপাত খুন্দা, শিলভা, ঠাই পৰিষ্কাৰ কৰা আদি কঠিন কাম কৰিবলৈ দিয়ে। কাৰাগাৰৰ কামৰ নামত কৰা এই অভ্যাসৰ সময়তেই তেওঁ গভীৰভাৱে উপলব্ধি কৰিলে— 'জাতি মোৰ ভেত, জাতি মোৰ মঙহ, জাতি মোৰ অস্থি, জাতি মোৰ মৰ্জা। জাতিৰ গতি বিফালে সেইকালে কাতি হোৱাটো মোৰ অনিবাৰ্য কথ।' ইয়াৰ বলতেই তেওঁ 'ভই জাতিৰ লাগিব শিল...', 'ধৰ ৰাডু, ধৰ ডাই...', 'জাক কি দেখাবি ভয় কাৰাগাৰ...', 'এইটো নহয় জেল থিৱা ডাই', 'জাপ জাপ জাপ ভাৰত সন্তান' আদি ভাৱেমান বিদ্রোহাত্মক

নীত বচনা করে। ডেক্সন জেলত থাকতেই ১৯২৩ চনক ৩০ মার্চক নিশা বার্তাধূবীক অকণা প্রেহত জুই লগাত চেতনা'ক কাৰ্ণালয়, বহুতো মূল্যবান কাগজ-পত্র, কবিতা আক একক স্থাবিৎ প্রায় ৪০ খন পাণ্ডুলিপি আক প্রেহব সকলো তদ্বীকৃত হওক।

ডেক্সন জেলবপবা ওলাই আহিলত যাক আক কেইজনমান হিতাকাক্তকী ব্যক্তিয়ে ডেওঁক বিয়া কবোৱাব বাবে ববকৈ ধৰে; শেবত উপায় নাপাই খাটাৰাবীৰ প্রতাপনাবারণ চৌধূৰী (মোজাদাব) আক গিবীশ চন্দ্ৰ বার্তাধূবী (ককায়েক) ব বন্দোবস্ত যতে বার্তাধূবীয়ে নলবাৰীবপবা চাবিজন ব্যক্তিসহ বববাৱী হৈ পকোৱা গাঁৱক কালিচৰণ চৌধূৰীক কন্যা জীমতী কৈশলাদেৱী চৌধূৰীক বিয়া কবায়। বিয়াব পাছত পতি-পত্নী দুয়োৰে অগ্নিত তদ্বীকৃত হোৱা অকণা প্রেহ আক 'চেতনা'ক পুনৰ্জীৱিত কৰে।

১৯২৩ চনত বার্তাধূবীয়ে 'শতধাব' নামক বিদ্ৰোহী ভাষণয় প্রেহক প্রেহ এখনি বচনা কৰে। এই প্রেহত ভাবতবৰ্জিত বুদ্ধি সাৱাল-বাৰীসকলে শাসন চলোৱাব যে কোনে নৈতিক অধিকাৰ নাই, সেই কথা ডেওঁ বুদ্ধিসহ প্রতিপন্ন কৰে। ১৯২৪ চনত বার্তাধূবীক এই প্রেহখনি চবকাৰে বাহেৰাও কৰে আক ডেওঁক প্রেহাব কবি জৰিমনা সহ তিনিমাহক কাৰণে জেললৈ পঠায়। এইখনেই প্রেহক অসমীয়া নিষিদ্ধ প্রেহ।

জাতীয়তা ভাবধাবাবে বজিত হৈ হেবাই যোৱা অসমীয়া জাতি আক সংস্কৃতিক উদ্ধাব কবিগলৈ ১৯২৪ চনত জাতীয়তা বনব বপুৰা-সকল কাৰাদাববপবা ওলাই অহাব পাছত বার্তাধূবীয়ে অসমী-সকলক জগ হৈ ১৯২৬ চনক ৪ জুন তাৰিখে 'অসম সংবাদিনী সভা' স্থাপন কৰে আক সেই চনক ডিচেম্বৰ মাহত পাণ্ডুত অসমীয়া জাতীয়

জাতীয় কংগ্ৰেছৰ ৪৬ তম অধিবেশনৰ মঞ্চপটেই গড়খুৰীয়া সভাপতিকাৰ
৮ পীতাম্বৰ দেৱগোন্ধাৰীৰ সভাপতিত্বত এই সভাৰ প্ৰথম অধিবেশনখন
পাতে।

পাণ্ডুত বহা কংগ্ৰেছ মহাসভাৰ সময়তে বান্ধচৌধুৰীয়ে 'আজি
বন্দো কি হুন্দেবে' গীতটি বচনা কৰে। এই গীতটি সুৰ-শিল্পী
প্ৰফুল্লচন্দ্ৰ বৰুৱাৰ সুৰেৰে মহাসভাত সমাবেশ হোৱা বিৰাট জনতাৰ
আগত 'পঞ্চাহ গৰাকী মুখী পৰিচ্ছদ পৰিহিত সুগায়ক-গায়িকাৰ
কণ্ঠেৰে গোৱা'ত এক বাহুকৰী আলোড়নৰ সৃষ্টি হয়। ডক্টৰ বাণীকান্ত
কাকতিদেৱে এই গীতটিৰ লগতে বান্ধচৌধুৰীৰ 'কাৰ কি আৱাহন'
আৰু উমেশ চৌধুৰীৰ দুটি গীত ইংৰাজীলৈ অনূবাদ কৰি আগতীয়াতকৈ
বাইজৰ মাজত বিলাই দিয়ে।

'অসমীয়া সংস্কৃতি সভা'ৰ উদ্দেশ্য পূৰণ কৰিবলৈ বান্ধচৌধুৰীয়ে
নিৰ্বাৰ্থ-ভাৱে কামত লাগি থাকোঁতে অসম প্ৰাদেশিক কংগ্ৰেছ
কমিটীৰ লগত মতবিৰোধ ঘটে আৰু সেই সময়তেই 'সংকীৰ্ণমনা',
'প্ৰাদেশিকভাবাদী', 'পগলা' আদি আখ্যাবে কিছুমানে তেওঁক
অভিহিত কৰে।

বান্ধচৌধুৰীয়ে 'নিৰিল জীৱত স্বদেশী কিনক' সংঘৰ আদৰ্শ
আগত ৰাখি ১৯৩০ চনত 'অসম স্বদেশী কিনক' সংঘ গঠন কৰি
বুটীয়া সম্পাদক হিছাপে কাম চলাব আৰু এই বছৰে ১৫ জাহ্নৱী
তাৰিখে 'চেতনা' প্ৰেছবপৰা ১০ টকা ২ আনা ৬ পইচা ধৰ

১৪. অতুলচন্দ্ৰ বৰুৱা, 'অসম দেশৰ অধিকাণিস্বী বান্ধচৌধুৰী আৰু
অসম', 'স্বদেশী অসম সাহিত্য সভা', ১৯৬৮, পৃ. ৮৪

১৫. প্ৰফুল্লচন্দ্ৰ বৰুৱা, 'অশ্ৰুপ্ৰতিৰ বান্ধচৌধুৰীদেৱৰ সৌন্দৰ্যবত',
'স্বদেশী (বৰপেটা)', ১৯৮৬, পৃ. ৯২

অম্বিকানিধী বায়চৌধুৰী : জীৱন-কাহিনী

কবি’’ ‘অসম মায়াবিনী কেমিকেল ৱৰ্কছ’ নামক প্ৰতিষ্ঠানত এটি খুলি পঢ়া কৈশল্যা দেৱীচৌধুৰীৰ নামত উদ্যোগ হিছাপে কৃত্তিকাক পঞ্জীকৰণ কৰায়। ‘অসম মায়াবিনী কেমিকেল ৱৰ্কছ’ উদ্যোগৰ কাৰ্য ১৯৩০ চনৰ ১৫ এপ্ৰিলৰপৰা আৰম্ভ হয় যদিও আৰ্থিক অসুবিধাৰ কাৰণে ১৯৩১ চনৰ ফেব্ৰুৱাৰী মাহৰ পৰাহে ‘মায়াবিনী’ কেমিকেল উৎপাদন কৰিবলৈ সমৰ্থ হয়। এই উদ্যোগত বায়চৌধুৰী পত্নী-পত্নীক দেহে-কেহে লাগি ‘অসম ইক’, আৰু ‘চেনেহী চিৰাংহী’ নামৰ দুবিধ চিৰাংহী; ‘অন্নমতী স্নো’, ‘নোজাক’ প্ৰেমদ, ‘জোনকণা’ আৰু ‘জিলিকনি’ নামৰ দুবিধ জোতাৰ বং আৰু ‘মায়াবিনী’ নামৰ সুবত বঁহা তেল উৎপাদন কৰি অসম প্ৰাদেশিক মহিলা সমিতিৰ প্ৰদৰ্শনীৰ দোকানত আৰু পানবজাৰৰ ঘৰৰ সন্মুখত দিয়া দোকানত নিজে বিক্ৰি কৰি অৰ্থনৈতিকভাৱে সুকল। পৰিয়ালটি চলোৱাৰ লগতে অসমবাসী বাইজলৈ বাৱলখিতাৰ এক মহান আদৰ্শ দাঙি ধৰিলে। বায়চৌধুৰীয়ে ‘মায়াবিনী তেল’ৰ বিজ্ঞাপনত ‘এহেজাৰ বছৰীয়া পুখুৰি লাটিপতীয়া পুখিৰপৰা উদ্ধাৰ কৰা’ বুলি লিখি দিয়ে আৰু তেলৰ বটলৰ ওপৰত ‘জ্যোতিৰ গাভুৰী নামৰ বড়ালী জয়লোকৰ স্নেহশিল্পী স্তম্ভৰী কন্যা জ্যোৎস্নাৰ ফটো এখনৰ ব্লক এটি কবাই আনি সেৱেল হিছাপে ব্যৱহাৰ’’ কৰে। কিন্তু তেওঁলোকে যথেষ্ট কষ্টকৰিও অৰ্থৰ অভাৱত ১৯৩৩ চনৰ ২১ অক্টোবৰৰপৰা এই উদ্যোগৰ নিৰ্মিত কাম বন্ধ কৰিবলৈ বাধ্য হয়। অকণা প্ৰেছ, ‘চেতনা’ আলোচনী আৰু ‘মায়াবিনী কেমিকেল ৱৰ্কছ’ বন্ধ হোৱাত বায়চৌধুৰীয়ে উজান বজাৰত এটি সৰু প্ৰেছ খুলে।

১৬. উল্লেখ্য বায়চৌধুৰী, ‘বাৱলখিতা আৰু অম্বিকানিধী’ অসম কেশৰী অম্বিকানিধী বায়চৌধুৰী (ড° বামচৰণ ঠাকুৰীয়া আৰু চিত্ৰ মহন্ত-সংগৃহীত), ১৯৮৬, পৃ. ৬

১৭. তদাশিৰী বায়চৌধুৰী, ‘লিডাৰ কৰা’, অম্বিকানিধী বায়চৌধুৰী, অসম প্ৰকাশন পৰিষদ, ১৯৮৬, পৃ. ১২২

১৯৩৪ চনত বান্ধোঁধুৱীয়ে 'স্বাধীন প্ৰকাশিত বাট্ট গঠনৰ প্ৰাথমিক আঁচনি' গ্ৰন্থখন বচনা কৰিছিল। কবি উলিয়ায়। ১৯৩৫ চনত তেওঁ 'ডেকা-ডেকেৰীৰ বেদ' নামৰ গ্ৰন্থখন লেখিবলৈ আৰম্ভ কৰে।

১৯৩৬ চনত 'অসম সংস্কৃতি সভা'ই 'জাতীয় মহাসভা' হিছাপে আত্ম-প্ৰকাশ কৰে; বান্ধোঁধুৱীয়ে গান্ধীজীৰ হৃদয়ৰ কাৰুণ্য আঁহিত 'ডেকা অসম' নামৰ পঞ্চকীয়া কাৰুণ্যৰ জন্ম দিয়ে। এই চনৰে ২২ জুলাই তাৰিখে (১৮৫৭ শকৰ ৩১ আহাব) 'ডেকা অসম' বান্ধোঁধুৱীয়ে নিজে সম্পাদনা কৰি, মুদ্ৰক, কম্পোজিটৰ, মেচিন-মেন আৰু বিলনীয়া হৈ অসম সংস্কৃতি সভা আৰু পাহুত জাতীয় মহাসভাৰ মুখপত্ৰ হিছাপে উজ্জান বজাবৰ প্ৰেছৰপৰা উলিয়ায়। অসমীয়া জাতিৰ সংৰক্ষণৰ সকলো দিশতে আলোকপাত কৰি পবিত্ৰালৰ সকলোকে কামত খটুৱাই, অশেষ কষ্টৰ মাজেৰে তেওঁ কাৰুণ্যৰ চেগা-চোৱাকৈ প্ৰকাশ কৰে।

দেশবাসীৰ স্বাধীনতাৰ লগতে 'অসমীয়া জাতিৰ আত্মবিকা'ৰ কামত লাগি থাকোঁতে অবিভক্ত বঙ্গদেশৰ লোকে ভুল বুজি বান্ধোঁধুৱীক 'বাঙালী খেদা অসম টাইগাৰ' নামেৰে কলিকতাৰ বাঙালী কাৰুণ্যত বহুতো লিখা-লিখি কৰে। তেতিয়া তেওঁ কলিকতালৈ গৈ 'আনন্দ বজাৰ পত্ৰিকা'ৰ সম্পাদক প্ৰমুখ্যে আন কেইখনমান কাৰুণ্যৰ সম্পাদকসকলক লগ ধৰে আৰু সকলো কথাই বুজাই বিবৰি কৈ এই ভুল খণ্ডন নিয়ায়।

বিভিন্ন মহাবীৰৰ ভয়াবহ কালচোৱাত বান্ধোঁধুৱীয়ে প্ৰায় ডেৰ বছৰ কাল তেওঁৰ পবিত্ৰাল মলমালীৰ পকোৱা গাঁৱত বাখে; আৰু সৰ্বভাৰতীয় একতা বন্ধা কৰি ৰাজ্যত ৰাজ্যৰ লোকৰ অধিকাৰ নীতিৰে 'অসমত অসমীয়াৰ অধিকাৰ'ৰ কাৰণে একাংশতীয়া হৈ দেশসেৱাৰ কামত আত্মনিয়োগ কৰে। সেই সময়তে তেওঁ 'স্বাধীন প্ৰকাশিত বাট্ট গঠনৰ প্ৰাথমিক আঁচনি'ৰ প্ৰচাৰ চলাই মলমালী

অকলত গাঠি সংগঠনৰ কামত লাগে।

১৯৪২ চনত বচনা কৰা 'বাৰীল পকাৱত বাই গঠন' শ্ৰেণীক 'অ'চনি' গ্ৰন্থ-গ্ৰন্থন ডেও' সেই বছৰতে প্ৰকাশ কৰি উলিয়ায়। আনহাতে ১৯৩৫ চনৰপৰা ১৯৪২ চনলৈ বচনা কৰা 'ডেকা-ডেকেৰীৰ বেদ' গ্ৰন্থখনো উক্ত বছৰতে প্ৰকাশ কৰে। 'বাৰীল পকাৱত বাই গঠন'ৰ প্ৰাথমিক 'অ'চনি' গ্ৰন্থখন ডেকা-ডেকেৰীৰ বেদৰ লগত সন্নিবিষ্ট কৰে। বান্ধোখুৰী জেলত থাকোঁতে বচনা কৰা দেশপ্ৰেমমূলক গীতসমূহ ডক্টৰ বাণীকান্ত কাকতি আৰু ডক্টৰ বিৰিক্ৰমাৰ বন্ধাই 'Songs of the Cell' নাম দি ইংৰাজীলৈ অনুবাদ কৰে আৰু ১৯৪২ চনত প্ৰকাশ কৰে। জেলৰ চাৰিবেৰৰ মাজৰপৰা ওলোৱা এই গীতসমূহ ভাৰতৰ বাহিৰতো সমাদৃত হোৱাটো উল্লেখনীয়।

বান্ধোখুৰীয়ে ১৯৪৪ চনত খিৰসাগৰত অনুষ্ঠিত অসম সাহিত্য সভাৰ ঊনবিংশতম অধিবেশনৰ সংগীত সন্মিলনত যোগদান কৰি সভাপতিৰ আসন গ্ৰহণ কৰে।

১৯৪৬ চনত প্ৰুণিঙৰ সময়ত অসম ৰেশৰী অধিকাংশী বান্ধোখুৰীয়ে অসমক পূৰ্ববঙ্গৰ লগত চামিল নকৰিবলৈ 'অসম জাতীয় মহাসভা'ৰপৰা এটি স'জাতী দল উলিয়াই কংগ্ৰেছৰ বৰ্জিত কৰ্মীক ডাক্তাৰ ভাৰাৰে শ্ৰাবক-পত্ৰ দি প্ৰতিবাদ কৰে; বাৰকলত অসম পূৰ্ব বঙ্গৰ লগত চামিল নহ'ল।

১৯৪৭ চনৰ ১৫ আগষ্টত দেশে স্বাধীনতা লাভ কৰিলে। স্বাধীনতা বিহীন উপলক্ষে উক্ত দিনাখন পতাকা উত্তোলনৰ সময়ত বান্ধোখুৰীয়ে অসমীয়াৰ পৰিচয় আগত বাৰিৱেই 'ত্ৰিবঙ্গ-পতাকা'ৰ অশোক চক্ৰটোৰ একাধৰ অসমৰ চিন স্বৰূপে 'গড়'ৰ প্ৰতীক ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ 'অসম জাতীয় মহাসভা'ৰ অনুমতিৰপৰা অসমীয়া বাইজলৈ আহ্বান জনায়।

ভাৰতবৰ্ষই স্বাধীনতা লাভ কৰাৰ পাছতো বান্ধোখুৰীয়ে 'শিশুশীৰ

এজনক' আৰু অসমীয়া জাতি-সংস্কৃতিৰ বক্ষণাবেক্ষণ আৰু উন্নতিৰ কথা চিন্তা কৰি অসমৰ যুৱকসকলক লৈ 'আত্মৰক্ষী বাহিনী' গঠন কৰে। 'আত্মৰক্ষী বাহিনী'ৰ কামত ব্যস্ত থাকোঁতে ১৯৪৮ চনত নগা নেতা কিজো আৰু এজন সহযোগী বায়চৌধুৰীৰ ওচৰলৈ আহে। তেতিয়া তেওঁ নানান ভালোচনাৰ লগতে কিজো ডাঙৰীয়াক বুজায় যে 'বাস্তৱ কাৰণতেই অসমক ভাৰতবৰ্ষৰা বিচ্ছিন্ন কৰি অসমীয়া জাতিৰ অস্তিত্ব বৰ্তাই ৰাখিব পৰা নাযাব। নগা পাহাৰেও একেদৰে অসমৰ অঙ্গ স্বৰূপে ভাৰতবৰ্ষতে থাকি নিজৰ থলত নিজৰ আত্ম-নিয়ন্ত্ৰণৰ কথা ভাবিব লাগে।' ১৮

১৯৫০ চনৰ ১১ আৰু ১২ মাৰ্চত অনুষ্ঠিত হোৱা অসম সাহিত্য সভাৰ এং. বিংশতম মাৰ্ছেবিটা অধিৱেশনত সভাপতিত্ব কৰে অধিকাণ্ডী বায়চৌধুৰীয়ে। সভাপতিৰ আসনবৰণৰা তেওঁ অসমীয়া ভাষাক অসমৰ ৰাজ্যিক ভাষা কৰিবলৈ দাবী জনাই প্ৰস্তাৱ গ্ৰহণ কৰায়।

নিৰ্ভীক বায়চৌধুৰী চৰকাৰৰ দৃষ্টিবৰণৰা আঁতৰা নাছিল। ১৯৫২ চনত চৰকাৰে তেওঁৰ টেক্সান বজাৰত থকা বাসভৱন উচ্ছেদ কৰে। নিজৰ মাটি যোৱাত নানা সংকটৰ সন্মুখীন হ'ল যদিও তেওঁ সেওমনা নাছিল। কিছুদিন কষ্টৰে কটোৱাব পাছত তেতিয়াৰ মাটিৰ হাকিম অতুলচন্দ্ৰ বৰুৱা, ৰাজহ মন্ত্ৰী মতিৰাম বৰা আৰু সচিবালয়ৰ ৰাজহ বিভাগৰ অৱৰ সচিব উমা শৰ্ম্মাৰ আশেষ চেষ্টাৰ ফলত চান্দমাৰীৰ ওচৰৰ চৰকাৰী মাটিখিনি (বৰ্ত্তমান বাসস্থান) বায়চৌধুৰীৰ নামত বিনা শ্ৰমিকান্তে চৰকাৰে পট্টন দিয়ে।

১৯৫১ চনত বায়চৌধুৰীয়ে তেওঁৰ জীৱনক শুদ্ধিতা বায়চৌধুৰীৰ

---

১৮ জনগণী বায়চৌধুৰী, 'স্মৃতি চয়ন, 'কাণ্ডা উঠা বহে হামাবা', অসম ৰক্ষণী অধিকাণ্ডী বায়চৌধুৰী (৬° বাসচৰণ ঠাকুৰীয়া আৰু চিত্ৰ মহন্ত-সম্পাদিত), ১৯৮৬, পৃ. ৩৭

সমগ্ৰ যুগ্মায়ত্বে 'সাহিত্য মহাবী' গ্ৰন্থখন সম্পাদনা কৰে। ইয়াৰ পাছত ডেউ ১৯১৪ চনতে আৰম্ভ কৰি ১৯৫০ চনত শেষ কৰা, ৪১ টা গ্ৰন্থক সংকলন 'আহুতি' ১৯৫৩ চনত প্ৰকাশ কৰে। ১৯৫৪ চনত তেওঁৰ ৬১ টা কবিতাৰ সংকলন 'অনুভূতি' গ্ৰন্থাকাবে ওলায়। সেই বছৰতে তেওঁ গোৱালপাৰাত অহুতিত হোৱা 'ইয়া পৰিষদ'ৰ সভাপতিও হয়।

১৯৫৮ চনত তেওঁৰ 'স্থাপন কৰ স্থাপন কৰ' কবিতা পুথি আৰু 'বন্দো কি হন্দেবে' (বচনা ১৯০৭-৫০) গীতৰ সংকলনটি গ্ৰন্থাকাবে প্ৰকাশ পায়। ৪৬ টা কবিতাবে সমৃদ্ধ 'বেদনাৰ উকা' (বচনা ১৯২০-৬০) কবিতা-সংকলনটি ১৯৬৪ চনত প্ৰকাশ হয়। বাৰচৌধুৰীৰ মৃত্যুৰ পাছত এই গ্ৰন্থখনৰ বাবেই তেওঁ 'সাহিত্য অকাডেমী'ৰ পুৰস্কাৰ লাভ কৰে।

ইয়াৰ বাহিৰেও বাৰচৌধুৰীয়ে 'দেশেই ভগৱান' (১৯৬৫), 'বেণু', 'মোৰ জীৱন ধুমুহাৰ এছাটি', 'মোৰ দাদা' আদি কবিতা আৰু গ্ৰন্থ-পুথি বচনা কৰে আৰু বিভিন্ন বাতৰি কাকত, আলোচনীত ভালেমান গ্ৰন্থ প্ৰকাশ কৰে।

বাৰচৌধুৰীয়ে 'অসম সংস্কৃতি' সভাৰ পৰা যেনেদৰে 'অসম জাতীয় মহাসভা'ৰ জন্ম দিয়ে, তেনেদৰে '১৯৬৫ চনৰ অক্টোবৰ মাহত ডক্টৰ বামচৰণ ঠাকুৰীয়া, শ্ৰীমদা দত্ত, শ্ৰীঅনন্তকুমাৰ শৰ্মা, শ্ৰীভাৰত দাস প্ৰভৃতি ভেটিয়াৰ কেইজনমান উদ্যোগী যুৱকৰ সহযোগত 'অসম যুৱক সমাজ'ৰো জন্ম দিয়ে। সংস্কৃতি সভা আৰু জাতীয় মহাসভাৰ উদ্যোগ আৰু আদৰ্শতেই এই 'অসম যুৱক সমাজ' গঠিত হয়।

১৯৬৭ চনৰ ১ জানুৱাৰী তাৰিখ সেৱিৰাবে সন্ধিয়া ৬ বাজি

১৯ অনন্তকুমাৰ শৰ্মা, 'অধিকারিণী আৰু অসম যুৱক সমাজ', অসম কেন্দ্ৰী অধিকারিণী বাৰচৌধুৰী (৬^ত বাৰ্ষিকণ ঠাকুৰীয়া আৰু চিত্ৰ মহন্ত-সম্পাদিত), ১৯৮৬, পৃ. ২২

৪৫ মিনিট বোৱাত অসমৰ এইজন্য সিংহপুৰ, ডেকাশক্তিৰ প্ৰতীক বায়চৌধুৰী অধিকাংশীৰীৰ জীৱন বন্তি নিৰ্বাপিত হয় আৰু পিছদিনা দিনৰ ১ বাজি ৩০ মিনিট বোৱাত নৱগ্ৰহ আশান্ত ভেওঁৰ নম্বৰ দেহ ভস্মীকৃত কৰা হয়।

ভাৰতীয় চিন্তাধাৰা আৰু আদৰ্শৰ প্ৰতীক বায়চৌধুৰীয়ে চাৰিকুৰি এবছৰীয়া জীৱনত কঠোৰ ত্যাগ স্বীকাৰ কৰি অসমীয়া জাতিৰ সংৰক্ষণ, সংগঠন আৰু সংবৰ্ধনৰ লগতে আমাৰ ভাষা, সাহিত্য, সংগীত, ৰাজনীতি আদি বিভিন্ন ক্ষেত্ৰত বিশেষ বৰঙনি দি থৈ গ'ল— সি অকল অসামান্যই নহয়, অবিদ্যবগীৰও। অসমীয়া জাতি জীয়াই থাকে যানে বায়চৌধুৰীক কোনেও পাহৰিব নোৱাৰে।

পূৰ্ব-স্বাধীনতাকালৰ অসমৰ সমস্যা আৰু অস্থিকাগিৰী ৰায়চৌধুৰী

বদমচক্স বইকোৱা

স্বাধীনতাৰ পূৰ্বকালৰ কথাহে নেলাগে সাম্প্ৰতিক কালৰ অসমৰ সমস্যাসমূহীষো অঁতিওবি বিচাৰি গ'লে স্বাধীনতা হেৰোৱাৰ ঝিল পৰ্বন্ত ভূমুকিৰাই চোৱাৰ প্ৰয়োজন হয়। বিভিন্ন সময়ত বিভিন্ন সমস্যাই অসমক জুমুৰি দি ধৰিলেও, কেৱল এটা সমস্যাই অসমক বাবে বাবে নাকনি-কাননি কৰি আছে আৰু সেয়ে ঠেহে অসমীয়াৰ ভাষা আৰু জাতিসত্তাৰ অস্তিত্ব বন্ধা। অস্তিত্ব বিলুপ্তিৰ ভীতিপ্ৰসুতত অজিও আমি সজ্ঞত। অজু পৰিবে, সুকলি যমেৰে বাট বুলিবলৈ সুধিবা নোপোৱাৰ কাৰণেই আমাৰ ভাষা-সংস্কৃতি পৰা'লগা; প্ৰগতিৰ গতি মন্থৰ। আধুনিক অসমীয়া ভাষাৰ আৰু জাতিসত্তা প্ৰশ্নৰ জব্দলগ্নতে হোৱা কীট-সংশয়ৰ বিয়ক্ৰিয়াৰ ফলশ্ৰুতি আমাৰ বৰ্তমানৰ সংশয়, সংঘাত আৰু দুৰ্ভাগ।

মান-স্বৰ্ণাৰ অন্ত্যাচাৰবপৰা অব্যাহতি পাই অসমীয়া প্ৰজাই ইংৰাজ শাসনৰ ব'দকাচলিত উন্ন লবলৈ কৰা আশাৰ মূৰত মৌ ছবিন হওঁতেই চেচাপানী পবিল। গোজেই গছ হব বোজা ইংৰাজৰ হাতবপৰা দ্ৰুত স্বাধীনতা উদ্ধাৰ কৰিবলৈ ১৮২৮ চনৰপৰা ১৮৫৭ চনলৈ কৰা বিদ্ৰোহ মণিৰাম-পিয়লিৰ কাঁচীৰে নিফলতাত পৰ্ববানিত হ'ল। উন্নবিশ শতাব্দীৰ শেষ মধ্যক পৰ্বন্ত কুলুগৰি, পথককাট, ব'ভুৱা আদি ঠাইত সংঘটিত হোৱা কৃষক-বিদ্ৰোহ কেইটাও ফলস্বৰ্ণ নাহাত্ত হ'ল নাথোন। ঐতিহ্যবিত্ত অসমীয়া জাতিয়ে পদাধীনতাৰ

লিকলিঙাল গাত ভালকৈয়ে মেৰিয়াই ললে। কিন্তু অসমীয়াৰ মাজবৃত্ত বামটাঙোন পৰিলে তেতিয়াহে, যেতিয়া অসমীয়া ভাষাৰ অস্তিত্ব অস্বীকৃত হৈ অসমৰ স্কুল-আদালতত বঙালী ভাষাৰ প্ৰাৱৰ্ত্তন হ'ল। মানব আক্ৰমণত ককাল ভাগি থকা অসমীয়াই স্বাধীনতা আৰু ভাষাৰ দৰে ছুটা ডাঙৰ বিপৰ্যয়ৰ সন্মুখীন হবলৈ সমৰ্থ নহল। অৱশেষত কেইজনমান উদীয়মান অসমীয়া আৰু মহামুভৱ আমেৰিকান মিচনেৰীৰ আশাশুধীয়া প্ৰচেষ্টাত ১৮৭৩ চনত অসমীয়া ভাষাই ন্যায়া স্থান লাভ কৰিবলৈ সমৰ্থ হ'ল যদিও বঙালী ভাষাৰ ৫৬ বছৰীয়া বাজৰই আমাৰ ভাষাসংস্কৃতিৰ ওপৰত এক গুৰুপ্ৰসাৰী অশুভ প্ৰভাৱ ৰাখি থৈ গ'ল। যিসকলৰ উচ্চতমিত এই অঘটন সংঘটিত হৈছিল, সেই সকলৰ উত্তৰপুৰুষ আৰু সংগোৱসকলৰ অসমীয়া জাতিসত্তাৰ লগত মিলি যোৱাৰ মানসিকতা নথকাৰ হেতুকেই আজিও অসম সমস্যামুখৰ।

ইংৰাজ আমোলৰ আৰম্ভণিবৰাই অনা অসমীয়া লোকৰ প্ৰব্ৰজনৰ প্ৰক্ৰিয়াটো আৰম্ভ হয় আৰু সেয়ে পাহলৈ বহুমলা কণ ধাৰণ কৰি অসমৰ আৰ্থ-সামাজিক ভেঁটি কঁপাই তোলে। চাকৰি, ব্যৱসায়-বাণিজ্য, কৃষি, বাসস্থান আদিৰ সন্ধানত বিভিন্ন প্ৰদেশৰ লোকৰ সমাগমে জনসংখ্যাৰ ভাৰসাম্য বিপন্ন কৰি অসমীয়াৰ নিটোল সামাজিক গাঁথনি দুৰ্ব্বল কৰি তুলিলে। প্ৰব্ৰজনৰ কাৰণে হোৱা জনসংখ্যা বৃদ্ধিয়েই হ'ল অসমৰ অধিক সংখ্যক সমস্যাৰ মূল কাৰণ। ইয়াৰ কাৰণেই সহজ-সৰল অসমীয়াৰ মাজলৈ আমদানি হ'ল - ঠগ প্ৰবকনা জাল জুয়াচুৰি, চুৰি-ডকাইতি, অনাচাৰ-ব্যভিচাৰ, অন্যায়-অনীতি ইত্যাদি। জাতীয় চৰিত্ৰত এই কৰ্মৰতাৰোৰে প্ৰবেশপথ বিচাৰি পোৱাত সমাজত জটিলতা আৰু পাপ-পঙ্কিলতাও ক্ৰমে বৃদ্ধি পাবলৈ ধৰিলে। অসমীয়াৰ সমাজসেহত খব-খজুৱহি, ঘাঁ-কোঁহাব নৃতি হৈ ঘাইতিসুৱীয়া পীড়নৰ পথ প্ৰদৰ্শন কৰি তুলিলে। এই

উপসৰ্গবোৰৰ প্ৰতি আওকণীয়া হৈ থাকিবলৈ অসমীয়াই সেই বুদ্ধি লাভ কৰিলে এলাহ আৰু দাৰিদ্ৰ্যবৰ্জনকাৰী, জাতিৰ স্বাধীনতাৰ নীতিৰ এটি অৰ্থাৎ মহোদয়— কানি বৰবিশ।

বুঢ়ীপূৰ্ব অসম কাহানিও ভাৰতৰ অসমৰাজ্য নাছিল। পূৰ্বৰ ভাৰতৰ অন্যান্য প্ৰান্তৰ লগত অসমৰ বাৰ্তনৈতিক, সামাজিক আৰু সাংস্কৃতিক ক্ষেত্ৰৰ আদান-প্ৰদান আছিল নিচেই সামান্য। ইংৰাজ আমোলৰ পাছৰপৰাহে লাহে এই বোগমূৰ্ত্তি স্থাপন হৈছিল। ভাৰতৰ অন্যান্য প্ৰদেশতকৈ অসম সৰ্বশেষত বুঢ়ীপূৰ্ব আনুষ্ঠানিক হোৱাৰ ফলস্বৰূপে পশ্চিমীয়া শিক্ষা-সভ্যতাত অভ্যস্ত হোৱাত পলম হোৱাৰ লগতে সৰ্বভাৰতীয় ভাৰতবৰ্ষৰ অংশীদাৰ হওঁতেও পলম হয়। অৱশ্যে এইটো কথাও দিখি যে ভেতিয়ালৈকে ভাৰতীয় লোকৰ নাগৰিক চেতনাতকৈ প্ৰাদেশিক চেতনাই আছিল উৰ্বৰ। পৰিবহন আৰু বোগাযোগৰ অসুবিধাই এনে অৱস্থাৰ সৃষ্টিত ইফল বোগাইছিল। বিদেশী শাসন যন্ত্ৰইও ভেদনীতি চালু ৰাখিবৰ কাৰণে ভাৰতৰ অন্যান্য অঞ্চলৰ লগত উত্তৰ পূৰ্বাঞ্চলৰ সম্বন্ধতকৈ বিচ্ছিন্নতাৰ মনোভাৱ গঢ়ি তোলাবহে যাবহা গৈছিল। তাৰ ফলত ভাৰতৰ দুয়লী জী অসম হৈ পৰিছিল অনাদৃত আৰু অৱহেলিত। ফলত ইীনম্যাতাবোধে অসমীয়াৰ অন্তৰত গাভপুতি বৰিছিল। জাতীয় চৰিত্ৰত এনে আত্ম-সংকোচন প্ৰস্তুতিৰ পৰিণতি।

ভাৰতীয় জাতীয় চেতনাবো উৰুছ নোহোৱাৰ কাৰণে কেৱল অসমীয়াসকলৰ সংকীৰ্ণম্যতাৰ দোহাই দিলেই নহয়; অসমলৈ অহা অসমীয়া সকলৰো দৃষ্টিভঙ্গি বহল নাছিল। বহুতে শাসন পোন্ধৰ দৰেই অসমক উপনিবেশ স্বৰূপেহে গ্ৰহণ কৰিছিল। অসমীয়া সমাজত, অনৱৰ্তীতা আৰু নিষ্কৰতাৰে সেই সকলক শোষণৰ অৰ্থাৎ সুবিধা দান কৰিছিল। অসমীয়া ভাষা বুঢ়ীপূৰ্ব-প্ৰতি অৱস্থাৰ দৰেই লৈ সৰিলিলিৰ বাবেহে অসমীয়া সাংস্কৃতিক দলৰ কাঁ

তোলোৱা প্ৰস্তাৱটো। তেওঁলোকৰ অন্তৰত থকা হ'লে অসমীয়াই বহুত দুৰ্বোধ্যৰ পৰা হাত সাৰি ক্ৰমোন্নতিৰ পথত আগবাঢ়ি যাব পাৰিলেহেঁতেন। কিন্তু কৰ্ণক্ষেত্ৰত তাৰ বিপৰীতহে হ'ল। ফল-স্বৰূপে এনে সুবিধাবাদীসকলক স্বদেশী য় আপোন বুলি ভবাৰ মানসিকতা অসমীয়াৰ মনত সৃষ্টি নহল। বৰং সেই সকলৰ প্ৰতি সন্দেহ, ভয়, অস্থিৰ আৰু ঘৃণাৰ ভাবেহে অন্তৰত স্থিতি লাভ কৰিলে।

১৮৭৭ চনত সংঘটিত হোৱা চিপাহী বিদ্ৰোহে সমগ্ৰ ভাৰতক জাতীয় চেতনাবে উদ্বুদ্ধ কৰিছিল যদিও অসমত তাৰ প্ৰভাৱ ব্যাপক নাছিল। মণিৰাম দেৱানৰ বিদ্ৰোহ আছিল কেৱল অসমৰ স্বতন্ত্ৰতাৰ কাৰণেহে। চিপাহী বিদ্ৰোহৰ লগত হোৱা মণিৰামৰ যোগসূত্ৰ আছিল আকস্মিক আৰু কাকতালীয়। দ্বাৰাচলতে, ১৮৮৫ চনৰ ডিচেম্বৰ মাহত ভাৰতীয় জাতীয় কংগ্ৰেছ স্থাপন হোৱাৰ পাছৰ পৰাহে অসমৰ ভাৰতীয় আদৰ্শ আৰু চিন্তা-চৰ্চ্চাৰ লগত পৰিচয় হোৱাৰ সুযোগ প্ৰাপ্ত হৈছিল। গতিকে ভাৰতীয় জাতীয়তাবাদৰ লগত অসমীয়াৰ একান্তবোধৰ ইতিহাস এক শতাব্দীৰ বেছি পুৰণি নহয়। বিদেশী স্বত্বাধিকাৰ আন্দোলন, ১৯২০ চনত আৰম্ভ হোৱা অসম-স্বাধীনতা আন্দোলন আৰু মহাত্মা গান্ধীৰ অসম ভ্ৰমণে অসমীয়ক ভাৰতৰ স্বাধীনতা যুদ্ধত উৰুৰি থাই পৰিবলৈ সুযোগ আৰু প্ৰেৰণা দান কৰে। স্বাধীনতা আন্দোলনৰ চৌদ উটি ভাঁহি কৰোঁতে অসমৰ নেতৃবৃন্দ অসমৰ নিজস্ব সমস্যাবোৰৰ প্ৰতি আকৰ্ষণীয়া হৈ পৰে। একমাত্ৰ অসম কেন্দ্ৰী অধিকাৰিণী বান্ধোঁধুৰী আছিল তাৰ ব্যক্তিক্ৰম।

ভাৰতীয় জাতীয় কংগ্ৰেছৰ উৎপত্তি হোৱাৰ কালতে অৰ্থাৎ ১৮৮৫ চনৰ ডিচেম্বৰ মাহতে অধিকাৰিণী বান্ধোঁধুৰীৰ জন্ম। ১৯০৪ চনৰ বৰ্ত্তমান আন্দোলনৰ সময়ত এনাৰ্কিষ্ট দল গঠন কৰি, ইংৰাজৰ দ্বাৰা দত্ত অগ্নি-সংযোগ কৰি, 'বন্ধিনী ভাৰত' লিখি, 'স্বতন্ত্ৰ কৰাটো'

পূৰ্ব-আধুনিকতাৰ অসমৰ সমস্যা আৰু অধিকাৰিণী বাৰচৌধুৰী ৩৭

বাবৰ আগতেলৈ খোৱা পঢ়াশলীয়া ছাত্ৰ অধিকাৰিণী বাৰচৌধুৰী
বৰপেটাত অন্তৰীণ হৈ থাকিবৰ পৰা ১৯৬৭ চনৰ ইংৰাজী
মেহাৰান হোৱালৈকে অসমৰ জাতীয় বুৰঞ্জীত এক অবিচাৰ্য্য
নাম। পিতামহ ভূঞাৰ দৰেই সিংহ বিক্ৰমেৰে অসমৰ প্ৰতিটো অঞ্চল
সমুখীনহৈ লোকৰ আত্মশক্তিৰ পৰিচয় দি, অসমীয়াৰ অস্তিত্ব
কাৰী প্ৰেক্ষাপটক আংশিকভাবে হলেও বিকল কৰি থৈ গৈছে।
কিন্তু আনৰ কথা বাদেই, আমাৰ নিজৰ মাহুহ বহুতেই তেওঁক
ভুল বুজিলে। অত্যধিক ব্ৰহ্মপ্ৰেম আৰু মানৱতাবাদৰ উপহাস
ৰূপে তেওঁ লাভ কৰিলে— প্ৰাদেশিকতাবাদী, সংকীৰ্ণতাবাদী, ভণ্ড,
বজাল খেদা আন্দোলনৰ নেতা আদি বিশেষণ। ‘জগতৰ মেঘ আৰ্দ্ৰ’
আৰু বিশ্বশান্তি স্থাপনৰ পথ’ বিচৰা মাহুহজন কিহৰ বাবে অসম
আৰু অসমীয়াৰ স্বাৰ্থৰ অন্তৰ প্ৰেৰণীৰ কলত অৱতীৰ্ণ হব লগা হ’ল,
সেই কথা তেওঁৰ সমসাময়িক বহুতেই উপলব্ধি কৰিব নোৱাৰিলে।
আজলতে বাৰচৌধুৰীৰ দৰে দূৰদৃষ্টি আৰু আত্মত্যাগৰ সাহস নথকা
কাৰণেই আনগলে তেওঁক তেওঁৰ ‘সংস্কৃতিৰ দৰ্শন’ অস্থায়ী কৰ্ম-
ক্ষেত্ৰত আগবাঢ়ি যোৱাত সঁহাৰি জনাব নোৱাৰিলে।

প্ৰেম, দেশপ্ৰেম আৰু সাহিত্যপ্ৰেম— এই তিনিওটা ব্যাধি
প্ৰায় একে সময়তে বাৰচৌধুৰীৰ অন্তৰত সংক্ৰমিত হৈছিল। বিহ-
হাৰ আঙুলি কাটি হাঁহিমূখে প্ৰেমসীক উপহাস দিব পৰা ব্যক্তিগত
প্ৰেমক দেশপ্ৰেমৰ বেণীত আঁহি দি, মধুৰ অতীশ্ৰীৰ অকল্পিত-
মিত ‘ভূমি’, ‘বীণা’ৰ কোমল, কান্ত কাণ্ড হৃদয়ৰ বিঘাট সজাৱলক
‘আত্মতা’ আৰু ‘ডেকা-ডেকাৰ বেদ’ৰ শব্দাভ্যুতপূৰ্ণ কঠোৰ ক্যা-
লৈ বপান্তৰিত কৰি, সাহিত্যকো দেশপ্ৰেমৰ মন্ত্ৰত দীক্ষিত কৰি,
কেৱল জাতীয় চেতনাৰ বস্তিস্থিতক অনিৰ্বাণ অৱস্থাই তাৰ শিখাতেই
অন্তৰ্ভাৱ দিয়া অধিকাৰিণী বাৰচৌধুৰী আছিল সত্যকৈয়ে এক শিল
সজ্জিত। তেওঁৰ প্ৰতিটোপা তেওঁকেই নিহিত হৈ আছিল এক

প্ৰত্যাশ্বান। প্ৰেম, দেশপ্ৰেম আৰু সাহিত্য এই তিনিও ক্ষেত্ৰতে
তাৰ অগ্নিকুন্ডিল বিচ্ছুৰিত হৈছিল। সংসাহস, পৌৰুষ, আত্মবিশ্বাস
আৰু স্বাৰ্থত্যাগৰ মাহাত্ম্য আছিল কাৰণেই জাতীয় দেহত আঘাত
কৰিব পৰা প্ৰতিটো অন্যায়াৰ বিৰুদ্ধে প্ৰত্যাশ্বান জনাবলৈ বীৰদৰ্পে
আসবাটি বাব পাৰিছিল। বাৰ্জনীতি, সমাজনীতি, অৰ্থনীতি, সঙ্গীত,
শিক্ষা, শিল্প, বাণিজ্য, সাহিত্য আদি বহু বিধগত গভীৰ অন্তৰ্দৃষ্টি
থকা এই লোকজন বহু বিচিত্ৰ গুণৰ অধিকাৰী আছিল। কিন্তু
তাৰ পৰ্যালোচনা এই নিবন্ধত নিম্নপ্ৰয়োজন।

বাহাদুৰীয়ে সজ্ঞাসবাদেৰে আৰম্ভ কৰা বাৰ্জনৈতিক পন্থা অতি
সোনকালে পৰিহাৰ কৰিছিল। কাৰণ, তেওঁ উপলব্ধি কৰিব
পাৰিছিল যে হিংসাক আশ্ৰয় কৰি কোনো মহৎ লক্ষ্যত উপনীত
হব নোৱাৰি সেইবাবে তেওঁ অতি নিঃশব্দ অৱস্থাতেই ১৯১৮ চনত
অকণা শ্ৰেষ্ঠ স্থাপন কৰি, 'চেতনা'ৰ সম্পাদনাৰে অসমীয়াৰ জাতীয়
চেতনা জগাই তোলাৰ প্ৰয়াস কৰিছিল। ১৯২০ চনত তেওঁ গান্ধীজীৰ
সাহচৰ্য্য লাভ কৰি, কংগ্ৰেছৰ সক্ৰিয় সদস্যৰূপে অসমবোৰ আন্দোলনত
অংশ গ্ৰহণ কৰি, সজ্ঞাৰ কাৰাদণ্ড ভোগ কৰিছিল। ১৯২৬ চনত
পাত্তত অলুপ্তিত হোৱা কংগ্ৰেছৰ জাতীয় মহাসভাত 'সমবেত বিৰাট
নবনাবাগ্ৰণ ক' সাদৰ অভ্যৰ্থনা অব্যৱহিত পাছতে সেই সভাসভাতে
তেওঁৰ 'অসম সংক্ষিপ্তী সভা' প্ৰতিষ্ঠা কৰিবলৈ বাধ্য হয়। কাৰণ,
তেওঁৰ উপলব্ধি হৈছিল সৰ্ব-ভাৰতীয় নেতামৰুৰ থসমৰ স্থানীয় সমস্যা
সমাধানৰ প্ৰতি আগ্ৰহশীল নহয়। আনকালে নানা দূৰ ঠাইখনৰা
অসমীয়াৰ স্বাৰ্থবিৰোধী অনেক লোক আহি, অসমৰ চাকৰি, বাণিজ্য,
স্থানীয় লোকৰ হাটি-বাৰী আৰি ধ্বংস কৰি, বন্ধুলাৰ দৰে বিয়পি
পৰি অসমীয়াৰ অস্তিত্ব বিলুপ্তিৰ কক্ষী কৰিছে। এনে পৰিস্থিতিতো
অসমীয়া লোকৰ সপক্ষে হাত মাতোতা লোকৰ অন্তৰ জ্বল কৰিয়েই
তেওঁ কেইজনমান সমভাৰাঙ্গ লোকৰ অসমলৈ উক্ত কাৰ্য্যপন্থা গ্ৰহণ

কৰিবলৈ বাধ্য হয়। সেয়ে ডেউ কংগ্ৰেছ কৰ্মী হৈও কংগ্ৰেছৰ নীতি আৰু নেতৃত্বক সমালোচনা কৰিবলৈ মুঠাবোধ নকৰিছিল আৰু স্বকীয় কাৰ্যপন্থা গ্ৰহণ কৰি বহুতৰে অপ্ৰিয়ভাজন হৈ পৰিছিল।

ৰায়চৌধুৰীৰ ৰাজনৈতিক দৃষ্টিভঙ্গি আছিল ৰাস্তৱ। সেই সময়ত ডেউৰ মতবাদ সংকীৰ্ণ বুলি তুচ্ছ ভাছিল্য কৰিছিল যদিও আজি ডেউৰ মতবাদৰ বাস্তৱতা সকলোৱে হৃদয়ঙ্গম কৰিব পাৰিছে। ডেউ ভাবিছিল, ভাৰতৰ দৰে এখন বিশাল ৰাষ্ট্ৰক সমৃদ্ধিশালী কৰিবলৈ হ'লে আগতে প্ৰাদেশিক সমস্যাবোৰ ভালদৰে সমাধান কৰি লব লাগিব। দেহৰ ছটামান অঙ্গক অপুষ্ট ৰাখি আনবোৰক পৰিপুষ্ট কৰিব বিচাৰিলে শৰীৰ পত্ন হৈয়ে ৰ'ব আৰু ভেনে শৰীৰে আনৰ আক্ৰমণ প্ৰতিৰোধ কৰাৰ ক্ষমতা নেথাকিব। ভাৰত শক্তিশালী হ'বলৈ হ'লে তাৰ অঙ্গ-প্ৰত্যঙ্গ স্বকণ ৰাজ্যবোৰো শক্তিশালী কৰিব লাগিব। ৰায়চৌধুৰীৰ এই ৰাস্তৱ দৃষ্টিভঙ্গিক অৱহেলা কৰাৰ পৰিণাম ডেউৰ মৃত্যুৰ পাঁচ বছৰমানৰ পিছতেই ভোগ কৰিব লগা হৈছিল। অসম ভাষা সমগ্ৰ পূৰ্বাঞ্চলক দুৰ্বল কৰি ৰখাৰ হেতুকেই ১৯৬২ চনত হোৱা চীনৰ আক্ৰমণত ভাৰতে শোচনীয় পৰাজয় ৰণ কৰিব লগা হৈছিল। কিন্তু ভাৰতে বুৰঞ্জীৰপৰা এতিয়াও শিক্ষা গ্ৰহণ কৰিব পৰা নাই। উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলক বণ্ড-বিখণ্ড কৰি, বিভিন্ন জনগোষ্ঠীৰ মাজত বিচ্ছিন্নতাৰ বীজ বোপন কৰি, অৰ্থনৈতিক উন্নয়ন আৰু উদ্যোগিক বিকাশৰ কালে গিঠি দি ভাৰতৰ সাৰ্বভৌমত্ব হেৰুৱাব পৰাকৈ বুৰঞ্জীৰ পুনৰাসুতি হোৱাৰ পথ উন্মুক্ত কৰি ৰাখিছে। এনেকৈও কব পাৰি যে, অম্বিকাগিৰী ৰায়চৌধুৰীয়ে অসমীয়াৰ কাৰ্য বন্ধাৰ কাৰণে কৰা সংগ্ৰাম ভাৰতৰ ঐক্য আৰু স্বাধীনতা বন্ধাৰেই মানাত্মক আছিল।

নানা বদ-বদী-উপদৰীয়ে উৰ্বৰা অসমৰ পণ্ডিত দাঠি, চম আৰু বনাকলে পূৰ্বৰঙ্গৰ কবিজীৱি মুছলমানসকলক আৰু লগতে নেপালী

জনগোষ্ঠীকো বাককৈয়ে আকৰ্ষিত কৰিছিল। বান্ধেচৌধুৰী-বাণিজ্য, চাকৰি আৰু জীৱিকাৰ অন্যান্য উপায় বিচাৰি অহা মাৰোৱাৰী, পাণ্ডাৱী, বিহাৰী, চাহবাগিছাৰ বহুৱা আদিৰ বাহিৰেও মাজে মাজে হৈ কথা সাম্প্ৰদায়িক সংঘৰ্ষৰ বলত চামে চামে হিন্দু বঙালীবো অসমলৈ সোঁত বৈছিল। এইদৰে অবাধে জন-প্ৰব্ৰজন হৈ থকাত অসমৰ জনসংখ্যাই ভাবসাম্য হেৰুৱাই অৱস্থা কেবেলাতকৈ গুটি দীঘল যেন হৈছিল। ১৯২৮ চনতে চৰকাৰে বাজৰৰ আশাত সংক্ৰান্ত ৩৬০০ বোৰ পমুৱাৰ কাৰণে মুকলি কৰি দিছিল। “১৯১১ চনত বৰপেটা মহকুমাৰ মুঠ জনসংখ্যাৰ ০.১ শতাংশ লোকেহে মুছলমান সাম্প্ৰদায়িক আছিল, তিনি দশকৰ পাছত ১৯৪১ চনত এই সংখ্যা ৪৯ শতাংশলৈ বাঢ়িল। ১৯৩৬ চনৰ ভিতৰত কেৱল নগাঁও জিলাৰে ৫.৪১ একক মাটিৰ ২ লাখ একবৰো অধিক মাটি পমুৱাসকলে লুপ্ত কৰি ল’লে।”^১ পমুৱাসকলক একোটা নিৰ্দিষ্ট এলেকাৰ ভিতৰত আবদ্ধ কৰি ৰাখিবৰ কাৰণে চৰকাৰে গ্ৰেণ কৰা লাইন প্ৰথাৰ ব্যৱস্থা বিভিন্ন মহলৰ প্ৰতিবাদত বাতিল কৰিব লগা হয়। এনেদৰেই সৰ্বস্বত্বাধীন স্বাৰ্থৰ দোহাই দি ৰাজনৈতিক নেতাসকলে এটা জাতিৰ অস্তিত্ব বিলুপ্তিৰ খেল খেলিলে। ৰাজনৈতিক স্বাৰ্থ, সাম্প্ৰদায়িক স্বাৰ্থ, দলীয় স্বাৰ্থ, দালাল মহাজনৰ স্বাৰ্থ, কম মজুৰিত বহুৱা লাভৰ স্বাৰ্থ আদি নানা স্বাৰ্থ জানিত কাৰণেও প্ৰব্ৰজনৰ বাট সুগম কৰিলে। বৰদলৈ মন্ত্ৰীসভাৰ পদত্যাগত, মুচলীম লীগৰ সহযোগত চাহুৱা মন্ত্ৰীসভা গঠন হোৱাত প্ৰব্ৰজনকাৰীসকলক গাখীৰতে ম’হৰ খুটি হ’ল। কিছুমান স্বাৰ্থ জড়িত লোকৰ উচ্চনিতি এচাম পমুৱাই ওতপ্ৰত্যায়ে বাচিবলৈ ধৰিলে। অসমত বসবাস কৰাৰ সাংবিধানিক অধিকাৰ

১. ‘অসমৰ জনপ্ৰব্ৰজন আৰু অধিকাণিবী,’ শুভিৰেন্দ্ৰ অধিকাণিবী
বান্ধেচৌধুৰী জন্ম-শতবাৰ্ষিকী, বৰপেটা পৃষ্ঠা.১২০

দাবী কৰিলে। অসমৰ বুকুত খিডাপি লবলৈ সুবিধা পাই একেলৈ অসমক সাঙুৰি লৈ বৃহত্তৰ বাংলা আৰু আনন্দলৈ পাকিস্তান গঠনৰ সপোন দেখিলে। চুকত থাকি বুকুত কামুৰিব পৰা এইসকলৰ স্বপ্নমোহাৰেণ আজিও ভঙ্গ হৈছে বুলি কব নোৱাৰি। এনেধৰণৰ সন্ধিক্ষণত অসমৰ অন্ধকাৰ ভবিষ্যতৰ কথা অধিকাৰীৰী বান্ধোঁধুৱীয়ে বিমান পতীৰূপে উপলব্ধি কৰিছিল, আনসকলৰো উপলব্ধি ভেঁনে হোৱা হলে হয়তো অসম বিদেশী নাগৰিকৰ এনে বিভ্ৰমাপূৰ্ণ সমস্যাৰ মুখামুখি হ'ব লগা নহলহেঁতেন।

ভাৰিক আৰু সাংস্কৃতিক সমন্বয়লৈ লক্ষ্য নাৰাখি আহোম যুগৰ ভৌগলিক পৰিসীমা বৃটিছ যুগত খ্ৰীষ্টবপৰা অৰুণাচল পৰ্বত সাহৰি অস্বাভাৱিক ভাবে বিস্তৃত হোৱাত সি অসমৰ অস্তিত্ব বন্ধাৰ পৰিপন্থী হৈ পৰে। বঙালী সংস্কৃতিৰ প্ৰতিভু খ্ৰীষ্ট জিলাক অসমৰ মানচিত্ৰবপৰা বাদ দিবৰ বাবে ১৯২৮ চনৰপৰা সুদীৰ্ঘ ১১ বছৰ কাল যুঁজ দিব লগা হয়। এই বিহ্বলত কৃতকাৰ্যতা লাভ কৰাৰ মূলতে আছিল বান্ধোঁধুৱীৰ অপেক্ষা চেটা আৰু অক্লান্ত পৰিশ্ৰম। অন্তিমলৈ অসমৰ লগত সাংস্কৃতিক সেন-দেন থকা পাৰ্ৱত্য অকল সগৃহক পৰৱৰ্তী কালত অসমৰ বুকু কালি আঁতৰাই নিয়া কাৰ্য অসমীয়াৰ বাবে পৰিতাপৰ বিষয় হৈ ব'ল। অসমৰ অলঙ্ঘন্যৰ অন্তৰ্ভাগতো আছিল চক্ৰাশুকাৰী এক অনা-অসমীয়া চক্ৰৰ উচতনি।

বাকনৈতিক ক্ষমতা, নেতৃত্ব, স্বাৰ্থ বা ধন-দৌলতৰ প্ৰতি অকণো দুৰ্বলতা নথাকৈ একোটা আন্দোলন সকল কৰিবলৈ যোৱাতো কৰ হুৰ হকাৰ। চিটি, টেলিগ্ৰাফ, শ্বাৰপত্ৰ-সজাভীদল, সভাপতি আৰু সংবাদ পত্ৰই আছিল বান্ধোঁধুৱীৰ সংগ্ৰামৰ বাহি অস্ত্ৰ। নিষ্ঠা আৰু নিৰ্ৱাহৰতিতাকৰা সামান্য ইকাল-সিকাল হলে কাতিয়া কৰা বান্ধোঁধুৱীৰ জাৰিতিক বৈশিষ্ট্যই বহুতক অসন্তুষ্ট কৰাৰ লগতে তেওঁৰ লগটো দুৰ্বল কৰিছিল। কোনো দুৰ্বোপতে অতিপৰা

বিধৰ লোক নাছিল অধিকাগিৰী। ‘অসম সংস্কিনী সভা’ জাতি যোৱাত ১৯৩৬ চনত ‘অসম জাতীয় মহাসভা’ নামেৰে এটি শান্ত-শালী অস্থান গঠন কৰি আৰু ‘ডেকা অসম’ কাকতৰ সম্পাদনাৰ মাধ্যমেৰে প্ৰব্ৰজন বিৰোধী আন্দোলন আৰু ব্যাপক কৰি তুলিলে। কিন্তু তেতিয়াৰ ৰাজনৈতিক বতাহ প্ৰব্ৰজনকাৰী সকলৰ অস্থূলকৈ বোৱাৰ কাৰণে বিকল্প ব্যৱস্থা হিচাপে এটি অতি বাস্তৱ পদা এহণ কৰিলে। অনা-অসমীয়া সকলক অসমীয়া ভাষা-কৃষ্টি গ্ৰহণ কৰোৱাই অসমীয়া জাতিস্বাৰ লগত একত্ৰ কৰি এটি সবল অসমীয়া জাতি গঠনৰ কৰিকল্পনা কৰিলে। এই উদ্দেশ্যে তেওঁ সহযোগীসকলৰ সৈতে প্ৰচাৰ কাৰ্য চলাই বহুখিনি সফলতাও লাভ কৰিলে। বহুতো পমুৱা ন-অসমীয়া হ’ল। এনে চেষ্টাৰ ফলতেই ১৯৪১ চনৰ লোক-পিয়লত অসমীয়া অসমত সংখ্যালঘু বুলি প্ৰতিপন্ন কৰিবলৈ কৰা অপচেষ্টা বিফল কৰিবলৈ সমৰ্থ হ’ল। ৰায়চৌধুৰীয়ে অসমৰ সকলো অঞ্চলতে অসমীয়া ভাষাৰ মাধ্যমেৰে শিক্ষাদান কৰাৰ ওপৰত গুৰুত্ব দান কৰি প্ৰচাৰ কাৰ্য চলাই আহিছিল আৰু অনা-অসমীয়া অধ্যুষিত কিছুমান অঞ্চলত অসমীয়া মাধ্যম গ্ৰহণ কৰাবলৈ সমৰ্থ হৈছিল। বৰ্তমান গুৱাহাটীৰ মণিপুৰী বস্তুত থকা অসমীয়া মাধ্যমৰ প্ৰাথমিক বিদ্যালয়খন ৰায়চৌধুৰীৰ যত্নতেই স্থাপিত হৈছিল। অসমীয়া মাধ্যমেৰে শিক্ষাদান কাৰ্যত হিন্দু বঙালীসকলে আৰম্ভণিবপৰাই বিপৰোধে বাধাদান কৰি আহিছিল। এসময়ত তেওঁলোকে কাছাৰ আৰু গোঁহালপাৰা জিলাত বঙালী মাধ্যমেৰে ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকাৰ বাকী জিলা কেইখনত অসমীয়াবঙালী আৰু হিন্দী ভাষাৰ জৰিয়তে শিক্ষাদানৰ কাৰণে দাবী তুলিছিল। কজিকতীয়া বাস্তৱি কাকতবোৰে এনে-বোৰ কাৰ্যত বিভেদৰ বহিৰ্জালাই দিয়াত যথেষ্ট ইন্ধন যোগাইছিল। আৰম্ভণিবপৰাই অসমৰ চুকে কোণে, পৰ্বতে-ভৈৰৱে অসমীয়া ভাষাৰে শিক্ষাদানৰ ব্যৱস্থা কৰিব পৰা হলে অসমৰ সমস্ত ভৱিষ্য-

খিনি পাওল হ'লহেঁতেন।

ত্ৰিশৰ দশকটো প্ৰত্যক্ষ সীমিতকৰণ, ডিমচাইন্ডৰ সূত্ৰ নিৰ্ণয়, চিলেট কাছাৰ, পোহালপাৰা এৰা ধৰাৰ যুঁজ, ভাষাৰ মাধ্যম, লোক-পিয়ল, আইন অমান্য আন্দোলন, ১৯৩৭ চনৰ নিৰ্বাচনৰপৰা কংগ্ৰেছ আৰু মুচলীম লীগৰ খোৱাকামোৰা আদি বিভিন্ন সমস্যাজীৱ মাৰ্জ্জৰে পাৰ হয়। ১৯৩৯ চনৰপৰা আৰম্ভ হ'ল ২য় বিশ্বযুদ্ধ আৰু তাৰ লগে লগে বিয়াল্লিশৰ গণ-বিপ্লৱ। বুদ্ধৰ-আতঙ্ক, অনাটন, মূল্যবৃদ্ধি, চোৰাং কাৰাবাৰ, গণ-বিপ্লৱৰ ঢৌ, পুলিচ-মিলিটেৰীৰ অভিযাচাৰ-অনাচাৰ আদিৰ মাজত অসমৰ সমস্যাবোৰ তল পৰি গ'ল। যুদ্ধ শাম কটাব পাছতে ভাৰতৰ স্বাধীনতালগ্নৰ সজাগতা ওচৰ চাপি আহিল। কিন্তু জিন্না চাহাবৰ নেতৃত্বত মুচলীম লীগে পাকিস্তানৰ দাবী ভোলাত বৃদ্ধিৰ মন্ত্ৰী মিছনে ভাৰতৰ অৰণ্ডতা বন্ধাৰ অজুহাত দেখুৱাই গ্ৰুপিং আঁচনি দাঙি ধৰে। অসম আৰু বঙ্গদেশ গ-গ্ৰুপৰ অন্তৰ্ভুক্ত হয়। এই আঁচনি সফল হোৱা হলে অসম নিশ্চিতভাৱে পাকিস্তানৰ অন্তৰ্ভুক্ত হৈ থাকিব লগা হ'লহেঁতেন। কংগ্ৰেছ ৱৰ্কিং কমিটি এই আঁচনি মানি লোৱাৰে পক্ষপাতী আছিল। বান্ধোঁধুৱীয়ে আবশ্যকৰণৰ বাবে প্ৰতিবাদ কৰি অসমত তীব্ৰ আন্দোলনৰ সৃষ্টি কৰিছিল। অৱশেষত লোকপ্ৰিয় বৰদলৈৰ নেতৃত্বত অসমে এই গ্ৰুপিং অস্তোপাচৰ কবলৰপৰা মুক্তিলাভ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছিল। এই গ্ৰুপিং আঁচনি ব্যৰ্থকৰণ বান্ধোঁধুৱীৰ এক বিৰাট সাফল্য বুলি কব পাৰি।

মুচলীম লীগে পাকিস্তানৰ দাবীত প্ৰত্যক্ষ সংগ্ৰাম আৰম্ভ কৰিলে। সাম্প্ৰদায়িক সংঘৰ্ষত তেজৰ নৈ বৈ গ'ল। পূৰ্ববক্তৰপৰা পৰা জাকে জাকে হিন্দু ভগনীয়া আহি অসম তৰি পৰিল। 'পাকিস্তানী নেতা মৌলানা ভাহানীয়ে ৬৫ হাজাৰ মুছলিম সেনাৰ বাৰা অসমতো প্ৰত্যক্ষ সংগ্ৰাম চলোৱাৰ ভাবুকি দিয়াত অসমীয়া

জাতীয় আত্মবন্ধাব বাবে অসম জাতীয় মহাসভাৰ পক্ষবপৰা হুই লাম্ব আত্মবন্ধাব ‘অসম আত্মবন্ধী বাহিনী’ গঠনৰ আঁচনি হাতত লৈছিল”^২ বায়চৌধুৰীৰ যত্ন আৰু তৎপৰতাৰ কাৰণেই অসম সাম্ভাৰ্য্য সাম্প্ৰদায়িক সংঘৰ্ষবপৰা বন্ধা পৰিছিল। অৱশেষত ভাৰতক দ্বিধাশূন্য কৰি ইংৰাজে ভাৰতক স্বাধীনতা দান কৰিলে। গোৱালপাৰাক পাকিস্তানৰ অন্তৰ্ভুক্ত হোৱাবপৰা বচাবলৈ বায়চৌধুৰী সন্মত হ’ল। সমস্যাৰ অগ্নিগৰ্ভলৈ নিজকে নীৰবে আগবঢ়াই দি অসমেও স্বাধীনতাৰ মোৱাদ লাভ কৰিলে।

অসমীয়াৰ ভাষা আৰু স্বকীয়তা বন্ধাব সংগ্ৰামত সংশ্লিষ্ট সকলো বিষয়ৰ ওপৰতে বায়চৌধুৰীয়ে গুৰুত্ব আৰোপ কৰিছিল। অসমত অৱস্থিত কেন্দ্ৰীয় কাৰ্যালয়সমূহত অসমীয়াৰ চাকৰি প্ৰাপ্তি, ঠিকা-ব্যৱসায় আদিত অসমীয়াৰ ন্যায্যস্থান, খলুৱা আৰু বিলজীয়া লোকসকলৰ মাটিবাৰী বাণিজ্যগতৰ কলত নপৰাব বাবে চেষ্টা, হিন্দু বা মুছলমানৰ সম্প্ৰীতি অৰ্য্যাহত বখা, ব্যৱসায়-বাণিজ্য শিল্প কৰ্মৰ প্ৰতি অসমীয়াক আগ্ৰহাৰ্থিত কৰি তোলা, এলাহ তাগ কৰি কৰ্মঠ আৰু সাহসী হবলৈ উদগনি দিয়া, অসমীয়াৰ নৈতিক চৰিত্ৰৰ উন্নয়ন কৰা ইত্যাদি সম্ভৱপৰ সকলো দিশৰ প্ৰতি তেওঁৰ দৃষ্টি প্ৰসাৰিত হৈছিল।

স্বাধীনতাৰ পৰৱৰ্তী কালতো অসম কম সমস্যাৰ সন্মুখীন হ’ব লগা হোৱা নাই। ১৯৫০ চনৰ ভূমিকম্পই অনা তুৰ্যোগ, প্ৰশ্ন প্ৰতিবছৰে হোৱা প্ৰলয়ঙ্কৰী বানপানী মূল্যবৃদ্ধি, ডেজাল, ১৯৫৫ চনৰ ভাষাভিত্তিক ৰাজ্য পুনৰ্গঠন আয়োগৰ প্ৰতিবেদনৰ ফলস্বৰূপে হ’ব খোজা বিপৰ্যয়; শোষণাগাৰ স্থাপনৰ বাবে হোৱা আন্দোলন, ৰাজ্য ভাষা আন্দোলন আৰু সংঘৰ্ষ, ভাৰত-পাকিস্তান আৰু ভাৰত-

২. ‘অধিকাগিৰী বায়চৌধুৰী : অধিকাগিৰী আৰু অসম জাতীয় মহাসভা’ :, নবম প্ৰকাশ, পৃষ্ঠা ১৪৮

চীনৰ মুক্ ; বাংলাদেশ শৃষ্টিৰ ফলস্বৰূপে হোৱা অকল্পনীয় ভগনীয়াৰ প্ৰবেশ আৰু সংস্থাপন, নগালেণ্ড, মেঘালয় আদি ৰাজ্যৰ শৃষ্টিৰে অসমৰ অঙ্গচ্ছেদন, শিক্ষাজুষ্ঠান আৰু উদ্যোগ স্থাপনৰ বাবে কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰৰ দৃষ্টি আকৰ্ষণ ইত্যাদি প্ৰায় সকলো সমস্যাতে বান্ধোঁধুৰী ওতঃপ্ৰোতভাবে জড়িত আছিল।

সাম্প্ৰতিক কালৰ অসমৰ হুহুৰীয়া বিদেশী নাগৰিক বিতৰণ-আন্দোলনৰ সময়ত প্ৰতিজন সচেতন অসমীয়াই অসম কেন্দ্ৰী অধিকাৰিণীৰ অভাৱ অনুভৱ কৰিছিল। সেই সময়ত তেওঁ জীৱিত থকা হলে হয়তো আন্দোলনৰ গতি আৰু তীব্ৰত্ব হ'লহেঁতেন। যি বান্ধোঁধুৰীয়ে ডেকাশক্তিৰ ওপৰত অসীম আস্থা স্থাপন কৰিছিল, তেওঁৰ জীৱন কালত সেই ডেকাশক্তি তেওঁ আশাকৰা যন্ত্ৰে জাগৃত নহ'ল। তেওঁৰ জীৱন অৱসানৰ প্ৰায় এঘণ্টাৰ পাছত স্বয়ংক্ৰিয়ভাৱে সেই ডেকাশক্তি জাগৃত হৈ এক অতুৰপূৰ্ণ ঐতিহাসিক আন্দোলনৰ শৃষ্টি কৰিলে। সমস্ত অসমীয়া জাতিৰ চেতনা উদ্ধকাৰী সেই আন্দোলনৰ ৰূপৰেখা চাই যাবলৈ পোৱা হলে বান্ধোঁধুৰীৰ অতুৰ বেদনাৰ ভালেখিনি উপশম হ'লহেঁতেন। অৱশ্যে এই বিৰাট আন্দোলনৰ ফলশ্ৰুতিও, বহুবাৰস্তে লঘুক্ৰিয়া হোৱাৰ উপজন্ম হৈছে।

উত্তৰ-স্বাধীনতা কালত অসমৰ সমস্যা আৰু অস্থিকাগিৰী

ধনোজ্ঞচক্ৰ বৰুৱা

স্বাধীনতাৰ উত্তৰ কালতে হওক বা পূৰ্ব কালতে হওক অসমৰ সমস্যাৰ লগত অস্থিকাগিৰী সদায় জৰিত আছিল আৰু অসমৰ হকে সংগ্ৰাম কৰিছিল। গতিকে যিকোনো সময়ত অসমৰ সমস্যাৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিলে অস্থিকাগিৰীৰ আলোচনা আহি পৰে। সেইদৰে অসমৰ সমস্যাৰ সন্দৰ্ভত কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰৰ ব্যৱহাৰৰ স্বৰূপে আলোচনা কৰা হয়। আমি ইয়াত উত্তৰ-স্বাধীনতা কালৰ সমস্যাবলীৰে আৱদ্ধ থাকিবলৈ যত্ন কৰিম যদিও কিছুমান সমস্যা পূৰ্ব কালৰেপৰা চলি অহা সমস্যা আৰু সেইবোৰৰ বিষয়ে অলপ আভাস দিব লগা হ'ব পাৰে।

আমি কেইটামান প্ৰধান সমস্যাৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিম। বৃহত্তৰ বাংলাৰ সপোন দেখা কিছুমান বঙালীলোকে বুঢ়ীহে অসম অধিকাৰ কৰা দিনধৰি অসমক বঙ্গদেশৰ অন্তৰ্ভুক্ত কৰিবৰ চেষ্টা কৰিছিল, আৰু আগিও কৰি আহিছে। দেশ বিভাজনৰ পাছত পূব পাকিস্তানৰ (এতিয়া বাংলাদেশ) পৰা হিন্দু শৰণাৰ্থীৰ প্ৰৱল সোঁত অসমলৈ বৰলৈ ধৰে। কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰে এই শৰণাৰ্থীসকলক থিমাৰ পাবে থিমাৰ অসমত সংস্থাপন কৰাৰ চেষ্টা কৰিছিল। কিন্তু অসম চৰকাৰে ইয়াত কোনো প্ৰকাৰৰ সন্মত নোহোৱাত দুয়ো চৰকাৰৰ আলোচনাক্ৰমে অসমে খেবত ৫ লাখ শৰণাৰ্থী লবলৈ সক্ষম হ'ল। কাৰ্যক্ষেত্ৰত অৱশ্যে কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰৰ হেঁচাত আৰু অনা-অসমীয়া বিৰুদ্ধে বৃদ্ধিত ১৯৬০

চনলৈ প্ৰায় ৬৫ লাখ শৰণাৰ্থী সংস্থাপন কৰা হ'ল। চৰকাৰে সংস্থাপন কৰাৰ বাহিৰেও আৰু কেইবা লাখ শৰণাৰ্থী নিজ চেষ্টাত অসমত মাটিৰ বীৰি নিৰা চাকৰি আদি সংগ্ৰহ কৰি সংস্থাপিত হ'ল। ইয়াৰ উপৰিও ১৯৬৫ চনত ভাৰত-পাকিস্তানৰ যুদ্ধৰ সময়ত আৰু কেইবা লাখো বঙালী হিন্দু, শৰণাৰ্থী নাম লৈ সোমাল; যুদ্ধৰ শেষতো সেইবোৰৰ কিছু সংখ্যক উদ্ধতি নগল। ইয়াৰ অন্তৰালত নিহিত আছিল (এতিয়াও আছে) কিছুমান উগ্র প্ৰাদেশিকতাবাদী ঠেক মনৰ বঙালী নেতাৰ অতিসন্ধি। তেওঁলোকে অসমীয়া বাল্যিক ভাষা কবিতা খোজাৰ সময়ত এবল আন্দোলন কৰি বাধা দিবৰ চেষ্টা কৰিছিল আৰু পাৰ্বত্য জিলাৰ অধিবাসীসকলক অসমীয়াৰ বিৰুদ্ধে উচুটাই দিছিল। ১৯৬০ চনৰ এই ভাষা আন্দোলনতেই বজ্জিত, নূৰ, মোজাম্মিল আৰু অনিল বলি হবলগীয়া হ'ল। অসমলৈ অহা শৰণাৰ্থীসকলক অসমীয়াই উৎপীড়ন অভিযোগ কৰে বুলি অপপ্ৰচাৰ চলি থকাত চৰকাৰে জীপ্ৰকাশ তদন্ত কমিটি পাতিছিল। বায়চৌধুৰীয়ে নিজে গঠন কৰা অসম জাতীয় মহাসভাই এই কমিটীৰ আগত দিয়া দাব্যকপত্ৰত লিখা কেইটিমান কথা ইয়াতে উল্লেখ কৰিলে:

- ১) '২০-১১-৩৫ তাৰিখে ভেজপুৰত অসমৰ বাসিন্দা বঙালীসকল এখন বাকসভা সভাত গোট খাই ঘোষণা কৰে যে বঙালী ভাষা-ভাষী ৫ লাখ হিন্দুৰ মগজ, ২০,০০০ কুৰি হাজাৰ মাৰোৱাৰীৰ ধন সম্পদ, চাহ বাগিচাৰ প্ৰাক্তন বহুৱা ৬ লাখ, বিহাৰী ৫৫ লাখ, ভাটিয়া পয়ুৱা খেতিয়কৰ সহজাত প্ৰগতি, পৰাক্ৰম মনোগতিৰ তিনি হাজাৰ লিখ, ১,৪০,০০০ নেপালী আৰু অসমত বিভাগি হোৱা বিসকল আছে সিসকল একগোট হলে এই বহিৰাগত সকলেই নিশ্চয় অসম শাসন কৰিব।' এই একে শব্দতে শব্দ মিছাই ১৭-২০ নবেম্বৰত (১৯৮৫ চনৰ) 'হানডে' (Sunday) মেগাজিনত দুবাৰ পড়িতে অসমৰ 'ইউনাটেড্‌ ৱাইনবিটি ব্ৰাণ্ড' কথা উল্লেখ কৰি কৈছে যে সৰ্ব প্ৰথম

বাঁৰ কাৰণে এইবাৰ এই অসংগঠিত আৰু বিতৰ্ক হৈ থকা সংখ্যালঘু-সকলে নিজৰ ভবিষ্যত সুৰক্ষা কৰাৰ কাৰণে ক্ষমতা হস্তগত কৰিবলৈ গুৰুত্ব সহকাৰে মনোযোগ দিছে।”

২) ১৯৪৭ চনত বাতৰি কাকত “হিন্দুস্থান ষ্টেণ্ডাৰ্ডত” লিখিছিল—
“দুৰ্ভাগ্য, ভীক আৰু লোকৰ বশ্যতা মানি থকা অসমীয়াই বহিৰা-
ক্রমণৰপৰা কেতিয়াও অসমক বন্ধা কৰিব নোৱাৰে; যদিহে সাহসী
আৰু পৰাক্ৰমী শৰণাৰ্থীসকল অসমৰ এক তিলো মাটি নেবাকৈ
বহি নাযায়।”

৩) ১৯৪৮ চনত ‘অমৃত বাজাৰ পত্ৰিকা’ত লিখিছিল : “কলিকতাত
২০ আগষ্ট তাৰিখে বহা এখন বিৰাট জনসভাত সভাপতি এন বসন্তে
ঘোষণা কৰে যে-যদি অসমৰ বঙালী ভাষা-ভাষী অঞ্চলবোৰ বঙ্গ-
দেশৰ লগত শান্তিপূৰ্ণভাবে চামিল কৰিব নিদিয়ৱে তেনেহলে বঙালী-
সকলে ডেঙলোকৰ দাবী তুৰ্ণেৰ যুদ্ধ কৰি হলেও আদায় কৰিব।”
ঠিক একে উদ্দেশ্য লৈয়েই ১৯৫৫ চনত ‘বাজ্য পুণৰ্গঠন কমিচন’ৰ
আগত এচাম বঙালীয়ে অবিভক্ত গোৱালপাৰা জিলাৰ কিছু অংশ আৰু
কাছাৰ জিলাখন পশ্চিমবঙ্গৰ অন্তৰ্ভুক্ত কৰিবলৈ দাবী জনাইছিল।

পিছে ১৯৫১ চনৰ চোকাছত গোৱালপাৰা জিলাৰ আগৰ বহুখিনি
ভূমি শুধৰাই দিয়াত অসমীয়া সংখ্যাগৰিষ্ঠ হোৱাত কমিচনে ডেঙ-
লোকৰ দাবী অগ্রাহ কৰিলে। কাছাৰত বঙালী সংখ্যাগৰিষ্ঠ আছিল
যদিও ভৌগোলিক আদি কাৰণত কাছাৰকো অসমৰ লগতে ৰাখিলে।

৪) উত্তৰ-স্বাধীনতা কালৰ কেন্দ্ৰীয় শিক্ষামন্ত্ৰী হুমায়ূন কবিয়ে
১৯৪৪ চনত তেওঁৰ লাহেকীয়া আলোচনী “ইণ্ডিয়া”ৰ চেপ্তেম্বৰ সংখ্যাত
লিখিছিল : “১০ নিযুত জনসংখ্যাৰ এখন বঙালী ৰাজ্য সহজে অহুমান
কৰিব পাৰি। এনে ৰাজ্যখনত বৰ্তমানৰ প্রশাসনৰ বঙ্গদেশ, বিহাৰ
আৰু অসমৰ সীমান্তত থকা জিলাবোৰ থাকিব। বস্তুতঃ সমগ্ৰ
অসম প্ৰদেশখনকে ইয়াৰ লগত সান্ধৰি লব পৰা যায়।”

জীপ্ৰকাশ কমিটীক দিয়া জাতীয় মহাসভাৰ স্বাধিকপত্ৰত আৰু লিখিছিল— “ধৰ্মৰ ভিত্তিত গঢ়ি তোলা এখন ৰাজ্যৰ উৎপীড়নত পৰি শৰণাৰ্থীসকলে নিজৰ ন্যায্য ঘৰ-বাৰীৰ হকে এখন অন্তৰ্ভূত (civil war) ঘোষণা কৰাত কি বাধা আছিল ? আৰু তেওঁলোকে ভাৰতৰ সহায় চিচাৰিব পাবিলে হৈ । পূৰ্বৰলখন যেনেকৈ মুছলমানৰ মাতৃভূমি তেনেকৈ তেওঁলোকৰো মাতৃভূমি । বিনসকল ভীকৰে নিজৰ ঘৰ-সংসাৰ আৰু আত্ম-সন্মান এৰি হুলস্থূল লগাই লোকৰ শান্তিওল কৰবলৈ আহে তেওঁলোক যলৈকে ৰায় তাতৈ গলগ্ৰহ হৈ পৰে ।” এয়ে আছিল ৰামচৌধুৰীৰ উক্ত । শৰণাৰ্থীৰ সমস্যা আজিকোপতি সমাধান হোৱা নাই । এচাম বঙালীৰ মতে ৰাংলাদেশৰপৰা যিমান হিন্দু অসমলৈ আহিছে বা ভৰিহাতেও আহিব তেওঁলোকক ভাৰতীয় নাগৰিক বুলি ধাৰৰ লাগিব আৰু সংস্থাপিত কৰিব লাগিব । মণ্ডলিমায়েৰে নিচিনা কিছুমান সৰ্বভাৰতীয় নেতাৰ স্থান পোৱা লোকেও সেইদৰে কয় । ৮-১১-৮৫ কলকা আঠোটা খণ্ডত ‘দ্যা টেলিগ্ৰাফ’ত প্ৰকাশ কৰা তেওঁৰ প্ৰবন্ধত মণ্ডলিমায়ে অসমৰ বিষয়ে চৰজাস্তা হিহাপে কিছুমান ভুল আৰু বিনস্কৃতিপূৰ্ণ তথ্য দাও ধৰি লিখিছে: “পশ্চিম পাকিস্থানৰপৰা অহা শিধাবলাক আৰু সিদ্ধ প্ৰদেশৰপৰা অহা হিন্দু বিলাক বিদেশী নহয় । কুলদীপ নাছাব, গুজৰাল আৰু পাজাৰী হিন্দুসকলে অসমৰ বঙালী হিন্দুসকলক বিদেশী বুলি অভিহিত কৰাত মোৰ দুঃখ লাগে ।” তেওঁৰ এই উক্ত অসমৰ বিদেশী বহিৰাগতৰ বাহ-কাৰৰ কাৰণে কৰা হয় বহুবোদ্ধা আন্দোলনৰ সন্দৰ্ভত কৰা বৈজ্ঞানিক উক্তি । দেশ বিভাজন হোৱাৰ আগবেপৰা থকা আৰু সংবিধানত ৰাষ্টি দিয়া ১২-৭-৪৮ তাৰিখৰ আগতে অসমত প্ৰবেশ কৰা কোনো বঙালী হিন্দু বা মুছলমানক আমি বিদেশী বুলি কোৱা নাই ।

শৰণাৰ্থীৰ লগতে অসমত মুছলমান লোকৰ অহুপ্ৰবেশো চলি আছে । ভাৰত বিখতিত হোৱাৰ আগবেপৰা পূৰ্বকৰণৰ,

বিশেষকৈ মৈমনসিং জিলাৰপৰা অগণন মুছলমানলোক খেতিৰ মাটি বিচাৰি অসমলৈ আহি আছিল। ছাব ছাঃল্লা চৰকাৰে অসমক এখন মুছলিম সংখ্যা গৰিষ্ঠ প্ৰদেশ কৰাৰ অভিপ্ৰায়ে এনেকৈ মুছলমান-লোক অহাত উৎসাহ দিছিল। পিছত ১৯৩৭ চনত বিবোধী পক্ষ কংগ্ৰেছে খুব হেচা দিয়াত ছাঃল্লা চৰকাৰে ১৯৩৮ চনত এটা কমিটী বহুৱায় আৰু সেই কমিটীৰ পৰামৰ্শমতে ১৯৩৮ চনৰ পাছত পূৰ্ব-বঙ্গৰপৰা আৰু কাকো আহিব নিদিয়াৰ কথা স্থিৰ কৰে। কিন্তু ১৯৪২ চনৰ বিখ্যুক্ত কংগ্ৰেছে মন্ত্ৰীসভা ত্যাগ কৰাত আগৰ সিদ্ধান্ত কাৰ্য্যকৰী নহল আৰু পূৰ্ববঙ্গৰ পৰা মুছলমানৰ সৈত বৈয়ই থাকিল। দেশ স্বাধীন হোৱাৰ পাছত আৰু পাকিস্থান গঠন হোৱাৰ পাছত এই বৰ্ণিাগত সমস্যা জটিলতৰ হৈ পৰিল। কাৰণ, পাকিস্থানৰ লোক-সকল এতিয়া বিদেশী নাগৰিকত পৰিণত হ'ল। আগেয়ে অহা মুছলমানসকলৰ প্ৰায়ভাগে অসমীয়া ভাষা-সংস্কৃতি গ্ৰহণ কৰি অসমীয়া হৈ গ'ল। আমাৰ কিছুমান ব্যক্তিয়ে এতিয়া ভেঙলোকক ন-অসমীয়া বুলি আখ্যা দিছে। আমাৰ বোধেৰে ভেঙলোকক অসমীয়া হুবুলি ন অসমীয়া বোলাৰ কোনো যুক্তি নাই। আজি আমাৰ অসমীয়াসকলৰ কিছুমান অতীজৰপৰাই বসবাস কৰি আছে; ধেনে, জনজাতীয় লোকসকল। আহোমসকল প্ৰায় ৮০০ বছৰ আগেয়ে আহি সোমাল। তাৰ আগতে বহু হিন্দু ইয়াত বাস কৰিছিল। আৰ্হসকল ভাৰতত সোমোঁতে তিনিটা নৃতীত সোমোৱা বুলি কয়। এটা হ'ল উত্তৰ পশ্চিমেদি; আন এটা ভাৰতৰ মাজভাগত নৈপালৰ ভিতৰেদি আৰু এটা উত্তৰ-পূৰ্ব ভাৰতেদি অৰ্থাৎ বৰ্তমান অসমৰ ভিতৰেদি। চীন পৰিত্ৰাজক হিউয়েনচাঙো এই বাটেৰেই ভাৰতত সোমায় আৰু সেই বাটেৰিয়েই চীনাসকলে অসমৰ তথা ভাৰতৰ ভিতৰেদি আহি বোমৰ লগত বেহা-বেপাৰ কৰিছিল। বৰ্তমানে গুৱাহাটীৰ আমবাৰীত পোৱা মাটিৰ টুকুৰা আদি (terracota) -ৰপৰা দেখা

দায় যে এই টেবাকোটাব লগত বোম্বৰ প্ৰায় ২১০০/২২০০ বছৰৰ আগৰ টেবাকোটাব সাদৃশ্য আছে। যি হওক অসমৰ দ্বাৰী অসমীয়া বাসিন্দা এইদৰে অসমত সোমাই অসমকে মাতৃভূমি বুলি ধৰি লৈ ইয়াৰ ভাষা-কৃষ্টিৰ লগত জাহ যায়। এনে অৱস্থাত আজি ১০০ বছৰ আগতে সোমোৱা আৰু অসমক মাতৃভূমি বুলি গ্ৰহণ কৰা অসমীয়াসকলক ন-অসমীয়া বোলাৰ কোনো যুক্তিযুক্ত কাৰণ থাকিব নোৱাৰে। কিন্তু চুঃখৰ বিষয় বঙ্গদেশৰপৰা অহা এচাম লোকে অসমক এতিয়াও মাতৃভূমি বুলি কোৱা নাই। এইসকলৰ বিষয়ে অধিকাৰীয়ে অসম সাহিত্য সভাৰ ১৯৫০-চনত মাৰ্ঘেৰিটাত বহা অধিবেশনত সভাপতিৰ আসনৰপৰা এইদৰে কৈছিল: “(১) বঙ্গৰ মৈমন-জিলাই আৰু গাওঁ-ভূমি বেচি ধৰিলে; (২) বঙালীসকলে ৪/৫ পুৰুষ ধৰি অসমীয়াৰ সহযোগেৰে অসমত প্ৰতিষ্ঠাবান হৈ থাকিও অসমীয়াৰ লগত মিল-প্ৰীতি ঘটোৱা শাস্তিৰ প্ৰস্তাৱলৈ মন নেমেলািল; (৩) ধৰ্মগত আৰু ভাষাগত দুয়োটা আক্ৰমণেৰে অসমীয়াৰ অস্তিত্ব হানি কৰি অসমৰ ৰূপান্তৰ ঘটোৱা অহিসংগ্ৰহ উদ্যমেৰে চলাই থাকিল;” ইত্যাদি। আকৌ কৈছিল, “সেইদৰে আজি বাৰীনতাৰ দিনতো অসমীয়াৰ শৈল্পিক ঘৰ-ভেটি, ভাষা-সংস্কৃতি, অৰ্থনীতি, সমাজনীতিৰ সৈতে গোটেইটো অস্তিত্ব বচিহঁৰ দাসত্বৰপৰা মুক্ত হৈ আহি পুনৰ তাৰ প্ৰতি সহায়ত্বভীৰীন আৰু বিদ্বেষ-পৰিশোধণ কৰি বহু আন এশৰ অধীন হব লগা অৱস্থাত উপস্থিত হ'ল। তথাপিহে অসমীয়াৰ গাত চেতনা নছিল;” ইত্যাদি। “অসমবাসী মাবোৱাৰী, উৰিয়া, হিন্দুস্থানী, নেপালী, মাদ্ৰাজী, পাঞ্জাবী, বঙালী ভাইসকলকো সন্নিবিষ্ট নিবেদন জনালে। আপোনালোকে ভাৰতৰ বিৰাট সংগঠন বিৰাট মজল আৰু নিৰাপত্তাৰ হকে আৰু ভাৰতৰ অধিকাৰ আৰু অসমৰ মজল আৰু নিৰাপত্তাৰ হকে অসমকেই আপোনালোকৰ

নিজৰ ঘৰ কবি লওক, অসমীয়াসকলকেই নিজৰ বুলি চামিল হৈ গৌৰৱান্বিত হওক ।’ অধিকাগিৰীয়ে ওৰে জীৱন এনেকুৱা ভাৱৰ দ্বাৰাই উদ্ভূত হৈ অসম আৰু অসলীয়াৰ হকে যুঁজ কৰি গ’ল । এই ভাৱতেই তেওঁ ‘গ্ৰুপিঙৰ বিৰুদ্ধে যুঁজ কৰিছিল । কেবিনেট মিছনে যেতিয়া ‘গ্ৰুপিঙৰ প্ৰস্তাৱ দি অসমক বঙ্গদেশৰ লগত এটা গ্ৰুপত ৰাখিব খুজিছিল আৰু জৱাহৰলাল নেহৰু আহি নেতৃত্ব দি তাত বাধা দিব খোজা নাছিল, তেতিয়া অধিকাগিৰীয়ে জাতীয় মহাসভাৰ যোগেদি তাৰ তীব্ৰ প্ৰতিবাদ কৰিছিল । অসম কংগ্ৰেছেও শেষত মহাত্মা গান্ধীৰপৰা প্ৰেৰণা পাই গোপীনাথ বৰদলৈৰ নেতৃত্বত তাৰ প্ৰতিবাদ জনায় আৰু দৰকাৰ হলে কংগ্ৰেছৰপৰা ওলাই আহি সংগ্ৰাম চলাব বুলি কয় । তেতিয়াহে গ্ৰুপিং আৰ্চ’নি পৰিচাল কৰিব লগা হ’ল ।

স্বাধীনতা লাভ কৰাৰ পাছত কংগ্ৰেছ চৰকাৰে চৰণীয়া বিজাৰ্ভ-মোৰ বেদখল মুক্ত কৰাৰ কাৰণে কাৰ্য্যকৰী ব্যৱস্থা হাতত লৈছিল । বৰপেটা মহকুমাধিপতি হিছাপ মোক পঠিয়ায় বৰপেটাৰ বিজাৰ্ভ সমূহ বেদখল মুক্ত কৰাৰ ভাৱ মোৰ ওপৰত অৰ্পণ কৰে । সেই সময়ত অধিকাগিৰীয়ে খুব মনোযোগ দি উচ্ছেদ কাৰ্য্য লক্ষ্য কৰিছিল আৰু চিঠি-পত্ৰৰ যোগেদি মোৰ লগত যোগাযোগ কৰিছিল । দৃঢ়তাৰে কাম কৰাত বিজাৰ্ভ-মোৰ বেদখল মুক্ত হ’ল । কিন্তু পিছত চৰকাৰৰ সোপাচিলা নীতিত আৰু স্থানীয় বিষয়াসকলৰ অৱহেলাত আকৌ বেদখল আবদ্ধ হ’ল । মুখ্য মন্ত্ৰী চিহ্নাৰ আদেশত মই ১৯৫৮ চনত ৰাজহ সচিব হিছাপে চৰকাৰী ভূমিনীতি লিখি উলিয়াওঁ আৰু চৰকাৰে তাক প্ৰস্তাৱ আকাৰে গ্ৰহণ কৰে । কিন্তু কাৰ্য্যক্ষেত্ৰত লাহে লাহে নীতিবিকল্প কাম আবদ্ধ হ’ল আৰু বিজাৰ্ভ-মোৰটো ধ্বংস হলেই আনকি ট্ৰাইবেল ৰেণ্ট আৰু ব্লকভিলাকো বেদখল হৈ গ’ল । চৰকাৰে যে পৰোক্ষভাবে তাত সমৰ্থি দিছিল

তাক চৰকাৰ ১৯৬৭ চনৰ সংশোধিত ভূমিনীতিত ওলাই পৰিল। অধিকাৰিণী তাৰ আগে আগে ইহলীলা সম্বৰণ কৰে। নহলে হয়তো চৰকাৰে এই নতুন নীতি সংশোধন কৰিব বগা হ'লোঁহেঁতেন। ডেৰ্ট অসমৰ হকে সাহিত্যৰ যোগেদি আৰু নানা সংগঠনৰ যোগেদি যুঁজ কৰিছিল। ১৯২৬ চনত সংৰক্ষণী সভা স্থাপন আৰু ১৯৩৫ চনত জাতীয় মহাসভা গঠন কৰিছিল। জাতীয় মহাসভাৰ মুখ পত্ৰ হিচাপে 'ডেকা অসম' উলিয়াই অসমীয়াসকলক দেশপ্ৰেমত অঙ্গ-প্ৰাণিত কৰাৰ চেষ্টা কৰিছিল আৰু যুঁজাৰ ছবছৰ আগুৱেয়ো অসম যুৱক সমাজ গঠন কৰি অসমৰ যুৱশক্তি সংগঠন কৰি অসমৰ সৰ্বজনীন উন্নতিৰ চেষ্টা কৰিছিল।

ওপৰত উল্লেখ কৰা ছটিমান প্ৰধান সময়ৰ উপৰিও অসম আজি আৰু ভালেকেইটি সময়ৰ সন্মুখীন। অসমৰ থাকবা তেল অসমৰ বাহিৰত নি শোধন কৰিব ধৰিছে। বহু আবেদন-নিবেদন কৰি বিমুখ হৈ আন্দোলন আৰম্ভ কৰোঁতেহে গুৱাহাটী আৰু বঙাই-গাওঁত দুটা সৰু শোধনাগাৰ দিছে। অসমত উৎপাদন কৰা কেবাটিৰ শিলিগুৰিলৈ নি ভাতে 'ডিপো' পাতি তাৰপৰা আকৌ আনি ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ উত্তৰপাৰত বিতৰণ কৰে। এইবোৰ অকুত ব্যৱস্থা। বলত পৰিবহনৰ 'বেল' খবছৰ বাহিৰেও পৰিবহনৰ অন্তৰ্বিধাৰ কৰণে এয়েই কেবাটিনৰ নাটনিত সৰ্বসাধাৰণ বাইজে নিকাৰ কুজে। ছবছৰীয়া আন্দোলন সমাধাৰ কাৰণে 'অসম চুক্তি' অঙ্গুসৰি আৰু এটা শোধনাগাৰ অসমত স্থাপন কৰিব লাগে। কিন্তু থাকবা তেলৰেই অভাৱ আদি অজুহাত দেখুৱাই চুক্তিভঙ্গ কৰিব খুজিছে। প্ৰাকৃতিক গেছ আৰু শোধনাগাৰৰ গেছ ওলাই দি অসমৰ কোটি কোটি টকা নষ্ট কৰিব ধৰিছে। অসমৰ মৰাপাট নি কলিকতাৰ মিলবিলাকত বোৰান ধৰি আছে। পাণ্ডু-পঞ্চদশ বেল লাইন, ১৯৫০ চনতে জৰীপ কৰিলে। এতিয়া আকৌ জৰীপ কৰিব খুজিছে। বোগীৰোণা,

পঞ্চম দলঙৰ কাম এতিয়াও হাতত লোৱা নাই। বানপানীবগৰা অসমক বন্ধা কৰাৰ কোনো উপযুক্ত ব্যৱস্থা এতিয়াও লোৱা নাই, যদিও ব্ৰহ্মপুত্ৰ আয়োগ, ব্ৰহ্মপুত্ৰ বোৰ্ড আদি নামত গঠন কৰি লাখ লাখ টকা খৰছ কৰিব ধৰিছে। আৰু আটাইতকৈ গুৰুত্বপূৰ্ণ সমস্যা বিদেশী বহিষ্কাৰ কৰা আৰু বাংলাদেশৰ সীমান্তত অহাঘোৱা বাট বন্ধ কৰাত কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰে অতি আওকণীয়া মনোভাৱ লৈছে। কঁটাটোৰে থকা দিব বুলি ১৯৮০ চনত সদৌ অসম ছাত্ৰসন্থা আৰু সংগ্ৰাম পৰিষদৰ লগত আলোচনাৰ সময়ত কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰে নিজে প্ৰস্তাৱ আগবঢ়াইছিল আৰু আমি কঁাইটীয়া। তাৰে বেৰাৰ পৰিৱৰ্তে পকি দেৱাল বিচৰাত সেই প্ৰস্তাৱ তল পৰিল। এতিয়া চুক্তিত কঁাইটীয়া তাৰে বেৰ দিব বুলি লেখা-পঢ়া কৰিও বাংলাদেশ চৰকাৰে আপত্তি কৰাত তেওঁলোকৰ লগত আলোচনা নকৰি তাক বাদ দি পথ নিৰ্মাণত লাগিল। তাৰ কাৰণে আকৌ জৰীপৰ কামহে আবশ্যক হ'ল। পথ নিৰ্মাণ কৰোঁতে কিমান বছৰ বা কিমান দশক লাগে ঠিক নাই। ইফালে অনুপ্ৰবেশ অবাধ গতিত চলি আছে। কিন্তু বাজস্থান আৰু পজাৱৰ লগত পজাৰ সীমান্ত বন্ধ কৰি দিয়া হ'ল। এনেকুৱা বহু উদাহৰণ দিব পাৰি যাৰদ্বাৰা কেন্দ্ৰৰ অসমৰ প্ৰতি আওকণীয়া বা তাক্ৰিয়াৰ মনোভাৱ ওলাই পৰে। আজি অধিকাগিৰী থাকিলে হয়তো নতুন উদ্যমেৰে ডেকাশক্তি জগাই তুলিগৈহেঁতেন। কিন্তু তেওঁ নাই। তেওঁৰ অভাৱ আমি প্ৰত্যেক পদক্ষেপতে অনুভৱ কৰিছোঁ।

অসমত কংগ্ৰেছ আৰু অধিকাগিৰী

ভগগিৰী ৰায়চৌধুৰী

অসমত কেশৰী অধিকাগিৰীৰ ৰাজনৈতিক জীৱন আৰম্ভ হৈছিল ইং ১৯০৪ চনতে যেতিয়া কুলীয়া ছাত্ৰ হিছাপে 'স্পিনী-ভাৰত' নামৰ সৰু নাটিকা এখনি ৰচনা কৰি গুৱাহাটীৰ কটন কলেজিয়েট হাইস্কুলত সৰ্ব্বমুখী পূজা উপলক্ষে ছাত্ৰসকলৰদ্বাৰা অভিনয় কৰাইছিল। অৱশ্যে তেতিয়াও তেওঁ আছিল সোণাৰাম হাইস্কুলৰ ছাত্ৰ। এই নাটিকাখনি অভিনয় শেষ হোৱাৰ আগতেই পুলিচে জব্দ কৰি নি তাৰ পাণ্ডুলিপি নষ্ট কৰি পেলোৱা কাৰণে সেইখন পাবলৈ নাই যদিও, এটা কথা কিন্তু সঁচা যে বিদেশী ইংৰাজৰ অধীনতাৰ পৰা ভাৰতবাসীক মুক্ত কৰাৰ মনোভাৱে তেতিয়াই তেওঁৰ মনত হেন্দোলনি তুলিছিল। ইয়াৰ বাহিৰেও, ইংৰাজৰ শাসনকালত অসমত চৰকাৰৰদ্বাৰা বাজেয়াপ্ত হোৱা একমাত্ৰ ইংৰাজ-শাসন বিৰোধী পুথি 'শতধাৰ'ৰ মাজতো ভাৰতৰ ৰাষ্ট্ৰীয় স্বাধীনতাৰ কাৰণে থকা অধিকাগিৰীৰ আত্মতুষ্টিক তীব্ৰতাৰে কথা বুজিব পাৰি। অসমৰ এখন আগশাৰীৰ স্বাধীনতা সংগ্ৰামী হিছাপে সেইবাবেই ভাৰতীয় জাতীয় কংগ্ৰেছ মহাসভাৰ সৈতে যে তেওঁ যুক্ত থাকিব লাগে কোনো বিচিন্তা নাই। তথাপিও অসমৰ সৰ্বজন স্বীকৃত কংগ্ৰেছ-নেতৃত্বৰ শাৰীত অধিকাগিৰী যেন কোনো দিনে নপৰিল। ইয়াৰ কাৰণ এয়ে যে ইং ১৯০৪ চনতে ভাৰতবৰ্ষৰ স্বাধীনতা আহৰণ আৰু সেই ভাৰতবৰ্ষৰ অবিচ্ছেদ্য অঙ্গ হিছাপে অসমত অসমীয়াৰ জাতীয় অস্তিত্ব সুৰক্ষিত ৰখাৰ প্ৰয়োজনীয়তা অনুভৱ কৰি বঙ্গ-ভাৰত পটভূমিত বঙ্গদেশত আৰম্ভ হোৱা 'সত্যসেনা

আন্দোলনৰ আদৰ্শত অসমতো ইংৰাজ বিৰোধী সংগ্ৰামী-সংগঠন গঢ়ি তোলাৰ মনোভাৱেৰে ৰাজনীতিক্ষেত্ৰত সোমাই পৰা অধিকাগিৰীয়ে পিছলৈ ইং ১৯২১ চনৰ ভাৰতৰ স্বাধীনতা সংগ্ৰামত অংশ গ্ৰহণ কৰি, সশ্ৰম কাৰাদণ্ডেৰে দণ্ডিত হৈ মহামানৱ মহাত্মা গান্ধীয়ে পথ-নিৰ্দেশ কৰা অহিংস অসহযোগ আন্দোলনত অংশীদাৰ হোৱাৰ পিছতো নিজৰ স্বাধীন চিন্তা জলাঞ্জলি দি ভাৰতীয় জাতীয় কংগ্ৰেছৰ মাজত নিজক সমূলি লোপ নিয়াৰ নোৱাৰিলে। ইয়াৰ কাৰণ আছিল এয়ে যে অসমত যিসকলে ক্ৰমাগত ভাৱে অসম প্ৰাদেশিক কংগ্ৰেছৰ নেতৃত্বৰ স্তৰলৈ আগবাঢ়ি আহিছিল সেইসকলৰ সৈতে কংগ্ৰেছ মহাসভা, অসহযোগ আৰু মহাত্মাগান্ধীৰ আদৰ্শ সম্পৰ্কীয় চিন্তা আৰু ধাৰণা সমূহৰ বিষয়ত অধিকাগিৰীৰ উপজাতি কোনো কোনো ক্ষেত্ৰত পৃথক পৃথক হৈ পৰিছিল। ঐতিহাসিকভাৱে অসমৰ কংগ্ৰেছ নেতাসকলৰ লগত অধিকাগিৰীৰ দৃষ্টিভঙ্গীৰ ব্যৱধান আছিল এইখিনিতেই যে অধিকাগিৰীয়ে অসমত অসমীয়াৰ আঞ্চলিক জাতীয় স্বাৰ্থৰ সংৰক্ষণৰ প্ৰতি অধিক মনোনিৱেশ কৰিছিল আৰু অসমৰ আন কংগ্ৰেছ নেতাসকলে—ভাৰতৰ স্বাধীনতা অৰ্জনহে প্ৰথম কথা আৰু অসমীয়াৰ আঞ্চলিক জাতীয় স্বাৰ্থ ৰক্ষাৰ প্ৰত্যেক প্ৰধান্য দিলে ভাৰতৰ ৰাষ্ট্ৰীয় স্বাধীনতা লাভৰ সংগ্ৰামী-গতি দুৰ্বল হ'ব বুলি ভাবিছিল।

ইং ১৯২১ চনৰ ভাৰতৰ স্বাধীনতা সংগ্ৰামত অংশ গ্ৰহণ কৰাৰ আগবেশৰা অসম কেন্দ্ৰী অধিকাগিৰীয়ে অসমীয়া ভাষাত 'চেতনা' আলোচনী উলিয়াই (ইং ১৯১৯ চন) ভাৰতৰ স্বাধীনতা সংগ্ৰামৰ ভাংপৰ্শ আৰু বাণী অসমীয়া জনসাধাৰণৰ মাজত প্ৰচাৰ কৰি স্বাধীনতাৰ গণ-আন্দোলন গঢ়ি তোলাৰ মানসিকতা সৃষ্টি কৰিবলৈ যত্ন কৰি আহিছিল। সেই সময়ত অসমীয়া ভাষাত চলা ৰাজনৈতিক চিন্তা-চৰ্চাৰ একমাত্ৰ সাহিত্য-আলোচনী আছিল

অধিকাগিৰীৰ বাবে সম্পাদিত 'চেতনা' আলোচনী। এই আলোচনীৰ সম্পাদকীয় প্ৰেছকবিলাকত অসমত অসমীয়া জাতিয়ে সন্মুখীন হোৱা নিজৰ প্ৰাদেশিক সমস্যাবিলাকৰ উপৰিও ভাৰতবৰ্ষৰ স্বাভাৱ, মহাত্মা গান্ধীৰ আৰ্হিবাদ, অসহযোগ আন্দোলন, অহিংসা, ভাৰতবৰ্ষৰ শাসন-সংকাৰ আদি সম্পৰ্কেও অধিকাগিৰীয়ে সমান গুৰুত্বে পৰ্যালোচনা কৰিছিল। বিসৰূপ কংগ্ৰেছ কৰ্মীয়ে কংগ্ৰেছক মাত্ৰ এটা দল বুলি গণ্য কৰি দলীয় স্বার্থানুসাৰে তাৰ সৈতে জড়িত মহামানৱ মহাত্মা গান্ধীৰ সত্য, শ্ৰেয় আৰু অহিংসাৰ মহৎ আদৰ্শক সংকীৰ্ণ পৰিসৰৰ মাজত আবদ্ধ কৰি ৰাখিব খুজিছিল, সেইসকলক অধিকাগিৰীয়ে সদাৰ উত্তৰাধাৰে সমালোচনা কৰিছিল— ৰাজহুৱা মঞ্চ, ৰাতিৰ কাকত আলোচনীৰ প্ৰবন্ধ— এনেকি ডেওৰ গভীৰ স্বদেশ শ্ৰেয়ৰ আৱেগসম্বদ্ধ শ্ৰেয় বয়সৰ কবিতা কিছুমানতো। ভাৰতীয় জাতীয় কংগ্ৰেছ মহাসভা সম্পৰ্কে অধিকাগিৰীৰ উপলব্ধি আছিল এয়ে যে কংগ্ৰেছ মাত্ৰ এটা ৰাজনৈতিক দল নহয়, সকলো ভাৰতবাসীৰ স্বাধীনতাৰ আকাংক্ষা পূৰণ কৰিবৰ কাৰণে ই এটি ৰাষ্ট্ৰীয় সংগঠন। এই ৰাষ্ট্ৰীয় সংগঠনৰ প্ৰাদেশিক গোটবোৰৰ দায়িত্ব হৈছে নিজ প্ৰাদেশিক বিশিষ্ট জনসমষ্টিৰ আকলিক জাতীয় স্বার্থ বক্ষাৰ বাবে কাম কৰা। সেই ক্ষেত্ৰত, অসমত অসম প্ৰাদেশিক কংগ্ৰেছ অনুষ্ঠানেও অসমৰ থলুৱা অসমীয়া জনসাধাৰণৰ স্বকীয় পৰিচয়-বৃত্ত মৰ্যাদা তাত্ত্বিক, সাংস্কৃতিক, অৰ্থনৈতিক, ৰাজনৈতিক আদি সকলো দিশৰপৰাই বিপদ-বৃত্ত কৰি ৰাখিবলৈ তৎপৰ হোৱাটো কৰ্তব্য। কিন্তু অসমত চলা ইংৰাজ শাসনৰ কালছোৱাত শাসক ইংৰাজসকলে অসমৰ মূল অধিবাসী অসমীয়া আৰু ভাগ্য অধৰণৰ বাবে অসমৰ বাহিৰৰপৰা বিৰ্বিৰাৰে অসমলৈ আহিবলৈ থকা জনসাধাৰণৰ মাজত বিভাজনমূলক বৈষম্যভিত্তিক প্ৰকাৰ কৰি চলাই থকা নানা থলুৱা স্বার্থবিৰোধী ক্ষাতি-কল্যাণৰ প্ৰচেষ্টা, অসমত অসমীয়াৰ আকলিক জাতীয় স্বার্থ বক্ষাৰ

কাৰণে সচেষ্ট হোৱাৰ বি প্ৰয়োজনীয়তাৰ সৃষ্টি হৈছিল, তেনে সক্ৰিয়
 বয়স অসম প্ৰাদেশিক কংগ্ৰেছৰ ফালৰপৰা গঢ় লৈ উঠাৰ আগতক
 নেদেখি অসম কেন্দ্ৰী অধিকাৰিণীয়ে নিজৰ ফালৰপৰাই 'অসম
 সংস্কৃতি সভা' স্থাপন কৰি অসমত অসমীয়াৰ আঞ্চলিক জাতীয়
 স্বাৰ্থ বন্ধাৰ বন্ধুত ব্ৰতী হয়। তেওঁ স্থাপন কৰা 'অসম সংস্কৃতি
 সভা'ৰ সমগ্ৰ আদৰ্শটোৱেই মহামানৱ মহাত্মা গান্ধীৰ ভাৱধাৰাৰে
 পুষ্ট আঞ্চলিক ভিত্তিৰ (অসমৰ বাবে) সমস্যা সমাধানৰ বাবে গঠিত
 হোৱা মানৱতাবাদী চেতনাৰে ৰূপ লোৱা।

মন কৰিবলগীয়া কথা এয়ে যে ভাৰতীয় জাতীয় কংগ্ৰেছে
 যেনগাওঁ অধিবেশনত ভাৱিক ৰাজ্য গঠন আৰু প্ৰাদেশিক 'ব্যৱ-
 শাসন' বিষয়ক প্ৰস্তাৱ গ্ৰহণ কৰাৰ পিছত, অসমত অসমীয়াৰ
 প্ৰাদেশিক আঞ্চলিক স্বাৰ্থ বন্ধাৰ প্ৰশ্নটোক প্ৰাধান্য দি অধিকাৰিণীয়ে
 'অসম সংস্কৃতি সভা' স্থাপন কৰিছিল আৰু ইং ১৯২৬ চনত পাণ্ডিত
 বহা। 'ভাৰতীয় জাতীয় কংগ্ৰেছ'ৰ অধিবেশনৰ সামৰণি পৰাৰ পিছত
 কংগ্ৰেছ মহাসভাৰ পেণ্ডুলতে প্ৰখ্যাত কংগ্ৰেছী স্বদেশপ্ৰেমিক স্বৰ্গীয়
 পীতাম্বৰ দেৱগোস্বামী গড়মূৰীয়া গোসাঁইপ্ৰভুৰ সভাপতিত্বত
 'অসম সংস্কৃতি সভা'ৰ মুকলি অধিবেশন অনুষ্ঠিত হৈছিল। কংগ্ৰেছৰ
 সৈতে অধিকাৰিণীৰ সম্পৰ্কৰ সন্দৰ্ভত এই ঘটনা তাৎপৰ্যবৰ্জিত
 নহয়। 'অসম সংস্কৃতি সভা' স্থাপন কৰাৰ পিছতো অধিকাৰিণী
 কংগ্ৰেছৰ কৰ্মী হৈয়েই আছিল। এটা সময়ত তেওঁ গুৱাহাটী 'চিটি-
 কংগ্ৰেছ'ৰ সম্পাদক আছিল আৰু দেহে কেহে কংগ্ৰেছ-সংগঠনৰ কাম
 কৰিছিল। 'চেতনা' ছপাবৰ কাৰণে স্থাপন কৰা তেওঁৰ 'অৰুণ-
 প্ৰেছ'ক তেওঁ পা-পইচালৈ নাচাই কংগ্ৰেছৰ প্ৰচাৰ-পত্ৰ ছপোৱা
 কামত প্ৰাণ ঢালি নিয়োজ কৰিছিল। ইং ১৯৩০ চনৰ সেপ-
 তাৰিন তল সত্যাগ্ৰহ সংগঠন কৰাৰ ভাৱ অধিকাৰিণীৰ ওপৰত
 ন্যস্ত কৰি দি গুৱাহাটী কংগ্ৰেছ কমিটীয়ে তেওঁক 'ভিক্টেট'ৰ পাণ্ডিত

দ্বিহাল আৰু লোণ আইন অমান্যৰ সত্যাগ্ৰাহীৰ তালিকাত পোন-
প্ৰথমে অধিকায়িনী ৰায়চৌধুৰী আৰু পৰোক্ষ বৰুৱাই নাম উৰ্ত্তি
কৰিছিল। অৱশ্যে বৰুৱা পৰিস্থিতিত ডাঃ হৰেকৃষ্ণ দাসদত্তৰ
বুজুনিত সত্যাগ্ৰহলৈ যোৱাৰ সংকল্প তেওঁ ত্যাগ কৰিবলগীয়া হয়।
অসমত অসমীয়াৰ আকলিক থলুৱা স্বাৰ্থৰ হকে কাম কৰিবলৈ অসম
সংৰক্ষণী সভা স্থাপন কৰাৰ লিছতো অধিকায়িনী এইদৰে কংগ্ৰেছ-
ম্যান হৈয়েই আছিল। কিন্তু ক্ৰমে ক্ৰমে অসমত 'অসম সংৰক্ষণী
সভা'ৰ প্ৰতিষ্ঠা বাঢ়ি আহিবলৈ ধৰাৰ লগে লগে অধিকায়িনী
আন্তৰ্জাতিকভাৱে অসমৰ কংগ্ৰেছ দলটোৰপৰা কালৰি কপটি
চলিবলৈ বাধ্য হয়। অধিকায়িনীৰ সংৰক্ষণী চিন্তাধাৰাৰ সৈতে
কেতবোৰ বিষয়ত অসমৰ কংগ্ৰেছ দলৰ মতপাৰ্থক্য ক্ৰমে বহুল হৈ
যাবলৈ আৰম্ভ কৰে। ইং ১৯৩১ চন জানুৱাৰী ইং ১৯৩৬ চন
জানুৱাৰী অসমৰ ৰাষ্ট্ৰবি কাকতসমূহ, যেনে, 'অসমীয়া', 'ৰাষ্ট্ৰবি',
'অসম বাইক', 'প্ৰতিভা' আদি কাকতত লিখা সম্পাদকীয় মন্তব্য,
চিঠি-পত্ৰৰ জৰিয়তে প্ৰকাশ কৰা মতামত, বিবৃতি প্ৰকৃতিৰ মাজেৰে
অসম কংগ্ৰেছ আৰু অসম সংৰক্ষণী সভাৰ মতানৈক্য প্ৰকাশক
লিখনী আদি প্ৰচাৰ হোৱা দেখা যায়। 'অসম সংৰক্ষণী সভা'ৰ
প্ৰতিষ্ঠাপক প্ৰধান সম্পাদকৰূপে 'অসম কংগ্ৰেছ দল'ৰ সৈতে
'অসম সংৰক্ষণী সভা'ৰ পাৰ্থক্য কি বিষয়ত সেই কথা জানা ধৰণে
ৰাজহুৱাভাৱে প্ৰকাশ কৰাৰ উপৰিও 'অসম সংৰক্ষণী সভা'ৰ মুখ-পত্ৰ
হিছাপে তেওঁ প্ৰকাশ আৰু সম্পাদনা কৰা মন্তব্যী কাকত 'ডেকা
অসম'ত বহু ধৰণেৰে আলোচনা কৰিছিল। সেই সময়ত অসমত
কংগ্ৰেছ আৰু সংৰক্ষণী সভাৰ মতপাৰ্থক্যই এনে ৰূপ লৈছিল যে
সেই মতপাৰ্থক্য আঁতৰাবলৈ প্ৰয়োজন অনুভৱ কৰি অসম প্ৰাদেশিক
কংগ্ৰেছৰ পৰ্যবেক্ষণ প্ৰস্তাৱৰ বোৰে অসমৰ প্ৰখ্যাত আইনজি
বৰীৰ অসমীয়া চক্ৰ মেৰি ডাঙৰীয়াৰ অসম কেন্দ্ৰী ৰাজচৌধুৰীৰ
ডক্তৰলৈ পঠিয়াই দিয়া হৈছিল 'সংৰক্ষণী সভা'ৰ বৃদ্ধ লগলৈ। সেই

সময়ত সাধাৰণতে অধিকাগিৰীৰ সংৰক্ষণী মতবাদ সম্পৰ্কে বিবিলাক অভিযোগ কংগ্ৰেছ-পন্থী তথা সংৰক্ষণী বিৰোধীসকলৰ পক্ষপত্তি উত্থাপন কৰা হৈছিল, সেই অভিযোগবিলাক আছিল এনে ধৰণৰ :

(১) সংৰক্ষণী সভাই “অসম অসমীয়াৰ বাবে” বুলি চিঞৰি চিঞৰি অসমত অসমীয়া আৰু অনা-অসমীয়াৰ ভিতৰত ভীত বিৰোধৰ ভাব জগাই ছুলিছে আৰু তাৰ ফল-স্বৰূপে অসমৰ ৩ খন ঠাইত ৩টা সুকীয়া বঙালী স্কুল হ’ল, অনা-অসমীয়া এটা নতুন সম্প্ৰদায়ৰ সৃষ্টি হ’ল আৰু এই সম্প্ৰদায়টোৱে অসমৰ শাসন-কাৰ্য আৰু চাকৰি-বাকৰি আদিত সুকীয়া দাবীৰ ধ্বজা লৈ থিয় হ’ল। (২) সংৰক্ষণী সভাই অসমীয়া ডেকাসকলৰ বাবে চাকৰি লাগে, ঠিকা-কৰ্ত্তাই লাগে বুলি অসমীয়া ডেকাদলৰ গোলামী বনোৱাৰ্হি বৰ্ণন কৰিলে। (৩) সংৰক্ষণী সভাই জাতিৰ সকলোবিধ উন্নতিৰ বাবে সৰল বেছা-বেপাৰ, ভ্ৰম-শিৱ আদিৰ উন্নতিৰ বাবে একো মন দিয়া নাই। (৪) সংৰক্ষণী সভাই মাত্ৰ কেইজনমান ধনী অসমীয়াৰ উপকাৰৰ বাবেহে যি কৰিছে, দুখীয়া খেতিয়ক আৰু বহুৱাৰ বাবে একো কৰা নাই। (৫) সংৰক্ষণী সভাই অসমীয়া জাতিক ভাৰতীয় মহাজাতিৰ স্বাৰ্থৰ পৰা বহাই আনি তাৰ সৰ্বনাশ সাধিব খুজিছে; ইত্যাদি।

অধিকাগিৰীৰ কাৰ্যপন্থাৰ বিষয়ে চলা এনে ধৰণৰ আলোচনা-আলোচনাৰ পটভূমিত অধিকাগিৰীয়ে “কংগ্ৰেছৰ লগত সংৰক্ষণী সভাৰ ঐক্য-অনৈক্য কোনখিনিত ?” (ডেকা-অসম : ২য় বছৰ, তৃতীয় সংখ্যা, ১৮৫৮ খক), “কংগ্ৰেছ কৰ্তৃপক্ষলৈ খোলা পত্ৰ” (ডেকা-অসম : ২য় বছৰ, ৫ম সংখ্যা, ১৮৫৮ খক) আৰু ‘অসম কংগ্ৰেছৰ চেফেটবীলৈ’ (ডেকা-অসম : ২য় বছৰ, ৭ম সংখ্যা, ১৮৫৮ খক) আদি প্ৰতিবেদনৰে প্ৰকাশ কৰা কথাবিলাকৰ দ্বাৰাতে ‘অসমত অসমীয়াৰ থলুৱা স্বাৰ্থ বন্ধাৰ প্ৰশস্ত অসম প্ৰাদেশিক কংগ্ৰেছ

সৈতে ‘অসম সংৰক্ষণী সভা’ তথা অধিকাগিৰী বায়চৌধুৰীৰ দৃষ্টিভঙ্গীৰ সংঘাত সৃষ্টি হৈছিল সেই কথা বুজিব পাৰি। তেওঁ লিখিছিল :

(১) পূৰ্ণ স্বৰাজৰ আদৰ্শ সম্বন্ধে কংগ্ৰেছৰ লগত সংৰক্ষণী সভাৰ আদৰ্শৰ ঐক্য আছে। কিন্তু ডমিনিয়ন ষ্টেটাচৰ ভিতৰতো পূৰ্ণ স্বৰাজৰ সাৰ আছে বুলি সংৰক্ষণী সভাই খিাস কৰে। (২) সংৰক্ষণী সভাই অসমত ভাৰতীয় আৰু অ-ভাৰতীয় সকলো শ্ৰেণীৰ সাম্ৰাজ্যবাদকণ্ঠৰ অসমীয়া জাতিৰ মুক্তি বিচাৰে, কিন্তু কংগ্ৰেছে ভাৰতীয় সাম্ৰাজ্যবাদৰ ফালে বিশেষভাৱে সন্মতি দৃষ্টি নিদি অ-ভাৰতীয় অৰ্থাৎ ইংৰাজী সাম্ৰাজ্যবাদৰ ফালেহে কটোবভাৱে চোকা দৃষ্টি ৰাখি চলিছে। কিন্তু হলেও, সংৰক্ষণী আৰু কংগ্ৰেছ দুয়োৰো স্বাধীন আৰু স্পষ্ট সহযোগত মূল লক্ষ্য বিঘ্নত থকা স্থাপন কৰিবৰ ঠাই আছে। (৩) সংৰক্ষণী সভাৰ, পদ্য স্থানলৈ যোৱা পথত আশা আৰু আশংকতা আছে বুলি আৱেদন নিজেমনৰ ঠাই আছে, কিন্তু কংগ্ৰেছে আশা নাই বুলি সেই পথ এৰি দিছে। (৪) কংগ্ৰেছে তাৰ আদৰ্শ লাভ কৰিবলৈ বিমানদূৰ ত্যাগ স্বীকাৰ কৰিবলৈ প্রস্তুত আছে, সংৰক্ষণী সভাৱো তাৰ আদৰ্শত গৈ উপনীত হবলৈকে বিমানদূৰ ত্যাগ স্বীকাৰ কৰিবলৈ প্রস্তুত আছে। পাৰ্থক্য হাত্বে এইবিনিতে যে কংগ্ৰেছৰ এই ত্যাগ বহু বছৰ আগৰ পৰাই কাৰ্য্যক্ষেত্ৰত আবদ্ধ হৈছে, কিন্তু সংৰক্ষণীৰ সেইটো এতিয়াও আবদ্ধ হোৱা নাই। ইয়তো কংগ্ৰেছৰ তুলনাত সি কেচুৱা বুলিও হব পাৰে।”

কথাখিনি যদিও অধিকাগিৰীয়ে “অসম সংৰক্ষণী সভা”ৰ দাবত লিখিছিল তথাপি কংগ্ৰেছৰ সৈতে তেওঁৰ নিজৰ চিন্তাধাৰাৰ সম্পৰ্ক কেই তেওঁ তাত ব্যক্ত কৰিছিল। কিয়নো, ‘সংৰক্ষণী সভা’ আৰু অধিকাগিৰী দুয়োটা অভিন্ন কথা আছিল।

ভাৰতীয় জাতীয় কংগ্ৰেছৰ সৈতে ওতপ্ৰোত ভাৱে জড়িত

মহামানৱ মহাত্মা গান্ধীৰ কাৰিকৰী জীৱন, শ্ৰমজীৱী, জনসেৱা, সমাজসেৱা-মূলক মনোভাৱ, বিলাসিতা ত্যাগ, বিদেশী পণ্য-বৰ্জন কৰি স্বদেশী উৎপন্ন দ্ৰব্যৰ প্ৰচলন আদি আৰু অন্যান্য গঠনমূলক কৰ্ম-অঁচনিৰ সৈতে অধিকাগিৰীয়ে সদায় সম্পৰ্ক ৰাখিছিল। তেনে আদৰ্শ, কথা আৰু অঁচনিবোৰ তেওঁ ‘অসম সংৰক্ষণী সভা’ৰো অঙ্গভূক্ত কৰি লৈছিল। অসমত অসমীয়াৰ জাতীয় কৰ্মোদ্যম সক্ৰিয় কৰি তোলাৰ কাৰণে অধিকাগিৰীয়ে ‘স্বদেশী কিনক সংঘ’ স্থাপন কৰাটোও ঘন কৰিবলগীয়া। মাত্ৰ স্বদেশী সম্পৰ্কটোত তেওঁৰ লক্ষ্য আৰু উদ্দেশ্য আছিল স্বাভাৱিকতেই অসম আৰু অসমীয়া কেন্দ্ৰিক। তেওঁ লিখিছিল : “সাম্ৰাজ্যবাদ আৰু লুণ্ঠনবাদ দুয়ো ভাই-ককাই। ব’ত সাম্ৰাজ্যবাদ তাতেই লুণ্ঠনবাদ, আৰু ব’ত লুণ্ঠনবাদ তাতেই সাম্ৰাজ্য-বাদে জন্ম লাভ কৰে। গতিকে, অসমত ভাৰতীয় অ-ভাৰতীয় কোনোবিধ লুণ্ঠনবাদ আৰু সাম্ৰাজ্যবাদকেই সংৰক্ষণী সভাই গ্ৰহণ নকৰে, আৰু অসমৰ ভিতৰত যি কোনো লোক বা দলে এই লুণ্ঠন-বাদত অভিভূত হৈ আনৰ সাম্ৰাজ্যবাদ আৰু লুণ্ঠনবাদৰ সহায়ক হ’ব খুজিলে তাকে গ্ৰহণ নকৰে। কাৰণ, তেনেহলে শক্তিশালী অসমীয়া জাতি সংগঠনৰ বাবে ‘সংৰক্ষণী সভা’ই কৰা চেষ্টা বিফল হ’ব। একমাত্ৰ অসমীয়া মানুহে অসমীয়াৰ ধন আৰু জয় খটাই প্ৰস্তুত কৰা বস্তুহে স্বদেশী বস্তু, আৰু এনে স্বদেশী বস্তু আৰু এনে অসমীয়া বস্তু ব্যৱহাৰ কৰি আৰ্থিক বিবৰ্দ্ধিত অসমীয়াৰ উন্নতিত সহায় কৰা লোকেহে অসমীয়া বুলি পৰিচিত হ’ব পৰা। গুণসমূহৰ এটা গুণৰ অধিকাৰী। অন্য-অসমীয়াৰ ধন আৰু জয় খটাই প্ৰস্তুত কৰা বস্তু, বিদেশী বস্তু। মহাত্মা গান্ধীৰ আদৰ্শৰ অনুগামী হিছাপে, অধিকাগিৰীয়ে ব্যক্তিগত জীৱনত সেইবাবে অসমৰ বহুত উৎপাদিত হোৱা খন্দৰ কাপোৰহে ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ ভালপোৱাটো স্বাভাৱিক কথা আছিল। ভাৰতীয় ৰাষ্ট্ৰীয় জাতীয়তাৰ বিৰোধী হৈ নহ’ব,

ভাৰতবৰ্ষৰ অন্যান্য প্ৰদেশবাসীসকলৰ দৰেই অসমৰ অসমীয়াকো
অনিৰ্ভৰ হৈ উঠাত উদ্গনি দিবলৈহে ডেউ এনে মনোভাৱ পোষণ
কৰিছিল। ই কেতিয়াও কংগ্ৰেছৰ আদৰ্শবিবোধী কথা নাছিল।

মুঠতে, অসমত অসমীয়াৰ আকলিক স্বকীয় স্থিতিৰ সুৰক্ষাৰ
প্ৰশ্নটোহে অসমত কংগ্ৰেছৰ সৈতে অধিকাৰিণীৰ দৃষ্টিভঙ্গীৰ অমিল
হৈ পৰিছিল, আন ক্ষেত্ৰত নহয়। অসমৰ কংগ্ৰেছ নেতা আৰু
কৰ্মীসকলৰ ফালৰপৰা কৰা সমালোচনা বিলাকৰ উত্তৰত সেই
বাৰেই ডেউ প্ৰশ্ন উত্থাপন কৰিছিল, (১) কংগ্ৰেছ কৰ্মী
কিছুমানে প্ৰচাৰ কৰা হ'ছেনেলিঅিমটো কচিয়াৰ আদৰ্শৰ নে
ভাৰতীয় চিন্তা ধাৰাৰ আদৰ্শৰ? (২) যিসকলে আন্দোলন কৰি
কংগ্ৰেছৰ 'মা'হেকত আঠ ঘণ্টাকৈ শাৰীৰিক পৰিশ্ৰম কৰিলেহে
কংগ্ৰেছৰ সদস্য হব পৰা নিয়মটো উঠাই দিল, সেইসকলক কংগ্ৰেছৰ
মতে ছবীয়া বহুৰ, হজুতা, খেতিয়কৰ শোষক বুলি ক'ব পাৰি নে
নোৱাৰি? (৩) বৃটিছৰ সাম্ৰাজ্যবাদ নীতিৰ দৰে ভাৰতীয় সাম্ৰাজ্য-
বাদ নীতিৰো অসম কংগ্ৰেছ বিৰুদ্ধে হয় নে নহয়? (৪) বৃটিছৰ
আদালতবিলাক বৃটিছৰ সাম্ৰাজ্যবাদ প্ৰথমকৈ পৰিচালনাৰ একোখন
শিগাগঢ়া প্ৰতিষ্ঠান বুলি অসম কংগ্ৰেছে বিবেচনা কৰে নে নাই?
(৫) অসমীয়াৰ ভাৰ, সংস্কৃতি, জাতীয় সত্যতা ধ্বংস কৰি অসমক
এখন বৃহত্তৰ বঙ্গদেশ কৰি গঢ়ি তুলিবলৈ বঙালীসকলৰ এটা প্ৰকল্প
চেঁটা আছে বুলি অসম কংগ্ৰেছে বিশ্বাস কৰে নে নাই? (৬)
ব্ৰিটিছ বঙালীসকলৰ এই চেঁটাক দেখাদেখিকৈ সহায় কৰা কথাটো
অসম কংগ্ৰেছে জানে নে নাই? (৭) গৱৰ্ণমেণ্টৰ, বেঙ্গ-আহাৰ, ব্ৰ-
চাহ-বাগিছাৰ, তেল-কল্লাৰ পুং আৰু নানা কোম্পানীৰ চাকৰি লৈ
অহা বঙালীসকলেই ঘাইকৈ অসমত বঙালীৰ সংখ্যা বৃদ্ধি কৰি,
ব্ৰিটিছৰ বোগত অসমত অসমীয়াতকৈ বঙালীৰ সংখ্যা বৃদ্ধি ঘটি
বুলি দাবী কৰাটো, অসম কংগ্ৰেছে ন্যায় বুলি ভাবে নে অন্যায়

বুলি ভাবে ? (৮) বঙালীসকলৰ এনে চেষ্টাত সাম্ৰাজ্যবাদৰ বিকট
 স্মৃতি প্ৰচ্ছন্নভাৱে আছে বুলি অসম কংগ্ৰেছে দেখা পাইছে নে নাই ?
 (৯) নতুন এণেমেলীত যদি কোনোৱে প্ৰশ্ন তোলে (ক) অসমবপবা
 ঐহট্ট বাদ যাৰ লাগে, বাদ নোহোৱালৈকে (খ) অসম উপত্যকাৰ
 ৰাজহবপবা ঐহট্টক এপইচাও খৰচ ৰোগাব নালাগে; (গ) অসমীয়াৰ
 জাতীয় স্বাৰ্থত সংশ্লিষ্ট নহলে কোনো অনা-অসমীয়াই অসমত একো
 সুবিধা পাব নালাগে; (ঘ) অসমলৈ ইমিগ্ৰেণ্টছ বন্ধ হ'ব লাগে;
 (ঙ) অসম ইউনিভাৰচিটি গুৱাহাটীত স্থাপিত হ'ব লাগে; (চ) গৱৰ্ণমেণ্টে
 “অসম অসমীয়াৰ বাবে” এই নীতি সকলো ক্ষেত্ৰতে পালন কৰিব
 লাগে; (ছ) অসমৰ পোষ্ট-অফিচ, টেলিগ্ৰাফ, বেল-জাহাজ সকলোতে
 নোটিচ, চাইনবাৰ্ড আদি অসমীয়া ভাষাত হ'ব লাগে, তেতিয়া
 অসম কংগ্ৰেছে কোনফালে জোঁট দিব ?

দেখা যায় যে অসমৰ কংগ্ৰেছীসকললৈ অধিকাগিবীয়ে নিক্ষেপ
 কৰা এনেধৰণৰ পোনপটীয়া প্ৰশ্নবোৰৰ উত্তৰ কংগ্ৰেছৰ কালৰপৰা
 কোনো সময়তে পোনপটীয়াকৈ দিয়া হোৱা নাছিল যদিও অসম
 কংগ্ৰেছৰ বহুবিলাক নেতাই কিন্তু ব্যক্তিগতভাৱে অধিকাগিবীৰ
 কৰ্মৰাজ্যত অসহযোগও কৰা নাছিল। মাত্ৰ তেওঁলোকৰ ভয় আছিল
 যে অধিকাগিবীৰ সংৰক্ষণী সভা যদি অধিক সবল স্ৰষ্টাম হৈ উঠে,
 তেনেহলে হয়তো অসমৰ জনসাধাৰণৰ মাজত দল হিছাপে কংগ্ৰেছৰ
 গুৰুত্ব কমি যাব। কংগ্ৰেছৰ মৰ্যদা বাইজৰ মাজত কমি যোৱাৰ
 ভয়তেই অসমৰ কংগ্ৰেছী নেতাসকলে অধিকাগিবীৰ চিন্তাধাৰা আৰু
 কৰ্মৰাজ্যত বাধা আৰোপ কৰিবলৈ বন্ধ কৰিছিল বুলি বুজিব পাৰি।
 কিন্তু অধিকাগিবীৰ কালৰপৰা কংগ্ৰেছৰ প্ৰতি মনোভাৱ সদায়
 সহযোগিতামূলক আছিল। সেইকাৰণেই হবলা অধিকাগিবীৰ অসম
 সংৰক্ষণী সভাৰ প্ৰথম ছোৱাত কৰ্মবীৰ নবীনচন্দ্ৰ বৰদলৈ,
 দেৱভক্ত ভকণাৰ কুৰু, গোপীনাথ বৰদলৈ, বিজুবান বেৰি,

বহুসংখ্যক ভৈৰৱীয়া চাহাব প্ৰভৃতি অসমৰ প্ৰখ্যাত কংগ্ৰেছ নেতাসকলে অধিকানিৰীৰ ‘অসম সংবন্ধী সত্তা’ৰ সৈতে জড়িত আছিল। এনেকি নবীনচন্দ্ৰ বৰদলৈয়ে অধিকানিৰীয়ে প্ৰচাৰ কৰা “অসম অসমীয়াৰ বাবে” নীতিক সমালোচনা কৰি কলিকতাত ‘অসমতৰাঙ্গণ পত্ৰিকা’ প্ৰভৃতি বাৰ্তাৰ কাকতে প্ৰকাশ কৰা বহুসংখ্যক প্ৰভুতৰ প্ৰভুতৰ প্ৰবন্ধ লিখি সমৰ্থন হে কৰিছিল। এতেকে দেখা যায় যে আত্ম-বাসন কালবলবা অধিকানিৰীৰ সংবন্ধী মতবাদ আৰু কংগ্ৰেছৰ বাহ্যিক জাতীয়তাবাদৰ মাজত পাৰ্থক্য আছিল কাৰ্য্যক্ষেত্ৰগতহে আদৰ্শগত নহয়।

দৰাচলতে, অধিকানিৰীয়ে কোনো বাৰ্জনৈতিক ক্ষমতা লাভৰ মনোভাৱেৰে দেশসেৱা কৰা নাছিল। যাদু অসমৰ কংগ্ৰেছী নেতাসকলে অসমীয়াৰ জাতীয় সমালোচনামূলক সমাধানৰ প্ৰতি মনোৰোপ নিদিয়াত ইং ১৯০৬ চনত “অসম সংবন্ধী সত্তা”ৰ পক্ষৰ পৰা অসম এচেমব্লীলৈ প্ৰতিনিধি পঠোৱাৰ কথা চিন্তা কৰিছিল। কিন্তু ‘সংবন্ধী সত্তা’ৰ নিৰ্বাচনত প্ৰাৰ্থী দিব খোজা হৈছিল সেইবোৰ দাবী পূৰণৰ বাবে (ঐহুই বিজেৰ প্ৰভৃতি) কংগ্ৰেছেই বহু চলাব বুলি প্ৰতীক্ষিত নিয়াত ‘সংবন্ধী সত্তা’ৰ প্ৰাৰ্থী নিৰ্বাচনত উঠোৱাৰ প্ৰশ্নটো অধিকানিৰীয়ে স্থগিত কৰায়। ইয়াৰ বাবে অধিকানিৰীৰ ‘সংবন্ধীপন্থী’ তালেকেইজন সহযোগী বিচুট হৈছে।

প্ৰকৃততে অসমৰ সমূহ অধিবাসীকে অ-বাৰ্জনৈতিক একতাৰ মনোভাৱেৰে সাঙোব খুৱাই পাৰম্পৰিক সহযোগ আৰু সহায়কৃত্বৰ মাজেৰে অসমত অসমীয়াৰ আকলিক জাতীয় স্থিতি চিৰবৃদ্ধি কৰিব কৰাৰ পৰিকল্পনাটোৱেই আছিল অধিকানিৰীৰ সন্ধান। সেইবাবেই কোনো ব্যক্তিগত আশা-আকাংক্ষালৈ নাচাই তেওঁৰ অহুদাৰী কোনো কোনোৱে তেওঁক “সংবন্ধী সত্তা”ৰ কৰ্মৰূপত নিৰ্বাহকৃত্যতা কৰা কৰাৰ আশংকা দেখিছিল তেওঁক তেওঁ নিজেই ‘অসম

সংৰক্ষণী সভা'ৰ সাধাৰণ সম্পাদকৰ কাৰ্য্যভাৰ ত্যাগ কৰি ইন্ডক
 গিয়ে আৰু তাৰ কিছুদিন পাছত 'অসমীয়াৰ জাতীয় আৰ্থবিপ্লব'
 কাৰণে আশাস্থীয়াতকৈ প্ৰাণপাত কৰাতো বেতিয়া কৰ্মদল ওলাই অহা
 অধিকাগিৰীৰ দৃষ্টি গোচৰ নহ'ল, তেতিয়া তেওঁ নিজৰ সেই আগৰ
 সংৰক্ষণী আদৰ্শবাদ লৈয়েই নতুনকৈ আৰম্ভ কৰিলে এটা নতুন
 সংগঠন 'অসম জাতীয় মহাসভা'। এই 'অসম জাতীয় মহাসভা'
 অধিকাগিৰীৰ জীৱন কালত ইং ১৯৫৫ চনলৈ সক্ৰিয়ভাৱেই আছিল।
 কিন্তু অসমীয়াৰ জাতীয় আৰ্থবিপ্লবীসকলে অবাধিতভাৱে বেতিয়া
 অহবহ অধিকাগিৰী আৰু তেওঁৰ 'অসম জাতীয় মহাসভা'ক
 সংকীৰ্ণ প্ৰাদেশিকতা-দায়িত্বটো বুলি আক্ৰমণাত্মক মনোভাৱেৰে ধকা-
 সবকা কৰিবলৈ ধৰিলে আৰু সম্ভৱ 'অসম জাতীয় মহাসভা'ৰ লগত
 থাকিলে কোনো ৰাজনৈতিক ক্ষমতা ভোগৰ সুচল পোৱা নাযাব
 বুলি ম'হুৰৰ বোধগম্য হ'ল, তেতিয়া 'অসম জাতীয় মহাসভা'ৰ
 শক্তি সংগঠিত মঞ্চ চিহ্নাশে কমি আহিবলৈ ধৰিলে। এনে পৰিস্থিতিতে
 ইং ১৯৬৫ চনত অধিকাগিৰীয়ে কেইজনমান উদ্যোগী যুৱকৰ সহযোগত
 স্থাপন কৰে 'অসম যুৱক সমাজ'। ইয়াৰ পিছত ১৯৫৭ চনৰ
 ২ জানুৱাৰীত অধিকাগিৰীৰ তিৰোভাৱ হ'ল।

'অসম সংৰক্ষণী সভা'ৰ নামেৰেই হওক নাইবা 'অসম জাতীয়
 মহাসভা'ৰ নামেৰেই হওক, অসমত অসমীয়াৰ আঞ্চলিক স্থিতি
 অক্ষুন্ন ৰাখি দেশসেৱা কৰি যোৱাটোৱেই অধিকাগিৰীৰ লক্ষ্য
 আছিল। তাকে কৰোঁতে বঙ্গদেশ আগিব (লগতে অসমৰ ঐহট
 জিলাতো) কংগ্ৰেছী নেতাসকলে 'জাতীয় জাতীয় কংগ্ৰেছ মহাসভা'ৰ
 সমৰ্থন লাভ চৰিতাৰ্থ কৰিবলৈ বিচৰা বঙ্গী-সম্প্ৰসাৰণবাদী মতলব-
 সমূহৰ বিৰুদ্ধে যুজোঁতে অধিকাগিৰীয়ে সদায় সৰ্বভাৰতীয় কংগ্ৰেছ
 নেতাসকলৰ ওপৰতেই নিৰ্ভৰ কৰিবলগাত পৰিছিল। অধিকাগিৰীৰ
 বড়ো ভেনেৰোৰ কাষ অসমৰ কংগ্ৰেছ নেতাসকলেহে কৰা উচিত

আছিল। কিন্তু সেইসকলে সময়মতে উৎসবতা নেনেখুওৱা কাৰণেহে অধিকাৰিণীয়ে স্ব-প্ৰণোদিতভাৱে সেই দাৱিষ যুৱ পাতি লৈছিল।

ৰাজনৈতিক আৰু প্ৰশাসনীয়ভাৱে অসম প্ৰদেশভুক্ত হৈ থাকিও বঙলা ভাষাক নিজ ভাষা বুলি গ্ৰহণ কৰি লোৱা অসম চিলেট জিলাৰ (বৰ্তমান বাংলাদেশ ভুক্ত) কংগ্ৰেছ কমিটীখনক নিখিল ভাৰত কংগ্ৰেছ কমিটীৰ “ভাষিক-প্ৰদেশ” গঠনৰ নীতি অনুসৰে স্বদেশৰ প্ৰাদেশিক কংগ্ৰেছ কমিটীৰ অধীনত যথোপযুক্তই অসমৰ কংগ্ৰেছী নেতাসকল সন্নিৱিষ্ট আছিল। জানকালে প্ৰশাসনীয়ভাৱে অসম প্ৰদেশৰ অলীভূত হৈ থকা চিলেটৰ কংগ্ৰেছী নেতাসকলে অসমত অসম এচেমব্লীৰ সদস্য হৈ থাকিও অসমত বঙালীৰ বাৰ্ষ পৰিপূৰণৰ ব্যৱহাৰে সহযোগ কৰি আছিল আৰু অসমীয়াৰ জাতীয় উন্নতিমূলক ব্যৱসমূহত বিধি পথালি দি আহিছিল। ইং ১৯২৪ চনত অসম কাউন্সিলত থকা চিলেটৰ প্ৰতিনিধি ব্ৰজেন বাবুই মুকলিকৈ কৈছিল “Let that naked truth be told that Sylhet, so long as it is here will stand in the way of Assam” ‘অৰ্থাৎ এই’ ‘স্পষ্ট সত্যটো খোলাকৈ কৈ ধোৱা হওক যে যেতিয়ালৈকে জীহট অসমৰ লগত থাকিব তেতিয়ালৈকে জীহটই অসমীয়াৰ বি কোনো উন্নতিৰ চেষ্টাত বাধা দিবই।’

সেই একেদৰেই জীহটৰ কংগ্ৰেছ নেতা, অসম এচেমব্লীৰ সদস্য বাবু কল্লু কুমাৰ দাসে ইং ১৯৩৬ চনত অসম প্ৰদেশৰ নাম সলনি কৰিবৰ কাৰণে এটা প্ৰস্তাৱ আগঢ়াইছিল, যি চেষ্টাৰ প্ৰতিবাদ কৰি অসম কেন্দ্ৰী অধিকাৰিণীয়ে এচেমব্লীত থকা কংগ্ৰেছৰ সদস্য পেশীনাথ বৰুৱাৰে অনুপস্থিতিত উক্ত প্ৰস্তাৱ উত্থাপনত বাধা দিবলৈ কংগ্ৰেছ পাৰ্টিৰায়েটেৰী বজৰ নেতা কুলাভাই মেণাইলৈ টেলিগ্ৰামৰ জৰিয়তে অনুৰোধ জনাইছিল।

আকৌ স্বদেশৰ কংগ্ৰেছ নেতা জে. এম. সেনগুপ্তই বোম্বাইত

বহা 'অসম ইণ্ডিয়া কংগ্ৰেছ কমিটি'ৰ অধিবেশনত অসমৰ খ্ৰীষ্টীয়
লগতে কাছাৰ আৰু গোৱালপাৰা জিলা দুখনো বঙ্গদেশৰ লগ লগাই
অসমবন্দৰ। অঁতৰাই নিব লাগে বুলি দাবী জনাই প্ৰত্যাহ এটি
পঠোৱা কাৰ্যসংক্ৰান্তত ডীৰ প্ৰতিবাদ জনাই সেই সম্বন্ধ নিখিল
ভাৰত কংগ্ৰেছৰ সভাপতি চৰ্দাৰ শ্ৰদ্ধভাই পেটেললৈ অধিকা-
ণিৱীয়ে তাঁৰ-বাৰ্তা পঠাইছিল।

ভাৰতবৰ্ষই স্বাধীনতা লাভৰ আগ মুহূৰ্ত্তত অসমীয়া জাতিৰ
অস্তিত্বৰ বাবে মহাবিপদ ৰূপে দেখা দিয়া (ক) গ্ৰুপিং সমস্যা,
(খ) বঙ্গ প্ৰাদেশিক মুচলিম লীগে অসমত সাম্প্ৰদায়িক অনৈক্যৰ
বীজ চটুৱাই দি চলাব খোজা প্ৰত্যাহ সংগ্ৰামৰ পৰিকল্পনা, (গ)
ভাৰত-বিস্তাৰজনক পিছত অসমৰ বুকুত ঢল-ঢালি বৈ পৰা পূৰ্ববঙ্গৰ
শ্বৰণাৰ্থীৰ সমস্যা, (ঘ) অসমৰ ৰাজ্যভাষা আৰু শিক্ষাৰ মাধ্যমৰ
প্ৰশ্ন সমাধান প্ৰচেষ্টা আদি সকলো ক্ষেত্ৰতে, (ঙ) ভাষিক ৰাজ্য
ৰূপে অসম ৰজা পুনৰ্গঠন কৰাৰ সময়লৈকে অথবা (চ) স্বাধীনতাৰ
পিছতো অসমলৈ চলি থকা পাকিস্তানী অনুপ্ৰৱেশকাৰীৰ সমস্যা
সমাধানৰ ক্ষেত্ৰতো অধিকাণিৱীয়ে সদায় কংগ্ৰেছ নেতৃত্বৰ ওপৰতে
নিৰ্ভৰ কৰি আহিছিল। ইং ১৯৪৬ চনৰ গ্ৰুপিং সমস্যাৰ সময়ত
অসমৰ কংগ্ৰেছ নেতাসকলৰ সৈতে 'গ্ৰুপিং' আৰু 'চেঙ্গনত' কথা
নবহাৰ প্ৰশ্নত ব্যাখ্যাগত মতান্তৰ হৈছিল যদিও গ্ৰুপিঙৰ বিৰুদ্ধে
অসমৰ ৰাইজৰ জগৰণ আৰু কংগ্ৰেছৰ নেতৃত্বৰ ওপৰতেই সেও নিৰ্ভৰ-
শীল আছিল। প্ৰথমতে 'চেঙ্গনত' ৰহি 'গ্ৰুপিঙ'ত যোগ দিয়া
বিদ্বিগ্ৰাটোৰ িছাত্ত কৰিব পৰা হ'ব বুলি মনোভাৱ দেখুওৱা অসম
কংগ্ৰেছৰ কোনো কোনো নেতাৰ কথা-বতৰাত অধিকাণিৱী অতীৰ্ত্ত
হৈ পৰিছিল। নেতাবাৰে, কংগ্ৰেছৰ ওপৰতেই আস্থা ৰাখিছিল যদিও
'অসম জাতীয় মহাসভা'ৰ প্ৰতিনিধি ৰূপে গ্ৰুপিং সম্পৰ্কত মিটুৱিলে
যোৱা অসম কংগ্ৰেছৰ প্ৰতিনিধি কলৰ লগতে অধিকাণিৱী জিহেই

ওলাইছিল। সেই সময়ৰ অসম কংগ্ৰেছৰ সভাপতি মহম্মদ তৈয়্যুজ্জা চাহাবে লিখা 'কাৰাগৰৰ চিঠি' পুথিত এই বিষয়ে উল্লেখ কৰিছে (পৃ. ৩৮৭)। সি যি কি নহওক, এই কথা স্পষ্ট যে, সৰ্বস্বত্বৰূপে কংগ্ৰেছলৈ সমৰ্থন আগবঢ়াই কংগ্ৰেছৰ মাধ্যমেই অসমীয়াৰ জাতীয় আৰ্থিক সুবক্ষা দিবলৈ অধিকাৰীৰে সদায় যত্ন কৰি আহিছিল। ভাৰতীয় জাতীয় কংগ্ৰেছৰ শূন্য কালীন সাংগঠনিক ভিত্তি আৰু সেই অজুষ্ঠানৰ সৈতে মহামানৱ মহাত্মা গান্ধীৰ সংস্পৰ্শৰ কথা স্মৰণ কৰিলেই স্বাধীনতাৰ পিছত ইং ১৯৫০ চনত হোৱা অসমৰ সাধাৰণ নিৰ্বাচনৰ সময়ত 'কংগ্ৰেছকেই আৰু এটা সুযোগ দিয়া ভাল হ'ব' বুলি অধিকাৰীয়ে বাইজলৈ আবেদন জনাইছিল। কাৰণ, তেওঁ দেখিছিল যে কংগ্ৰেছৰ বিৰুদ্ধে হ'ব পৰাকৈ ভেটিয়াও দেশত আন কোনো দল বা জনশক্তি সংগঠিত হৈ উঠা নাছিল। যদি বিৰুদ্ধে কোনো আন্দোলন দল পৰিলে উঠিলেহেঁতেন তেনেহলে ইন্দ্ৰতো তেনেকুৱা সংগঠনক সমৰ্থন দিচাত অধিকাৰীয়ে কপণালী নকৰিলেহেঁতেন। কিন্তু, আশি দেৱা পাৰ্ঠ যে দলসমূহতকৈ দেশৰ জনশক্তিৰ সংগঠিত চেতনাকহে অধিকাৰীয়ে সদায় মূল্য দিছিল। ইং ১৯৪২ চনৰ স্বাধীনতা সংগ্ৰামৰ সময়ত কাৰাবৰণ কৰাৰ পৰা বিৰত থাকিও তেওঁ 'স্বাধীন পঞ্চায়ত বাহু গঠনৰ প্ৰাথমিক আঁঠনি' প্ৰচাৰ কৰি অসমৰ গাংৱে-ভূঞা যি নীৰৱ গণ-সংগঠন ৰূপ দিয়াৰ কথা চিন্তা কৰিছিল, তাতেই তেওঁৰ সেই মনোভাৱ প্ৰকাশ পাইছিল। স্বাধীনতা আন্দোলনৰ যুগত আৰু তাৰ পৰৱৰ্তী স্বাধীনতাৰ কালতো আন দল, চৰকাৰ আদি কাৰো প্ৰতি ভ্ৰূকণ নকৰি অসমত অসমীয়াৰ নিকপকপীয়া জাতীয় মনোপ্ৰতি সংগঠিত কৰি তোলাৰ ওপৰতহে অধিকাৰীয়ে সদায় গুৰুত্ব দিছিল আৰু সেই কাৰণে অকল কংগ্ৰেছ নহয়, আন কোনো দল বা লোকৰ প্ৰতি তেওঁৰ অবস্থা দলীয় দৃষ্টিৰ নাছিল। তেওঁৰ মতে, যেতিয়া নহওক, সকলো অসমবাসীয়ে অসমৰ সাংস্কৃতিক জাতীয়-জীৱনৰ সৰ্বদা বক্ষা

কবি চলিব লাগিব আৰু অসমত অসমীয়া জাতীয় হিতি বন্ধাব বাবে কাম কৰিব লাগিব। কংগ্ৰেছ কমিউনিষ্ট, ছচিয়েলিষ্ট বা আন যি পন্থীয়েই নহওক, অসমত অসমীয়াৰ জাতীয় স্বার্থ বন্ধাব দায়িত্ব কোনোৱেই অস্বীকাৰ কৰিব নোৱাৰে। সংক্ষেপে এয়েই আছিল মহামানৱ মহাত্মা গান্ধীৰ আদৰ্শৰ অনুগামী, জাতীয়তাবাদী স্বদেশপ্ৰেমিক অসম কেশৰী অধিকাগিৰীৰ মনোভাৱ। সকলো শ্ৰেণীৰ অসমীয়া জাতিৰ প্ৰতি বিদ্বেষ বহিত অসম বাসীয়েই অধিকাগিৰীক নিজৰ মানুহ বুলি আকোৱালি লোৱাত বাধা নাই।

যেতিয়াই যাব ছাৰায়েই নহওক যেতিয়া অসমীয়াৰ জাতীয় স্বার্থ বাধাপ্ৰাপ্ত হোৱা বুলি অধিকাগিৰীয়ে অনুভৱ কৰিছিল, তেতিয়াই তেওঁৰ ক্ষোভ আৰু অভিমান উঠলি উঠিছিল। তেনে এটি পৰিস্থিতিতে ইং ১৯৬০ চনত অসমৰ ৰাজ্যভাষা আইন গ্ৰহণ কৰাৰ বিৰুদ্ধত অসমৰ মুখ্যমন্ত্ৰী বিমলাপ্ৰসাদ চক্ৰিহাৰ দ্বিধাগ্ৰস্থ মনোভাৱৰ প্ৰতিবাদত অধিকাগিৰীয়ে অসম চৰকাৰৰপৰা পোৱা সাহিত্যিক পেন্সনটো পৰিহাৰ কৰিছিল। অসমীয়াৰ জাতীয় স্বার্থৰ প্ৰতি অধিকাগিৰীৰ তীব্ৰ অনুৰাগৰ ইও এটা প্ৰমাণ। কংগ্ৰেছৰ সৈতে তেওঁৰ মতানৈক্য আছিল মাত্ৰ সেই কথাতেই।

অম্বিকাগিৰী ৰায়চৌধুৰী আৰু অসম সংৰক্ষিণী সভা ৰামমল ঠাকুৰীয়া

স্বনামধন্য অম্বিকাগিৰী ৰায়চৌধুৰী কেৱল এজন ব্যক্তিয়ে নাছিল, তেওঁ আছিল এটা অমুঠানো। তেওঁ দেশপ্ৰেমিক মানে অদ্ভুত দেশ-প্ৰেমিক আছিল। অসমৰ উন্নতি, অসমৰ উদগতি সদায় তেওঁৰ ধ্যান-ধাৰণাৰ ৰূপমালা আছিল। তেওঁ সমগ্ৰ জীৱন অসমৰ উদগতিকেই কামনা কৰি গ'ল। তাৰ কাৰণে তেওঁ বহুতৰ লগত সংঘাতত অৱতীৰ্ণ হ'বলগীয়াও হৈছিল। তথাপি সেইবোৰলৈ কৰ্ণপাত নকৰি কেৱল অসমৰ কথাকেই চিন্তা কৰি গ'ল। তেতিয়াৰ কংগ্ৰেছী চৰকাৰে অসমৰ দৰে ক্ষুদ্ৰ স্বাৰ্থত আৱদ্ধ নাথাকি ভাৰতীয় বুদ্ধিবীৰৰ লগত মিলিত হ'বলৈ গ'ল। আৰু কলম্বৰণে চৈব অনা-অসমীয়া বিশেষকৈ বঙালী মানুহ আহি অসমদেশ ভৰি পৰিল। সেই বিদেশী বিভাৱণৰ ছৱ বহুবীয়া আন্দোলনৰ ফলতেই প্ৰাজি গণ পৰিষদ চৰকাৰে অসমৰ শাসনত অধিষ্ঠিত হ'ব পাৰিছে। গতিকে গণপৰিষদ চৰকাৰৰ অধিষ্ঠান আৰু সদৌ অসম ছাত্ৰসন্থাৰ আন্দোলনৰ ফলতে হ'ল অম্বিকাগিৰী ৰায়চৌধুৰীৰ বহুদিনীয়া চিন্তাৰ প্ৰতিক্ৰিয়া।

অম্বিকাগিৰী ৰায়চৌধুৰীয়ে অসমত অসমীয়াৰ জাতীয় অস্তিত্ব বন্ধাৰ প্ৰশ্নত অসম প্ৰদেশ কংগ্ৰেছ কমিটীৰ লগত মতানৈক্যত উপনীত হ'ল আৰু তেতিয়া তেখেতে ১৯২৬ চনত 'অসম সংৰক্ষিণী সভা' স্থাপন কৰিছিল। সেই সংৰক্ষিণী সভাৰ দৰ্শনৰ সৰ্বপ্ৰধান আৰু সৰ্বপ্ৰথম সাধনা আছিল জাতি বা দেশৰ ওপৰত চলা সকলো প্ৰকাৰৰ অবাধ, শোষণ, অন্যায় শাসন আৰু আক্ৰমণ বন্ধ কৰি, তাৰ

পৰিৱৰ্ত্ত দেশত বাস কৰা জাতি-বৰ্ণ, খেল, সম্প্ৰদায়, ধৰ্ম, নিৰ্বিশেষে সকলোকে একীভূত কৰা। অসম সংৰক্ষিণী সভা স্থাপন কৰি বান্ধোঁধুৰীয়ে সংকীৰ্ণ প্ৰাদেশিকতাৰ অভিযোগত অভিযুক্ত হৈছিল যদিও আদৰ্শবাদৰ ফালৰপৰা তেখেত সদায় মহাত্মা গান্ধীৰ প্ৰভাৱেৰে প্ৰভাৱান্বিত ভাৰতীয় ৰাষ্ট্ৰীয় আদৰ্শৰ অনুগামী আছিল।

১৯২১ চনৰো আগতে বিদেশী ইংৰাজ চৰকাৰৰ বিৰুদ্ধে বিদ্ৰোহ কৰা বান্ধোঁধুৰীয়ে যেতিয়া ৰাজবোৰত কাৰাগাৰত নিকাৰ ছুজি মুক্তি লাভ কৰি ওলাই আহি কংগ্ৰেছী ৰাজনীতি নকৰি সংৰক্ষিণী সভা খুলিলে, তেতিয়া বহুভেই তেওঁক ঠেকমনা প্ৰাদেশিকতা-বাদী আখ্যা দি নিন্দা কৰিছিল। এদিন গুৱাহাটীৰ বাৰড তেওঁক হেনো পগলা বুলি কোনোবাই গালিও পাৰিছিল। অসমীয়া বাঙালি কাকতৰ সম্পাদক কেইজনমানেও তেওঁক ভ্ৰম্ভানকভাৱে সমালোচনা কৰিছিল। দেশৰ ডেকাচামেহে তেওঁক সমৰ্থন কৰিছিল, তাৰ বাহিৰে আন লোকৰ তেওঁ বিশেষ সমৰ্থন একো পোৱা নাছিল; তাৰ বিপৰীতে কঠোৰ বাধাবহে তেওঁ সম্মুখীন হ'বলগীয়া হৈছিল। কিন্তু তেওঁ ধীৰ, স্থিৰ, শান্ত সমাহিত বোণীবদৰে প্ৰাজল ভাৰা আৰু কাৰ্য্যনুচীৰে সভাৰ বাণী জগৎৰ আগত দাঙি ধৰি গ'ল।

অধিকাগিৰীৰ নিজৰ কথাৰেই “সংৰক্ষিণী হৈছে, নিজস্ব স্বাধীন আদৰ্শানুযায়ী বাধাহীন মুক্তগতিৰে নিজৰ বিৰাটৰ সম্পূৰ্ণকৈ উপলব্ধি কৰি নিজৰ ভিতৰত জগৎশক্তিৰ পৰিপূৰ্ণৰূপ পৰিষ্কাৰ কৰি ছুজিবলৈকে বিপুল নিৰ্ভয় আৰু নিশ্চিত শক্তি সংগ্ৰহৰ অক্ষয় ভাণ্ডাৰ। ব্যক্তি, সমাজ, দেশ, মহাদেশ, জাতি, মহাজাতি আৰু সৰ্বশেষত বিৰাট মানবগোষ্ঠীৰ প্ৰকৃত মজল আনন্দন কৰা আৰু পৃথিৱীত সমন্বয় শান্তি প্ৰতিষ্ঠা কৰাই সংৰক্ষিণীৰ মূল কথা।”

অধিকাগিৰী বান্ধোঁধুৰীয়ে সকলো সময়তে অক্লান্ত কৰিছিল যে সাংস্কৃতিকভাৱে সমগ্ৰ ভাৰতবৰ্ষৰ জনসাধাৰণৰ মাজত এটা বিশিষ্ট

ঐক্যৰ বন্ধন আছে যদিও সেই একতাৰ মাজতো এই সুবিশাল দেশ-
খনৰ বিভিন্ন প্ৰান্তত থলুৱা লোকসংঘৰ নিজা নিজা আঞ্চলিক পৰিচয়
পৰিপূৰ্ণ বৈশিষ্ট্যসমূহ আছে আৰু এনে আঞ্চলিক বৈশিষ্ট্যসমূহ আগ্ৰাসী
আঞ্চলিকতাবাদৰ কবলবপৰা সুবন্ধিত কৰি আঞ্চলিক জীৱনৰ
নিৰ্বিবাদ বিকাশ আৰু সমৃদ্ধি সাধনৰদ্বাৰাহে ভাবতৰ্জৰ বাস্তৱ
ঐক্য শক্তিশালী হ'ব। অসম ৰাজ্যখন ভাৰতবাসীৰ অংগ হলেও
অসমীয়া ভাষা-সংস্কৃতিক অৱলম্বন কৰি জাতি হিছাপে অসমীয়াৰ
এটা নিজস্ব স্থিতি আছে। সেই স্থিতিটো বন্ধা কৰিবলৈ হ'লে
অসমীয়া চেতনাবোধ অটুট ৰাখি অসমীয়া জাতিয়ে অসম ৰাজ্যৰ
সীমাৰ ভিতৰত জীৱন-প্ৰৱৰ্তনৰ উপায়স্বৰূপ আহিলাসমূহ অসমীয়া
মাতৃহৰ আয়ত্বাধীন অধিকাৰত ৰাখিব পাৰিব লাগিব। কিন্তু
স্বাধীনতা আন্দোলনৰ কালত চৰকাৰৰ সৈতে দেশৰ জনসাধাৰণৰ
অসহযোগৰ সুযোগলৈ বিদেশী ইংৰাজ চৰকাৰৰ পৃষ্ঠপোষকতাত যেতিয়া
অসমৰ বাহিবৰপৰা ছোব'হোবে অসমলৈ আহিব ধৰা বিশাৰী,
বঙালী, মৈগুনচিঙীয়া আদি লোকে অসমৰ মাটি-বাৰী, চাকৰি-বাকৰি,
বেহা বেপাৰ আদি সকলো অৰ্থনৈতিক ক্ষেত্ৰ দখল কৰি ভবিষ্যতৰ
কাৰণে অসমত অসমীয়া মাতৃহৰ অৱলম্বনসমূহ নাশ কৰাৰ প্ৰবৃত্তি
হোৱা দেখা গ'ল তেতিয়া বাহিবৰপৰা অসমীয়া জাতিৰ উত্সাহ
নিৰোধ কৰিবলৈ বিচৰা প্ৰভাৱসমূহৰ বিৰুদ্ধে সচেতন হৈ উঠাটো
অসমীয়া নেতাসকলৰ যথাযথ কৰ্তব্য আছিল যদিও কংগ্ৰেছৰ
ফালৰপৰা সেই কথাটো মনকাপ দিবলৈ কোনোও উদ্যম কৰা
নাছিল। ভেঙেলাকে ভাবিবলৈ লৈছিল যে ভাৰতবৰ্ষৰ স্বাধীনতা
লাভৰ আন্দোলনটোহে আগুৱাব। তাৰ মাজতে যদি অসমত
অসমীয়াৰ বন্ধাৰ কথাত গুৰু দিয়া যায়, তেতিয়াহ'লে স্বাধীনতা
লাভৰ লক্ষ্যত ব্যাঘাত পৰিব। ওপকৱাকৈ চালে কথাটো সঁচা
যেন লাগিলেও বাহিৰাগতৰ লগতাকৈ কোনো এখন আঞ্চলিক

ক্ষেত্ৰৰ মূল অধিবাসীসকলৰ ভাষিক, সাংস্কৃতিক, অৰ্থনৈতিক এনেকি ভবিষ্যতৰ ৰাজনৈতিক অধিকাৰো ক্ষুণ্ণ কৰিব পৰা জন্ম দিয়া পৰিস্থিতি এটা ইংৰাজ শাসনাধীন ভাৰতবৰ্ষত, অসমৰ বাহিৰে আন কোনো প্ৰদেশতেই ইমান প্ৰবলভাৱে ঘটা নাছিল কাৰণেই বোধহয় কংগ্ৰেছৰ ৰাষ্ট্ৰীয় নেতাসকলেও অসমত অসমীয়াৰ জাতীয় স্বাৰ্থ ৰক্ষা কৰা কণাঘাবৰ মৰ্ম হৃদয়ংগম কৰিব পৰা নাছিল; আৰু অসমৰ অসমীয়া কংগ্ৰেছীসকলৰ মনতো কোনো বিপদৰ ভাৱে বেধাণাত কৰা নাছিল। তেওঁলোকে বুজা নাছিল যে স্বাধীনতা লাভলৈ বাট চাই থাকি অসমত অসমীয়াৰ প্ৰাদেশিক সমস্যা সমাধানৰ কথা পিচ পেলাই থৈ দিলে 'ধান পকে মানে টুনিৰ মৰণ' হ'ব।

অসমত অসমীয়াৰ অস্তিত্বক কেন্দ্ৰ কৰি উদ্ভৱ হোৱা প্ৰাদেশিক সমস্যাৱলীক কেন্দ্ৰ কৰিয়ে অসমৰ কংগ্ৰেছী নেতাসকলৰ সৈতে অস্থিকাগিৰী ৰায়চৌধুৰীৰ মতৰ অমিল আছিল। পণ্ডিত জৱাহৰলাল নেহেৰুৱেও ৰায়চৌধুৰীৰ চিন্তাক বিশেষ মূল্য দিব পৰা নাছিল। অসমীয়াৰ জাতীয় পৰিচয় বিনাশ কৰিব পৰা ধৰণেৰে বাহিৰৰ লোকে আহি অসম ভৰি পৰা প্ৰসংগত এবাৰ পণ্ডিত জৱাহৰলাল নেহেৰুৱে বিকল্প মানাভাৱ প্ৰদৰ্শন কৰাত ৰায়চৌধুৰীয়ে কৈছিল, “পণ্ডিতজী, যদি আজি অসমত ঘটা অৱস্থাৰ নিচিনা পৰিস্থিতি ইউ, পি, আদি প্ৰদেশতো হ'লহেঁতেন, তেনেহলে সেই সমস্যাৰ সমাধান আপুনি কি পদ্ধতিত কৰিলহেঁতেন?” সেই প্ৰশ্নৰ উত্তৰ জৱাহৰলাল নেহেৰুৱে সঠিকভাৱে নিদি ফালৰি কাটি গৈছিল। অৱশ্যে ডিগবৈৰ ৰাজহুৱা সভা এখনত হেঁথতে স্বীকাৰ কৰিছিল যে অসমলৈ বাহিৰৰপৰা সংখ্যাধিক্যৰূপে অহা লোকৰ সমাগমে প্ৰদেশখনৰ ৰাজনৈতিক পৰিস্থিতিত গভীৰভাৱে প্ৰভাৱ পেলোৱাৰ আশংকা আছে।

অসমত অসমীয়াৰ অস্তিত্ব ৰক্ষাৰ পথত দেখা দিয়া বাধাসমূহ আজবোৱাৰ কেন্দ্ৰতহে অসমৰ কংগ্ৰেছী নেতাসকলৰ সৈতে অস্থিকাগিৰী

বায়চৌধুৰীৰ মতানৈক্য ঘটিছিল। তেখেতে সঘনে উল্লেখ কৰিছিল যে প্ৰাদেশিক স্বতন্ত্ৰতা বন্ধাৰ প্ৰতিশ্ৰুতি কংগ্ৰেছৰ বেলগ্ৰামৰ প্ৰস্তাৱতে আছে। কংগ্ৰেছ স্বাধীনতা লাভৰ পিছত ভাৰিক ৰাজ্যসমূহৰ প্ৰতিশ্ৰুতি দি থৈছে। গতিকে অসমত অসমীয়াৰ জাতীয় প্ৰাদেশিক অস্তিত্ব বন্ধা কৰিবলৈ চলোৱা যন্ত্ৰ ক্ৰিয়াও সৰ্বভাৰতীয় ঐক্যৰ বিৰোধী হ'ব নোৱাৰে। বিশেষকৈ অসম প্ৰদেশো ভাৰতবৰ্ষত অংগ আৰু অসমীয়া জাতিও ভাৰতীয় মহাজাতিৰ অন্তৰ্গত কাৰণই, অসমলৈ স্থায়ীকৰণে বসবাস কৰিবলৈ অহা বাহিৰৰ লোকসকলে নিজক অসমৰ সামূহিক গণ-জীৱনৰ লগত লাহে লাহে লীন নিয়াই থলুৱা স্বাৰ্থৰ সৈতে বাহিৰাগতৰ স্বাৰ্থৰ সংঘাত ঘটাব সম্ভাৱনা নাথ কৰাহে উচিত।

অসমত অসমীয়াৰ সামূহিক কল্যাণৰ স্বাৰ্থ আওকাণ কৰি, আনৰ গোজপোতা স্বাৰ্থ বা অধিকাৰ সাব্যস্ত কৰিবলৈ নিবিচাৰিলে অসমীয়া জাতিৰ সৈতে আন কোনো লোকৰেই কোনো বিৰোধ ঘটাব সম্ভাৱনা নাই। এই কথাটোকে অধিকাগিৰী বায়চৌধুৰীয়ে চিৰকাল ম'জুহক বৃজাবলৈ যত্ন কৰি আহিছিল। কিন্তু অসমৰ বুকুত অসমীয়া জাতীয়তা বি.বাধীসকলে প্ৰতিষ্ঠা কৰিবলৈ বিচৰা সম্প্ৰসাৰণবাদৰ স্বাৰ্থ বায়েম কৰাৰ উদ্দেশ্যত বায়চৌধুৰীৰ মতবাদক বিচ্ছিন্নতাৰাৱী মতবাদ আখ্যা দিছিল। কিন্তু ১৯০৪ চনৰেপৰা ৰাজনৈতিক জীৱন আৰম্ভ কৰা বায়চৌধুৰীয়ে কথাই কামে কোনোদিনে অসমক ভাৰতবৰ্ষৰ ৰাষ্ট্ৰীয় জীৱনৰণৰা অংগতবাই নিয়াৰ বাবে যত্ন কৰা নাছিল।

অধিকাগিৰী বায়চৌধুৰীয়ে স্থাপন কৰা "সংৰক্ষণী হৈছে- নিজৰ স্বাধীন আত্মপ্ৰাণুযায়ী বাধাশীন মুক্ত গতিৰ নিজৰ বিৰাটৰ সম্পূৰ্ণকৈ উপলব্ধি কৰি নিজৰ ভিতৰত জগৎশাক্তৰ পৰিপূৰ্ণকণ পৰিফুট কৰি তুলিবলৈকে বিপুল নিৰ্ভয় আৰু নিশ্চিন্ত শক্তি সংগ্ৰহৰ অকম ভাণ্ডাৰ।"

অম্বিকাগিৰী ৰায়চৌধুৰী আৰু জাতীয় মহাসভা

দ্বিজেন্দ্ৰ নাৰায়ণ গোস্বামী

বিশেষ প্ৰতিভাশালী লোকসকলক কোনো যুগতেই সৰ্বসাধাৰণে
মুৰুজে বা বুজিলেও ভুলকৈ মুৰুজে ই কাৰো ইচ্ছাকৃত কাৰ্য নহয়। সেই
প্ৰতিভাশালী ব্যক্তিজনৰ চিন্তাৰ লগত মিলি যাবপৰাকৈ সাধাৰণ
মানুহৰ চিন্তা উন্নত নহয় বাবেই এনেকুৱা হয়। অসম কেশৰী
অম্বিকাগিৰী ৰায়চৌধুৰীও তেনে এজন ব্যক্তি আছিল। তেওঁৰ
জীৱন কালতেই তেওঁৰ নানা কটু সমালোচনা হৈছিল; বহুতো
সৰ্বাভাৱতীয় নেতাৰ দৃষ্টিত তেওঁ প্ৰায়েনিকতাবাদী আছিল; বঙাল-
খেলা আন্দোলনৰ নেতা আছিল। বহুতো তথাকথিত প্ৰগতিশীলৰ
ৰাৱে তেওঁ আছিল সংকীৰ্ণমন। ভাৱাবেগৰ বশৱৰ্তী হৈ ৰাস্তৰতাক
বিসৰ্জন দি যিসকললোকে তেনেদৰে ভাবিছিল— সেইসকলৰ বহুতৰে
হয়তো (যিসকল জীৱিত আছে) এতিয়া শুভবুদ্ধিৰ উদয় হৈছে।
আজি সমগ্ৰ উত্তৰ পূৰ্বাঞ্চলৰ মানুহে মৰ্মে মৰ্মে উপলব্ধি কৰিছে
অম্বিকাগিৰীৰ সেই সাৱধান ৰাণী। যদি উপযুক্ত সময়ত শুনিলে-
হেঁতেন, তেনেহলে হয়তো আজি যি সমস্যাৰ মাজত এই সৰু সৰু
জাতিসমূহে মূছাৰ ক্ষণ গণিব লাগিছে, সেই সমস্যাৰ সম্মুখীন হ'ব
নালাগিলেহেঁতেন। আঠৰ ওপৰত উঠা চুৰিয়াখন আৰু হাতত লাখুটিডাল
লৈ অসম, অসমীয়াৰ ভবিষ্যত সম্বন্ধে ভাবি অস্থিৰ ভাবেৰে
ঘূৰি ক'ব। ৰায়চৌধুৰী এক চিৰ অনাস্থিত ভূমি আছিল। নুব
দৃষ্টিসম্পন্ন এই মহাপুৰুষ গৰাকীয়ে দেখিছিল এনেহুৱা অসন্তৰ্ক এই
এই অসমীয়া জাতিৰ ভবিষ্যত কি হ'ব! আৰু এই আন্তৰ্কৰ
মাজতেই ৮২ বছৰ বয়সত উচ্চ বক্তৃতাৰ বোণত তেওঁৰ মৃত্যু হয়।

বিশিষ্ট সাংবাদিক সতীশচন্দ্ৰ কাকতিয়ে 'বায়চৌধুৰীৰ জীৱন এটি সাধৰ' নামৰ প্ৰবন্ধত উল্লেখ কৰিছে যে ১৯৬৬ চনৰ ২৩ ডিচেম্বৰৰ দিনা 'Agha de Press international' নামৰ পশ্চিম জাৰ্মানীৰ এটা বাতৰি বোণনিয়াৰ প্ৰতিষ্ঠানৰপৰা এটা সংবাদ তেখেতে পায়। সংবাদটোৰ মতে পশ্চিমবঙ্গ, ভেটিয়াৰ পূব-পাকিস্থান আৰু অসমক লৈ এখন সাৰ্বভৌম বংগদেশ গঠনৰ পৰিকল্পনা আছিল। কাকতিদেৱৰ পৰা এই খবৰটো পাই বয়চৌধুৰী ইমান চিন্তাৱিহিত হৈছিল যে সিয়েই তেওঁৰ আকস্মিক মৃত্যুৰ কাৰণ হৈ পৰিল।

উপযুক্ত সময়ত তথাকথিত 'দেশনেতাসকলে বায়চৌধুৰীৰ সন্নিৱিষ্ট গুনাহেঁতেন আজ স্বাধীনতাৰ প্ৰায় ৪০ বছৰ পূৰ্ণ হ'ব সময়তো অসম মাতৃক বিনেশীৰ অসামৰিক আক্ৰমণৰপৰা বৰ্কা কৰিবলৈ ৬০০ বো অধিক উঠি অহা ডেকা দেশপ্ৰেমিকৰ বুকুৰ কেঁচা তেজৰে মাতৃভূমি বঞ্জিত হ'ব লগা নহলহেঁতেন। হাজাৰ হাজাৰ অকাল বৃদ্ধবনিতাক বুকুৰ মেকুৰীৰ নিচিনাকৈ গুলিয়াই, সঙ্গীনেৰে খুঁচি, বৃট জাতাবে গুলিয়াই বিকলাঙ্গ কৰিব নোৱাৰিলেহেঁতেন।

বায়চৌধুৰী বহুমুখী প্ৰতিভাৰে উদ্ভাসিত এক অনন্য সাধাৰণ ব্যক্তি আছিল। খুব কম মাহুহৰ ক্ষেত্ৰতেহে এনেকুৱা বৈচিত্ৰ্যপূৰ্ণ ব্যক্তিত্ব দেখিবলৈ পোৱা যায়। তেওঁ একেধাৰে কবি, নাট্যকাৰ, গীতিকাৰ, পুৰণকাৰ, সংবাদসেৱী ৰাজনীতিক আৰু সবাতোকৈ উৰ্বৰ নিম্বাৰ্থ দেশপ্ৰেমিক আছিল। ড. বাণীকান্ত কাকতিদেৱে তেখেতৰ সম্বন্ধে মন্তব্য কৰিছিল এনেদৰে : He is a mutiple personality. But at bottom a poet and his public programme is too often poetry in fire works.

পৰাধীনতাৰ শিকলি টিঙি দেশমাতৃক মুক্ত কৰিবলৈ কুৰি শতিকাৰ প্ৰথম দশকত (১৯০৫ চনত) অবিভক্ত বঙ্গদেশত এজন

দেশ প্ৰেমিকে সন্ত্ৰাসবাদৰ আশ্ৰয় লৈছিল। লাহে লাহে এই সন্ত্ৰাসবাদে বাককৈয়ে গা কৰি উঠিছিল। ইংৰাজ চাহাববোৰক য'তে পায় তাতেই গুলিয়াই হত্যা কৰিছিল। পূৰ্ববঙ্গ আৰু অসমৰ লাটচাহাব চাৰ বেৰ্ম্ফিল্ড ফুলাৰ চাহাবৰ অত্যাচাৰ সেই সময়ত সৰ্বজনবিদিত আছিল। বঙ্গদেশৰ এই অদম্য সাহসী উগ্ৰ দেশপ্ৰেমিক ডেকাসকলৰ আদৰ্শেৰে অল্পপ্ৰাণিত অধিকাগিৰীও অসমত ইয়াৰ শাখা খোলে। গুৱাহাটীত থকা 'ইউৰোপীয়ান ক্লাব' জুই লগাই পুৰি পেলোৱা হয়। গুৱাহাটী খিলং পথত লাটচাহাব বেৰ্ম্ফিল্ড ফুলাৰ চাহাবক হত্যা কৰিবলৈ লোৱা প্ৰচেষ্টা ব্যৰ্থ হয় আৰু বায়চৌধুৰীৰ সহযোগীসকল ধৰা পৰে। এই ঘটনাৰ পাছৰেপৰা তেওঁৰ মৃতদাৰ্শৰ বিৰাট পৰিৱৰ্ত্তন ঘটে। সন্ত্ৰাসবাদ পৰিত্যাগ কৰি গান্ধীজীৰ নেতৃত্বত গা কৰি উঠা কংগ্ৰেছ মহাসভাৰ প্ৰতি তেওঁ লাহে আকৃষ্ট হয় আৰু ১৯২১ চনৰ ২১ জানুৱাৰীৰ দিনা ৱটিচে তেওঁক গ্ৰেপ্তাৰ কৰি দুবছৰ সশ্রম কাৰাদণ্ড বিহে। তেওঁৰ এই সশ্রম কাৰাবাসৰ বিৱৰণ এক বেলেগ অধ্যায়। প্ৰথমতে এনাকিষ্ট আছিল যদিও পিছত তেওঁ একান্ত গান্ধীবাদী হৈ পৰিছিল।

লাহে লাহে তেওঁৰ ৰাজনৈতিক দৃষ্টিভঙ্গীৰ আকৌ পৰিৱৰ্ত্তন ঘটিল। তেওঁ হৃদয়েৰে উপলব্ধি কৰিছিল যে মুম্বহান ভাৰতীয় জাতিক শক্তিশালী কৰিবলৈ হ'লে ইয়াৰ অজৰাজ্যসমূহে নিজ নিজ ভাষা-সংস্কৃতি আদি ৰক্ষা কৰিব লাগিব আৰু কোনো ঠাইৰ মানুহ আন ঠাইলৈ গৈ পায় পাতিব নোৱাৰিব। এখন ৰাজ্যৰপৰা আন এখন ৰাজ্যলৈ গলে তাক নিজৰ স্বৰ হিছাবে ল'ব লাগিব; আৰু সেই ৰাজ্যৰ মঙ্গলৰ বাবে সৰ্বভোগ্যপ্ৰকাৰ যত্ন কৰিব লাগিব। এই আদৰ্শেৰেই ১৯২৬ চনৰ এপ্ৰিল মাহৰ ছয় তাৰিখে বায়চৌধুৰীৰ 'চেতনা' কাৰ্যালয়ত আবেলি চাৰে পাঁচ বজাত মৌলবী চাহ চৈয়দ মহিবুল হক, বি. এল. ডাঙৰীয়াৰ সভাপতিত্বত বহা সভাত অসমৰ

জাতীয় অস্তিত্ব বন্ধাৰ বাবে ‘অসম সংৰক্ষণী সভা’ৰ জন্ম হয় ; আৰু ১৯২৬ চনত পাণ্ডিত বহা ৪৬ তম কংগ্ৰেছ মহাসভাৰ মণ্ডপতে গড়মূৰীয়া সত্ৰাধিকাৰ ৩ পীতাম্বৰ গোহাৰীৰ সভাপতিত্বত ‘অসম সংৰক্ষণী সভা’ৰ প্ৰথম অধিবেশন পাতে। সংৰক্ষণীৰ উদ্দেশ্য ব্যাখ্যা কৰি তেওঁ কৈছিল : “.....এইদৰে অসমবাসী বঙালী, মাবোৱাবী, পান্ধাবী ভাইসকলকো ক’ম যে আপোনালোকৰ স্বাৰ্থ সমান কৰি লৈ অসমৰ বৃহৎ অসমীয়া জাতিৰ অন্তৰ্ভুক্ত হৈ ভাৰতত অসমীয়া জাতিৰ বিনিষ্টতা দূৰ্ত্তাবে প্ৰৱৰ্ত্তাৰৰ দিহা কৰক ..” যিবোৰ বিদেশী-লোক ১৯২৬ চনৰ আগতে অসমলৈ আহিছিল আৰু স্থায়ীভাবে বসবাস কৰি আছে তেওঁলোকক সংৰক্ষণীয়ে আদৰি লোৱাৰ ব্যৱস্থা আছিল। তেওঁলোকে, “মই অসমীয়া ভাষাক মোৰ নিজ ভাষাকৈ গ্ৰহণ কৰি লৈ আজিৰপৰাই মই অসমীয়া জাতিৰ অন্তৰ্ভুক্ত হলেঁ।” বুলি প্ৰতিশ্ৰুতি দি এই সভাৰ সভ্য হ’ব পাৰিছিল। কিন্তু দুখৰ বিষয় যে সেই সময়ৰ বহুতো সৰ্বভাৰতীয় নেতাই এই সভাৰ বিৰোধিতা কৰিছিল। এই সভা ভাৰতৰ স্বাধীনতা আন্দোলনৰ পৰিপন্থী আছিল বুলি তেওঁলোকে ভাবিছিল। পমুৱাসকলৰ আমদানিৰ ফলত অসমৰ সামাজিক, বাৰ্জনৈতিক জীৱন যেনে বিপন্ন হৈ পৰিছিল আৰু এদিন অসমীয়া জাতি কালৰ অতল গৰ্ভত নিঃশেষ হৈ যাব এই কথা বায়চৌধুৰীদেৱে তেতিয়াই উপলব্ধি কৰিছিল। বৰ বৰ নেতাসকলে তেওঁক সংকীৰ্ণমনা, সাম্প্ৰদায়িক, অন্ধ, মুৰ্খ আদি আখ্যা দিছিল। কিন্তু সংৰক্ষণী সভাৰ মূল উদ্দেশ্য আছিল “জাতি, ধৰ্ম, নিৰ্বিশেষে অসম উপত্যকা, খাছীয়া, জয়ন্তীয়া, গাৰো, নগা, জাৰব, মিচিম, অকা, ডফলা, মিকিৰ (কাৰ্বি) পাৰ্বত্য বিভাগ, বিলজীয়া কছাৰীসকল বাস কৰা কাছাৰ গুপ্ত, আৰু মণিপুৰৰ বিলজীয়া অধিবাসী আৰু অসমত স্থায়ীভাবে বাসকৰি থকা বঙ্গ, উৰিষ্যা, নেপাল, আৰুগানিহান আদি দেশৰ আন লোকসমষ্টিৰ বাৰ্জনৈতিক, অৰ্থনৈতিক,

সামাজিক আদি সকলো বিষয়তে এক জাতীয় স্বার্থত সাঙোৰ খুৱাই সৰল সংগঠনেৰে ভাৰতীয় যুক্ত স্বৰাষ্ট্ৰৰ শক্তিশালী অঙ্গৰূপে জাতীয় জীৱনৰ পূৰ্ণবিকাশৰ সুবিধাৰ নিমিত্তে নিজ দেশত জাতীয় স্বৰাজৰ সম্পূৰ্ণ দায়িত্ব গ্ৰহণ কৰিবলৈ অসমীয়াক উপযুক্ত কাৰ ভোলা।” ইয়াত কোনো সংকীৰ্ণতাৰ গোন্ধ নাই। নিজৰ প্ৰদেশখনৰ সৰ্বতো-
প্ৰকাৰে মজল সাধন কৰি সকলোৱে মিলা-প্ৰীতিৰে থাকিবলৈ বিচৰাত সংকীৰ্ণতাৰ গোন্ধ পোৱাটো আচৰিত কথা। জাতীয় জীৱনক সকলো ফালৰপৰা বন্ধা কৰিবলৈ বিচাৰি ধ্বংসৰ মুখৰপৰা অসমীয়া জাতিটোক বন্ধা কৰি অসমত বসবাস কৰিবলৈ অহা লোকৰ স্বার্থ সংৰক্ষণ কৰিবলৈ ‘অসম সংৰক্ষণী সভা’ৰ জন্ম দিছিল অসম কেশৰী অধিকাগিৰী বান্ধচৌধুৰীদেৱে।

অসমৰ ইমূৰৰপৰা সিমূৰলৈ সংৰক্ষণীৰ শাখাদমূহ গঢ়ি উঠিছিল। বাগ্মীৰ নীলমণি ফুকনদেৱক সভাপতি হিছাপে লৈ সাধাৰণ সম্পাদক অধিকাগিৰী বান্ধচৌধুৰী, কমীদল সংগঠক মাধৱচন্দ্ৰ বেজবৰুৱা আৰু মহেন্দ্ৰনাথ ডেকাফুকনে সমগ্ৰ অসম পৰিভ্ৰমণ কৰি ইয়াৰ শাখা-উপশাখা গঠন কৰি ফুৰিছিল। এই সভাৰোৰত হিন্দু-মুছলমানী, নেপালী, মৈমনচিঙীয়া আদি সকলো সম্প্ৰদায়ৰ লোকে যোগদান কৰিছিল। সেই সময়ত অনমৰ প্ৰায় সকলো গুণী জ্ঞানী লোক সংৰক্ষণীৰ লগত জড়িত আছিল; আৰু সংৰক্ষণীয়েই আছিল অসমীয়া জাতিৰ জাতীয়সত্তা বন্ধাৰ একমাত্ৰ সমূহীয়া শক্তি। পদ্মনাথ গোহাঞিবৰুৱা, বসুনাথ চৌধাৰী, নীলমণি ফুকন, বজ্জাকান্ত বৰকাকতি, জ্ঞাননাথ বৰা, বিৰাট কুমাৰ বৰুৱা, তৰুণৰাম ফুকন, নবীনচন্দ্ৰ বৰলৈ, বিজুৰাম মেধি, মৌলবী হৈদৰউল্লা, প্ৰমথনাথ চক্ৰৱৰ্তী, যোগসিং ছেত্ৰী, কিছনধাৰী কৰ্মকাৰ, শ্ৰীৰামপ্ৰসাদ আগবঢ়াণা, গোবিন্দলাল উপাধ্যায়, মাধৱচন্দ্ৰ বেজবৰুৱা, মহেন্দ্ৰনাথ ডেকা ফুকন আদি বিশিষ্ট ব্যক্তিসকলৰ সহযোগত সংৰক্ষণী অসমৰ

জাতীয় মঞ্চলৈ কণাস্তবিত হৈছিল। বিভিন্ন ধৰ্ম, ভাষা আৰু সম্প্ৰদায়ৰ লোক ইয়াৰ সভা হৈছিল আৰু ইয়াৰ অঙ্গুগত্য স্বীকাৰ কৰিছিল। সেই সময়ৰ মৈননচিঙীয়া সম্প্ৰদায়ৰ আগশাৰীৰ নেতা মুক্তি ইব্রাহীম ছেখে সংবন্ধীৰ প্ৰতি অঙ্গুগত্য স্বীকাৰ কৰি ১৯৫৬ চনৰ ১ ফেব্ৰুৱাৰীত তেজপুৰত বহা সংবন্ধীৰ মুকলি অধিবেশনত কৈছিল, “অসমীয়াসকলে আমাক সাদৰেৰে গ্ৰহণ কৰিছে। অসমদেশত আমি চিৰকাল থাকিম যেতিয়া ইয়েই আমাৰ মাতৃভূমি। আমি যেতিয়া বঙ্গদেশ ত্যাগ কৰিব পাৰিছোঁ; বংগভাষাও ত্যাগ কৰি অসমীয়া ভাষা গ্ৰহণ কৰিব পাৰিম। বৰ্তমান মোৰ স্বাভাৱ অসমীয়া। মই মৈননচিঙীয়াৰ মাজত স্কুল পাতি অসমীয়া ভাষাৰ প্ৰচাৰ কৰাত ব্ৰতী আছোঁ।”

কিছুমান বিশেষ কাৰণত বান্ধুচৌধুৰী ‘সংবন্ধী সভা’ৰপৰা আঁতৰি আহিছিল। কিন্তু ভাষা জননীৰ এই অতুল গ্ৰন্থী গৰাকী বেছিদিন তেনেদৰে আঁতৰি থাকিব নোৱাৰিলে। তেওঁ উপলব্ধি কৰিলে যে অসমীয়া জাতিৰ সকলোকালে চকু দিব পৰা কোনো সংগঠন নাই। এইভাবে থাকিলে এনে এটি দিন আহিব যেতিয়া হয়তো বহিবাগতব হেঁচাত এই জাতিটো চিৰকালৰ বাবে নিশ্চিহ্ন হৈ যাব। সেয়েহে, সংবন্ধীৰ আদৰ্শসমূহক আগত ৰাখি তেওঁ ‘অসম জাতীয় মহাসভা’ গঢ়ি তোলে। জাতীয় মহাসভা গঢ়া সম্বন্ধে তেওঁ ডেকা অসমৰ ওঠ বহু, ১২ নং সংখ্যাত এনেদৰে লিখিছিল, “অসমৰ কছাৰী, মিৰি, লাং, খাছিয়া, গাৰো, নগা, কলিতা, চুতিয়া, কোচ, মণিপুৰী আদি মূল জাতি আৰু আহোম, বামুণ, কায়স্থ আদি পাহাৰ আৰু ৰাজকমতা বা সমাজকমতা চলাই মিলি যোৱা লোকসংঘ আৰু তাৰ পাহাৰ আৰু বেনাৰী, মৈননচিঙীয়া, পাৰ্জাৰী, বিহাৰী, মাৰোৱাৰী আদি স্থানীয় হোৱা

লোকসমষ্টিৰ অসম দেশ আৰু অসমীয়া ভাষাক কেন্দ্ৰ কৰি গঠিত হোৱা সময় সংঘবদ্ধতাৰ বাহিৰে যে অসমত অসমীয়াৰ জাতীয় স্বার্থ সংৰক্ষণ, প্ৰতিপালন আৰু সংগঠনৰ আন একো উপায় নাই, সেই কথা সৰ্বতোভাবে উপলব্ধি কৰি সংৰক্ষণী সভাই নিয়মতন্ত্ৰ আৰু নীতি বচনা কৰি ১৯২৬ চনৰপৰা ১৯৩৫ চনলৈ পূৰ্বা দৰ বছৰ নেবানেপাবাকৈ কাম কৰি আছে; কিন্তু কুগ্ৰহৰ উপদ্ৰৱত ১৯৩৬ চনত সংৰক্ষণীৰ কাৰ্য-প্ৰণালী কিছুদিনলৈ বন্ধ ৰাখি ডেকা অসমৰ জবিস্বত্বে তাৰ তত্ত্ব আৰু সত্য প্ৰচাৰ কৰি সেই চনতে কৰি বন্ধ বন্ধকাৰ বৰকাকতী ডাঙৰীয়াৰ বতনত নগাঁৱৰ টিং অঞ্চলত আঠখন মৌজাৰ যি বিৰাট সভা পতা হয়, তাতেই গুৱাহাটীত হেড অফিচ ৰাখি ‘অসম জাতীয় মহাসভা’ নামে অনুষ্ঠানখন পতা হয়।”

‘জাতীয় মহাসভা’ই লোৱা অ’চনিসমূহৰ ভিতৰত প্ৰধান আছিল সেই সময়ত একশ্ৰেণীৰ কৰ্মচাৰীয়ে কেনেদৰে চেকাচৰ সময়ত অসমত অসমীয়া সংখ্যাগৰিষ্ট নহয়, তাৰ বাবে কৰা অপচেষ্টা বিফল কৰিবলৈ লোৱা কাৰ্যপন্থা। ৰাইজক এই বিষয়ে সজাগ কৰিবলৈ জাতীয় মহাসভাই নানা ধৰণে যত্ন কৰিছিল। উদাত্ত কণ্ঠেৰে অসম কেশৰী বায়চৌধুৰীদেৱ বিভিন্ন সভা-সমিতি আদিত ৰাইজক এই বিষয়ে সজিয়াই দিছিল। ইয়াৰ উপৰি অনা-অসমীয়া লোক থকা ঠাইসমূহত অসমীয়া স্কুল আদি পাতিবলৈ অ’চনি লৈছিল। তেতিয়াৰ মহকুমাৰ বিভিন্ন ঠাইত সভা পাতি এই বিষয়ে নানা প্ৰস্তাৱ আদি গ্ৰহণ কৰিছিল আৰু চৰকাৰৰ ওচৰত আপত্তি দৰ্শাইছিল, কেনেদৰে এচাম ধুবুৰ কৰ্মচাৰীয়ে চেকাচত নিজকে অসমীয়া বুলি কোৱা মাল্‌হৰিলাকৰ ভাষা বঙালী দেখুৱাইছিল। ইয়াৰ উপৰিও জাতীয় মহাসভাই বিভিন্ন সময়ত বিভিন্ন কাৰ্যসূচী গ্ৰহণ কৰিছিল। এইসমূহৰ ভিতৰত স্বাধীনতাৰ আশবেপৰা স্বাধীনতাৰ পৰবৰ্তী কালতো অসমলৈ বৈ থকা পমুৱা আৰু ভগনীয়াৰ

অবাধ গতি বোধ কৰি অসমত অসমীয়াৰ অস্তিত্ব বন্ধাব প্ৰচেষ্টা অন্যতম। স্বাধীনতাৰ আগবেগৰ। তেওঁ সকলোই আছিল—ভবিষ্যতে অসমত হ'ব পৰা ভূমি-সমস্যা সম্বন্ধে। দেশ-বিভাজনৰ নিছত ভগ-নীয়াৰ এটি নিৰ্দিষ্ট সংখ্যাহে অসমে গ্ৰহণ কৰিব লাগে বুলি তেওঁ বাবে বাবে সকলোই আছিল; কিন্তু বাস্তৱজ্ঞান পৰিহাৰ কৰি আবেগৰ বশবৰ্তী হৈ, তেওঁৰাৰ তথাকথিত সৰ্বভাৰতীয় অসমীয়াৰ নেতাসকলৰ বক্তৃতাই এই কথাত গুৰু নিৰ্দেশ, যাব পৰিণতি আজি অসমে ভোগ কৰিব লগা হৈছে।

বুটিচ মন্ত্ৰী মিছনৰ কুখ্যাত এণ্টিং অ'চনি, হাবহাৰা অসমখন পাকিস্তানৰ অন্তৰ্ভুক্ত কৰিবলৈ বিচৰা হৈছিল, তাৰ বিৰুদ্ধে জাতীয় মহাসভাই প্ৰবল জনমত গঠন কৰিছিল। সেই সময়ৰ পাকিস্তানৰ আগশাৰীৰ নেতা মোলানা ভাছানীয়ে ঘোষণা কৰিছিল যে তেওঁ ৬৫ হেজাৰ মুছলমান যুৱকক লৈ এটি মুসলিম বাহিনী গঠন কৰি অসম আক্ৰমণ কৰিব আৰু অসমখন পাকিস্তানৰ ভিতৰত কৰিব। এই ঘোষণাই বায়চৌধুৰীক বজ্ৰৰ দৰে আঘাত কৰিছিল, আৰু লগে লগে তেওঁ সিদ্ধান্ত কৰিছিল ভাছানীক; এই পৰিকল্পনাৰ এক উপযুক্ত প্ৰত্যুত্তৰ দিব লাগিব আৰু সেই উদ্দেশ্যে তেওঁ ঘোষণা কৰিছিল যে ছইলাখ অসমীয়াৰাৰ। এক 'অসম আন্দোলক বাহিনী' তেওঁ গঠন কৰিব আৰু ভাছানীৰ বাহিনীৰ প্ৰত্যক্ষ সংগ্ৰামৰপৰা অসম বন্ধা কৰিব। বিশেষ মনকৰিবলগীয়া কথা হ'ল এই বাহিনী বায়চৌধুৰীয়ে গঠন কৰিব বিচাৰিছিল অসমীয়াবৰ্গৰ। ইয়াত কোনো ধৰ্মৰ কথা নাছিল আৰু সেইবাবেই জাতি-ধৰ্ম নিৰ্বিশেষে সকলোকে ইয়াত যোগ দিবলৈ আহ্বান কৰিছিল। আটাইতকৈ মূখ্য কথা হ'ল অসমীয়া জাতিৰ প্ৰাচীন অসাম্প্ৰদায়িক ঐতিহ্য অটুট ৰাখি ভাছানীৰ এই প্ৰত্যক্ষ সংগ্ৰামৰ মুক্তকণ্ঠে বিৰোধিতা কৰিছিল অসমৰ অসমীয়া মুছলমান নেতা হাব মহম্মদ চাহুজাহী। অসমৰ এই হৰ্ষোত্তৰ অমানিশা বায়চৌধুৰী নিজেই অনামখনা চাব মহম্মদ চাহুজাহী

ওচৰলৈ গৈ কৈছিল : “ককাইদেউ, অসমৰ ভাগ্য আজি আপোনাৰ হাতত। বংগদেশৰ সাম্প্ৰদায়িক নবক অসমত সৃষ্টি হোৱাত বাধা দিয়ক। অসমত প্ৰত্যক্ষ সংগ্ৰামৰ পাতনি মেলিলে, হিন্দু মুছলমান নিৰ্বিশেষে আমি সকলো অসমীয়া ধ্বংস হয়।” যিয়েই নহওক প্ৰত্যক্ষ সংগ্ৰামৰ ধ্বংসলীলাৰপৰা অসম বন্ধা পৰিল। ১৯৪৪ চনৰপৰা ১৯৪৭ চনলৈ জাতীয় মহাসভাৰ সভাপতি আছিল য: হেৰাচন্দ্ৰ উল্লা। বায়চৌধুৰী স্থায়ীভাবে ইয়াত সাধাৰণ সম্পাদক আছিল।

অসমৰ স্বাৰ্থ বক্ষার্থে সকলো কথাতে মাত মতা এই ‘জাতীয় মহাসভা’ বিভিন্ন কাৰণত ১৯৫৪ চন মানৰপৰা নিষ্ক্ৰিয় হৈ পৰিল। অসম জাতীয় মহাসভা নিষ্ক্ৰিয় হৈ পৰিলেও বায়চৌধুৰী নিষ্ক্ৰিয় হৈ পৰা নাছিল। কৈশোৰৰপৰা ৮২ বছৰ বয়সত মুছাৰ মুহূৰ্তলৈকে হাতত লাখুটিডাল লৈ সিংহৰ নিচিনা গৰ্জন কৰি অসমীয়া জাতিক সুমুটিবপৰা জগাই দি আত্মবন্ধাৰ বাবে সজাগ কৰি চিঞৰি চিঞৰি কৈ গ’ল— এই বাটে গলে অসম হাবি গুচি শ্বৰভিত নন্দন কাননত পৰিণত হব। অন্যথাই অসমীয়া জাতি চিৰদিনলৈ ধ্বংসৰ অতল গৰ্ভত লীন হৈ যাব।

অম্বিকাগিৰী আৰু অসম যুৱক সমাজ

অনন্ত কুমাৰ শৰ্মা

যুৱক শক্তিৰ প্ৰতীক প্ৰাণপ্ৰাচুৰ্যৰ আধাৰ অম্বিকাগিৰীয়ে দৈৱ বা অতৃষ্ণক বিদ্ৰোহ কৰিছিল নে কথা নাছিল সি এক বিতৰ্কৰ বিষয়—আলোচনাৰ অন্য দিশ; কিন্তু অম্বিকাগিৰীয়ে পুৰুষাকাৰক যে বিশ্বাস কৰিছিল সেই কথা দুই কবিৰ নোৱাৰি। ‘অকণা’ ছপাশাল স্থাপনৰ সাধুটো জানিলে বিকোনে। লোকেই বুজিব পাৰিব যে অম্বিকাগিৰী আছিল পুৰুষাকাৰত অটল বিশ্বাসী, পূৰ্ণ-উদ্বোধন উদ্ভিত ভাবুকৰ স্বৰূপ নবীন যুৱক। এঘটি পানী ছপটচৰ সুবিলাক খাই তিনিদিন কটোৱাৰ পাহত নিজৰ উপাৰ্জনৰ ধন্যবে অহাচাউলৰ ভাত আৰু বোনাছৰ মূৰৰ আঞ্জাৰে এসাজ খোৱাৰ কাহিনীৰ মাজত অম্বিকাগিৰীৰ জীৱন-দৰ্শনৰ এই দিশটো প্ৰতিভাত হোৱা বুলি কলে ভুল কোৱা নহ’ব।

ইংৰাজী কবি ক’লেজিঅৰ কবিতা এটিত (“ইন্‌ থ্‌ এণ্ড্‌ এজ্‌”) যুৱক কাক বোলা হয় এইকথা সুন্দৰভাৱে বৰ্ণনা কৰা হৈছে। জীৱনৰ সোণামুৱা সময় চোৱাৰ বিষয়ে থকা সেই কবিতাৰ বৰ্ণনা জানি বুজি অম্বিকাগিৰী চিৰযুৱক হৈ থাকিব বিচাৰিছিল নেকি বুজা নাযায়; কিন্তু জীৱনৰ অন্তিম কালত যুৱক সমাজ নামৰ অজুষ্ঠান এটা পাতি সেই অজুষ্ঠানৰ দায়িত্বত থাকিবলৈ আপত্তি নকৰা অম্বিকাগিৰী এটা জাতিৰ যুৱশক্তিক প্ৰতীক হিছাবে লৈ সেই জাতিৰ বৰ্মপ্ৰাণ বা সজ্জ্ব কৰ্ম-শক্তিকে বুজাব খুজিছিল বুলি ভবাৰ থল আছে। বিশেষকৈ, তেওঁৰ সমসাময়িক গুণমুহুৰ্জ্ঞ জ্ঞাননাথ বৰা, বেণুৰ বৰ্মা, দৈবচক্ৰ ভাস্কৰ্য্যৰ, অতুল চক্ৰ হাজৰিকা আদি অসমৰ স্বনামধন্য পণ্ডিত-

সাহিত্যিকসকলে আমাক এই কথা জানিবলৈ দিছিল।

উত্তৰ-পূব পৰিষদ বুলি জন্মলাভ কৰা অসম পুনৰ্গঠন প্ৰস্তাৱৰ বেলিকা 'অসম যুৱক সমাজ'ৰ উদ্যোগত গুৱাহাটীৰ নবীনচন্দ্ৰ বৰদলৈ সভাগৃহত বহা ৰাজহুৱা সভাত সভাপতিত্ব কৰি বুৰঞ্জীবিদ ৰেণুধৰ শৰ্মাই অসম ৰাজ্যৰ সমুখত উপস্থিত হোৱা সমস্যাৰ সন্দৰ্ভত অস্থিকাগিৰীৰ প্ৰাসংগিকতা দৰ্শাই ডেকাগিৰী ৰে যুগশক্তিৰ এক পুঞ্জমীভূত পিণ্ড সেই কথাৰ উল্লেখেৰে অসম যুৱক সমাজ অস্থিকাগিৰীয়ে এক প্ৰসাৰণ বুলি মন্তব্য দিছিল আৰু পূৰ্বে যিদৰে অসমৰ সৰুটুকালত অন্য নামাতিলেও অস্থিকাগিৰীয়ে এবাৰ মাত মাতিছিল সেইদৰে অসম যুৱক সমাজেও অসমীয়া জাতীয় স্বাৰ্থ বিপন্ন হোৱা মুহূৰ্তত মাত মাতিবলৈ লৈ অসমীয়াৰ মাজত অস্থিকাগিৰীক জীয়াই ৰাখিব বুলি অভিযন্তা দিছিল। ইয়াৰপৰা এটা কথাই স্পষ্ট হৈ ওলাই পৰে যে ডেকাকালত বিশ্ববিজয়ৰ মনোভাব থকাৰ দৰে জাতীয় স্বাৰ্থৰক্ষাৰ হেতু সদাভ্যন্তৰীণ থকাজন জাতিটোৰ প্ৰকৃত যুৱক, জাতিটোৰ শক্তিৰ প্ৰতীক, কৰ্মৰ চানেকি।

অসম যুৱক সমাজৰ উদ্যোগত গুৱাহাটীৰ নবীনচন্দ্ৰ বৰদলৈ হলত অস্থিকাগিৰীৰ মৃত্যুত আয়োজন কৰা শোকসভাত ভাষণ দি অধ্যাপক আকুল জেলিলে কৈছিল যে যুগমত ডেকাগিৰী ব্ৰহ্মানসত বিয়পি পৰিল। অসম যুৱক সমাজৰ প্ৰতিখন সদস্যৰে চেতনাত অস্থিকাগিৰী জ্বলন্ত বহ্নিক হিছাবে স্থান ললে।

১৯৬৯ চনত অসম যুৱক সমাজৰ বাৰ্ষিক অধিবেশনৰ মুকলি সভাত ভাষণ দি সাহিত্যিক দৈবচন্দ্ৰ তালুকদাৰে কৈছিল যে অস্থিকাগিৰী যিদৰে দৈহিক বিশিষ্ট কামৰপৰা অবসৰ লোৱাৰ বয়সতো জাতীয় সমস্যাৰ ক্ষেত্ৰত তৎপৰভাৱে মাত এবাৰকে মাতিছিল বা বাইজক সজিয় হবলৈ সক্ষমাই দিছিল সেই সচেতনতাই তেওঁক যুৱক কৰিয়েই ৰাখিছিল। এজন সৰোপা জুৰাবাৰু হৈ ক'বা ডেকাৰ তুলনাত

অসম অৰ্থচৰ্চা সন্থা স'চন উয়াৰ অম্বিকাগিৰী বনসিদ্দাল ব্যক্তিজন প্ৰকৃত যুৱক। সমস্যাভুল অসমত কৰ্মী লাগে, কৰ্মপ্ৰাণ লোকৰ দৰ্কাৰ। সাধাৰণতে ঘিহেড় ডেকা কালটে'ৱেই কৰ্মৰ সময়, উচ্চায় জোৱাৰে প্ৰায় কৰাৰ সময়, অসমৰ সমস্যাজীৰ সন্মুখীন হোৱাৰ বাবে লাগে জোৱাৰ সদৰ্শ শক্তি আৰু সেই শক্তি হ'ব জাগিব কৰ্মস্বৰ। গতিকে অসমক, অসমীয়া জাতিটোক লাগে যুৱক সন্থা জাগ্ৰত প্ৰাণ-প্ৰচুৰ্ণ যুৱক; ফলবাবু নহয়। অসম যুৱক সমাজ সোৱ'হ ৩তালুকদাৰৰ মানত আছিল যুৱ শক্তিৰ প্ৰতীক অসমীয়া জাতীয় চেতনাক চিহ্নপ্ৰবাহমান কৰি ৰাখিব পৰা এটা অনুষ্ঠান, বিলাসবিহীন; কিন্তু উদ্দেশ্যত অটল বিশ্বাসী, অম্বিকাগিৰী স্বৰূপ।

কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰে নেফাত (বৰ্তমান অকণাচল) হিন্দী প্ৰচলনৰ দিশা কৰাত দিনেৰে চকুটি বুলি অভিহিত কৰি নেকাক আমাৰ পৰা গিচ্ছিন্ন কৰাৰ অভিসন্ধি বুলি অম্বিকাগিৰীৰ আদৰ্শেৰে অসম যুৱক সমাজে ঘোৰ প্ৰতিবাদ কৰিছিল; কিন্তু ৰাজনৈতিক চক্ৰৰ পশ্চাত্ত্বাভী কাৰ্যৰ বাবে ৰাজ্যজুৰি আন্দোলন কাৰ্যৰ নোৱাৰিলে; আৰু সময়ত অকণাচলে জগ্ন ললে।

অসমীয়া সংস্কৃতিৰ বক্ষাৰ হকে সদা যত্নবান অম্বিকাগিৰীয়ে নিশাৰ ভিতৰতে অসমীয়াত নাট লিখাৰ ব্যৱস্থা কৰিছিল। সেই আদৰ্শ আগত ৰাখি অসমীয়া জাতিৰ জাতীয় সংস্কৃতিৰ যে অন্য নাম 'শঙ্কৰদেৱ' এই কথা ৰাইজৰ আগত দাঙি ধৰাৰ বাবে অসম যুৱক সমাজে ৩জ্ঞাননাথ বৰাদেৱৰ পৌৰোহিত্যত অনুষ্ঠিত আলোচনা চক্ৰত শঙ্কৰদেৱক আবানাত ৰাখি অদৃষ্ট ভগৱান হবলৈ নিদি অসমৰ জনগণৰ মাজত চিহ্নজাগ্ৰত গণদেৱতা হিছাবে জীয়াই ৰাখিবলৈকে তেওঁৰ বহুমুখী প্ৰতিভাৰ অভিলেখ অনুধাবন কৰাৰ ব্যৱস্থা কৰিছিল।

১৯৬০ চনৰ ভাৰা আন্দোলনৰ সময়ত থিলিটাৰীৰ হাতত পৰা আৰি ৭ জন ছাত্ৰক অম্বিকাগিৰীয়ে তেওঁৰ ঘৰৰ সন্মুখত লাঠি ভোকাৰি

একো ভূবুজা ভাঙ ধৰি বন্ধা কৰিছিল। তেনে এটা উদ্দেশ্য আগত
 রাখি নগা বিদ্ৰোহ আৰু 'এলি.এইচ.এল.টি.ব' 'হিলষ্টেট'ৰ দ্বাৰীৰ
 বেজা অসম যুৱক সমাজে ৰাজ্য চৰকাৰক দিল্লীৰ লগত হাত নিমিলাই
 নগা আৰু খাছিসকলৰ মনৰ মাজত সোমোৱাৰ পৰামৰ্শহে দিছিল
 আৰু সেই উদ্দেশ্যত ছিলঙত যুৱক সমাজৰ কেন্দ্ৰ এটিও স্থাপন কৰা
 হৈছিল। কিন্তু জকাইচকৰ বগৰীটোকেই বঙলা বগৰী বুলি কৈ
 আত্মভুষ্টি লাভ অৰ্থাৎ বাহিৰবটো ভাল এনে এটা হোন মনস্তাত্ত্বিক
 বোপাক্ৰান্ত আমাৰ স্থানীয় নেতাসকলে দিল্লীৰ 'ভাল' বাণীহে
 ললে আৰু স্থানীয়ভাৱে আমাৰ যুৱক সমাজক হীন, ঠেক
 গভীৰ বুলি তাল্হিত্য কৰাৰ চেষ্টা কৰি উপেক্ষা কৰি গ'ল। আনকি
 অসম যুৱক সমাজৰ পৰামৰ্শ একমাত্ৰ দৈনিক ইংৰাজী সংবাদ-পত্ৰ
 ট্ৰিবিউনেলৈ প্ৰকাশ নোপোৱা হ'ল। এই সম্পৰ্কত এবাৰ তেতিয়াৰ
 সেই কাকতৰ সম্পাদক শ্ৰীসতীশচন্দ্ৰ কাকতিদেৱৰ লগত বাকযুদ্ধ এখন হৈ
 অশ্রুতিকাৰ পৰিস্থিতি হবলৈ ওলাইছিল। যি নহওক যুৱক সমাজৰ
 তেতিয়াৰ সাংগঠনিক সম্পাদক আৰু বৰ্তমান প্ৰাগজ্যোতিষ কলেজৰ
 অধ্যাপক ড° জিতেন না-কদাৰৰ বুদ্ধিত ঘটনা হবলৈ নাপালে।

অস্বিকাগিৰীৰ দৰ্শন আছিল 'দেশেই ভগৱান'। অসম যুৱক
 সমাজেও জগন্মুখৰপৰা খামোচ মাৰি ধৰি আছে এটাই আদৰ্শ।
 সেই আদৰ্শ হ'ল, "আপুনি য'তেওঁ নাথাকক, যিয়েই নকৰক, যিয়েই
 নহওক আপোনাৰ ব্যয়—জাতিয়ে আপোনাৰ সেৱা বিচাৰে। দেশ
 মাতৃকাৰ সেৱা হওক সৰ্বোপৰি ওপৰত।" সেয়েহে লাচিতব অমৰ
 বাণী "দেশতকৈ মোমাই ডাঙৰ নহয়" উক্তি যুৱক সমাজৰ মূলমন্ত্ৰ
 স্বৰূপ। জাতিৰ আৰ্থিক হকে যুঁজ দিয়াটোকে ধৰ্ম হিছাবে লৈ
 যুৱক সমাজে অস্বিকাগিৰীৰ আত্মচেতনাক জাগ্ৰত কৰি ৰাখিব
 বিচাৰিছে।

চীনা আক্ৰমণৰ সময়ত আমাৰ মন্ত্ৰীকে ধৰি অনা-অসমীয়া
 ৰাশোদ্ধসকলে যেতিয়া অসম এৰি পশ্চিমলৈ ঢাপলি মেলিছিল

আৰু ভাৰতৰ প্ৰধান মন্ত্ৰীয়ে আমাক বিদায় দি চকুপানীৰে কাৰা
বচনা কৰিব খুজিছিল, সেই সময়ত 'পোন প্ৰথমবাৰলৈ 'অসমে,
অসমৰ বিপ্লৱী লোকে নতুন সত্য এটা উপলব্ধি কৰিছিল' যে
হুতুমানে নেজৰ অগনি মুখেৰে হুতুমানে দৰে চীনেই আহক বা জাপানেই
আহক অসমে নিজেই নিজক চাব লাগিব।

সেইদৰে লক্ষ লক্ষ শৰণাৰ্থীক আশ্ৰয় দি অসমৰ পশ্চিমাঞ্চল
বজক দিয়া স্বাধীনতাৰ কালত বিশাল ভাৰতৰ অজৰাজ্য হোৱাৰ
বিলাসিতাৰ পৰিণাম উপলব্ধি কৰিছিল ১৯৬১ চনৰ পাক-ভাৰত
যুদ্ধৰ সময়ত। কিন্তু অসমক গুৰুত্ব দিয়া সময় তেতিয়া আৰু
নাছিল। তথাপিও ৰাজনীতিৰ নীচাত বিভোৰ স্থানীয় নেতাসকলৰ
যেতিয়া মোহভঙ্গ নহল, তেতিয়া অম্বিকাগিৰী চকল হৈ উঠিল।
মেনে এটা উৎকণ্ঠিত যুৱতন্ত অম্বিকাগিৰীৰ ওচৰ চাপিল নতুন স্নায়ক
কেইজনমান। তেওঁলোক নিজেও আছিল চকল আৰু উৎকণ্ঠিত;
কিন্তু অন্য কাৰণতহে। তেওঁলোক প্ৰত্যেকৰে হাতত চাকৰি আছিল
যদিও বহিৰাগত লোকৰ অসমলৈ ঘটা প্ৰব্ৰজনে তেওঁলোকক সন্দি-
হান কৰি তুলিছিল যে চৰকাৰৰ বহু প্ৰচাৰিত অৰ্থনৈতিক উন্নয়নৰ
মৌজাল অদূৰ ভৱিষ্যতত জনা-জামীয়া লোকেহে ভোগ কৰিব
পাবিব। তেওঁলোক হতাশহী হৈ পৰিছিল আৰু কিদৰে অসমৰ
যুৱমানসৰ বিকল্প ভাৱবাণীক এতদ্বিত কৰিব পৰা যায়, তাৰ বাবে
ওচৰ চাপিছিল অম্বিকাগিৰীৰ।

অম্বিকাগিৰীৰ লগত তেতিয়া এডালোকেট হেৰাস্য নাছিল,
বিজনে ১৯৪১ চনৰপৰা অম্বিকাগিৰীৰ লগত লগ লাগি অসমত ঘটা
বিদেশী অনুপ্ৰৱেশলৈ বাইজৰ কামত পগলা দৰ্দ্ৰ বজাই আহিছিল।
হেৰাস্য উল্লাহ চাহেবে ককা নীলমণি ফুকনক সভাপতি হিছাবে আৰু
নিজেই সম্পাদক হিছাবে অসমৰ জাতীয় বাৰ্ষিক্যৰ হেতুকে যুঁজ
দিছিল অসম জাতীয় মহাসভাৰ সঞ্চালক। নিজেই অম্বিকাগিৰী

আছিল সম্পাদক আৰু হেবাসাং উল্লাহ আছিল এই জাতীয় মহাসভাৰ সভাপতি। ব্যৱচৌধুৰীক লগ ধৰাত তেখেতে আমাক প্ৰথমে জাতীয় মহাসভাক পুনৰ্জীৱন দিয়াৰ কথাটোহে কৈছিল যদিও পৰি-
ৱৰ্তিত পৰিস্থিতিত বহু দল বিভক্ত দেশৰ ৰাজনীতিত দলীয় স্বার্থৰ
উৰ্ধত বাধি এক আৰ্থ-সামাজিক অনুষ্ঠান কৰাৰ পক্ষপাতী হৈছিল।

‘ডেকা-ডেকেৰীৰ বেদ’ত উল্লেখিত আৰ্হিৰ অসম পুনৰ্নিৰ্মাণ
হেতু অসমত এক কৰ্মচক্ৰৰ জন্ম দিয়াৰ পৰামৰ্শ দিছিল। আৰু
কৰ্মশক্তিৰ প্ৰতীক যুৱক হিছাবে ‘যুৱক সমাজ’ বুলি সংগঠন এটি
কৰাত আপত্তি কৰা নাছিল আৰু সভাপতি হম বুলিও প্ৰতিজ্ঞা
দিছিল।

সংগঠন-সম্পৰ্কে অম্বিকাগিৰীয়ে দুটা কথা স্পষ্টভাৱে মানি
চলিবলৈ কৈছিল। সেই দুটি কথাৰ এটা আছিল কাহানিও চৌৱালীক
সদস্যভুক্ত কৰিব নালাগে; আৰু আনটো আছিল সংগঠনৰ আৰ্থিক
দিশত ৰাভে কোঁৱৰাও খেলি য়েলি ঘটিব নোৱাৰে তাৰ বাবে সতৰ্ক
ধাৰিব লাগে। তেখেত এজন ঘৰুৱা দায়িত্ববণৰা মুক্ত ৰাষ্ট্ৰহক
সম্পাদক হিছাবে লবলৈ নৈছিল তেখেতে যুৱক সমাজৰ প্ৰতিষ্ঠাপক
সম্পাদক হিছাবে যিজন ব্যক্তিক নিৰ্বাচন কৰিছিল সেইজন
আছিল অৱসৰপ্ৰাপ্ত ৰাজ্য চৰকাৰৰ কৰ্মচাৰী এজন। অৱশ্যে
আপত্তি কৰাত সেই সময়ত সবাডোঁকৈ দায়িত্ববণৰা মুক্ত ৰামচৰণ
ঠাকুৰীয়া (বৰ্তমান কটন কলেজৰ অধ্যাপক ড° ঠাকুৰীয়া) উপ-সভাপতি
আৰু গদাধৰ দত্তক (বৰ্তমান গুৱাহাটী উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ অধিবক্তা) সম্পাদক
হিছাবে লৈ প্ৰথম সমিতিখন কৰা হৈছিল। অন্যান্য প্ৰধান উদ্যোক্তা আৰু
সমিতিৰ সদস্যসকল আছিল সৰ্বশ্ৰী ভূপেন ভট্ট, (বেল বিভাগৰ বিষয়া)
বজ্জী শৰ্মা, হৰেন শৰ্মা (উচ্চ ন্যায়িক দণ্ডাধীশ), ভাবত দাস, আৰুল
খালেক (এড্ভোকেট), গগন অম্বিকাগিৰী, ড° জীৱেন তালুকদাৰ,
জনজন্মৰ শৰ্মা আদি।

অম্বিকাগিৰীৰ পৰামৰ্শমতে বিভিন্ন শ্ৰেণীৰ মানুহৰ মাজত সদস্য লোৱা হৈছিল আৰু সাংগঠনিক বিলাসিতাত গুৰুৰ নিদি গোপনে বিভিন্ন দল-অনুষ্ঠান আদিত যুৱক সমাজৰ সদস্য বণাব চেষ্টা চলাই অহা হৈছিল। বৰ্তমানে সেয়েহে যুৱক সমাজৰ মানুহত প্ৰথম শ্ৰেণীৰ বিষয়াবপৰা চতুৰ্থ শ্ৰেণীৰ কৰ্মচাৰী সম্ভাৱ মাজত, কলেজ শিক্ষক সম্ভাৱপৰা লয়াছ' এছোচিয়েচনলৈকে, ডিম্বোমা ইঞ্জিনিয়াৰৰ সম্ভাৱপৰা ড্ৰাইভ'ৰ এছোচিয়েচনলৈ বিয়পি আছে। সেইদৰে কংগ্ৰেছ, কমিউনিষ্ট, জনতা বা আন ৰাজনৈতিক দলৰ মাজত যুৱক সমাজৰ সদস্য সোমাই থকাৰ দৰে অসম সাহিত্য সভাৰ মাজতো সোমাই পৰিছে। উদ্দেশ্য এটাই, অসমৰ জাতীয় স্বাৰ্থৰক্ষাৰ হকে স্ব স্ব স্থানত সদস্যবৰ্গক উদ্বুদ্ধ কৰা।

আজি অম্বিকাগিৰী নাই, আছে যুৱক সমাজ, আছে অম্বিকাগিৰীৰ জাগ্ৰত চেতনাৰ উম।

অগমৰ আৰ্থ-সামাজিক উন্নয়ন আৰু অস্বিকাগৰী

শুচিব্ৰতা ৰায়চৌধুৰী

ভাৰতবৰ্ষ মূলতঃ এখন কৃষিভিত্তিক ৰাষ্ট্ৰ। ভাৰতবৰ্ষৰ ভিতৰতো উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলৰ ৰাজ্য কেইখনৰ আৰ্থ-সামাজিক জীৱনৰ মূল আধাৰ হ'ল কৃষি। অসমো এনে এখন কৃষিভিত্তিক ৰাজ্য। গতিকে অসম ৰাজ্যৰ আৰ্থ-সামাজিক উন্নতি যো কৃষিৰ উন্নতিৰ ওপৰতে প্ৰধানকৈ নিৰ্ভৰশীল হব ই ধূৰূপ। অস্বিকাগৰীও মহাত্মা গান্ধীৰ এই সম্পৰ্কীয় আদৰ্শৰ ওপৰত বিশ্বাসী আছিল।

অস্বিকাগৰীয়ে বিশ্বাস কৰিছিল যে আপোন ভ্ৰমত বিশ্বাসী নহী মাথুহেহে নিজক আৰু সমাজক শোধন আৰু দাৰিদ্ৰতাৰ বা মুক্ত ৰাখিব পাৰে। সেই কাৰণে 'ডেকা অসম'ৰ বাবে তেখেতে এনে এখন সমাজৰ পৰিকল্পনা কৰিছিল য'ত "ভোগৰ অপহাপ্ত উৎপন্ন আমদানিও থাকিব আৰু সামূহিক মঙ্গলৰ বাবে তৎপৰতা সেইবোৰ এৰি পেলোৱা ত্যাগৰ অপবিসীম আনন্দও থাকিব। ডেকা অসমত নানাবিধ আৱশ্যকীয় ভ্ৰমশিল্পই যান্ত্ৰিক শক্তিৰ বিপুলতাক পৰাস্ত কৰি মাণ্ডৰ হাত-বুদ্ধিৰ কৃতিত্বহে ঘোষণা কৰিব।"^১

ভাৰতবৰ্ষৰ দৰে জনবহুল দেশ এখনৰ কাৰণে বৃহৎ আৰু গুৰু উদ্যোগৰ বিকাশতকৈ গৃহশিল্প আৰু ক্ষুদ্ৰ-উদ্যোগহে একমাত্ৰ উপায় বুলি অস্বিকাগৰীয়ে বিশ্বাস কৰিছিল। তাক তেখেতে বিভিন্ন সময়ৰ বিভিন্ন বচন আৰু কবিতাতো উল্লেখ কৰিছে, আনকি জাতীয়

চেতনাৰ জাগৰণ আৰু সংগঠনৰ বাবে গঠন কৰা ‘অসম জাতীয় মহাসভা’ আৰু ‘অসম সংৰক্ষণী সভা’ৰ কৰ্মীৰ গীততো তেখেত প্ৰকাশ কৰি কৈছে :

ভাই-ভনী সবে ধাৰে ধাৰে উঠি
চলোৱা সোণৰ তাঁতশাল,
উপচি উঠক তুলনাবিহীন
তুখ সম্পদেৰে দেশৰ পাব।
ঢেকীৰ চাউল, পেৰাব হেলেৰে
গুচোৱা পেটৰ ক্ষুধাৰ জাল
গাঁৱৰ নিবীহ খেতিয়ক ভাই
নিধকৰা হওক সৃষ্টি ধাৰ।

বৃহৎ উদ্যোগৰ বিস্তৃতিয়ে জনশক্তিৰ শ্ৰম হৈ যন্ত্ৰশক্তিৰ ওপৰতহে মানুহক বেছিকৈ নিৰ্ভৰশীল কৰি তোলে। ফলত নিবন্ধ্যৰ সংখ্যা বৃদ্ধিৰ লগতে পুঞ্জিবাদী মনোভাৱৰ জন্ম হয়—যাৰ ফলশ্ৰুতি হয় শোষণ। সমাজবাদী বাদত উদ্যোগৰ ৰাষ্ট্ৰীয়কৰণ হয় যদিও তাতো যে গোষ্ঠীগত শোষণ চলিব পাৰে তাৰ প্ৰমাণ অসমত থকা কামত উদ্যোগ, শোষণাগাৰ, বেলৰে আদি ব্যক্তিত্বৰ দ্বাৰা উদ্যোগসমূহ আৰু ৰাষ্ট্ৰীয়কৃত বেঙ্গ। এই প্ৰতিষ্ঠানসমূহত পুৰা যুৱকসকলে প্ৰাপ্য নিযুক্তিবপৰা বঞ্চিত হয় বুলি আৰু ৰাষ্ট্ৰীয়কৃত শ্ৰেণীবপৰা স্থানীয় ক্ষুদ্ৰ উদ্যোগ প্ৰতিষ্ঠাৰ বাবে আগবাঢ়ি অহা ডেকাসকলে এই অকলৰ-পৰা বঞ্চিত জন্ম দিয়া ধনৰ বিপৰীতে তুলনামূলকভাৱে নগণ্য পৰিমাণৰ স্বৰ্গহে পায় বুলি সদায় অভিযোগ উঠা শুনা যায়। এনে ধৰণৰ নাইবা আন কোনো প্ৰকাৰৰ শোষণ নথকা সমাজ এখনৰেই অধিকাৰীয়ে অসমৰ বাবে কল্পনা কৰিছিল: “ডেকা অসময়ে তাৰ সমূহীয়া ঠাইখিনিৰ ভিতৰত শোষণ-প্ৰয়াসী আনৰ যি কোনো বাজেনৈতিক, অৰ্থনৈতিক, সামাজিক শোষণ আৰু আক্ৰমণক মুক্ত

মহাব্যাধি বুলি সৰ্বতোপ্ৰকাৰে নিৰ্মূল কৰিবলৈ আশ্ৰাণ চেষ্টা চলায়। ডেকা অসমত বেছা-বেণাৰ, শিল্প-বাণিজ্যৰ লক্ষ্য ধন ঘটি পূজি-পতি হোৱা নহৈ, মাত্ৰ পৰম্পৰাৰ অভাৱ পূৰণ কৰাটোহে মূল হৈ চলিব।” ‘ডেকা অসম’ৰ লক্ষ্য হ’ব, “তাৰ অদমনীয় কৰ্মশক্তিৰে সি অসম মাতৃৰ বসাল বুকুৰ অমৃত বসেৰে পৰিপূৰ্ণ নানা স্বাদৰ অপৰ্যাপ্ত ফলমূল উৎপাদন কৰিব আৰু সেই ফলমূল খাই অসমীয়া ডেকা-গাভৰুসকলে নিখুঁত স্বাস্থ্য, শক্তি উপাৰ্জন কৰিব আৰু আজিৰ দৰে ভৱিষ্যতলৈও বিপুল জগতৰ নিবনুৱাসলক অন্ন যোগোৱাৰ ভাৰ উদাৰ মনেৰে গ্ৰহণ কৰি থাকিব।”^২

অগ্নিকাগিৰীৰ ‘ডেকা অসম’ত ব্যক্তিৰ জীৱনৰ উদ্দেশ্য হ’ল:

জন্মভূমিৰ - ৰূপ বসেৰে

নদন বদন পুষ্ট হোৱা প্ৰাণ

এলেছৱা কৰ্মভীকৰ

নহয় কাঁকিৰ ভোগ-বিলাসৰ গান।^৩

এখন দেশৰ প্ৰাকৃতিক সম্পদৰ পৰিকল্পিত ভাৱ আৱৰণ আৰু ব্যৱহাৰ কৰি জাতিৰ সম্পদ বৃদ্ধিৰ কামত আগবাঢ়িবলৈ হলে জন-শক্তিৰ উপযুক্ত প্ৰয়োগ অৱশ্যাকাঙ্ক্ষী। এই ক্ষেত্ৰত এয়েই হ’ল একমাত্ৰ মূলধন। যদি জাতি পৰিশ্ৰমী নহয়, তেন্তে সম্পদ-বৃদ্ধিৰ আঁচনিয়েই সফল হ’ব নোৱাৰে। ভূমি আৰু শ্ৰম হ’ল এখন দেশত এটা জাতিৰ স্থিতি আৰু প্ৰগতিৰ মূল আইল। জীৱনৰ বাবে লাগে গতি, গতি মানেই শ্ৰম আৰু শ্ৰমৰ ফলতেই হয় বৃদ্ধি বা উন্নয়ন। জীৱন বন্ধাৰ বাবে ব্যক্তিক লাগে খাদ্য, আচ্ছাদন আৰু আশ্ৰয়। ভূমি আশ্ৰয় কৰিয়ে ব্যক্তিৰে আপোন শ্ৰমেৰে জন্মভূমিত

২. ডেকা-ডেকাৰীৰ ৰেদ

৩. জন্মভূমি

উৎপন্ন কৰে খাদ্য, বস্ত্ৰ আৰু গৃহ-নিৰ্মাণৰ কেঁচা মাল। যি জাতিয়ে খাদ্য, বস্ত্ৰ আৰু গৃহ-নিৰ্মাণৰ বাবে আনৰ ওচৰত নিৰ্ভৰশীল হ'ব লাগে, সেই জাতি স্বাধীন হ'ব নোৱাৰে, মূৰ ওখ কৰি বাজহাঁড় পোন কৰি আপোন ভৰি হুখনৰ ওপৰত গোবৰেৰে বিন্ধ হ'ব নোৱাৰে। এনে জাতিয়েই হয় দৰিদ্ৰ আৰু পৰমুখাপেক্ষী। জাতিৰ বাবে এনে অৱস্থাৰ একমাত্ৰ কাৰণ হ'ল—জাতিৰ অলসতা, অম-বিমুখতা। ইয়াক জয় কৰি কৰ্ম-যুদ্ধত জপিয়াই পৰিবলৈকে অধিকাগিবীয়ে অসমৰ ডেকা শক্তিক আহ্বান জনাইছিল :

কৰ কৰ কাম, ধৰ ধৰ কাম

কেৱল কাম, কেৱল কাম

দেশক সোণৰ ফুল ফলেবে

সজুই হু তই ধন্যৱান।

. . . . .

মানৱতাক পিষ্ট কৰা দাসহটোৰ

পাপৰ ভৰ

ওকৰাই দি স্বাধীন হলেঁ পিছে চলামে

নিজৰ ঘৰ

. . . . .

মৰামুৱা দেখখন তোৰ নমন বদন

কৰ গঢ়ি

কামত ধৰ, কামত ধৰ

জীৱনটো তোৰ সফল কৰ

ক্লান্তিবিহীন অম-ধনেৰে দেশ কৰি তোলা

অজয় ধাম

কেৱল কাম, কেৱল কাম।"

যদি শস্য উৎপাদন আৰু জীৱনৰ দৈনন্দিন প্ৰয়োজনৰ জৰ্জৰ উৎপাদনত কোনো এটা জাতি আত্মনিৰ্ভৰশীল হ'ব নোৱাৰে, সেই জাতিৰ আৰ্থ-সামাজিক জীৱনৰ যি উন্নতি হ'ব নোৱাৰে তাৰ প্ৰমাণ ভাৰতবৰ্ষ নিজে। ভাৰতবৰ্ষই আজি অন্য উন্নত জাতিৰ সন্মানেই পৰমাণুশক্তি আৰু কৃত্ৰিম উপগ্ৰহ উৎক্ষেপণ আদি গৱেষণা আৰু কৰ্মত অতি সকলতাৰে আগবাঢ়িছে; কিন্তু ভাৰতবৰ্ষৰ জনমূৰি আৰু আজি চীন, পাকিস্তান, লক্ষা আদি চুবুৰীয়া দেশতকৈ বহুগুণে কম। আজিও ভাৰতবৰ্ষই আমেৰিকা, বাৰ্চিয়াৰপৰা আমদানি কৰা খাদ্যৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰিব লাগে। ভাৰতবৰ্ষৰ ভিতৰতো অসমৰ দৰে মাৰুৱা ভূমি আৰু নদ-নদীৰে পৰিপূৰ্ণ ৰাজ্যখনৰ অৱস্থা আৰু দুঃখজনক। অসম জীৱনৰ প্ৰতিটো প্ৰয়োজনীয় বস্তুৰ বাবে পাঞ্জাব, বিহাৰ, ৰাজস্থান আদি ৰাজ্যৰ মুখাপেক্ষী। মানুহে আকাশ, বতাহ, পাহাৰ, মৰুভূমি, দেশ-কাল জয় কৰাৰ দিনত অসমে আজি প্ৰকৃতিৰ ওপৰত সম্পূৰ্ণ আত্মসমৰ্পণ কৰি থাকিব লগা অৱস্থাত। বৰষুণ দিলেও বানৰ বাবে খেতি নহয়, বৰষুণ নিদিলেও খৰাওৰ বাবে শস্য উৎপাদন কৰিব নোৱাৰি। ইয়াৰ একমাত্ৰ কাৰণ অসমীয়াৰ সৰ্বাত্মক অলসতা—‘বীৰ, মন, বুদ্ধিৰ জড়তা। এই জড়তা জয় কৰিব নোৱাৰিলে কি হ'ব তাক অধিকাগিৰীয়ে কৈছিল:

বহুৰ বহুৰ প্ৰলয় গানে কৰে ৰেতিত যুত্থাপাত

খাদ্যাভাৱত গাঁৱ নগৰত হৃদয় ছেদা আৰ্ত্তনাদ

হাট-বজাৰত সেপাবীদলৰ জীৱন কুটা দাম দাবী,

কলিকাৰ কোঁহ চেপি শেষ টুপি দিলেহে একণ খুদ পাৰি।’

অধিকাগিৰী অকল কথাৰ মানুহ নাছিল। তেখেতৰ জীৱনৰ প্ৰতিটো ক্ষণ কৰ্মৰূপেৰে দগমগাই অলি আছিল। বাঁহৰ কাম, কাঠৰ কাম, গৃহস্থালিৰ সৰা-মছা, বন্ধা-বঢ়া, ধোৱা-পোছা, শাকনি-ফুলনি, বাৰীপতা, কুকুৰ-গৰুৰ যত্ন লোৱা, সূতাওটা, কাপোৰ বোৱা

৫. ‘আশাধাৰী বুঢ়া কবিৰ প্ৰশ্ন,’ বেদনাৰ উচ্চ।

চিনাই কৰা, বোগী শুদ্ধতা কোনো এটি কামতে প্ৰয়োজনৰ সময়ত অধিকাৰীয়ে পৰামুখাপেকী হ'ব নালাগিছিল। কোনো কামৰ প্ৰতি অধিকাৰীৰ অশ্ৰদ্ধা বা হীনভাৱ নাছিল। যি ব্যক্তিৰ মনত কামৰ সক-বৰ ভাৱ আছে, তেওঁ কোনো প্ৰকাৰেই প্ৰগতিবানী বা মানৱতাবাদী হ'ব নোৱাৰে। কাৰণ ব্যক্তিৰ এশমাত্র সম্বল হ'ল তেওঁৰ শ্ৰম আৰু সেই শ্ৰম কাৰ্যিক, মানসিক বা বৌদ্ধিক যি কোনো প্ৰকাৰৰ হ'ব পৰে। শৰীৰ, মন আৰু বুদ্ধি—এই তিনিওটাৰ এক ঠাই নহলে যিদৰে এজন ব্যক্তিয়ে ব্যক্তি আখ্যা পাব নোৱাৰে, তেনেদৰে এই তিনিবিধ শ্ৰম নহলে ব্যক্তিৰ আৰু সমাজৰ জীৱনৰ প্ৰয়োজন পূৰ্ণ হ'ব নোৱাৰে। সেই বাবেই এই সকলোবিধ শ্ৰমকে সমানে মূল্য দিব পৰা আৰু সমান জনাব পৰা ব্যক্তি আৰু সমাজহে পূৰ্ণাঙ্গ আৰু উন্নত হ'ব পাৰে। সেই বাবেই অসমৰ আৰ্থ-সামাজিক উন্নয়নৰ পৰিকল্পনা অধিকাৰীৰ 'ডেকা-ডেকেৰী'ৰ বেদ'ত আছিল এনেকুৱা: 'ডেকা অসমত সাৰযুক্ত বাবী-পথাৰত নানা শস্য, শাক-পাছলি আৰু সবস ফলৰ উপচি পৰা উৎপাদন, নিটোল গাই গৰুৰ অপৰ্যাপ্ত গাৰীৰ, ঘিউ, মাখন, স্বচ্ছজলা নৈ, বিল, পুখুৰী ভৰা নানা মাছ সকলোৱে সমানে ভোগ কৰি নিখুঁত স্বাস্থ্য আৰু বজৰীয়া লাভ কৰিবলৈ সমানে সুবিধা পাব। ডেকা অসমত কৰ্তব্য বিমুৰ্খতা আৰু অজ্ঞান্যপৰায়ণতাক চিৰকাললৈ বিনাশ দি ডিবোতা-মুখি সকলোৱে প্ৰচণ্ড কৰ্মশক্তিৰ ভৰপূৰ হৈ চলিব। ডেকা অসমত মজলিহাবৰ পাঁচ আৰু মনোবৃত্তিৰ উচ্চত সাধিত হ'ব।' আপোন শ্ৰবত নিৰ্ভৰশীল ডেকা অসম আৰণ্যক নহানানদীৰ আদৰ্শেৰে উদ্বেলিত। জলকৃষিৰ আৰ্থ-সামাজিক উন্নয়নৰ বাবে উৎপাদন যন্ত্ৰত কাৰ্যিক প্ৰবেশে আহুতি নিদিলে যে শোষণ দানৱ হোৱাৰ বাবে আন এখেত কৰা নহয়, তাক অধিকাৰীয়ে কৈছিল এইদৰে:

এলাহ লেপা হই নেতাজন
লাহ বিলাহত হেলান দি,
ছনীত শোৰক হোৱাত বাদে
দেশক নো আন দিবি কি ?^৬

গতিকৈ ডেকা অসমক আহ্বান জনাই তেওঁ কৈছিল:

শ্ৰান্তি বিহীন কৰ্মধাৰাত তেজ টুপি তোৰ
ঢালি ঢালি
সোণ সাকৱা কৰি
অমৃতমিৰ ধূলি বালি পথাৰ কেখন
বীৰ দাপেৰে
তোল সোণেৰে গঢ়ি।
কেৱল কথাৰ ফুল জাবিবে
মাতৃস্তনৰ ধাৰ ঝগটো
নহব তোৰ হুজা
বিচ্ৰ্মৰ কঠোৰ আদেশ
জীৱনটো যে কৰ্মগ'থা
মন-প্ৰাণ দি বুজা।^৭

কৰ্মৰ প্ৰতি অপৰিসীম আস্থা থকা বাবে আৰু স্বাৱলম্বিতাৰ আদৰ্শৰ ওপৰত অখণ্ড বিশ্বাস থকা বাবেই অস্বিকাগিৰীয়ে ইটোৰ পিছত সিটো কামত অপিয়াই পৰিছিল—জীৱনৰ কাৰ, সংসাৰৰ দান্দিৰ আৰু দেশৰ প্ৰতি কৰ্তব্য পালনৰ ডাগিদ্ধাত। মাত্ৰ ছটকা মূলধন লৈ দিনে বাতি তেজক পানী কৰি খাটি ‘অকণা প্ৰেছ’ স্থাপন কৰিছিল—জাতিৰ মনত স্বাধীনতাৰ চেতনা উজ্জীৱিত

৬ ‘কৰ্মগীতিকা’, বেদনাৰ উচ্চা

৭ ‘জীৱনৰ উদ্দেশ্য’, অমৃতমিৰ

কবিতালৈ 'চেতনা' চলাইছিল, স্বাধীনতা আন্দোলনৰ প্ৰচাৰ-পত্ৰ কিনামূলীয়াতকৈ ছপাইছিল। কলিকতাত প্ৰস্তুত হোৱাৰপৰা অসমৰ বজাৰ বচাবৰ মানসেৰে নৱবিবাহিত। পত্নীৰ সহায়েৰে 'মাত্ৰাধিনী' কেমিকেল বৰ্কছ'ত মূৰৰ চুলিত দিয়া ভেল, প্ৰসাধনৰ বাবে 'জয়মতী স্নো', 'পৰ্কেৰ্ছ', কুল-কলেজত ব্যৱহাৰৰ বাবে 'অসম ইড', 'চেনেছী চিয়াহী', ভ্ৰমলোক-মহিলাৰ জোতা চিক্‌চিকিয়া কৰা জোতাৰ বা 'জোনকণা', 'জিলিকনি' নিজহাতে নিজৰ ঘৰত তৈয়াৰ কৰিছিল— নিজে বোজা বৈ নি বিক্ৰি কৰিছিল। অসমৰ ডেকা দলক জাতীয় ভাৱনাৰে তৰু কবিতালৈ নিজে 'আজৰ গঠা'ৰ পৰা কাকত ছপে'ৱা বিলোৱা কাম নিজ হাতেৰে নিজ পত্নী' আৰু সন্তানৰ সহায়ত অকলশৰে চলাইছিল 'একমাত্ৰ নিতীক মডবাণী সপ্তাহিক 'ডেকা অসম'।'

মাটিগীৰিবন্ধাৰ। উল্লেখন হৈ চৰকাৰী মাটিত ঘৰ সাজিবলৈ অধিকাৰিণীয়ে নিজহাতেৰে মাটিৰ কাম, বাঁহৰ কাম কৰিছিল। বৃদ্ধ বয়সত বোজা কঢ়িয়াইছিল, ইটা গাঠিছিল—কনি, লেথক বা দেশেশৱক বুলি দৈহিক স্থিতিৰ বাবে কৰিবলগীয়া কামৰপৰা আঁতৰি অহা নাছিল। অধিকাৰিণীয়ে কিন্তু দেশ বয়সত দেশৰ অৱস্থা দেখি আক্ষেপ কৰিব লগা হ'ল :

খেতি-বাতিত, অসমৰ শালিত

আৰ্ত্ত আতুৰ সেৱাৰ থলিত

কৰ্মসাধক, নীতি সেৱক তেনেই উদি হ'ল।'

অকল নিজে কৰাই নহয়, দেশৰ আন কোনোবাই কৰিলেও অধিকাৰিণীয়ে তাক যিদৰেই পাবে উদগনি দিছিল— সেইবাবেই ডেকা অসমত বিজ্ঞাপন ছপাইছিল ৮কমলা দাসৰ 'শোৱালকুড়ি চিক্‌ হাউচ'ৰ যি আজি 'কলতক'ৰ ৰূপ পাইছে আৰু ৮নীলা জুজোৰ

‘গুৱাহাটী চা পোব’ব। সেই একে কাৰণতে ‘গুৱাহাটী ফেৰ’ দেৱলীয়া হবলৈ ওলোৱাব দিন। নিজে আগবাঢ়ি গৈ বাইজক অগ্নিবোধ জনাইছিল—সেই একমাত্ৰ স্থানীয় বেঙ্কটোৰ যত্না ঘাতি নানিবলৈ—যাব ফলতেই তাজি ই পূৰ্বাঞ্চল বেঙ্কৰ কপ পাবলৈ সক্ষম হ’ল। অস্থিকাগিৰীয়ে স্থানীয় ডেকা-গাভৰুৱে অসমত চৰকাৰী-বেচৰকাৰী অগ্নিষ্ঠান-প্ৰতিষ্ঠানত নিযুক্তি যাতে পায়, তাৰ বাবে অহৰহ যুঁজিছিল; কিন্তু বিশ্বাস কৰিছিল যে অঞ্চল চাকৰিয়ে দেশৰ আৰ্থ-সামাজিক উন্নয়ন কৰিব নোৱাৰে—মূল কথা হ’ল কাৰ্যিক শ্ৰমৰ প্ৰতি শ্ৰদ্ধা আৰু উৎপাদন বৃদ্ধি। ইয়াৰ দ্বাৰাহে জাতি আৰু দেশ স্বাধীন হৈ গোবন্ধেৰে জীয়াই থাকিব পাৰিব।

অম্বিকাগিৰী বায়চৌধুৰীৰ জাতীয়তাবাদ

মুগল দাস

জাতীয়তাবাদ হ'ল এটা মতবাদ—জাতিক ভালপোৱা এটা মতামত। সকলো ব্যক্তিৰ জাতীয়তাবাদৰ মূল ধাৰণা হ'ল জাতিটোৰ সৰ্বাঙ্গীন উন্নতি। সেই লক্ষ্যত উপনীত হ'বলৈ ব্যক্তি বিশেষে মত বা নীতি স্বকীয়া স্বকীয়া—গান্ধীবাদ, সেলিনবাদ, ষ্টলিনবাদ, হিতলাৰবাদ ইত্যাদি, ইত্যাদি।

অম্বিকাগিৰীয়ে যে নিজৰ অসমীয়া জাতিটোক দেখে কেই ভাল পাইছিল, তাত কোনো সন্দেহ নাই। ধলফাটৰপৰা জীৱন নিৰ্বাপিত হোৱালৈকে বায়চৌধুৰীদেৱৰ শয়নে-সপোনে একমাত্ৰ ধ্যানৰ মূৰ্তি আছিল অসমীয়া জাতিটো। সেই ধ্যানৰ বুনিয়াদ আছিল অসমীয়া গোবৰদয় সংস্কৃতি। সেই সংস্কৃতিত ভেজাদি বায়চৌধুৰীদেৱে গঢ়িব খুজিছিল 'ডেকা অসম' আৰু তাকে কবিবলৈ, চেষ্টনা সঞ্চাৰ কবিবলৈ আদিবেপৰ লাগিছিল 'চেষ্টনা'ত।

অৱশ্যে আগভোগবত বায়চৌধুৰী আছিল উদত্ত। বৰপেটাবৰপৰা গুৱাহাটীলৈ জাহাজত প্ৰথম আহোঁতে অনা-অসমীয়াই সাধাৰণ অসমীয়া পোহাবীক অসং আচৰণ কৰোঁতে অসহ্য হৈ আগ-পিছ নগনি অনা-অসমীয়া ভুল্ললোকক (?) উধাই মুখাই মৰিহাইছিল। তেতিয়া আছিল ইংৰাজৰ শাসন। বিদেশীৰ শাসন একবাবলৈ এজাক বঙালী যুৱকে সন্মত সৃষ্টি কৰিছিল। তাৰ বহুহাৰ বায়চৌধুৰী-দেৱৰ পাত লগাত ভেৰোঁ গুৱাহাটীত এক সন্মতবাদীৰ দল গঠন কৰি ইংৰাজসকলৰ গুৱাহাটীৰ আনন্দ-ভৱন (ইউৰোপীয়ান ক্লাব) আত্মবাংলাক গোপনে পুৰি ভস্মীভূত কৰিলে। লাট চাহাবেও

ছিলগৰপৰা নামি অহা গম পাই বায়চৌধুৰীদেৱে বাটত সময়
বোমা পুতি লাট চাহাবক ধ্বংস কৰাৰ দিগা ধৰিছিল। উগ্ৰ বায়চৌধুৰীয়ে
সংগীত সাধনা কৰিবলৈ শৈ নিভাঁজ প্ৰেমত পৰি নিজৰ হাতৰ বুঢ়া
আঙুলিটো কাটি ছোৱালীজনীক উপহাৰ দিছিল। নিজে যুগল নৃত্য
কৰিবলৈ অকণো লাজ অনুভৱ নকৰিছিল। এই উদগু ডেকাজনৰ
গাত জহৰ মহৰ খগালে। মহাত্মাগান্ধীৰ অহিংসাবাদত লবণ লৈ
নৱজীৱন লাভ কৰিলে। সম্ভাসবাদী বায়চৌধুৰী অহিংসাবাদী হ'ল।
বায়চৌধুৰীদেৱৰ জাতীয়বাদ অক্ষুণ্ণ হৈ ব'ল—মাথো কৰ্মপন্থাৰ
সলনি হ'ল—হিংসাবাদ ব্যাগ কৰি অহিংস হৈ পৰিল। গান্ধীৰ
মতবাদত জুৰি জুপৰি হৈ থহতা হাতখৰা চোলা আৰু আঠমুৰীয়া
ধুতি পিন্ধিবলৈ ল'লে গামৰণ। তথাপি তেওঁক বঙালৰেখা নেতা
বুলি এচাম মানুহে কবলৈ নেবিলে।

অসমীয়াত এখন পুথি প্ৰচলিত আছিল 'পঢ়াশালিৰ পৰা বিশ্বব্ৰহ্মাণ্ড-
লৈ'। পুথিখন ভালদৰে বুজিবলৈ হ'লে সেই কথাখনৰ চাপকেইটা
ভালদৰে বুজি লব লাগিব। তেন্তে নিজে পঢ়াশালিখনক ভাল নাপালে,
গাওঁখনক ভাল পাবা কেনেকৈ? নিজৰ গাওঁখনক ভাল নাপালে
গৈ গৈ জিলাখনক, ক্ৰমান্বয়ে প্ৰদেশখনক, দেশখনক, সৰ্বশেষত
বিশ্বব্ৰহ্মাণ্ডখনক ভাল পাব নোৱাৰি। বায়চৌধুৰীদেৱে পঢ়াশালিখনৰ
পৰা বিশ্বব্ৰহ্মাণ্ডলৈ কেতালি কেন্দ্ৰিকৈ অগ্ৰগতি কৰিবলৈ বিচাৰিছিল।
সাধাৰণ মানুহে —কি অসমীয়া, কি অনা-অসমীয়াই তেওঁক চিনিব
নোৱাৰিলে, তেওঁৰ জাতীয়বাদৰো ভুল বাখ্যা দিলে। তেওঁ বজাক
ৰোপাই নোনেলা মানুহ। তেওঁৰ জাতীয়বাদৰ সৈতে স্বাৰ্থক
আঘাট হ'ব কাৰো সৈতে আপোচ নাই। সেয়ে, তেওঁ সাহিত্য
সভা বা চৰকাৰৰ দৰত সদৌ জাহ যাব নোৱাৰিলে। তেওঁৰ জাতীয়
স্বাৰ্থ সকলো স্বাৰ্থৰ ওপৰত—সেই স্বাৰ্থ ব্যক্তিগতই হওক
বা সমূহীয়াই হওক। তেওঁ ধৰ্মৰ ডাক দি গ'ল সময়ে সময়ে।

অসমীয়া যাহুহব এনেহঁতা বজাৰ, অনা-অসমীয়াৰ অসম আৰু অসমীয়া সাংস্কৃতিক প্ৰাণ কৰাব প্ৰয়াস— জাতি, ভাষা, সাংস্কৃতিক আচোৰ পবিলেই দাংখাই উঠা বজাৰে বারচৌধুৰীদেৱক বৰে পৰে ভুল বুজালে, অজিৱ কবি হুঁলিলে। যেনে যেন, ক'ব নোৱাৰাকৈ বারচৌধুৰীদেৱে নাট্যসম্ৰাট হেজৰীয়েবৰ ধৰ্ম্মিৰে প্ৰতিমানি হুঁলিছিল— “স্বৰ্গচাৰ কবি চলিব, কাকো ভয় নকৰিবা, ছুৰি যি পহাৰে অহুসৰণ কৰা, তোমাৰ যেন লক্ষ্য হয়, তোমাৰ দেশ, জনমান আৰু সত্য” (Be just and fear not ; let all the evds thou aimst at, be thy country's, thy God's and truth's—Shakespeare)

অধিকানিবি বারচৌধুৰীদেৱ পাবত পজা জাতীয়তাবাদী নাছিল, হেন চাই কঠিন পাবা নেজাত নাছিল। দেশপ্ৰেম তেওঁৰ অন্তৰ্ভূত, —জাতীয়তাবাদ তেওঁৰ নিৰ্বাহি নিৰ্বাহি প্ৰবাহিত। তেওঁৰ জাতীয়তাবাদত ভগ্নাশিৰ কণামাত্ৰও ঢেঁকা নাছিল। বারচৌধুৰীদেৱক দেশ-মাতৃকাই আহ্বান জনোৱাত তেওঁ যেন কান-কাজেৰে উঠিবৰে কৈছিল,— যোব জাতিটোৱে যোব সৰ্ব্ব বিচাৰিছে, যোব অহুহুতি, চিন্তা ভাৱনা ; মই জাতিটোৰ বাবে জীৱন বসি দিবলৈ প্ৰস্তুত। মই সজ্ঞানে ডেতিয়াহে গাই দাব প'বিল যোব শেব গান— যোব জীৱন সাৰ্বক হ'ল।” সকলো মানব সত্যৰ উপলব্ধি হওঁতে পলম হয়, কাৰণ যি কোনো বক্তব্যতে থাকে নতুন পদ্ধতি, সকল আৰু বৰ্ণন। অধিকানিবি বারচৌধুৰীদেৱে আজৰ কাল হিয়া ধাকুৰি চিঞৰি আহিছিল অনা-অসমীয়াৰ উদ্ভাবন অনসৰ আৰ্থিক আৰু সাংস্কৃতিক আক্ৰমণ। ডেতিয়া কেৱে স'হাবি নিদিলে। বারচৌধুৰীদেৱে চিঞৰত পলম কটালে—“অহুপ্ৰবেশ। অহুপ্ৰবেশ” বুলি। কবীয়া অসমীয়াই কানিৰ জালত চুহু হুঁদিয়ে হুঁদিব লাগে সেৰি হুঁদিলে “বোলো কোনে অহুপ্ৰবেশ কৰে ?” তাৰ পিছতে ভলকা বাবিলে। ডেতিয়াই বন-কাণ কৰাহেঁতেন— এই হৰহৰীয়া বিলম্বী কহিকাব

অসমালয় আৰু শত হাহিব অকাল মৃত্যু নশ্বীকৰ্ণহেঁতেন। আৰু
কিন্তু পলমকৈ হ'লেও সেই সত্য উপলব্ধি হৈছে। বান্ধুচৌধুৰীদেৱৰ
ভূমিনাত কি বাবে বতাল খেদা নেতা বুলি চিনিয়ৰ ডাণ দিবা?
ডেউ নিজৰ কাণে নাভাৰি জাতিটোৰ বাবে ভাৰি কি জনৰ লগালে?
অংগ এটা ভাল নোপোৱাকৈ সমগ্ৰভাৱ ভাল পাব পাৰিনে?
দেখৰ প্ৰতিজন নাগৰিকৰ আৰ্থ বাহাল ৰাখিবলৈ বিচৰাত ডেউ
কিয় দেশপ্ৰেমী নহল? স্বাধীনতা আৰু স্তম্ভৰ সদায় একেটা
বস্তু—এটাক অ'নটোৰপৰা ফালি আনিব নোৱাৰি।
অধিকাৰিণী বান্ধুচৌধুৰীদেৱৰ জাতীয়তাবাদ কেতিয়াও সংকীৰ্ণ নহয়।
সেয়ে হোৱাহেঁতেন, কাৰাগাৰত আৱদ্ধ হৈ পিল ভাঙিব নালাপিল-
হেঁতেন, বিশ্বব্ৰহ্মাণ্ড ভ্ৰমণৰ প্ৰবন্ধ লিখি বাধাকুলণ আৰু বাহেল
হেন পণ্ডিতৰ দৃষ্টি আকৰ্ষণ কৰিব নোৱাৰিলেহেঁতেন। ডেউ জয়মাত্ৰা
আবদ্ধ কৰিছিল পঢ়াশালিৰপৰা বিশ্বব্ৰহ্মাণ্ডলৈ। তাকে কৰিবলৈ
বাঁওতে অকলে ডেউ সম্পাদনা কৰিলে 'চেতনা' আৰু 'ডেকা অসম',
সংগঠন কৰিলে সংস্কৰী সভা আৰু জাতীয় মহাসভা। ডেউৰ জীৱন
অৱসান হ'ল—ধুমুহাৰ এছাতি—অগ্নিময় উল্লীৰণ হ'ল 'বিহুংবাণী'।
পণ্ডিত গজনিথে কৈ গৈছে—“His first best country
ever is at home.”—ডোৱাব যবেই দেশ, দেশেই বিশ্বব্ৰহ্মাণ্ড।

স্বাধীনতা লাভৰ লগে লগে অসম আৰু অসমীয়াৰ এটা দুৰ্বোপ
উপস্থিত হৈছিল। অসমক পাকিস্তানৰ সৈতে সাধবা (প্ৰুণিং)
এটা চুক্তি চলাইছিল। অসমৰ নেতাসকল বিবৃতি হৈ মহাত্মা
গান্ধীকীয় ধৰণাপন্ন হ'ল। গান্ধীজীয়ে সীতাদেৱীয়ে হহৰহক কোৱাব
কৰে এৰাব বাণী ওলালে “নিজৰ মুখৰ অগ্নি নিজে হুহুয়া” বুলি। দেশত
এটা আলোড়ন সৃষ্টি হ'ল—অসমখন সাম্প্ৰদায়িক বন্ধেৰে বন্ধ
পাকিস্তানৰ পেটত জাহ বাৰ বাৰ। অধিকাৰিণী বান্ধুচৌধুৰীদেৱে
অকলে কোনো সমাজী বন্ধ পট্টমকৰাটো জাপুটিলে নৈ কান্ধিত।

পালেগৈ। তেওঁ ভালদৰে বুজিছিল যে, বঙ্গদেশৰ বিপৰ্য্যক
কলিকতাবন্দন। একো পোতা ইংৰাজী বা বঙলা বাঙালি কাকত-
বোৰৰ দেশৰ বঙ্গা আৰু বাউজৰ ওপৰত বৰেই প্ৰভাৱ। এ.পি.এ. ক'ৰ
কবিতা সত্যটো উপলব্ধি কৰিব পাৰিলে, এবিধ বুজত জিকিব পৰা যাব।
কিন্তু কলিকতাৰ কাকতবোৰেই বায়টৌধুৰীদেৱক অসমকলন বা বঙালীবোৰক
অভিভাৱে "বঙলা খেলা আন্দোলনৰ প্ৰধান হোতা" বুলি মতকালে
সমালোচনা কৰি আহিছিল। সেইজোকাই সোৱা কোনো ববলৰ বাইতে
তেওঁ হাত দিবলৈ উৎসাহ খাই গ'ল। কলিকতাত সৰু পাতি বাস কৰা
অসমৰ ডেকা ল'ৰাৰ লহাৱত তেওঁ পত্ৰিকা-কাকতবোৰৰ কাৰ্বালয়ত
সোমাল, নিজৰ পৰিচয় দিলে আৰু 'এ.পি.এ.'ৰ বিষয়ে তেওঁৰ
বিবৃতি দাঙি ধৰিলে। কাকতৰ বঙালী সম্পাদকসকল বায়টৌধুৰী-
দেৱৰ সাহস, স্পষ্টবাদিতা, বৰ্মন আৰু বুদ্ধি শুনি ভণ্ডিত হ'ল।
এইজনতে সংকীৰ্ণমনা বঙালখেদা আন্দোলনৰ বঙালমৈথী বেতা মহৰ—
এইজন ভাৰতপ্ৰেমী তথা মানৱপ্ৰেমী, বিপ্লৱপ্ৰেমী এজন প্ৰকৃত ভাৰত
সন্তান। তেওঁলোকৰ এজন সম্পাদকে বাঙালি কাকতত স্বাক্ষৰ
কৰিবলৈ বাধ্য হ'ল—“বায়টৌধুৰী মহাশয়, এতিয়া আপুনি আপুনাৰ
চুল বুৰে, 'বঙাল খেলা' আন্দোলনৰ প্ৰধান হোতা বুলিই মনে
কৰেছিল। আপুকে বুকুমান আপুনি একজন মূখু অসমীয়া কবি
আৰু দাৰ্শনিকেই নন, আপুনি ভাৰত আত্মাৰ প্ৰকৃত বৰপ উপলব্ধি
কৰে একজন ভাৰতীয় হইতে পেকেছেন” (৮মলনাবাৰণ জৌধুৰী-
প্ৰণীত “হাঁহি-কান্দোনৰ মেলা”, ১০০ পৃষ্ঠা—ওটো)। আনি ক'ব
খোজে। যে বায়টৌধুৰীদেৱে কেৱল ভাৰত-আত্মাৰ প্ৰকৃত বৰপকে
উপলব্ধি কৰা নাছিল, তেওঁ বিশ্বব্ৰহ্মাণ্ডৰ ভৰপকে উপলব্ধি
কৰিছিল। সেয়ে, তেওঁ নৃত্যৰে লিখি থৈ গৈছে, শব্দৰ বাহাৰে
নিজৰ বাক্য, বস্তু। বাহাৰে নিজৰ বসন্ত, দেশৰ বাহাৰে নিজৰ দেশত
বিকশনৰ নিদান আত্মনৰে পোতৰ জন্ম নৃত্য থৈ থৈ নিখুঁ

শাৰীৰিক মানসিক স্বাস্থ্যেৰে পুষ্ট হৈ জী আকিব খোজাব ব্যাখ্যাটো বিশ্বমানবতাবোধৰ পৰিপন্থী নহয়” (বান্ধচৌধুৰীৰ “বানী-বিহাং”, পৃষ্ঠা ১)। বান্ধচৌধুৰীদেৱে জাতীয়তাবাদক অন্যাৰ্থ্য মানবীয়তাবাদ বুলি গ্ৰহণ কৰিছিল। তেওঁ লিখি থৈ গৈছে— “মানুহৰ মানবীয়তাক মনে-প্রাণে, কৰ্মে-ক্ৰময়ে, উপলক্ষিয়ে জ্ঞানে, চিন্তাই, ব্যৱহাৰে আশ্ৰয়ত ভাঙ্গপোৱাৰ বাহিৰে আন একো ধৰ্ম নাই” (বানী-বিহাং, পৃষ্ঠা ৫)।

বায়ুচৌধুৰীৰ ৰাজনৈতিক চিন্তাধাৰা

বায়ুচৰণ ঠাকুৰীয়া

ভাৰতৰ মুক্তি সংগ্ৰামৰ এজন আশাবীৰ বোদ্ধা আৰু আমাৰ জাতীয় জীৱনৰ পিতামহ ভীষ্মৰূপ অসম কেশৰী অধিকাৰিৰূপে নজনা মানুহ বোধকৰো বৰ্তমান অসমত নাই। কুলীয়া জীৱনৰেপৰা দেশ সেৱাৰ কামত একনিষ্ঠভাৱে জড়িত থাকি এইজনা দেশহিতৈষী পূৰ্বৰে অগমীয়া জন-জীৱনৰ সন্মুখত স্বদেশ-প্ৰীতিৰ বি নিদৰ্শন ৰাখি হৈ গ'ল, তাৰ দ্বিতীয় এটি উদাহৰণ পাবলৈ সঁচাকৈয়ে টান। কিন্তু ইয়াৰ বাবেহে তেখেতে পাইছিল কি? আনৰ কথাহে নকৰি, আমাৰ দেশৰ বেছিভাগ মানুহৰ পৰাও তেখেতে এনে কামৰ কাৰণে জীৱিত কালত লাভ কৰিছিল কেৱল লাহুনা-ভক্তনাহে। কাৰণটো বুজিবলৈ হলে অৱশ্যে অলপ শুবিকথালৈকে আহি উভতি যাব লাগিব।

ৰাজনীতিৰ লগত বায়ুচৌধুৰীদেৱৰ পৰিচয় ঘটিছিল ১৯০৪-০৫ চনৰ বঙ্গভঙ্গ আন্দোলনৰ সময়ত; আৰু তেতিয়াৰপৰাই ভাৰতীয় ৰাজনীতিৰ লগতো তেখেতৰ সম্পৰ্ক এটা গঢ়ি উঠিছিল নিবিড়ৰূপে। দেশৰ কাৰণে অনেক নিৰ্যাস্তন যুঁৱ পাতি লৈ এই শক্তিকাৰ তৃতীয় দশকলৈকে তেখেত কংগ্ৰেছতেই আছিল। অৱশ্যে তাৰ পিছৰপৰা তেখেতে কংগ্ৰেছ এৰি আন এটা দিশলৈ গ'তৰি আহে। কংগ্ৰেছী ৰাজনীতিত থাকি বায়ুচৌধুৰীয়ে লক্ষ্য কৰিছিল যে সৰ্বভাৰতীয় নেতাসকল দেশৰ স্বাধীনতা আৰু অৰণ্ডতাৰ কথাহে ভাবে, প্ৰত্যেক প্ৰদেশ বা অঞ্চলৰে যে কিছুমান স্কীয়া স্কীয়া সমস্যা আছে আৰু সেই সমস্যাবোৰ ভালদৰে জালি লৈ সেইবোৰৰ সমাধানৰ ব্যৱস্থা কৰিব নোৱাৰিলে আশি বছলেও ভবিষ্যতলৈকে আমাৰ একত্ৰ-সংহতি আৰু সাৰ্বভৌমত্ব বিপন্ন হোৱাৰ সম্ভাৱনা আছে— সেই কথা

অলপো চিন্তা নকৰে। তদুপৰি ভেবেতে এইটোও লক্ষ্য কৰিছিল যে অসমৰ সমস্যাবোৰৰ প্ৰতি সৰ্বভাৰতীয় নেতাসকল সদায় উদাসীন। গতিকে স্বাভাৱিকতে আকলিক আৰ্থিক সম্পূৰ্ণ নেওচা দিয়া সৰ্ব-ভাৰতীয় এনে বাজনেটিক অস্থানৰ প্ৰতি ভেবেত লাহে লাহে বিছুটেই পৰিছিল; আৰু তাৰ পৰা ওলাই আহি ‘অসম সংৰক্ষণী সভা’ নামৰ অস্থান এটি প্ৰতিষ্ঠা কৰিছিল। ১৯২৬ চনৰ পাণ্ডু কংগ্ৰেছৰ মূল অধিবেশন যি সভামণ্ডপত হৈছিল, সেই একেই সভা-মণ্ডপতে ইয়াৰ প্ৰথম অধিবেশনখনো পতা হৈছিল। সংৰক্ষণী সভাৰ উদ্দেশ্য আৰু আদৰ্শভেই ১৯৩৬ চনত ভেবেতে প্ৰতিষ্ঠা কৰিছিল ‘জাতীয় মহাসভা’ আৰু ১৯৬৫ চনত এই লেখক আৰু আন কেই-জনমানৰ সহযোগত ‘অসম যুৱক সমাজ’। গতিকে বায়চৌধুৰীদেৱৰ এনে কাৰ্যৰ প্ৰতি আনৰ চকু ঠিৱ হোৱাটোত একোই আচৰিত হ’বলগীয়া নাই আৰু তাৰবাবে ভেবেতে কাবোৰাৰ কিবা কৰ্কৰনা খাবলগীয়া হোৱাটোও অস্বাভাৱিক নহয়। কেন্দ্ৰ এনে আকলিক অস্থান স্থাপনৰ লক্ষ্য আৰু উদ্দেশ্যৰ সম্পৰ্কত বায়চৌধুৰীৰ নিজৰ দৃষ্টি-ভঙ্গিনো কি আছিল আৰু এনে চিন্তাধাৰাৰ উদ্বেগৰ কেন্দ্ৰত ভেবেতৰ দূৰদৰ্শিতাই বা প্ৰকাশ পাইছিল কিমানখিনি— সেইটোহে এই প্ৰসঙ্গত আমাৰ বিচাৰ কৰি চাবলগীয়া বিষয়।

সংৰক্ষণীৰ সম্পৰ্কত বায়চৌধুৰীয়ে লিখিছে: “সংৰক্ষণী হৈছে— নিজৰ আধীন আত্মপ্ৰাণুৱাৰী মুক্ত পতিবে নিজৰ বিবাতৰ সম্পূৰ্ণকৈ উপলব্ধি কৰি নিজৰ ভিতৰত জগৎ শক্তিৰ পৰিপূৰ্ণ ৰূপ পৰিচ্ছূট কৰি ভুলিয়ালৈকে বিপুল নিৰ্ভৰ আৰু নিশ্চিত শক্তি সংগ্ৰহৰ অক্ষৰ ভাঙাৰ।” এইটো নকলেও হ’ব যে মানৱাত্মা কিবাবাবেই অংশ, আৰু মানৱৰ ভিতৰতে নিহিত হৈ আছে বিশ্বব্ৰহ্মাণ্ডৰ শক্তি। ব্যক্তি সমষ্টিয়েই বিহেতু সমাজ, ব্যক্তি জীৱনৰ হৃদয়ত ওপৰতে সমাজৰ হৃদয়তও নিৰ্ভৰ কৰে বহুখিনি। সমাজ হৃদয় হলে দেশ

আৰু জাতিও নহ'ব হয়, আৰু এইদৰে তাৰ পৰিসৰ ফুটাই নিব পাৰিলেই ব্যক্তি মাত্ৰে মনত মহাদেশ-মহাজাতি বা সমগ্ৰ বিশ্ব আৰু মানৱ সমাজ এক সৰ্বাঙ্গসুন্দৰ ৰূপত প্ৰতিভাত হয়। সন্দেহ নাই, আমাৰ ৰাজনৈতিক চিন্তাধাৰাত ই এক নতুন আদৰ্শ। কিন্তু মনকবিৰলগীয়া যে এনে আদৰ্শৰ কথা প্ৰচাৰেই আহিল বায়টোথুৰীদেৱৰ সংৰক্ষণী দৰ্শনৰ মূল লক্ষ্য। তেখেতে গভীৰভাৱে উপলব্ধি কৰিছিল যে শৰীৰৰ প্ৰত্যেকটো অঙ্গৰ সুস্থতা বা বিকাশৰ ওপৰত যিদৰে ব্যক্তিৰ সুস্থতা বা বিকাশ নিৰ্ভৰ কৰে, সেইদৰে কোনো মহাজাতি আৰু মহাদেশৰ উন্নতিও নিৰ্ভৰ কৰে— সেই মহাজাতি বা মহাদেশৰ প্ৰত্যেকটো জাতি আৰু প্ৰতিজন দেশৰ উন্নতিৰ ওপৰত। সেয়ে, তেখেতে স্পষ্ট ভাৱে কৈছিল যে ভাৰত মহাদেশ আৰু ভাৰতীয় মহাজাতিৰ সংৰক্ষণ, সংগঠন আৰু সংবৰ্ধন কৰিবলৈ হ'লে আমি প্ৰথমতে গুৰু দিব লাগিব ইয়াৰ প্ৰত্যেকখন ৰাজ্য আৰু জাতিৰ সংৰক্ষণ, সংবৰ্ধনৰ ওপৰত। প্ৰসঙ্গতঃ কৈ থবলগীয়া যে এই সংৰক্ষণ, সংগঠন আৰু সংবৰ্ধন হ'ল— বায়টোথুৰীৰ সংৰক্ষণী দৰ্শনেৰে তিনিটা স্তৰ; আৰু দেশ বা জাতিৰ ওপৰত স্তৰ সকলো প্ৰকাৰৰ অন্যাৱ-অবিচাৰ আৰু শাসন-শোষণৰ অন্ত পেলগাই জাতি-ধৰ্ম-নিৰ্বিশেষে সকলো লোকক আত্মিক বিকাশৰ সুযোগ দিয়াই হ'ল এই তিনিওটা স্তৰৰ প্ৰধান কথা।

ভাৰতীয় মহাজাতি মূলতঃ বিভিন্ন জাতিৰ সমষ্টি। আধ্যাত্মিক আৰু সাংস্কৃতিক দিশত বেলেগ বেলেগ ৰাজ্য আৰু জাতিসমূহৰ মাজত কিছু পৰিমাণে মিল থাকিলেও ভাৰতৰ প্ৰত্যেক ৰাজ্য আৰু জাতিৰে কিছুমান সুকীয়া সুকীয়া বৈশিষ্ট্য আছে আৰু সেই বৈশিষ্ট্যবোৰৰ সংৰক্ষণ আৰু সংবৰ্ধনৰ ওপৰতহে এই মহাদেশৰ ঐক্য, সহজি আৰু সৰ্বভৌমত্ব বহুপৰিমাণে নিৰ্ভৰ কৰে। গতিকে, ইয়াৰ প্ৰত্যেকখন ৰাজ্য আৰু জাতিকেই স্বকীয় ঐতিহ্য-বন্ধা আৰু আত্মবিকাশৰ

সুযোগ দিয়াটো নিতান্তই বাঞ্ছনীয় । এই কথাটোলৈ সৰ্বকভাবে লক্ষ্য নাৰাখিলে কালক্ৰমত কোনো শক্তিশালী জাতিৰ কলত পৰি আন ঐতিহ্যসম্পন্ন জাতিৰ অস্তিত্ব পৰ্বত বিলুপ্ত হোৱাৰ উপক্ৰম ঘটিব পাৰে ; আৰু তেনে অৱস্থাত আমাৰ ঐক্য আৰু যুক্তিৰ পৰিসৰ্ত্তে অনৈক্য আৰু দাসত্বৰ ভাৱ সুদূৰ প্ৰসাৰী হোৱাৰ সম্ভাৱনাহে প্ৰায় নিশ্চিত হৈ পৰে । ঐঠাপুৰুষ বাওঁচোখীদেৱে লক্ষ্য কৰিছিল যে তৎকালীন অসমত চমুৱা, ভগনীয়া লোকৰ অবাধ প্ৰব্ৰজন আৰু তেওঁলোকে ধলুৱা লোকৰ ওপৰত চলোৱা উৎপীড়নে ঠিক তেনেকুৱা অৱস্থা এটাৰে উপক্ৰম কৰি তুলিছিল ; কিন্তু হুখৰ বিবৰ, সৰ্ব-ভাৰতীয় নেতাসকলে তেতিয়া এই গুৰুত্বপূৰ্ণ কথাটোলৈ সমূলি গুৰু নহি এটা আওকণীয়া মনোভাৱ লৈহে আঁতৰি ফুৰিবলৈ বন্ধ কৰিছিল । গতিকে সমাজ-সচেতনপুৰুষ বাওঁচোখীৰ কাৰণে তেতিয়া ‘সংৰক্ষণী সভা’ প্ৰতিষ্ঠাৰ বাহিৰে আৰু অন্য পথেই নাছিল । অসমৰ অতীত ঐতিহ্য আৰু তৎকালীন অৱস্থাৰ কথা উল্লেখ কৰি ‘সং-ক্ষণী’ৰ মুখপত্ৰ ‘চেতনা’ৰ প্ৰথম সংখ্যাটোত তেখেতে লিখিছিল : “ভাৰতীয় মহাজাতিৰ বিশিষ্ট বিৰাট ঠেঙুলি অসমীয়া (কামৰূপী) জাতিয়ে সভ্যতাৰ আনৰ্ণেৰে এদিন উন্নতিৰ উচ্চ আসনত অধিষ্ঠিত হৈছিল বুলি কথা-বাৰ্তাই, কাকত-পত্ৰই, সভাই-সমিতিয়ে আশি প্ৰচাৰ কৰি ফুৰে । কিন্তু আমাৰ সমাজৰ বৰ্ত্তমান অৱস্থালৈ চালে, পূৰ্ব গৌৰৱ প্ৰচাৰ কৰি ফুৰা কথাৰ সভ্যতাৰ ওপৰত সন্দেহৰ খুঁত ওলায় ।” আৰু সেয়ে, অন্য এটি প্ৰসঙ্গত এই গুৰুত্বপূৰ্ণ বিবৰটোলৈ আঙুলিয়াই দি অসমৰ ডেকা-জতিৰ প্ৰতি আহ্বান জনাই তেখেতে কৈছিল : ডেকা অসম ! তুমি খেতিৱক, বহুৱা, উকিল, মুক্তিৱাৰ, হাকিম, চৰ্-ডেপুটি, আমোলা, কেৰাণী, মহৰী, বেপাৰী খামাৰী, ধনী, মুনিহ-ভিকতা বিয়েই নোহোৱা এবাৰ সমগ্ৰভাৱে দেশৰ সামূহিক হৃদয়খালৈ লক্ষ্য কৰি মুক্তি-উদ্বোধনাত উজ্জীৱিত হৈ তোমাৰ

জন্মকৃত নিৰ্জন্ম স্থিতিটো উপলব্ধি কৰি ব্যক্তিগত নীচ বাৰ্ধব থকটো পৰিহাৰ কৰি, দেশৰ, জাতিৰ সমূহীয়া বাৰ্ধব উচ্চ মৰ্যাদাটো আগত লৈ বীৰ হুকাৰেৰে কৰ্মক্ষেত্ৰত অৱতীৰ্ণ হোৱাহি। কিয়নো, ভোনাৰ ভাষা-সাহিত্য, সংস্কৃতি-সভ্যতা, জাতীয় আদৰ্শ আৰু চিন্তাবাদ উন্নতি-পায়ী গতি আনব বলিশালত।” মুষ্টিমেয় দুই চাৰিজনৰ বাহিৰে সবৰ সংখ্যকেই কিন্তু ভেটিয়া তেখেতৰ ভেঁনে আহ্বানৰ প্ৰতি কোনো সহাঁৰি জনোৱা নাছিল; বৰং আমাৰ বহুতে তেখেতক ভেটিয়া সঙ্কীৰ্ণমনা, বিচ্ছিন্নতাবাদী, প্ৰাদেশিকতাবাদী প্ৰকৃতি আখ্যাৰেহে ডাঙিলা কৰিবলৈ বিচাৰিছিল। দেশপ্ৰাণ বায়চৌধুৰীৰ প্ৰতি থকা এনে ধাৰণা যে কিনান অন্যান্য আৰু অসাম্ব্যক তাক তেখেতৰ এনে আক্ষেপৰ পৰাই ভালদৰে বুজিব পাৰি: “মোক সকলোৱে বঙাল-বিষেবী বুলি কয়। কিন্তু মই কবিতা লিখিছিলোঁ। বঙালী ছোৱালীৰ প্ৰেমত পৰি।” অগৌৰৱ মহেন্দ্ৰমোহন চৌধুৰীদেৱে বায়চৌধুৰী ডাঙৰীয়াৰ বাৰ্জনৈতিক দূৰদৰ্শিতা আৰু উদাৰ দৃষ্টিভঙ্গিলৈ লক্ষ্য কৰি কোৱা এইখিনি কথাও এই প্ৰসঙ্গতে উল্লেখ কৰিবলগীয়া: “আজি অসমীয়া মানুহে বাচৌধুৰীক প্ৰাদেশিকতাবাদী, সঙ্কীৰ্ণমনা আদি বিভিন্নভাৱে সমালোচনা কৰিছে যদিও এদিন সময় আহিব বিদিনা বায়চৌধুৰীৰ আদৰ্শ ভিন্ন অসমীয়া জাতিৰ সুকীয়া আদৰ্শ নাথাকিব। এদিন অসমীয়া মানুহে উপলব্ধি কৰিব অসমীয়া জাতি হিছাপে বাচি থাকিবলৈ হলে বায়চৌধুৰীৰ আদৰ্শক আকৌ জীয়াই ছুজিব লাগিব।”

আনন্দৰ কথা, পলমকৈ হলেও বায়চৌধুৰীদেৱৰ সেই মহৎ আদৰ্শৰ মৰ্ম বৰ্তমান অসমীয়া মানুহে বুজিব পাবিছে; আৰু বি ডেকা-শক্তিৰ ওপৰত পৰম আহা বাৰি তেখেতে তথ্যভিত্ত অসমৰ কল্পনা কৰিছিল, তেখেতৰ জন্ম-শতবৰ্ষ পূৰ্ত্তিৰ পৱিত্ৰ সময়বিশিষ্টে সেই ডেকা শক্তিয়ে একত্ৰিত আৰু সংকলনত হৈ অসমৰ অজিত

আৰু ঐতিহ্য বন্ধা কবিলৈ আগবাঢ়ি আহিছে। ডেকা অমর
 প্ৰতিষ্ঠা হওক, বালচৌধুৰীৰ অমর আত্মাই শান্তি লভক— এয়েই
 আমাৰ আন্তৰিক কামনা।

অসমীয়া কবিতাত জাতীয়তাবাদ

আৰু

অম্বিকাগিৰী ৰায়চৌধুৰী

মোক্ষদাস দাস

১৮২০ ব পৰা ১৯৪০ চনলৈ মোটামুটিভাৱে এই পঞ্চাশ বছৰ জোৰা আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যৰ বোমামণ্ডিক যুগৰ সমসাময়িক-ভাৱেই অসমত ভাৰতীয়বাদৰ উত্থান হয়। আমি অসমীয়া কবিতাত বাঙালীতাবাদ সম্পৰ্কে কৰা এই বিৱৰণত এই যুগটোৰ ভিতৰতে সীমাবদ্ধ থাকিম। ভাৰতৰ বাঙালীতাবাদৰ উদ্ভৱ হয় ভাৰতবাসীৰ পুনৰ স্বাধীনতা লাভৰ আকাংক্ষাৰ পৰা— সেই স্বাধীনতা যি ৰূপেৰে নহওক লাগিলে; গতিকে ইয়াৰ আৰম্ভণি ১৮৫৭ চালৰ তথাকথিত চিপাহী বিদ্ৰোহৰপৰাই হয় বুলি ক'ব পাৰি। অসম আৰু উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলৰ অন্যান্য ৰাজ্যতো কেইটাবান বিদ্ৰোহ হৈছিল—বিবিলাকৰ বোণেশ্বৰি নতুন কুটিৰ উপনিবেশবাদীসকলক উৎখাট কৰিব খোজা হৈছিল। অসমত মণিৰাম দেৱান, বাহী পাহাৰত উ টিবং সিং, উত্তৰ কাছাৰত শঙ্কৰদেৱ আৰু মণিপুৰত বীৰ টিকেজুজিং সিং—এই-সকল আছিল তেনে কিছুমান সশস্ত্ৰ বিদ্ৰোহৰ হাহি।

পাকীজী প্ৰথম অসমলৈ আহে ১৯২১ চনত, তাৰ পিছতে অসমত এখন প্ৰদেশ কংগ্ৰেছ কমিটি গঠন কৰা হয়। ভেটিয়া-পৰাহে সৰ্বভাৰতীয় চেতনাবে পূৰ্বাঞ্চলবাসী বাইল উৰুত হবলৈ ধৰে। তাৰ আগলৈকে অসমীয়া সাহিত্যত যি দেশপ্ৰেমৰ কবিতা লিখা হৈছিল তাৰ কেন্দ্ৰীয় প্ৰেৰণা আছিল অসম আৰু পূৰ্বাঞ্চল। জাতীয়তাবাদৰ বোম্বাই বেতিয়া ১৯১০ চনত “বোম্ব দেশ” (অ’ বোম্ব আপোনাৰ

দেশ) লিখে, ভেতিয়া তেওঁ অসমৰ বনবাশিৰেই গুণ গান কৰিছিল; আৰু এই গীতটো অসমৰ জাতীয় সঙ্গীত হৈ উঠে। কিন্তু ভেতিয়া ১৯২৬ চনত অম্বিকাগিৰী বায়চৌধুৰীয়ে পাণ্ডু কংগ্ৰেছৰ আবহাৱি শীতকণে 'আজি বন্ধো কি হ'লোবে' লিখে, ভেতিয়া তাৰ নিহিত মাতৃভূমি হৈ উঠিল ঐতিহ্যমণ্ডিত ভাৰতবৰ্ষখন।

অৱশ্যে বায়চৌধুৰী সমন্বিতে অসমীয়া দেশপ্ৰেমিক কবিসকলে এনে উদাহৰ্তে অসম আৰু ভাৰত উভয়ৰে কথা লৈ কবিতা, গীত আদি লিখিছিল; প্ৰায়েই ইজনাৰ সিজনাৰ ৰূপত দেখিবলৈ পাইছিল। এনে কবিবলৈ যাওঁতে তেওঁলোকে কোনো বিবোধ দেখা নাপাইছিল, কাৰণ বৃহত্তৰ ভাৰত উপ-মহাদেশখনৰ আমি অবিচ্ছেদ্য অঙ্গ হৈ থকাৰ সাংস্কৃতিকভাৱে তেওঁলোকে ভাৰতৰ বাকী অংশৰ সৈতে একাত্মবোধ অনুভৱ কৰিছিল। অসম বা কামৰূপৰ জয়গান গাবলৈ যাওঁতে তেওঁলোকে প্ৰায়েই ভাৰতৰ অতীত কীৰ্তিসমূহৰো জয়গান গাই গৈছিল। কমলাকান্ত ভট্টাচাৰ্যই (১৮৫৩-১৯৩৬) অসমীয়া যাদুহক উন্নতি পথত আগুৱান হ'ব কাৰণে ইংৰাজৰ আহি লবলৈ আপ্লৱিত কৰিছিল; অথচ তেৱেঁই কৈ গৈছিল যে অসম যুগ যুগ ধৰি আৰ্হ ভাৰতৰ লগত গ্ৰথিত হৈ আহিছে। তেওঁৰ বিখ্যাত কবিতা 'পাহৰনি'ত তেওঁ ভাস্কৰ্যৰ চিন থকা এনেকুৱা পুৰণি শিল দেখি এই সুপ্ৰাচীন দেশখনৰ বিলুপ্ত হৈ যোৱা সৌবৰজিক লৈ শোক প্ৰকাশ কৰিছে আৰু সেই হত গোৱৰ পুনৰুদ্ধাৰ নকৰা কাৰণে দেশবাসীক তৰ্শনা কৰিছে। ঘাইকৈ কামৰূপ-প্ৰাগজ্যোতিষ-পুৰৰ কথাৰে কলেও ইয়াত তেওঁ সমগ্ৰ ভাৰতৰ হৰ্ষণাৰ বিষয়ে হৃদয় প্ৰকাশ কৰিছে:

আপোন নিচিনি

ভাৰত সন্তানে

বিচাৰয় আজি কাৰ পৰিচয়?

হায়, কলিকালে

কিহত পেলালে

ভাবতব আজি কিনো হুঃখময়।

.....

কুশিক্ষিত আজি ভাবত সম্বন্ধে

পঢ়িবলৈ এই বুৰঞ্জী আখৰ

নিচিনি আপোন পৰক খলাগে !

ই হেন দুৰ্ভাগ্য হায় ভাবতব।

বেজবকৰাই তেওঁৰ দেশপ্ৰেমৰ কবিতাবিলাক লিখিছিল বাস্তৱতা-বাদ দেশ জুৰি বিয়পি পৰাৰ আগতেই। অৱশ্যে কলিকতাত থকা কাৰণে জাতীয়তাবাদী আন্দোলন ক'ত ফেৰেতকৈ হৈছিল সেই সম্বন্ধে তেওঁ সজাগ আছিল; তেওঁ কংগ্ৰেছৰ অধিবেশনতো যোগদান কৰিছিলগৈ। কিন্তু সেইবিলাক প্ৰতিবিম্ব তেওঁৰ কবিতাত কেতিয়াও পৰা নাছিল। তথাপি আমি লক্ষ্য নকৰাকৈ থাকিব নোৱাৰোঁ। যে 'বীণ ব'বানী'ত তেওঁ অসমৰ অতীতৰ কৃতী ব্যক্তি-সকলৰ যশশাসি স্মৰণ কৰি নিজৰ হিয়া বলন্ত কৰিবলৈয়ে প্ৰধানকৈ চেষ্টা কৰিলেও একে সময়তে তেওঁ সীতা শাস্তী, নল-দময়ন্তী, জীবৎস-চিত্তা আদি সৰ্বভাৰতীয় কাহিনীবিলাকো স্মৰণ কৰি গৈছিল। এই ধৰণে অসমৰ অতীত পৌৰৱৰাজি স্মৰণ নকৰি কবিতা লিখাৰ ধাৰা এটাই বৈ বোৱা আমি দেখিবলৈ পাওঁ—শৈলধৰ বালখোৱা, ডিম্বেশ্বৰ নেওগ, বিনন্দচন্দ্ৰ বৰুৱা, লক্ষ্মীনাথ ফুকন আৰু শেষ বোমাষ্টিক কবি দেৱকান্ত বৰুৱালৈকে—বিধাবাত দেশপ্ৰেমৰ কবিতা লিখে। এওঁলোকে অসম বুৰঞ্জীৰ কিছুমান গুৰুত্বপূৰ্ণ ঘটনা বাহিৰ লৈছিল কেৱল অসমীয়া মানুহৰ গুণ গান কৰিবলৈকে। আনহাতে, আন এচাম কবিও আছিল—যেনে, চন্দ্ৰকুমাৰ আগৰৱালা, বিনন্দচন্দ্ৰ বৰুৱা, পদ্মধৰ চলিহা ইত্যাদি—বিসৰূপে অসম আৰু তবত উভয়ৰ প্ৰশংসনীয় ঘটনাবাজিক লৈ কবিতা বচনা কৰিছিল। গতিকে দেখা যায় যে এইসকল অসমীয়া কবিৰে অকলশতাব্দি ভিত্তিতে দেশপ্ৰেমৰ

ভাৱ প্ৰকাশ কৰিছিল, যদিও ভেঁৰ্তালোকে বহুল ভাবভৰ্বৰনক সাংস্কৃতিকভাৱে নিজৰেই দেশ বুলি অনুভৱ কৰিছিল; নাইবা যদিহে ভেঁৰ্তালোকে অকল আমাৰে জয়গান গাই গৈছিল তথাপি ভাবভৰ্ব কেতিয়াও অবজ্ঞা কৰাও নাছিল। বোমাটিক কবি হিচাপে দেশপ্ৰেম আৰু অতীত বোম্বুদন ভেঁৰ্তালোকৰ কাব্যচৰ্চাৰ এটা বিশেষত্ব আছিল।

আকৌ আন এচাম কবি আছিল—নলিনীবালা দেৱী, জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালা, অধিকাগিৰী বায়চৌধুৰী—বিসকল পোন-পটীয়াকৈ গান্ধীবাদী আন্দোলনৰ প্ৰভাৱত পৰিছিল; আৰু ভেঁৰ্তালোকে প্ৰত্যক্ষভাৱেই বাস্তৱতাবাদৰ আদৰ্শ ভেঁৰ্তালোকৰ কবিতাত প্ৰকাশ কৰি গৈছে। নলিনীবালাৰ প্ৰখ্যাত ‘জনমভূমি’ কবিতাটোত এনে এখন দেশৰ বৰ্ণনা আছে যিখন যিকোনো জাতিৰে যিকোনো ব্যক্তিৰে মাতৃভূমি হ'ব পাৰে। ই দেশ-পাত্ৰ-নিৰ্বিশেষ। পৰ্যাপ্ত দৰ্শনতাসম্পন্ন বহস্যবাদৰ কবিকপে ভেঁৰ্ত অসমীয়া সাহিত্যত আকৰ বাৰি গৈছে। কিন্তু ভেঁৰ্ত আছিল প্ৰবীণ কংগ্ৰেছ নেতা কৰ্মবীৰ নবীচন্দ্ৰ বৰদলৈৰ কন্যা। ভেঁৰ্ত নিজৰ ঘৰতে গান্ধীজী আৰু আলি ভাট্‌দয়ৰ সান্নিধ্যলৈ আহিছিল। কংগ্ৰেছ অহুঠাটোবদ্বাৰা ভেঁৰ্ত প্ৰভাৱান্বিত হৈছিল। বহস্যবাদী ৰূপে ভেঁৰ্ত প্ৰভাৱিত হৈছিল প্ৰাচীন অৰি-মুনিসকলৰ কাহিনীবদ্বাৰা। ভেঁৰ্তৰ ‘বৃগদেৱতা’ সংকলনৰ কবিতাবিলাকত ইয়াৰ ভালেমান স্ফুটান্ত আছে। অতীত গৌৰৱৰ বিপৰীতে বৰ্তমান দেশৰ ছববহা দেখি ভেঁৰ্ত পূৰ্বৰ দিনৰ কথাৰে উচ্ছাসিত হৈ ভৱিষ্যবাদী কবি কৈছে, “বিজয়িনী ভাবভৰ্ব নাই পৰাজয়”। ভেঁৰ্ত অতীত ভাবভৰ্ব আদৰ্শ নাৰীৰ কথা এনেকৈ স্বপ্ন কৰিছে :

দেশপ্ৰীতি-বীণা বহি ৰালীবাদী
লক্ষ্মীবাই হলে' হৰ্গীবাই বেজিয়া চুলতানা
নাৰীধৰ্ম পতিজ্ঞতা ধৰ্মবকা হেতু
হলে' পৱিত্ৰী

আহভিলে। নিজ প্ৰাণ সতী সন্নিৱী স'তে

অলস বহিত 'জহব' ব্ৰতধাৰিনী।

সেইদৰে আনকালে ভাবতে স্বাধীনতা লাভ কৰাত বাগ্লুক শব্দ
কৰি লিখিছে:

অহিংসাব মন্ত্ৰধ্বনি প্ৰাণত বাজিল

ভাবতব সন্ধ্যাসী জাগিল।

....

অবিৰ সাধনা সিদ্ধ

কজ্বলন্তে বিশ্ব ঈশিল

ভাবতব দাসঘৰ শিকলি ছিগিল

ভাবতব অহিংসাব বিজয় বাতৰি

মহাবিশ্ব চমকি উঠিল।

জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালা আন এজন উল্লেখনীয় কবি যি ভাবতব
মহত্ব গভীৰভাৱে উপলব্ধি কৰিছিল। যদিও ডেউ পৰ্বত-ভৈৰৱানব সকলো
জাতিকে সামৰি উলুপী-অৰ্জুনব কাহিনী সমন্বিতে সকলো বৰ্গজনী
অসমীয়া জাতিসত্তাব সন্ধানত বেছিকৈ কৰিছে, তথাপি কিছুমান
কবিতাত মাজে মাজে ভাবতব সত্যতা আৰু ঐতিহ্যক শব্দ
নকৰাকৈও বকা নাই। বৰং কব পাৰি যে আগৰৱালাই ভাবতবৰ্থন
সীমাকো অতিক্ৰম কৰি বিশ্বমানত চৈতন্য জগাবলৈহে চেষ্টা কৰিছিল।
আন আন কবিতাত ডেউ গান্ধীজীৰ নেতৃত্বাধীন জাতীয় আন্দোলনকো
চিত্ৰিত কৰি গৈছে। 'কাকনকলাব' চকুৰে ডেউ আৱহাৰ কলম
ভাবতবৰ্থনৰ ইতিহাসকে দেখিবলৈ পাইছিল:

ভাবতবৰ

দেখি-ভনি জায়ে নোব

বিবাদতো হৰ্ষ।

... ...

অসম আৰু অন্ধিকাগিৰী বায়চৌধুৰী

কণাস্থবেদি আহি

বৰণ সলাই হাঁহি

মানপীয়ে নাচে এই ভাবত বকত ।

‘পোহৰৰ গান’ত তেওঁ গাইছে :

আজি জাগ্ৰত ভাবত

পোহৰৰ গানে গানে

জাগে জনতাৰ মহাপ্ৰাণ,

যুগে যুগে সঞ্চিত

স্বাধীনভাহীনতাৰ

জাগে জালাময়ী অভিমান ।

.....

.....

মহাপোহৰৰ বাটে

মোহন গান্ধী গ’ল

পৃথিবীক বাট দেখুৱাই ।

কিকিৎ লবু ভাৱত লিখা ‘ভলটিয়াব দুখ’ কবিতাতো আগবঢ়াই
গান্ধীবাদী আন্দোলনৰ আদৰ্শ ফুটাই তুলিছে :

গান্ধীৰ কথা শুনিবলৈ’ সদায় হুচিয়াব ।

মই ভলটিয়াব ।

.....

.....

.....

গান্ধীত আহিলে’ শুই

গান্ধীয়ে লগালে জুই

বন্ধুক-বাকল নোহোৱাকৈয়ে

চাহাব খেলাৰ পাৰি হেনো

এই বুলি মিটিঙে মিটিঙে বক্তৃতা দিয়া শুনো ।

একেটা কবিতাতো আদৰ্শবাদৰ কথা ফুটি উঠিছে—

বুকুৰ ভিতৰত হিংসা-বাবে

যেন শিল্পৰাক্ত বনাই,

ওজৰি-ওমৰি বাবে বাবে

আহিব বোজে ওলাই।

অহিমা বাপীৰে তাক খুচি খুচি

বৰ্ত্ত ভিতৰলৈ লুপাই,

তথানিও সি মাটিত কামুৰি

আছেই মোৰ-মোৰাই

দেৱকান্ত বৰুৱাই 'জাতিত ফুকন' লিখে দেখে বাৰীনতা লাভ কৰাব আগত আৰু 'মোৰ দেশ মাহুৰে দেশ' লিখে ১৯৬২ চনৰ চীন আক্ৰমণৰ সময়ত। প্ৰথমটো কবিতাত তেওঁ অধিকাংশীয়া বান্ধোঁধুৱীৰ দৰেই দেশবাসীৰ নৈতিক অধঃপতন দেখি হুহু কৰিছে; সহকৰ্মী দেশসেৱকৰ হুহুতিৰ সমালোচনা কৰিছে আৰু ওচৰাচীৰ ওচৰত মোগল বাহিনীক পৰাজিত কৰা আহোম সেনাপতি লাচিত বৰফুকনৰ আদৰ্শক প্ৰেৰণাকৰণে লবলৈ ইচ্ছা কৰিছে। এই হুহু কৰি ফেজতে মাজ দেখা যায় কবিতাৰ বোপেদি সহকৰ্মী বাতৰীভিকৰ কাৰ্ণাৱলীৰ সমালোচনা। দ্বিতীয়টো কবিতাত বৰুৱাই অসম আৰু ভাৰত উভয় মাতৃভূমিৰে সম্ভাৱনকৰণৰ ভাৱমূলত দৰম্ভ অনুভৱ কৰিছে আৰু কৈছে যে চীনৰ ভাৰত আক্ৰমণৰ দৰে হুতাগ্নজনক ঘটনাত যেতিয়াই আক্ৰমণকাৰী আহিছে—তেতিয়াই ভাৰতবাসীয়ে উত্ততি বুলি দিছে:

জীৱনৰ দুছাৰী আকুল অস্থানে বাবে বাবে

মাতিছে আনাক;

ডেজৰে আনাব

পানীপথ, হলদিঘাট, পলাশীৰ, শৰাইঘাটৰ

মাটি সেমেকাই

আমি তাক কৰিছোঁ প্ৰবণ।

কাঁচীকাঠে মতিছে আনাক,

আমি তাৰ বিষয়ে প্ৰশ্নোত্তৰ কৰা নাই।

তত্পৰি বাধনাৰ ফুকন, নবীনচন্দ্ৰ বৰদলৈ, তত্পৰকাম ফুকন, উমেশচন্দ্ৰ চৌধুৰী, হিতেশ্বৰ বৰবৰুৱা আদি অন্যান্য কবিয়েও দেশপ্ৰেমৰ কবিতা লিখি থৈ গৈছে। ভেঁওলোকৰ কবিতাৰতো বাস্তৱতাবোধ প্ৰায়েই প্ৰকাশ পাইছিল। প্ৰবন্ধ ডাঙৰ হৈ পৰিব বুলি সেইসকলৰ বিষয়ে ইয়াত বিস্তাৰিতভাৱে আলোচনা কৰা নহ'ল।

উক্ত কবিসকলৰ দৰে অসম-দেশৰ অধিকাণীকী বান্ধোঁধুৰীয়েও (১৮৮৫-১৯৬৭) অসমীয়া জাতীয়তা আৰু ভাৰতীয় বাস্তৱতাবাদ উত্তৰে উপলব্ধিত কবিতা লিখিলেও সকলোৰে ভিতৰত ভেঁওক অন্য বুলিব পাৰি। কাৰণ যি গভীৰ আবেগ আৰু বিশাল বিশ্বজিহে ভেঁও অসম আৰু ভাৰতৰ বিষয়ে কবিতাৰ ৰোপেদি দৰে অনুভূতি প্ৰকাশ কৰি গৈছে সিমানখিনি আন কোনো অসমীয়া কবিৰ ক্ষেত্ৰতে দেখিবলৈ পোৱা নাযায়। ভেঁওক আমাৰ মাজৰ বহুকেই ভুল বুলিছিল; বহু নিন্দাৰ পাত্ৰ ভেঁও হৈছিল—মিছাকৈয়ে। এজন সমালোচকে বান্ধোঁধুৰীক অসম-মাতৃৰ নট-জ'ৰা আখ্যা দিছিল; কিন্তুো, ভেঁও হেনো ৰাজনীতিলৈ নগৈ সাহিত্য-চৰ্চাতে লাগি থকা উচিত আছিল। অসমীয়া সাহিত্যৰ ভিতৰতে অসামান্য তিনিখনকৈ বহুতৰাণী কাব্য-গ্ৰন্থৰ প্ৰণেতা—“তুমি”, “বীণা” আৰু আংশিক ভাৱে “অনুভূতি”—এই কবিজন জননেতা হৈ পৰিল আৰু দেশ-প্ৰেমৰ কবি হৈ পৰিল। আগ বয়সত ভেঁও এনাকিট দল এটাৰ লগ হৈ পঞ্চাশবাৰী কাৰ্যত লিপ্ত হৈছিল—‘বসিনী ভাৰত’ নামে দেশপ্ৰেমবুলক নাট লিখি অভিনয় কৰাবলৈ গৈ বৃটিছ কৰ্তৃপক্ষৰ অপ্ৰিয়ভাজন হৈছিল; বিহুৰ বস্ত্ৰ বাজেৱাপ হৈ ৰোৱা সেই নাট চিৰদিনলৈ লুপ্ত হৈ গ'ল। এইবিলাক কাৰ্য-কলাপৰ কাৰণে বান্ধোঁধুৰীক ঘেঁওৰ জঘন্যত্ব বৰণেটা নগৰত অন্তৰীণ বন্দী কৰি ৰোৱা হৈছিল। সেৱত ভেঁও গান্ধীবাদী অহিংস আন্দোলনলৈ আহে; দেশৰ স্বাধীনতাৰ কাৰণে আত্মোৎসৰ্গ লাগি জেললৈ যায়। কিন্তু ‘উপানি’ ভেঁও অসমৰ সমাজিকী সমাধানকে বাস্তৱ্য জীৱনৰ প্ৰকাশ

অসমীয়া কবিতাত ভাৰতীয়ভাষা আৰু অধিকাৰী, বাৰচৌধুী ৩৩১

লক্ষ্য কৰি লয়; স্বাধীনতাৰ নিহত ভেঁও একপ্ৰকাৰ নিঃসন্তানহেই
অসমৰ হৈ যুঁজ বাগৰ কৰি থাকে বনিত সৰ্বভাৰতীয় চেতনা
তেওঁৰ অন্তৰত সদা-জাগ্ৰত হৈয়ে আছিল। আগভীতনত বেতিয়া
বহস্যবাদী কাব্যৰ চৰ্চা কৰিছিল। বেতিয়া বহু সময়তে তেওঁ ভগৱানকে
প্ৰেৰণাৰ উৎস বুলি স্বীকাৰ কৰিছিল। তেওঁই নিছলৈ দেশৰ
কায়ত এনেকৈ একান্ত হৈ গ'ল যে দেশকেই ভগৱান বুলি গণ্য
কৰা হ'ল। সেই দেশ অসমো, ভাৰতো। অসমীয়া জাতিৰ মাজত
নানান গোষ্ঠীৰ, নানান ধৰ্মৰ সময়ৰ ঘটনালৈ আঙুলিয়াই দি সময়ত
যেনেকৈ অসমীয়ৰ সৰ্ব্ব গ'ল বুলি চিঞৰি উঠিছে, তেনেকৈ বহল
ভাৰতীয় পটভূমিত পৰিতৃষ্ট হোৱা নানান দেশৰ, নানান হৰ্ষলতা,
নানান অৰ্ধনৈতিকতাবো কঠোৰ সমালোচনা কৰিছে। দেশৰ
হৰ্ষণাৰ কথাৰে চিন্তা কৰি কৰি তেওঁ শেষ নিশ্বাস পেলায় বুলি
কব পাৰি; শেষ যুহুৰ্তলৈকে দেশপ্ৰাণ কৰিবলৈ সেইবিনাক অহুতৃতিকৈ
কবিতাত প্ৰকাশ কৰি গ'ল।

১৯২৬ চনত পূৰ্বাফলত বহা প্ৰথম পাচু কংগ্ৰেছ অধিবেশন
উপলক্ষে বাৰচৌধুীয়ে বি আৰভনী গীত বচনা কৰে, সি বিভিন্ন
প্ৰদেশৰপৰা অহা প্ৰতিনিধিৰ্গৰ প্ৰশংসা লাভ কৰে। এই গীতটোকে
সামান্য সাপললনি কৰি পুনৰ ১৯৫৭ চনত অসমত দ্বিতীয়বাৰ বহা
প্ৰাক্‌জ্যোতিষপূৰ্ব কংগ্ৰেছতো পোতা হয়। ইয়াত নিহিত একেখন দেশৰ
ধাৰণা আৰু আৱহাৰ কালৰ ঐতিহ্যপূৰ্ব ভাৰতীয় লক্ষ্যৰ
উল্লেখ প্ৰকাশ পাইছে ভাৰতীয় ভাষা আৰু উদাৰ হুমেৰে।

আজি কল্মে। কি জন্মৰে সমাজত বিঘাট

নবনাৰায়ণ ৰূপ,

লক্ষিত-পৰাধীন কৃষ্ণিত চিত্ত-দ্বয়, নাইঃ

কৃষ্ণ-চন্দন যুগ—

কৃষ্ণ জগতত জনিছেঃ পাণ্ডৱ কৰ কৰি

সন্ত বৰীদী,

যজ্ঞ বাজন্তুৰ হেলাবে সম্পাদিলে, সম্ভাট
হৈ একছত্ৰী,

.....

.....

আজি জয়-গান স্বাধীনতা উচ্ছ্বল কণ্ঠত নোশোভে
সি গীত অম্লকপ ।

আজিব যুগত নাই যজ্ঞ বাজন্তুৰ, নাই
বজা নবপতিবৰ্গ

নাহে নাবায়ণকণী পাঞ্চজন্যধাৰী, লবল'কে
যজ্ঞৰ অৰ্ঘ্য,

সেই নাবায়ণ আজি স্থিতি গণ কপেবে,
বচনা কবিৰ ধৰা স্বৰ্গ,

আজি গণম্ভয়-যজ্ঞৰ পুণ্য-উদ্দীপনা-আলোড়িত
নিবিজ ভূৰ ।

এনেকুৱা গীত তেওঁ 'অসম এছ'চিয়েচন'ৰ সভাত পাবলৈ আৰু
স্বচ্ছাসেনকে গাই কুৰিব পৰাকৈও ডালেমান বচনা কৰিছিল । কাৰাগাৰত
ৰাজনৈতিক বন্দী হৈ থাকোঁতেও তেওঁ যুগে যুগে এনেকুৱা দেশপ্ৰেমৰ
গীত বচনা কৰিছিল ।

“স্থাপন কৰা স্থাপন কৰা” (১৯৫৮), “বন্দো কি হ'লোবে”
(১৯৫৮), “বেদনাৰ উকা” (১৯৬৪—সাহিত্য অকাডেমিৰ পুৰস্কাৰ
প্ৰাপ্ত), “দেশেই ভাৱমান” (১৯৬৫) আৰু আংশিকভাৱে “অম্লভূতি”
(১৯৫৪)—এই কেইখন কাব্যগ্ৰন্থতে তেওঁৰ দেশপ্ৰেমমূলক কবিতা-
বিলাক সন্নিৱিষ্ট হৈ আছে । ইমান নিষ্ঠা, ইমান গভীৰ বিশ্বাস আৰু
ইমান ব্যাপকভাৱে ভাবভীৰ বাকীৰূপাধাৰৰ প্ৰতিবিম্ব আৰু কোনো
অসমীয়া কবিৰ কবিতাত ফুটি উঠা দেখা নাযায় । তলত উদ্ধৃত
পাণ্ডিতবোৰৰপৰাই অম্লভূতি কবিৰ পাবি দেশ তেওঁৰ কাৰণে কি
আছিল :

দেশেই মোৰ ধ্যান-জ্ঞান,

দেশেই মোৰ ভগৱান,

সাধ্য-আবাধ্য পৰমেশ,

.....

.....

দেশৰ বিহনে জনম নাই

জনম নহলে জীৱন নাই

জীৱন হেৰালে ভগৱান নাই,

আকৌ 'মানৱতাব উদীৰ্ঘন'ত আছে:

দেশ যদি ভোৰ সেৱাৰ প্ৰতীক

দেশ-সম্মান হয় যদি ঠিক,

সৰ্ব-সহন ধাতু সজ্জাবে

পৰ-দহন সাজ-সজ্জাবে

অৱসৰ কৰি পঢ়ি তোল তোক পঢ়ি তোল ।

জেলত থাকোঁতে সাধাৰণতে অপৰাধীক কবিবলৈ দিয়া সমলো
ধৰণৰ কাৰিকৰ আৰু কবিবলৈ তেওঁকো দিয়া হৈছিল । বাকুদাৰ
হোৱা, শিলঙটি ভঙা আদি আৰম্ভ অভিজ্ঞতাবেও তেওঁ কবিতা
বচনা কৰিছিল মুখে মুখে । এইবিলাকত তেওঁৰ বলিষ্ঠ দৃষ্টিভঙ্গীৰ
উপৰি প্ৰকাশ পাইছে আদৰ্শবাদিতা আৰু মাতৃভূমি ভাবতৰ প্ৰতি
প্ৰজ্ঞা । সেয়ে জেলবন্দীওলাই অহা অসহযোগী কৰ্মীসকলে বাহিৰলৈ
গাই কুৰিবৰ কাৰণে তেওঁ বচনা কৰি দিছিল 'জাগ জাগ জাগ'—

জাগ জাগ জাগ ভাবত-সম্মান

হিন্দু-মুছলমান জাগ—

মুক্তি-পথ বাজে সাজে ভেদি

লক আভাৰ হিয়াৰ তেজদি

বজ্জিত হোৱা আনিমানৱানুগাণ—

জাগ জাগ জাগ ।

জাগ বজলোলুপ দানৱ-বজ-পদ-মৰ্দ্দিত
নব-নাৰী,

জাগ আবাল-বৃদ্ধ-বনিতা গোলামী ঘৃণ্য
হেৰু জীৱন-ভাবী,

জাগ ছৰী-সুৰী-শোকী-বোগী-ভোগী-যোগী
সুভাগা-অভাগা-হীনভাগা—

জাগ জাগ জাগ ।

জেলৰ ভিতৰত শিল ভাঙি ডেউ গাইছিল যে পাৰাণৰ বন্ধ ভেদাৰ
দৰে ‘পৰি মৰি উঠি কোবাৰ লাগিব’, ডেউয়াহে মাড়ুমি জাগি
উঠিব, শত জনমৰ কলঙ্ক কাৰিয়া উঠি-ভাৰি যাব । জেলত বাদু
ধৰি ডেউ সকলো সামাজিক ব্যৱধান পৰিহৰি ‘জাতিৰ বাদু দাব’
হবলৈ দেশবাসীক আহ্বান কৰিছে—যাতে ডেউলোকেই জাতিৰ
মাজত যি জাহি-জাবৰ আছে তাক সাৰি-পুচি জাতিৰ জীৱন মনোহৰ
কৰি তুলিব পাৰে ।

বাৰচৌধুৰীয়ে ভাৰতৰ গৌৰৱবালি বহু কবিতাতে আবেগেৰে
সৈতে বৰ্ণনা কৰি গৈছে । ‘এন্দো কি হেন্দে’ৰ কথা ওপৰত কোৱা
হৈছেই । ‘মই আহোঁ মই আহোঁ’ বুলি ডেউ পুৰণি কামৰূপ-
অসমৰ ইতিহাস আৰু ঐতিহ্য স্মৰণ কৰাৰ উপৰি সমগ্ৰ প্ৰাচীন
ভাৰতৰে গিৰিমালাত থকা অজ্ঞতা-ইলোবা, হবপ্লা-মহেজোদাৰে, বেন-
গীতা পুৰাণ-মহাকাব্যবালি সমস্তকে এই পূৰ্ব-প্ৰাক্তবৃত্তো উপলব্ধি কৰি
‘ভাৰত মাতাৰ মুকুট-মণি-আহোঁ মই আহোঁ’ বুলি চিঞৰি উঠিছে ।

মৃত্যুৰ সময়লৈকে বাৰচৌধুৰীয়ে স্বাধীনতাৰ হুঁটা দণ্ডক ধৰি
আমাৰ দেশৰ গতি-বিধি লক্ষ্য ক’ব গ’ল । এই কালছোৱাত
ডেউ ডেউৰ নিজা দৃষ্টি-ভঙ্গী মতেই প্ৰধানকৈ অসমৰ দুৰ্দশাবিলাক
লৈ হুঁজ কৰি গ’ল । ৰাষ্ট্ৰীয় সঙ্কীৰ্ত্ত অসমৰ মানুহক, অসমৰ
পমুৱা সমস্যা, অসমীয়া ভাষাৰ সুপ্ৰতিষ্ঠাৰ প্ৰশ্ন, অসমীয়াৰ নিজৰ
মাজতে থকা ভেদভাব—ইত্যাদি বিষয় লৈ ডেউ ভালেমান কবিতা

অলৌকিক কবিতাত জাতিস্বৰ্গীয় আৰু সৰ্বলোকীয় অৰুণোদয়। ১৩৩

এই কালছোৱাত লিখে। আনহাতে ইয়াৰ লগে লগে নোটেই
ভাবত জুৰি বাৰুণীতি, নৈতিকতা, জীৱন-বাৰুণী নকলোতে সেই দুই
দশকত হোৱা অধঃপতন দেখি ডেউ গভীৰ বেদনা অনুভৱ কৰিছিল।
এই অধঃপতনৰ বিৰুদ্ধে থিয় দিগৈ ডেউ সৰ্বলোক-বেদনাসীলৈ একেই
উদাত্ত কণ্ঠে আহ্বান জনাইছিল যদিও ডেউ যে এই কেন্দ্ৰত হতাশ
হৈ পৰিছিল সেইটো স্পষ্টকৈ দেখা গৈছিল :

হায় ! হায় ! হায় ! বেদনানো মোৰ

কিয় এনে হ'ল ?

যাব বাবে মই কৰে'। ধৰে'। সিন্ধে ধৰি যাব,

যাব বাবে মই পৰি মৰে'। সিন্ধে গালি পাবে !

কোনোৱেচোন হুজুনে মোৰ

আটাই-আওঁতা— (জাগ বেদা মোৰ জাগ)

... .

জাতিয় চৰিত্ৰতো জাগ, আত্মবিকতা,

নোহোৱা হ'ল দেখে'। হায় ! হায় !

কিহেবে বাখিব জাতিক জীয়াই ?

সকলোখিনি দেখে'। যাব যাব । (যাব দেখে'। যাব

সকলো যাব)

ডেউ এটা বিৰাট বিপ্লৱৰ ঐয়োজন অনুভৱ কৰিছিল। কিন্তু
অন্যায়-অনীতি ইয়াৰ বেছি যে ক'ত বিপ্লৱ আৰম্ভ কৰিব তাকেই
কব নোৱাৰা হৈছিল :

বিলাসালকৰ ক্ৰেদী পবনত

জীৱন-দীপ্ত কৰ্মোজ্জাসী পুলবোৎসব

হুব পৰিছে জগি,

আত্মানন্দী সেৱা-হৃদয়ত

গানিব জটিল বেদনা জমিছে বহু-বকৰ

বহু আশেৰ লগি,

....

....

....

পদ-স্বৰ্ঘদা-কৰতা থকে

মনৱীৰতাৰ গিলে ভিঙিলৈকে,

আত্মাৰ কুখা ভৰিবে মোহাৰি

যোন কুখাৰ পিৰাটী বগত বত,

কৰ্তব্যৰ গেড়ি তল কৰি

বলিয়া চিঞৰে কেৱল দাবীৰ স্বৰ—

(মই বিপ্লৱী মই ভাণ্ডৱী)

আমাৰ স্বাধীনতা দিবস, গণৰাজ্য দিবস আদি উৎসৱবিলাক যে কেৱল উৎসৱতে পৰিণত হৈছে, এইবিলাক দিবসৰ তাৎপৰ্য যে বাইজে পাহৰিবলৈ উপক্ৰম কৰিছে, সেইটো অনস্বীকাৰ্য। দিবস পালনৰ উৎসৱত কেৱল নাম কৰা, আনন্দ কৰাই উদ্দেশ্য হৈ পৰিছে। সকলো স্বাধীন হ'ল; গতিকে যাব যি ইচ্ছা তাকে কৰিব পাৰে। কোনেও কাকো বাধা দিব নোৱাৰে। ১৯৫২ চনৰ গণ-ৰাজ্য দিবস উপলক্ষে সেই কাৰণেই দেশপ্ৰাণ কৰিয়ে ঠাট্টা কৰি কবিতা লিখিছিল :

স্বাধীন গণৰাষ্ট্ৰ আজি স্থাপিত হোৱাৰ দিন,

উলজ হ'ই নৃত্য কৰে। তাক দিনা দিন দিন,—

তলৰ ভৰি ওপৰ কৰি

নিলাজ নিধক ভগ্নী ধৰি

আনন্দ কিবিলি মাৰি নাচোঁ দিন তা দিন।

....

....

....

ভয়ে স্বাধীন, যো স্বাধীন,

বহুত একো নীতিৰ স্বাধীন,

পেট ভাৱেই ফ্ৰেন্ড কুলি মই ভিঙিলৈকে নি,

বিহাতে কাক ভয় কৰিবৰ কাৰণ আছে কি ?

চৈধ্য পুৰুষ মোলায়ীয়ে ঢেলি বধা থেক,—

এই সুবিধা এবিধ কি ? —যাৰ যদি দেশ বক,

গণতন্ত্ৰী আধীনতাই

বাধা-নিষেধ দিলে থহাই,

নিজৰে মোৰ নহল যদি,—দেশৰ আৰ্থ কি ?

যদি কাৰোবাক ভাল লাগে মোৰ দলত সোৱাৰি !

নাচ খিনা খিন, নাচ খিনা খিন, নাচ খিনা খিন খি !

দেশখনৰ এই অধঃপতন আন কোনো দেশনেতা কবিয়ে লক্ষ্য কৰি
যোৱাৰ চিন আৰু নাই। যদি কোনো কোনোৱে লক্ষ্যও কৰিছিল,
তেন্তে তাক লেখাবে প্রকাশ কৰি যোৱা নাই। তেওঁলোকে বক্তৃ-
তাডো সেইটো কৰিছে বুলি কব নোৱাৰি। সেইটো অকলম্বাৰে
কৰি অফিকাসিৱী বাৰচৌধুৰীয়ে আধুনিক অসহীয়া সাহিত্যত নিজৰ
কাৰণে একক আগুন এখনি দখল কৰি থাকিব।

অম্বিকাগিৰীৰ গীত

লাবান্ধৱ (বক্তব্যকৰ্তা)

গুৱাহাটী কটন কলেজৰ ‘অসমীয়া আলোচনা চক্ৰ’ৰ তৰফৰ পৰা “অসম আৰু অম্বিকাগিৰী বান্ধোঁধুৰী” নামেৰে বিখনি গ্ৰন্থ প্ৰকাশ কৰাৰ দিহা কৰা হৈছে তাত সচিৱিষ্ট কবিবলৈ ‘অম্বিকাগিৰীৰ গীত’ শিতানেৰে এটি প্ৰবন্ধ ততাতৈয়াকৈ লিখি দিবৰ বাবে ড° ৰামচৰণ ঠাকুৰীয়াৰপৰা এটা কৰ্মাহ পাৰ্হি বৃত্তিলে। যে প্ৰবন্ধৰ পৰিসৰ নিতান্তই চমু আৰু সীমিত।

হ’লেও, ‘অম্বিকাগিৰীৰ গীত’ৰ লগত জড়িত, নকলে নোহোৱা, ধৰণৰ হুই এটি কথা উল্লেখ নকৰাকৈ নোৱাৰিলে।

কেনে পৰিৱেশ, কেনে পৰিস্থিতি আৰু কেনে ধৰণৰ ভাৱাৱেগ আৰু চিন্তাৰে আশ্লুত বা পৰিপূৰ্ণ হৈ, ডেকাগিৰী অম্বিকাগিৰী বান্ধোঁধুৰীয়ে বিভিন্ন ঠাইত, বিভিন্ন তানিহাত গীতবোৰ বচনা কৰিছিল— এই সম্পৰ্কে কোনো আভাস নিদিয়াকৈ, কেৱল গীতবোৰৰ বচনা-শৈলী আৰু ভাৱ-ভাষা-ছন্দৰ কথাতে সীমিত থাকিলে, অসম-কেশৰী অম্বিকাগিৰীৰ স্বদেশপ্ৰেমৰে নিস্ত আৰু আশ্লুত হৃৰ্জৰ সাহসী ব্যক্তিত্বটোৰ—গীতবোৰত ফুটি উঠা বেঙনি-আঙনি-কিৰিঙতি আৰু শিখাবোৰৰ বিষয়ে সম্যক উপলব্ধি হোৱা টান। সেয়ে, গীতবোৰৰ তৎ-তৎকালীন হুই এটি কথা উল্লেখকাৰলৈ বাধ্য হলে।

কোৱা বাহুল্য, ডেকাগিৰী বান্ধোঁধুৰী অম্বিকাগিৰীৰ ব্যক্তিত্বটো আছিল বহুমুখী প্ৰতিভাৰে সমৃদ্ধ, আৰু, সু-সংযত হৈয়ো উন্মত্ত স্বদেশপ্ৰেমৰ লাভাৰে তপ্ৰধাই থকা, উল্লীৰপৰ পূৰ্বাভাসেৰে এটাইকে সজুই কবি দিব পৰা এটা যেন হুইটো আয়েতদিবী।

৬° বাণীকান্ত কাকতিদেবে এনোেক টেকহ :

‘‘বান্ধুখুৰী চিহ্নতৰণ। তেওঁ হ’ল ডেকা অসমৰ প্ৰতিভা। সকলো সংকীৰ্ত্তা, পোষণ, নিষেধণ আৰু চৰ্ম্মোত্তৰ শৰ্ম্ম বিচাৰে নিজকে বিশ্লেষণ কৰিহে সমাজৰ সকলো পংকিলতা বিজ্ঞেই তেওঁ আৱিষ্কাৰ কৰিহে। তেওঁ ভাবিছিল, যদি প্ৰত্যেক বাহুয়েই নিজৰ সকলো নীচতা, হীনতা খুই নিকা কৰিব পাৰে, তেন্তিহা হ’লে পৃথিৱীত সন্ধান কৰিবলৈ একোৱেই নাথাকিব।

ଶେଷର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ବ ବହୁଧାରୀ । ଡେଢ଼ ଆଞ୍ଚଳିକ ଏକେଶାସେ ମାନ୍ୟକ, ମୁକ୍ତିକାବ, କବି, ନାଟ୍ୟକାର, ଅଭିନେତା, ସାହିତ୍ୟୀତିବି, ବ୍ୟବସାୟିତାବୀ, ସହାୟକ ବ୍ୟକ୍ତି, ସେବାକାରୀ ଆକ ସେବାକାରୀ ବାହାରିବ ବାହାରିବୀ ମଙ୍ଗଳକ । ଡେଢ଼ କଳର ଆକ ଜାଣୁଛି ମନର ବ୍ୟବସାୟକାରୀ ବାହାରିବ ମଙ୍ଗଳକ । ଡେଢ଼ ଏକଜି ଉପକ୍ରମ ବ୍ୟବସାୟକ କବି, ଆକ ସେବାକାରୀ, ଡେଢ଼ ମାନ୍ୟକ ବ୍ୟବସାୟକାରୀ ବାହାରିବୀ କାନ୍ଥକତା ମୁକ୍ତି ମଙ୍ଗଳକ ।

সি বিষয়েই নহওক, এতিয়া ডেওর গীতের কথালৈ আসে'।

১৯০৫ চনত বৃটিছ চৰকাৰে বঙ্গ প্ৰদেশৰ ভাষা কবি পূৰ্বৰ
আৰু অসম বুলি এখন নতুন প্ৰদেশ গঠন কৰাত বঙ্গ-ভাষা
আন্দোলন আৰম্ভ হ'ল। কলিকতাৰ চৌমাৰীত লুকাই লুকাই
কেইবাজনো ইংৰাজক কলিকতাৰ দেশীয় ডেকাবহনত সংগঠিত হোৱা
সত্ৰাসবাদী (এনাকিট) দলৰ ডেকাই বধ কৰিলে। সেই আন্দোলন
আহি ভাৱাহীণও চলেহি। ডেভিৰা সেই সময়ৰ কুৰি বছৰীয়া
ডেকা অধিকানীয়া আহিল ভাৱাহীণ। ডেবো এনাকিট দলৰ
এজন বিশিষ্ট সভ্য হৈ, পূৰ্ববঙ্গ-অসমৰ ইংৰাজ শূদ্ৰা আন্দোলন
বেংগল, কুলাব চাহাব অসমৰ সবৰ ছিলঙৈ কাটতে ছিল-ভাৱাহীণ
পৰত বোমা পুতি বোজাব কৰা ডেবোৰে সতীৰ্থ কোনোবা এজন
সৈন্যৰ সৈতে ডেকাই বিবাহবাটিকতা কৰি পুৰিচত অসমাবাৰ

ইংৰাজে বাজমোহী হিচাবে সন্মান কৰি বায়চৌধুৰীক গুৱাহাটীৰ পৰা হাতকেড়েয়া দি বৰপেটালৈ নি তাত অন্তৰীন বন্দী কৰি ধোৱা হ'ল।

বৰপেটাত থকা কালছোৱাত এই 'বাঘৰ আগ-তেল ধোৱা' উদ্ভাস্ত ডেকা অম্বিকাগিৰীয়ে বৰপেটাত তাৰ ডেকা লৰাবোৰক একেলগে সোট খুৱাই নানান উদ্ভীপনামম কথা-বতৰা আৰু গীত-নাটক আদিৰে উৰু কৰি তুলিবলৈ চেষ্টা কৰিছিল। বৰপেটাব অগ্নিকবি প্ৰসন্নলাল চৌধুৰীয়ে এই বিষয়ে "অম্বিকাগিৰী শতবাৰ্ষিকী স্মৃতিগ্ৰন্থ"ত বহুলাই লিখিছে।

কুৰি শতিকাৰ প্ৰথম দশকৰ দেহৰ দিনেও তেতিয়া অসমত বঙালী যাত্ৰা-গান-ধিয়েটাৰ আদিৰ প্ৰাৰ্হুৰ পূৰ্ণোদ্যমে চলি থকা দেখি, অসমপ্ৰাণ অম্বিকাগিৰীৰ ডেকা মনটো বিজোহী হৈ উঠিল। তেওঁ "জয়দুখ", "কল্যাণময়ী" আৰু "ভক্ত-গোবৰ" নামৰ তিনিখন অসমীয়া যাত্ৰা-নাটক লিখি, অভিনয় কৰোঁৱাই বৰপেটাত অসমীয়া ন-নাট্য আন্দোলনৰ প্ৰৱল সোঁত বোঁৱাই তাত ইমান দিনে টিছিল-ঘিলাই থকা বঙালী নাটকৰ প্ৰাৰ্হুৰ পৰালি পেলালে।

কোৱা বাহুলা, অসমীয়া ভাষা-সংস্কৃতিৰ প্ৰতি তেওঁৰ অকৃত্ৰিম অলুবাগেই আছিল তেওঁৰ এই নাট-সৃষ্টিৰ প্ৰধান উৎস। এই নাট-বিলাকত সন্নিৱিষ্ট তেওঁৰ যথেষ্ট সংখ্যক গীত আছে।

বৰপেটাত অন্তৰীন বন্দী হোৱাৰ বছৰো আগৈয়ে ১৯০৫ চনতে গুৱাহাটীৰ কটন কলেজিয়েট হাইস্কুলৰ ছাত্ৰসকলৰ হতুৱাই "বন্দিনী ভাৰত" নামেৰে এখন দেশপ্ৰেমেৰে উৰু নাটক তেওঁ স্কুলতে অভিনয় কৰাইছিল সবৰতী পূজা উপলক্ষে। তেওঁৰ প্ৰথম বৰ্ণিত এই নাটকখনত থকা এটা গীত স্কুলৰ অস্থায়ী মঞ্চত পৰ্বাইতে একাকৰ্ণে পাই থাকোঁতেই পুলিচে সেই নাট্যোচ্চাৰণ হঠাৎ বন্ধ কৰি হাতে লিখা অৱস্থাত থকা তেওঁৰ নাটকখনৰ পাণ্ডুলিপিটো নি নষ্ট কৰি পেলালে। সেই নাটকখন এতিয়া পাবলৈ নাই। ইংৰাজ

চৰ্কাৰৰ পুলিচে বিটো গীতত আসোঁৱাহ পাই অহুতান বন্ধ কৰি
দিছিল সেই গীতটো হৈছে এই :

যায় বাব প্রাণ, জান ধৰি আনি
কান্দত সুমাই ল'
বাধা জট ভাঙি বুকু দাঙি দাঙি
নিকিল-কিলিয়া হ'
ভই ভাই, নিকিল-কিলিয়া হ'।
যাব ব'ত আছে দা-কুঠাব-বাঁটা
হাতে হাতে তুলি ল'
নকৰিবি ভয়, নাই সংশয়,
বুকুত সাহস ল'
ভই ভাই, বুকুত সাহস ল'

ইয়াৰ পৰা দেখা যায় যে ১৯০৫ চনৰপৰাই বায়চৌধুৰীয়ে গীত
জিবিবলৈ আবদ্ধ কৰে, যেতিয়া তেওঁৰ বয়স ঠিক দুবি বছৰ হৈছিল।

অম্বিকাগিৰীৰ দেশান্তৰোধ আৰু অসমীয়া বৰগীত আৰু
মহাপুৰুষৰ বচিত—অন্যান্য গীত-মাতৰ এতি তেওঁৰ আগ্ৰহ আৰু ভাত
তেওঁৰ ব্যুৎপত্তি জগতে লাগি অহা। জীৱন্ত শতব্দেৰেৰ আন্দোল
বায়বায়ৰ বংশৰ তেজ বায়চৌধুৰীৰ গাত বাকৈয়ে আছিল। তাৰ
প্ৰমাণ তেওঁ সকলোপৰা নিজে এজন ভাল বৰগীত গায়ক আছিল আৰু
ভাৰতীয় শাস্ত্ৰীয় সংগীততো তেওঁৰ ব্যুৎপত্তি আছিল যথেষ্ট। তেওঁৰ
ডেকা কালটোৰ মাজতাপমানত ডিব্ৰুগড়ৰপৰা প্ৰকাশিত “আমাদ
বান্ধৱ” নামৰ কাকতৰ সহকাৰী সম্পাদকৰ ভাৱে তেওঁ ডিব্ৰু-
বড়-বোৱাৰী আদি ঠাইত ৪/৫ বছৰমান কাল থাকিবলগীয়া হৈছিল ;
আৰু সেই ঠাইত তেওঁ তাৰ বিভিন্ন সভা-সমিতি আদিত নিজে
হায়েবলিয়াৰ বা অৰ্ধবৃত্ত বহি বৰগীত গাই বিশেষ কৃপাতি অৰ্জন
কৰিছিল। আইন কি ডিব্ৰুগড় থাকোঁতে তেওঁ ভাত অতিশীত অসমীয়া

নাটকত গান গাই নচ। অৰ্থাৎ ‘হোঁকোকা’ৰ ভাৱ নৈৰাম কৰিছিল। সেই সময়ত ডিব্ৰুগড়খনৰা ওচৰা ইংৰাজী সাপ্তাহিক “টাইমছ-অফ্‌ ইণ্ডিয়া” (The Times of India)ত ডেন্‌চিং গাল’ (Dancing girl) আখ্যা দি, তেওঁক ইতিহাস কবিতালৈকে কোনোবা এজনে বিচাৰিছিল।

১৯১৫ চনত, বায়চৌধুৰীৰ বয়স যেতিয়া ত্ৰিশ বছৰ, তেওঁ ডিব্ৰুগড় হাইস্কুলত অনুষ্ঠানভাৱে অসমীয়া শিক্ষকৰ কামত লোৱাইছিল; তাত সেই বছৰে হাইস্কুলৰ ব’ৰ্ডা বিতৰণী সভাত বচা ‘ব’লা ভাই আগুৱাই’ গীতটি, শুব দি, কেইজনমান ছাত্ৰৰ হতুৱাই গোৱাই বিশেষ প্ৰশংসা লাভ কৰিছিল। এই গীতটো আমিও ছিলঙত স্কুলত পঢ়োঁতেই শিকিছিলোঁ আৰু গাইছিলোঁ। ১৯২৭-২৮ চন মানত। তেতিয়া এই গীতটি গোটেই অসমতে জনপ্ৰিয় গীত আছিল। গীতটো এই:

“ব’লা ভাই আগুৱাই

অতি উচ্চ, অতি উন্নত, অতিশুদ্ধ ঠাই।

সকলো তৃপ্তি মুখ কৰিছে সেই যে ধনীৰা দেশ

প্ৰীতি প্ৰেমলোক ধোত-ধৱল উজ্জল অনিৰেশ

বিহীন নীচতা, দীনতা ভীকতা, হীনতা, হিংসা-দেব,

সেৱেছে আমাৰ মহা সাধনাৰ মহাভিযানৰ শেষ”; ইত্যাদি।

তেওঁৰ ১৯৫৮ চনত প্ৰকাশিত “বন্দো কি হুন্দেবে” নামৰ গীতৰ পুৰ্বি ২৬ টি গীত সন্নিৱিষ্ট কৰা হৈছে।

এই গীতৰ পুৰিখন নামকৰণ কৰা হৈছে প্ৰথমতে দিগা গীতটোৰ নামেৰে “বন্দো কি হুন্দেবে” বুলি। এইটো সৰবেৰ গীত বহুচাপে ১৯২৬ চনত পাণ্ডুত বহা ভাৰতীয় ভাৰতীয় কংগ্ৰেছৰ ৪১তম অধিবেশনৰ প্ৰথম দিনাৰ উদ্বোধনী সন্মিলনত গোৱা হৈছিল। গীতটোৰ ইংৰাজী অনুবাদ কৰি হপাই হাৰাৰ হাৰাৰ বৰ্ণকমলীৰ দ্বাৰা বিলাই দিছিল। তেওঁৰ অন্তৰৰ বহু কটন তেতিয়াৰ ডেকা কল্যাণক

বাণীকান্ত কাকতিবেরে। সর্বকথনবা বিপুল হৃদয়মণ্ডিত নীতিবী। বৈশিষ্ট্য
যে এটা উৎকৃষ্ট নীতি বুলিয়েই। বারচৌধুরী অভিনয়িত হৈছিল এনে
নহয়। মহাশয়গাধী, রত্নজাল নেহক, স্ববোধিনী, বাইডু, আদি
ভাবতব বিভিন্ন প্রদেশবণবা অহা হাজাব হাজাব প্রোভা-কাকি-
সঙলীয়ে এই নীতিটো কংগ্রেসব দ্বিতীয় দিনাও পৰিবেশন কবিরলৈ
অনুবোধ কবাত, ইয়াক দ্বিতীয় দিনাও গোৱা হৈছিল। অকল সেয়ে
নহয়, তাব পিছব বহুত মাজাভত বহা ভাবতীয় কংগ্রেসব ৪২ তম
অধিবেশনতো 'বলো কি হলেবে সমাগত বিবটি নব-আবায়ণ কপে'
নীতিটো উদ্বোধনী নীতি হিচাপে গোৱা হৈছিল।

ইয়াবণবাই বুজিব পাৰি বারচৌধুরীৰ এই নীতিটো কেনে
অদ্ভুত কালিকা। লগা ; কিন্তু এই কালিকা আছিল সৰল—
বিস্ময়ব এটা বিশেষ ভাষণৰ আছে। ঐতিহাসিক মূল্য আছে।
স্থান-কাল-পাত্রব বিশিষ্ট প্রকাশ আছে। ইয়াক কালিকা, কালিকা
হৈ বৈ যাব চিহ্নিহলৈ যদিহে ইয়াব কণ অকণো পৰিৱৰ্তন নকৰাকৈ
বখা হয়। সময় নৈ থকাব লগে লগে পাকটোব শব্দবোৰ 'সকলব
লগত থাপ থাওক' বুলি কলাই নৈ থাকিলে সেই কালিকা নষ্ট হৈ
যাবই। দোহাবাব দোবত পবিলেও কৰ্ত্ত—প্রত্যেক সাহিত্য-কৰ্ত্তিবে
সেই সেই সৰল ঐতিহাসিক মূল্য আছে— যি মূল্য অটুট থাকিব
ভাব ক'পা। হককটক বখাব ওপৰতহে। কিন্তু এই প্রসঙ্গত সেই
কয়লৈ বাধ্য হৈহেঁ। যে—১৯২৬ চনত বচিত, সৰ্বজন সমাগত এই
নীতিটোব ঠায়ে, ঠায়ে, পৰিৱৰ্তন কবিয়ে ১৯৬৮ চনত প্রকাশিত
“বলো কি হলেবে” নীতিব পুথিত বারচৌধুরীৰ জীৱনকালতে
ইয়াক প্রকাশ কৰা হৈছে। উদাহৰণ স্বৰূপে—নীতিটোব পথম
শাৰী—কুলভেদ আছিল—

“বিশেষতাকাত কাই কল বাক্যব, কাই বখা নবপতিবৰ।”
প্রকাশিত কৰা হৈছে—

“গণ মুক্তি নাই বজা বাজমুহ, নাই বজা নবপতিবৰ্গ ।” দ্বাদশ আৰু ত্ৰয়োদশ শাৰী মূলতে আছিল—

“সেই নাবায়ণ আজি জাগে নবৰূপে মোহাবি বিধিনি উপসৰ্গ, আজি ব্ৰজামুহুৰে হ'ব বজা উদ্‌যাপন আলোড়ি নিখিল ভূব ।” প্ৰকাশ হৈছে—

“সেই নাবায়ণ আজি জাগে নবৰূপে মোহাবি বাধা উপসৰ্গ, আজি জন-মুহুৰে হ'ব বজা উদ্‌যাপন আলোড়ি নিখিল ভূব ।”

তাবলিহত, গীতটোৰ সৰ্বশেষৰ শাৰীটোৰ আগৰ শাৰী আছিল—
‘ব্ৰহ্ম-উপব্ৰহ্ম ধ্বনিত হওক আজি ভুলোক-ভুলোক নন্দি ।’ প্ৰকাশ হৈছে—

“ব্ৰহ্ম-উপব্ৰহ্ম ধ্বনিত হওক আজি ভুলোক-বলোক নন্দি ।”

তদুপৰি “বন্দো কি ছন্দেবে” পুথিত প্ৰকাশিত এই প্ৰথম গীতটোৰ পাদটোকাৰ কোৱা মতে “অধীন অৱস্থাত বচনা কৰা এই গীতটো আজিৰ অধীন অৱস্থাব উপযোগী কৰি ঠাৱে ঠাৱে, শব্দ কিছুমান লম্বা কৰি কংগ্ৰেছ মহাসভাৰ এই ৬৩ তম জালুকবাৰী অধিবেশনৰ বাবেও সিঁপিঠিত দিয়ামতে দিয়া হৈছে (২য় পৃষ্ঠা) “বন্দো কি ছন্দেবে”) ।

কোৱা বাহুল্য, গীতটোৰ এই অল্লেখ্যতাৰজনিত পৰিৱৰ্তনত কণ্ঠটোৰ মূল বচনৰ মাথুৰীৰে যে কেৱল ভ্ৰান্ত হৈছে এনে মহুৰ, গীতটোৰ কালিকাও প্ৰায় সম্পূৰ্ণৰূপে নহলেও শতকৰা পঞ্চাশ ভাগ যে হানি হৈছে, তাত কোনো সন্দেহ নাই । কাৰণ;

কালিকা কালিকা হৈ বয় চিৰকাল যদি

কালিকাত নপৰে অঁচোৰ

কালিকা লুপ্ত হয় এৰি দিয়া হ'লে তাক

বাবলৈ সৰলৰ নিৰ্ভুৰ চৌচৌৰ !

সেয়ে, কোনো অভিশাপী লেখকৰ শক্তি যেন ‘নকৰিবলৈ’ হৈছে

লেখকৰ মূল বচনাৰ আনে সাল-সলনি নকৰাকৈ প্ৰকাশ কৰাই
বাহুনীয়া। বিশেষকৈ গীত, কবিতা আদিৰ লেখকে নিজেও সাল-
সলনি কৰাত সাৱধান হোৱাটো নিতান্ত দৰকাৰ।

অধিকাসিৰী বায়চৌধুৰীৰ দ্বিতীয় জনপ্ৰিয় আৰু শক্তি-সৌন্দৰ্যেৰে
সমৃদ্ধ গীতটি হৈছে :

“বলা ভাই আঙুৱাই

অতি উৰু, অতি উন্নত, অতি হৃদয় ঠাই।

সকলো তৃপ্তি মুগ্ধ কৰিছে সৌৰে ধুনীয়া দেশ,

প্ৰীতি-প্ৰেমলোক ধৌত-ধৱল উজ্জল অনিৱেশ

বিহীন নীচতা, দীনতা, ভীকতা, হীনতা, হিংসা-দেহ,

সেয়েহে আমাৰ মহাসাধনাৰ মহাপ্ৰতিদানৰ শেষ।”

.....ইত্যাদি.....ইত্যাদি।

এই গীতটো ডিব্ৰুগড়ত ১৯১৫ চনত বায়চৌধুৰীয়ে ডিব্ৰুগড় চৰকাৰী
হাইস্কুলত সাময়িকভাৱে শিক্ষকতা কৰি থাকোঁতে হাইস্কুলৰ বহুবেতীয়া
ব’টা বিতৰণী উৎসৱত গোৱাবলৈ বচনা কৰা। ইয়াৰ পিছত
১৯১৭ চনত বায়চৌধুৰী বৰপেটালৈ আহে। সেই বছৰতে ডাঙ
বহা ‘অসম এছোচিয়েচন’ৰ বাৰ্ষিক অধিবেশনত হুটা গীত শুভ
বচনা কৰি পূৰ্ব দি নিজেই গাই দৰ্শকক মনমুগ্ধ কৰি ৰাখে।
সেই সময়ত ৩২ বছৰীয়া বায়চৌধুৰীৰ কণ্ঠ কেৱল উন্নতই নাছিল;
সেই কণ্ঠত লাগি আছিল স্বদেশপ্ৰেম, বিশ্বপ্ৰেম আৰু অনাবিল
মানৱ প্ৰেমৰ আবেগপূৰ্ণ বাহু। গীত হুটাৰ এটা হৈছে :

“ভাই, দিনয়ে সমূলি নাই।

.....জীয়া-মৰা লৈ ইমান কিয় বিচিৰ খেয়ালি ভাই?

মহা-মানৱৰ মূৰ্ত দেৱতা সজাৰি উঠিছে বীৰ

মুছলমান নৃপাতাও হাতত মাতিছে মাতিছে বীৰ।

নাই একো ভয়, নাই একো ভয়, নাই একো ভয় নাই।

মৰ্দি সকলো বাধ-বিধি ব'লা বীৰদাপে আগুৱাই।.....”

ইত্যাদি।

আনটো গীত হৈছে :

“এইটো নহয় হাঁহি-ধেমালিৰ ভাগব জুবোৱা গান

“ই যে জীৱন-মৰণ একাকৰ কৰা অগ্নি-বীণাৰ তান।”

.....ইত্যাদি..... ইত্যাদি।

“ই যে শত আঘাতৰ বস্তু ধুৱা আৱণৰ মহাবান,

ই যে মাতৃ-আদেশ সন্তান-প্ৰাণ দিবলৈকে বলিদান।”

ইয়াৰ এবছৰ আগতে ইং ১৯১৬ চনত গুৱাহাটীত বহা ‘অসম এছোচিয়েচন’ৰ বাৰ্ষিক অধিবেশনত বায়চৌধুৰী-ৰচিত আৰু সুব-সংযোজিত আৰু পৰিচালিত সমৰে গীত গোৱা হৈছিল— য’ত কণ্ঠ দান কৰিছিল বায়চৌধুৰীয়ে নিজেও। গায়কসকলৰ ভিতৰত আছিল গুৱাহাটীত সেই সময়ত থকা ডেকা পদুধৰ চলিহা, লক্ষেশ্বৰ বৰুৱা, কালিপ্ৰসাদ বৰুৱা আৰু অন্যান্য। যথাক্ৰমে, গুৱাহাটী আৰু বৰপেটাত ১৯১৬ আৰু ১৯১৭ চনৰ ‘অসম এছোচিয়েচন’ত গোৱা গীত তিনিটা ১৯১০ চনত মহাত্মা গান্ধী অসহযোগ আন্দোলনৰ কামত গুৱাহাটীলৈ আহোঁতেও তেওঁৰ আগত গোৱা হৈছিল। কৰ্মধীৰ নবীনচন্দ্ৰ বৰদলৈয়ে এই গীতকেইটিৰ বচক, গায়ক, পৰিচালক হিছাপে বায়চৌধুৰীক গান্ধীজীৰ লগত পৰিচয় কৰি দি কৈছিল : “পাঁচ-ছয় বছৰ আগবেপৰা এইবোৰ গীতেৰে অসমত স্বাধীনতা সংগ্ৰামৰ অহিংস নীতিৰ তত্ত্ব প্ৰচাৰ কৰা হৈছিল।”

বায়চৌধুৰীয়ে ১৯২১ চনৰ গান্ধীজী - পৰিচালিত অসহযোগ আন্দোলনত কংগ্ৰেছ স্বৈচ্ছাসেন্ত্ৰক হিছাপে জপিয়াই পৰি কাৰাববণ কৰিবলগীয়া হয়। তেওঁক সাধাৰণ কৰ্মচীৰ দৰে গ্ৰেপ্তাৰ কৰি তেজপুৰ জেললৈ পঠোৱা হয়। তাত শিলভঙা, ডেলৰ ঘানী ঘূৰোৱাৰ

কামত তেওঁক লগোৱা হয়।

লগৰ অন্যান্য ডেকা বাজনৈতিক বন্দীসকলৰ লগত এনেবোৰ কঠোৰ কাম কৰোঁতেও বায়চৌধুৰীৰ ভিতৰৰ অদৃশ্য কবিসত্তাটো তথা গায়ক-সঙ্গীতসত্তাটো মৰি যোৱাতো নাহিলেই, বৰক সি শিলত তেওঁ মৰা হাতুৰিৰ কোৰে কোৰে উকুম্কাই ওলাইহে আহিছিল। জেলত শিল ভাঙোতে বচনা কৰা ১৯২১ চনৰ এটা গীত হৈছে:

তই ভাঙিব লাগিব শিল

নোৱাৰো বুলিলে নহব যে ভাই

ঢিলতে পৰিব ঢিল্।

কত বিকৃত অঙ্গ আৱৰি,

মুখেদি বক্ত পৰিব বাগৰি,

কলিজা কপিও পৰিব ভাগৰি,

তেহে খুলি যাব শিল্।” “ইত্যাদি।

(‘বন্দো কি ছন্দোৰে’, পৃষ্ঠা ২৬)

এনেকৈ জেল বা কাৰাগাৰৰ ভিতৰত বায়চৌধুৰীদেৱে বহুতো ভেজ গৰম হৈ যোৱা গীত বচনা কৰিছে। তাৰে কিছুমান গীত ড॰ বাণীকান্ত কাকতিদেৱে ইংৰাজীলৈ অনুবাদ কৰি “কাৰাগাৰৰ গীত” “Songs of the Cell” নাম দি প্ৰকাশ কৰি তাৰতৰ অন্যান্য ঠাই আৰু তাৰতৰ বাহিৰলৈকে পঠাই বায়চৌধুৰীলৈ কৃষ্ণী প্ৰশংসা কঢ়িয়াই আনিবলৈ সক্ষম হৈছিল।

দেশাত্মবোধক গীতিকাৰ, সুবকাৰ, গায়ক, সঙ্গীতজ্ঞ আৰু সংগীত-পৰিচালক হিছাপে বায়চৌধুৰী যে তেওঁৰ ডেকাকাল ডোখৰত, গুৱাহাটী তথা অসমত একক প্ৰতিভাসম্পন্ন ব্যক্তিকৰণ সমাদৃত হৈছিল, তাত কোনো সন্দেহ নাই। কিন্তু “বজাক ককাই নোবোলা” বায়চৌধুৰীৰ স্বাধীনচিন্তা আৰু বগোজ অজাটোৰ কাৰণে তেওঁৰ জীৱনটো আৰ্থিক দৈন্যৰ বাবে জুকলা

আৰু দুৰ্ভাগ্য বোজা স্বৰূপ হৈ পৰিছিল। তথাপি কিন্তু তেওঁ ভাগি পৰা নাছিল। সেয়ে, শেষত সৈমবে তেওঁক সহায় কৰিলে।

শেষ বয়সত, মৃত্যুৰ পূৰ্বে বায়চৌধুৰীয়ে তেওঁৰ প্ৰাণ্য সন্মান মৰ্যদা অসমীয়া বাইজৰপৰা আদায় কৰিবলৈ সম্পূৰ্ণৰূপে সমৰ্থ হৈছে ১৯৬৭ চনত ৮২ বছৰ বয়সত মৃত্যু বৰণ কৰিলে।

বায়চৌধুৰীৰ সৰ্বশ্ৰেষ্ঠ গীত ‘বন্দো কি ছন্দেৰে’ বড়গীতৰ চম্ভত লিখা। সেই বড়গীতটো হৈছে :

“শুন শুন যে সুখ বৈবী প্ৰমাণা

নিশাচৰ নাশ নিদান’.....।”

“অন্ধিাগিবীৰ গীত” বুলিলে তেওঁৰ “বন্দো কি ছন্দেৰে” পুথিত সন্নিবিষ্ট ১৬ টি গীতৰ বাহিৰেও তেওঁৰ তিনিখন নাটকত থকা গীতবোৰো ধৰিব লাগিব। এনেকৈ তেওঁৰ গীত, তেওঁৰ কবিতা পুথিৰ মাজৰপৰাও বাচি উলিয়াই আনিলে মুঠতে তিনিবুৰিমান হ’বগৈ।

তেওঁৰ গীতৰ গঠন আৰু বহুতো সৰু সৰু কবিতা বুলি বচনা কৰা তেওঁৰ কাব্যিক সৃষ্টিক গীত বুলি ধৰিব পৰা যায়। বহুতো ক্ষেত্ৰত ভালকৈ নিৰীক্ষণ কৰিলে দেখা যায়, তেওঁৰ বহুতো কবিতা দৰাচৰতে গীতকৈ।

মুঠতে অন্ধিাগিবীৰ সবহভাগ কবিতাই গীতিধৰ্মী। সংগীতৰ ভাল-মান-সুখ-লয়ৰ লগত তেওঁৰ চিন্তা-ভবনৰ সমন্বয়ৰ বাবেই হয়তো তেওঁৰ কবিতাবোৰে গীতিধৰ্মিতা প্ৰাপ্ত হৈছে। এই মৰ্মে তেওঁৰ গীত আৰু কবিতাৰ তুলনামূলক গীতি-ছন্দোধ্যয়নৰ যথেষ্ট থল আছে।

তেওঁৰ মৃত্যুৰ ১২ বছৰমান আগেয়ে, ১৯৫৪-৫৫ চনত বচা তেওঁৰ শেষ বয়সৰ গীত এটি “বন্দো কি ছন্দেৰে” পুথিৰ ২৯ পৃষ্ঠাত দিছে। গীতটি হৈছে :

“আজি যাব যাব, সকলোখিনি দেখো যাব, যাব.....”।

.... ইত্যাদি.....ইত্যাদি

“জাতীয় চৰিত্ৰতো ত্যাগ, আত্মবিক্ৰম,

নোহোৱা হ’ল দেখো হাব! হাব!

কিহেৰে বাখিৰি জাতিক জীয়াই।

সকলোখিনি দেখো যাব যাব।”

এনেকৈ অম্বিকাগিৰীৰ প্ৰায় সকলো গীততে অম্বিক ফিৰিঙতিবোৰ
যেন উফৰি ফুৰে - এনে লাগে। গীতিকাৰ অম্বিকাগিৰী আছিল
দেশাত্মবোধৰ একুৰা জুই।

বায়চৌধুৰীৰ কবিতাত জাতীয় চিন্তাধাৰা

কেশৱ গগৈ

অম্বিকাগিৰী বায়চৌধুৰীৰ তীৰ্থাৰে গঢ়া কঠিন মনটোৰ মাজত কাব্যবীণাৰ মৃদু স্তব ঝংকাৰি উঠিছিল সঘনে। প্ৰেমৰ মাজেৰে বিশ্বজনীন সস্তাৰ যি উপলব্ধি অম্বিকাগিৰীৰ কবিতাত আছে, সেইদৰে সমাজত হীনতা-নীচতা বিনাশি শৃঙ্খলমুক্ত নিঃশেষণ-হীন সমাজ গঢ়াৰ প্ৰতিশ্ৰুতিও তেওঁৰ কবিতাত আছে। অম্বিকাগিৰীৰ কবিতাৰ অধ্যয়নে তেওঁৰ কাব্য-ৰচনাৰ দুটা ভিন্ন স্তুতি নিৰ্দেশ কৰে। তাৰে এটা অতীন্দ্রিয়বাদ আৰু আনটো জাতীয় চৈতন্যবোধৰে সিক্ত দেশপ্ৰেম। এই দৃষ্টি-ভঙ্গীৰে যদি অম্বিকাগিৰীৰ কবিতাসমূহক দুটা শ্ৰেণীত বিভক্ত কৰা হয়, তেনেহলে প্ৰথম শ্ৰেণীটোৱে 'বীণা', 'ভূমি' আৰু 'অমুভূতি'ৰ প্ৰথম কবিতা কেইটা সন্নিবিষ্ট কৰিব। দ্বিতীয় শ্ৰেণীটোত 'অমুভূতি'ৰ শেষৰ কবিতা কেইটা, 'বেদনাৰ উচ্চা', 'স্থাপন কৰ, স্থাপন কৰ,' আৰু 'দেশেই ভগৱান' কাব্য গ্ৰন্থৰ কবিতাসমূহক সন্নিবিষ্ট কৰিব পৰা যায়।

'বীণা' কবিৰ কলিতে মৰহি যোৱা প্ৰেম-বিবহৰ গাঁথা। কেৱল বিবহ-বেদনা বুলি ক'লে ভুল হ'ব; কিয়নো, অনন্ত সত্তাৰ সৈতে মিলি যোৱাৰ বাসনা 'বীণা'ৰ কবিতাসমূহৰ অন্তৰ্নিহিত মূল বক্তব্য। কিশোৰী প্ৰেমিকাক হেৰুৱাই কবিৰ ব্যাধাভৰা অন্ধৰত উমি-উমি বিবহৰ যি অনল জ্বলিছে সেই বিবহ-বেদনা, আত্মপৰাহীন পৱিত্ৰ প্ৰেম আৰু বিশ্বজনীন সস্তাৰ উপলক্ষিয়েই এই কবিতাসমূহৰ মূল উপজীব্য। 'বীণা'ৰ কেইটিমান কবিতাত কবি অম্বিকাগিৰীয়ে তেওঁৰ প্ৰেমসীক কৰিয়েই যে প্ৰেমৰ উপযুক্ত পাত্ৰ সেই প্ৰতীতি জগোৱাব

প্ৰয়াস কৰিছে। বগা বগা আকাশৰ হাঁহি ভৰা ফাঁকেদি বহু
বতাহৰ পৰশত নামি অহা প্ৰেমসীক কবিয়ে মনুষ্যত্বৰ উৰ্দ্ধদেহত
আৰোপ কৰি হেঁচৰ পত্নিত স্বপ্নীয় প্ৰেমৰ স্থায়ীত্ব ঘোষণা কৰিছে।
প্ৰেমসীক ছেক্সপীয়া পৰিস্থিতিক সহজে স্বীকাৰ কৰি লোৱাৰ মনোভূতি
এটা কবিতাৰ যাজেদি প্ৰকাশ পাইছে:

মই কিন্তু দিন-বাতি
বিবহত কান্দি-কাতি
পৰি ব'ম হাঁহি
চাই ব'ব। তুমি আহি।

কবিতাৰ আত্মবিশ্বাস আছে যে তেওঁৰ গানৰ মূৰত প্ৰেমসী আকৃষ্ট
হ'ব। মাজে-মাজে তেওঁ প্ৰেমিকাক প্ৰত্যাহ্বান জনাইছে:

ইবাব মেথিম
অনন্ত আসন হোৱা কিমান প্ৰবল
আছে এনে ফান্দ মোৰ
তাক যদি পাতি থওঁ মই
কলিজা কুমটি বান্ধি ডোলৰ মূৰত
বিশ্বময় ফুল তোৰ, কুৰোঁতে কুৰোঁতে ততি
বাকু খাই পৰি ব'ব ফান্দৰ মাজত।

‘বীণা’ কাব্য বিবহ আৰু অসম্ভৱ কাব্য। এই অসম্ভৱ
আধ্যাত্মিক অসম্ভৱ আৰু এই আকাংক্ষা ‘the desire of
the moth for the star,’ ৰূপত্বকা চিহ্নস্বৰূপ।

‘অনভূতি’ নামৰ কাব্যগ্ৰন্থখনিত অধিকাংশবী বাৰচৌধুৰীৰ
বিভিন্ন অনভূতিৰ সমন্বয় ঘটিছে। এই গ্ৰন্থখনৰ কেতবোৰ কবিতাত
অতীত্ববাদী আধ্যাত্মিক প্ৰেম, আন কেতবোৰত সমাজ-সংস্কাৰৰ
উৰ্বীণ্ড আহ্বান আৰু আত্মলক্ষিত্যৰ বাঙ ময় প্ৰকাশ ঘটিছে। ‘নবী দোত্ৰা’
কবিতাটোত তেওঁ সাগৰৰ সিপাৰে থকা প্ৰেমসীৰ সৈত মিলন কামনা

কৰিছে। ‘পূৰ্ণানন্দ’ নামৰ কবিতাটোত তেওঁৰ সৰু জুপুৰীটোতেই ‘মহাজীৱন’ৰ অস্তিত্ব উপলব্ধি কৰিছে। এই গ্ৰন্থখনিৰ এলানি কবিতাত কবিয়ে বাণীৰ চুখন পাবলৈ ব্যাকুল হৈ পৰিছে। কিন্তু তেওঁৰ ব্যাকুলতা গভীৰবৰণা গভীৰতৰ হোৱা স্বৰ্গেও বাণীৰ বিমুখতাত কবি বাককৈয়ে ব্যথাহত হৈছে। ‘বিহু’, ‘ভাদ্ৰবৰণ’ প্ৰভৃতি কবিতাত একোটা বিশেষ পৰিস্থিতিৰ বৰ্ণনাত সৃষ্টিকৰ্তাৰ উপস্থিতি উপলব্ধি কৰা যায়। কবিয়ে বিশ্ব-নিয়ন্ত্ৰণ স্বৰূপ উপলব্ধি কৰাৰ প্ৰয়াস কৰিছে এইদৰে :

যি ফালেদি ফুল ফুলে মোৰ

সেই ফালেদি চলে ভোম্বাৰ গোন্ধ

যিখিনিতে মোৰ গীত পৰে ওৰ

তাতেই ভোম্বাৰ জীৱন হয় বন্ধ।

আনহাতে ‘গঢ়া কৰি মোক ঝাড়ুদাৰ’ এটা ভিন্নধৰ্মী কবিতা। ইয়াত কবিয়ে পৃথিৱীৰ ছীনতা-নীচতাবোৰ আতৰাই নিজকে সমাজ-সংস্কাৰক স্বৰূপে কল্পনা কৰি ফলুৰিত পৃথিৱীখনক সুলভ কৰি তোলাৰ এক বিনম্ৰ প্ৰয়াস কৰিছে।

‘অমুভূতি’ৰ শেষৰ কবিতাসমূহ ক্ৰোধ, হতাশ, নিৰাশা, আশা প্ৰভৃতি বিভিন্ন ভাবানুভূতিৰে পৰিপূৰ্ণ। এই কবিতাসমূহত সমসাময়িক সমাজৰ সংঘাত, দোষ, ত্ৰুটি আৰু সমস্যাসমূহৰ প্ৰতিফলন ঘটিছে। এই কবিতাসমূহত এহাতে যেনেকৈ গৌৰৱোদ্ভল অতীত বোম্বুৰনে প্ৰচণ্ড আশাবাদৰ প্ৰদৰ্শন জোৰাব আনিছে, তেনেকৈ বচনাকালৰ জাতীয় চিত্ৰৰ নগ্নতাই নৈৰাশাবাদৰ কুহেলিকাৰে কবিতাসমূহক আবৰি ৰাখিছে।

বক্তব্য: ভূমি কবিতাৰ মূল উপজীব্য হ’ল কবি অধিকাংশীৰীৰ কাহিলি কাহিলি পুৱাতে, জীৱনৰ এবাৰটা বসন্ত গৰাকি আহি প্ৰেম-পিণ্ডৰাত আৱদ্ধ হোৱা বজবাসী কিশোৰীৰ দৈতে হোৱা

ভাৱ প্ৰেমানুভূতি— যিগৰাকী বঙ্গবালাৰ “বিঃছোজল কেঁচুভিষে পূৰ্ণিমাৰ উপচি পৰা সেই মুখ-চন্দ্ৰিমাৰ টিপ হাঁহিটোৰ বিজুলী চমকনিও” উৎখলি উঠিল কবিতা আৰু কবিতা, যিগৰাকী কবিতা এপাৰ নোহোৱা বাওঁ হাতৰ কনিষ্ঠ আঙুলিটিৰ সৈতে বিজুক্ত নিৰলুৰ প্ৰেমত অমোঘ স্ৰষ্টিৰ অৱলম্বনতেই প্ৰাণ পাই উঠিল প্ৰেমাসক্ত ভাৱ সাগৰত বিধৌত নিভাঁজ স্নেহামল অনুভূতি আৰু সিয়েই শ্বেত কবিতাৰ ভাৱত ‘সমজাতীয়’ সহানুভূতি আৰু অনুভূতিৰ ভিতৰেদি প্ৰকৃতিৰ উদাৰ সৌন্দৰ্য অতিক্ৰম কৰি বিবহ-অভিমান আদি নানা অৱস্থাৰ মাজেদি সকলোবিলাক অসন্তোষ হাত এৰাই অনন্তৰ লগত সান-মিহলি হৈ পৰিল।

আনহাতে কবিতা এই অনন্ত প্ৰেমৰ প্ৰেৰণাদাত্ৰী বঙ্গবালাক কবিতা মাথোঁ সাধাৰণ কিশোৰী বা নারী ৰূপতেই কবি-হৃদয়ত স্থান নিদি মহাকবি ডাক্টৰ আজীৱন প্ৰেমৰ উৎস হৈ অস্তঃসজিলাৰূপে বৈ থকা বিয়েট্টীচৰ দৰেই ‘God bearing Image’ ৰূপে স্নেহৰ সৌন্দৰ্য-সাধনাৰে জীৱন-দেৱতা স্বৰূপে মহিমাময়ী ৰূপত অভিযুক্ত কৰি কবিতা-মন্ত্ৰেৰেই হৃদয়ৰ প্ৰীতিভৰা অঞ্জলি বাচি কৰা প্ৰেৰ-সাধনাক্ৰমে সৰল প্ৰেমৰপৰা উৰ্দ্ধতম পণ্ডিত বিকাশ লাভ কৰি বিশ্বজনীন সৌন্দৰ্যৰ সৈতে মিহলি হৈ বিশ্বজনীন দৰ্শনাৰ্থে সাতোটি ধাৰাত বাত্ময় হৈ উঠি জীৱনৰ সৰ্ব্ব যেন সেই প্ৰেমটিকেই শ্বেত আধ্যাত্মিকতাৰ শ্ৰেষ্ঠতম নিদৰ্শন বুলি পৰিসংগতি কৰিলে আৰু সেয়েহে ‘ভূমি’ কাব্যক কবিতাৰ বিশ্বজনীন দৰ্শন বুলি অভিহিত কৰি ড° বাণীকান্ত কাকতিয়ে “সাতোটা বস্ত্ৰৰ সন্নিবিষ্ট পূৰ্বৰ সকলো পোছৰ প্ৰকাশ” হোৱাৰ দৰে ‘ভূমি’ কাব্যৰ “সাতোটা ছন্দত কবিতা কল্পিত বিশ্বনাথৰ বিশ্বসৌন্দৰ্যৰ সাতোটা ৰূপা প্ৰকাশিত হৈছে” বুলি স্বীকাৰ কৰিছে।

সমনাময়িক সমাজৰ সংঘাট তথা সমস্যাবোৰক প্ৰতিকলিত কৰ

‘বেদনাৰ উচ্চা’ৰ কবিতাসমূহ গুণগতভাৱে কিছু নিম্ন মানৰও হ’লেও জাতীয় সচেতনতাৰ এক তীব্ৰ আহ্বান প্ৰতিটো কবিতাতে নিহিত আছে। কবিতাৰ লক্ষণসমূহ বিশ্লেষণ কৰিলে অম্বিকাগিৰীৰ ‘তুমি’ আৰু ‘বীণা’ কাব্যক নিঃসন্দেহে ওখ আসন দিব পাৰি। কিন্তু ‘বেদনাৰ উচ্চা’ত বহু কাব্যিক গুণ শিৰিলি হোৱা পৰিলক্ষিত হৈছে।

‘বেদনাৰ উচ্চা’ৰ কিছু কবিতা উপদেশমূলক। মনুষ্যত্ব পূৰ্ণ বিকাশ সাধন কৰি মানুহক প্ৰকৃত মানুহ হৈ কামৰ মাজেৰে মানৱ জীৱন অৰ্থবহু কৰি তুলিবলৈ কবিয়ে আহ্বান জনাইছে। আনহাতে কিছু সংখ্যক কবিতাত অসমীয়া জাতিৰ সংকট কালৰ একোখনি নগ্নচিত্ৰ পোৱা যায়। সাম্প্ৰতিক কালৰ সংকীৰ্ণ জাতীয়তাবাদী চিন্তা—যাক আমি বিচ্ছিন্নতাবাদ আখ্যা দিব পাৰোঁ—জাতীয়তাবাদৰ সেই সূত্ৰক মন্থন কৰি অম্বিকাগিৰীয়ে নিতাজ জাতীয়তাবাদী চিন্তাধাৰাৰ বীজ সিঁচিছিল। অম্বিকাগিৰীৰ জাতীয়তাবোধ আছিল ভাৰতীয় মহাজাতীয়তা তথা বিশ্বজনীনতাক উপলক্ষি কৰিবলৈহে। আজি জাতীয়তাবাদৰ নাম ললেই মনলৈ আহে প্ৰাদেশিকতাবাদ আৰু প্ৰাদেশিকতাবাদ বুলিলেই বিচ্ছিন্নতাবাদ শব্দটোৱে মনত আউল লগায়। কিন্তু অম্বিকাগিৰীয়ে বিচ্ছিন্নতাবাদ বিচৰা নাছিল; তেওঁ বিচাৰিছিল জাতীয় জীৱনক সজাগ কৰি তুলি বৃহত্তৰ ভাৰতীয় জাতিৰ অঙ্গ হিছাপে বিশ্বৰ দৰবাৰত স্বজাতিক প্ৰতিষ্ঠা কৰিবলৈ। শব্দ প্ৰয়োগৰ তীব্ৰ যত্নকাৰী শক্তিয়ে এই কবিতাসমূহক চেতনা উদ্দীপক কৰি তুলিছে। ‘তহুপৰি এইবোৰত অম্বিকাগিৰীৰ দুৰদৰ্শিতাৰ উমান পোৱা যায়। ‘বেদনাৰ উচ্চা’ৰ সবহ সংখ্যক কবিতাই আধীনোস্তৰ যুগৰ বচনা। চৰিত্ৰস্থলন, ছনীতি, কৰ্মবিমুখতা, অৰ্থ-লোভ, ৰাজনৈতিক অধঃপতনে অনা সাময়িক ক্ৰোধ আৰু অসন্তুষ্টিৰ অভিভাৱিতাই এই কাব্যখনিৰ প্ৰধান আধাৰ।

‘দেশেই ভগৱান’—এই সূত্ৰ কাব্যখনিত কৰি অম্বিকাগিৰীয়ে

দেশমাতৃকাৰ চৰণ বন্দনা কৰিছে। 'অ মোৰ দেশৰ দেশবাসী' নামৰ কবিতাটোৰ পটভূমি বোধহয় ১৯৬২ চনৰ চীনৰ আক্ৰমণ হেতু দেশবাসীৰ স্বাধীনতা তথা অখণ্ডতা বন্ধাৰ দাবী কৰিছিল। কবিয়ে দেশতেই পৰমব্ৰহ্ম ঈশ্বৰৰ অস্তিত্ব উপলব্ধি কৰিছে:

দেশৰ বিহনে জনম নাই

জনম নহ'লে জীৱন নাই

জীৱন হেৰালে ভগৱান নাই

জীৱনতে ইতো ভগৱান পূৰ্ণ প্ৰতিষ্ঠান।

'স্থাপন কৰ, স্থাপন কৰ,' নামৰ দীঘলীয়া কবিতাটিত কবিয়ে তথাকথিত অসমীয়া নেতাসকলৰ অদেশ-প্ৰীতিৰ দৈন্য অজনপ্ৰীতি হীনমন্যতা আৰু বৈষম্য নীতিৰ সন্দেহ আৰু দুৰ্ধাৰ পৰিণতি-সম্পৰ্কে গভীৰ ক্ষেত্ৰ ব্যক্ত কৰি অসমীয়া জনগণক আত্মসচেতন আৰু কৰ্মপটু হ'বলৈ ঐকান্তিক আহ্বান জনাইছে।

বায়চৌধুৰীৰ দেশপ্ৰেমমূলক কবিতা

যমুনা সন্ন্যাসচৌধুৰী

অগ্নিকবি অম্বিকাগিৰী বায়চৌধুৰীদেৱৰ জীৱনৰ আমি ছটা দিশ দেখা পাম— ৰাজনৈতিক আৰু আধ্যাত্মিক । সেইদৰে তেখেতৰ সাহিত্যিক দিশটোতো আমি ছটা কাল দেখা পাম ; প্ৰথমটো হৈছে উগ্ৰ জাতীয়তাবাদী কবি আৰু দ্বিতীয়টো হৈছে আবেগপূৰ্ণ প্ৰেমকবি । ৰাজনৈতিক জীৱনৰ মাজেদিয়ে তেখেতে সাহিত্যিক জীৱন আৰম্ভ কৰে । ‘স্বাৰ্হতি’, ‘আজি বন্দো কি ছন্দেৰে’, ‘বেদনাৰ উচ্চা’, ‘স্থাপন কৰ স্থাপন কৰ’, ‘ডেকা-ডেকেৰীৰ বেদ’, ‘দেশেই ভগবান’, আদি পুথিবোৰ বায়চৌধুৰীদেৱৰ দেশপ্ৰেমৰ জ্বলন্ত নিদৰ্শন ; আনহাতে ‘তুমি’ আৰু ‘বীণা’ কাব্য-ৰচনাৰ মাজেদি কবি বায়চৌধুৰীদেৱ এজন বহস্যবানী কবি হিছাপেহে প্ৰতিষ্ঠাপিত হৈছে ।

বায়চৌধুৰীদেৱৰ দেশপ্ৰেমমূলক কবিতাসমূহ আলোচনা কৰিবলৈ যোৱাৰ আগতে তেখেতৰ ৰাজনৈতিক জীৱন-সম্বন্ধে কিছু জানি লোৱাৰ আমাৰ প্ৰয়োজন হয় । কিয়নো, বায়চৌধুৰীৰ ক্ষেত্ৰত ৰাজনীতিৰ লগত তেওঁৰ সাহিত্যৰ এটা নিবিড় সম্পৰ্ক আছিল । “জননী জন্মভূমিচ স্বৰ্গাদপি গৰীয়সী” — এই কথাৰ বায়চৌধুৰীদেৱে অস্তৰেবে গভীৰভাৱে অনুভৱ কৰিছিল । স্বদেশ আৰু স্বজাতিক সেৱা কৰাই তেওঁৰ জীৱনৰ পবিত্ৰ ধৰ্ম আছিল । ১৯২০ চনত মহাত্মা গান্ধীৰ সংস্পৰ্শলৈ আহি তেখেতৰ কৰ্মময় জীৱন মূৰ্তমান হৈ উঠিছিল । তেতিয়াৰেপৰা দেশমাতৃৰ সেৱাৰ কাৰণে কৰ্ম-জীৱনৰ পাতনি মেৰি বিভিন্ন দিশত দেশসেৱা ব্ৰতত ব্ৰতীয়া হৈছিল । কবিৰ জীৱনলৈ এনে সুহৃৎও আহিছিল যেতিয়া তেওঁ ভবি ধৰৰ কাৰণে ভেটি নোহোৱাকৈ পুত্ৰ-কন্যা-পৰিবাৰৰ সৈতে জীৱন যাপন কৰিবলগীয়া

হৈছিল। তেনেবোৰ মুহূৰ্ত্ততো কবি ভাপি পৰা নাছিল। ১৯২১ চনত তেখেতে অসহযোগ আন্দোলনত নিজৰ জীৱন আহুতি দিছিল। কাৰাবৰণ কালত তেখেতৰ দেহাটো জেলৰ ভিতৰত আছিল যদিও মন আছিল ভবিষ্যত সোণৰ অসম গঢ়াৰ কল্পনাত। চৰকাৰৰ দাসত্ব স্বীকাৰ নকৰাত জেলকৰ্তৃপক্ষই তেখেতক কঠোৰ শাস্তি দিছিল। জেলত পায়খানা সৰা, শিল ভাঙিবলৈ দিয়া আদি টান কাৰণেৰে কৰোঁতে তেওঁৰ মুখত বেজাৰৰ চিন দেখা নগৈছিল। পায়খানা চাকী কৰোঁতে বাঢ়নিৰ তালে তালে তেওঁ মূৰ ধৰি গাওঁছিল :

বীৰ বেশেৰে ধৰ কাড়, ধৰ

জাতিৰ জীৱন কৰ মনোহৰ

সাৰি-পুছি চুকে-কোণে

ব'ত যি আছে জাহি-জাৰ

নহলে যে বিশ্ব সভাত নহৰ তোৰ বচাব ঠাই।

ককালত আক ভৰিত গোহাৰ শিকলি শিকি বাটত শিলঙটি ভাঙোতেও কবিয়ে বং মনেৰে হাতুৰিৰ তালে তালে গাইছিল, “তই জাতিৰ লাগিন শিল, নোৱাৰো বুলিলে নহৰ যে ভাই, টিলতে পৰিব টিল।” জেলৰ ভিতৰত নানা উৎপীড়ন, সহিও কৰি ভাপি পৰা নাছিল। বং হুঙণে উৎসাহিত হৈ মুখে মুখে গীত বচনা কৰি লগৰ বন্দীবোৰকো সান্থনা দিবলৈ চেষ্টা কৰিছিল। এই নিৰ্ভীকতা হয়তো ভগৱানৰ প্ৰতি নাইবা বিদেশী শোষণৰ প্ৰতি কবির এক প্ৰত্যাহ্বান। “বন্দো কি ছন্দেৰে” কাব্যত সন্নিৱিষ্ট তেওঁৰ এটা বিখ্যাত গীতত তেওঁ কৈছে :

এইতো নহয় জেল দিয়া ভাই!

এইতো নহয় জেল দিয়া,

হুং-ধাবাৰে ধূলি-মলি

ধুই নিয়া ভাই, ধুই নিয়া,

এইতো নহয় জেল দিয়া।

....

নাবান্ধণক পাচ পিঠি দি

নবৰ কেৱল বঢ়াওঁ মান

সেইবাবেতো উল্লীড়নেৰে

শুদ্ধ কৰা চিত-হিয়া।

সমসাময়িক ৰাজনৈতিক আৰু সামাজিক পৰিস্থিতিৰ পৰিপ্ৰেক্ষিতত হোৱা নতুন এক পৰিৱৰ্তনৰ মাজতো কবিৰ দৃষ্টিভঙ্গী হৈ উঠিছিল গঠনমুখী। দেশৰ মাহুহক শক্তিমান কৰিবৰ কাৰণেই তেখেতে কৰ্মময় জীৱন-ব্ৰত ল'লে। 'কৰ্ম-গীতিকা' নামৰ কবিতাত তেখেতে লিখিছে :

কৰ কৰ কাম, ধৰ ধৰ কাম—কেৱল কাম, কেৱল কাম,

কামৰ সোঁতত ৰাখ নিমগন দেহ-মন-প্ৰাণ অবিৰাম,

সোণ সোৱাদত ভৰাই তেহে

শুকান হাড়াল মনে-দেহে

জীৱন-বসব প্ৰাচুৰ্যেৰে হৈ উঠিবি শক্তিমান,

দৈন্যতা, দৰিদ্ৰ নাশি দেশ হ'ব সুখ শাস্তিধাম।

বান্ধোঁধুৰীদেৱৰ লেখনিৰ প্ৰধান সুৰটোৱে হ'ল দেশপ্ৰেমমূলক। পৰাধীনতাৰ শৃঙ্খলত আৱদ্ধ চিন্তাশীল স্বাধীন কবি বান্ধোঁধুৰীদেৱে ভৈজোদীপ্ত ভাৱে ১৯০৫ চনত বংগভঙ্গৰ স্বদেশী আন্দোলনৰ সময়ত, ১৯১৭ চনত বৰপেটাত ৱহা 'আসাম এছোচিয়েচন'ৰ অধিবেশনত আৰু ১৯২৬ চনত পাণ্ডু কংগ্ৰেছ অধিবেশনত গোৱা গীতকেইটিতে কবিৰ দেশপ্ৰেমৰ স্তূহ সৱল মনৰ পৰিচয় পোৱা যায় :

আজি বন্দে। কি হৃদেৰে সমাগত বিৰাট

নবনাবান্ধণ ৰূপ

নবনাবান্ধণ ৰূপ

পঙ্কিল পৰাধীন কুৰ্খিত চিত-মন

নাই ফুল-চন্দন - ধূল

নাই ফুল-চন্দন-ধূল...”।

এইজন আদৰ্শবাদী কবিৰ কোনো লেখনিয়ে “হাঁহি-ধেমালিৰ ভাগব জ্বোৱা গান” নহয়, তেখেতৰ প্ৰত্যেক লেখনিয়ে ‘হুণ্ড জীৱন চকোৱা অপোৱা বজ্জু নিনাদ তান’হে। বারচৌধুৰীদেৱৰ জীৱনটো আছিল এক ভয়াবহ ঘণীৰাম। ইয়াৰ উত্তাল ওৰফোৰাত প্ৰত্যহ তেওঁৰ স্বদেশপ্ৰেমৰ কবিতাবাহিনী মহিমামণ্ডিত নকবাকৈ থকা নাই। অম্বিকাগিৰী বারচৌধুৰীৰ অন্তৰখন আছিল এক বিৰাট অটুঙা। অনাচাব-অবিচাব সকলো আক্ৰমণৰে পূৰি হাঁহি কবি নিব। কবিৰ বুকুৰ জুয়ে তেওঁৰ স্বদেশপ্ৰেমমূলক কবিতাক উজাল কৰিছে, এক উজাল বক্তৃতা প্ৰদান কৰি নকশালী কৰিছে :

জাগ, জাগ, জাগ ভাৰত সন্তান হিন্দু-মুছলমান।

মুক্তি নথ্য বাজে গাজে ভেটি

লক্ষ ভাৰতৰ হিৰাৰ তেজোদি

বজ্জিত হোৱা জালিহানাবাগ।

জালিহানাবাগৰ হত্যাকাণ্ডই আন আন কবি-সাহিত্যিকক আকৰ্ষণ কৰাৰ দৰে বারচৌধুৰীদেৱকো কৰিছিল। সামাজিকেই হওক বা ৰাজনৈতিককৈ হওক, অবিচাব, অত্যাচাৰ নীৰৱে সহ্য কৰিবৰ কাৰণে অম্বিকাগিৰী বারচৌধুৰীদেৱৰ জন্ম হোৱা নাছিল। ব্যক্তিগত বা সামাজিক ভাৰত মানুহৰ যি মুখা লিখা আচৰণ, তাৰ বিপক্ষে তেওঁ মাত্ৰ নিৰ্দিষ্টকৈ নাৰাকিছিল। ‘মই বিপ্লবী, মই ভাণ্ডাৰী’ নামৰ কবিতাত ইয়াৰেই প্ৰতিফলন শুনা যায় :

পদ-বৰ্ধদা ক্ষমতাৰ খকে

মানৱীয়তাক গিলে ডিঙিলৈকে,

আত্মাৰ ক্ষুধা ভৰিবে মোহাবি
 যৌনক্ষুধাৰ পিলাচী বাপত মত্ত,
 কৰ্ত্তব্যৰ গেড়ি তল কৰি
 বলিয়া চিঞৰ কেৱল দাবীৰ স্বৰ ;

ভাতেনেকি মোৰ তোলে'। তাণ্ডৰ বিপ্লৱ তোলে'। মোৰ ।

অসমৰ ষাটি পানী বান্ধ, প্ৰত্যেক ধূলিকণাই বান্ধচৌধুৰীদেৱৰ
 বৰ আপোন আছিল । অসমী আইক তেওঁ ভৌগোলিক সীমাবে
 আৱৰা এখন দেশ বুলি কেতিয়াও ভবা নাছিল । অসম মাতৃক
 তেওঁ জীৱন্ত মাতৃৰূপেই কল্পনা কৰিছিল ; সেইকাৰণেই দেশৰ প্ৰতি
 তেওঁৰ ইমান আস্থা, ইমান আত্মগত । 'দেশেই ভগবান' নামৰ
 কবিতাত তেওঁ লিখিছে :

দেশতেই পাঠ জন্ম-জীৱন,

লালন-পালন, ভাষণ-ভূষণ

ধৰ্ম-কৰ্ম, চিন্তা, সাধন,

দেশ এৰি মোৰ একো নাই ।

১৯৬২ চনত চীনে ভাৰত আক্ৰমণ কৰা প্ৰতিবোধ কৰিবৰ
 কাৰণে বান্ধচৌধুৰীদেৱে ডেকা অসমক আহ্বান জনাইছিল । দেশৰ
 সেই সন্ধিক্ষণত দেশবাসীয়ে নিজৰ ক্ষুদ্ৰস্বার্থ ত্যাগ কৰি, বিৰোধ-
 বিবাদ, দুৰ্বলতা সকলো পাহৰি যুদ্ধক্ষেত্ৰত নামি দেশৰ স্বাধীনতা
 ৰক্ষা কৰিলেহে আমাৰ কৰ্ত্তব্য পূৰণ কৰা হ'ব :

ভীষ্মপ্ৰতিম বজ্জকঠোৰ প্ৰতিজ্ঞাবে,

হিমগিৰিধৰৰ অটল দৃঢ়তাবে,

এই দায়িত্ব পালন কৰোঁতা

ভাৰত সন্তান ভাৰতবাসীত বাদে

আন কোনো নাই—আন কোনো নাই ।

‘মইয়ে কবিতা’ ‘মইয়েই কবিতা লাগিছ’—এনে ভাবত মগ্ন হৈ বান্ধোখুৰীয়ে অকণো বিচলিত নোহোৱাকৈ তীব্ৰ গতিৰে তেওঁক লৈ আহিল। তেখেতৰ এই গতিত সংসাৰৰ কোনো ছন্দ-সাহিত্য, নিন্দা পৰিহণাই বাগৰ সৃষ্টি কৰিব পৰা নাছিল। তেওঁ উপলব্ধি কৰিছিল যে কেৱল কামৰ জৰিয়তেহে মানুহৰ নিজৰ আৰু দেশৰ সত্যৰ অত্যাৱহুঁকৰ্য্য কাৰ্য সাধন হয়। সেই কাৰ্য বিমানেই কটকট নহওক কিয়, সেই কাৰ্যৰ মাৰ্গেৰেহে জীৱনৰ চৰম উৎকৰ্ষ সাধন হয়। “গুণা মোক কবি ৰাঙুৱাব” কবিতাত তেওঁ গাইছে:

হেবা বিশ্ব কৰ্মকাৰ !

ভোম্বাৰ কৰ্মবোৰ হাতুৰিৰে

পিটি পিটি মোক ভাঙি তুৰিতিৰে

গঢ়ি তোলা কবি বিশ্বৰ ৰাঙুৱাব

হেবা বিশ্ব কৰ্মকাৰ।

বান্ধোখুৰীদেৱৰ গোটেই জীৱনটোৱেই সংগ্ৰামময়: সেই ভাবেই তেওঁৰ ৰচিত কবিতা, প্ৰবন্ধবোৰত ঠাই পাইছিল। কবিয়ে নিজেই এঠাইত কৈছিল, “কোনোবাই যদি মোৰ লিখাবিলাক কোনো কাব্যিক বা সাহিত্যিক মূল্য নাই বুলি পুৰি ছাই কৰিও পেলাই দিয়ে, তাত মোৰ মুঠেই আপত্তি বা প্ৰতিবাদ কবিতাৰ কাৰণ নাই। কিন্তু কোনোবাই যদি কয়, মোৰ দেশ-সেৱাত আন্তৰিকতা নাই, নিঃস্বার্থতা নাই, তেন্তে মই প্ৰচণ্ডভাৱে তাৰ বিৰুদ্ধে কেব পাতি উঠিম……” এই কথাকেইবাৰৰ মাৰ্গেৰে বান্ধোখুৰীদেৱৰ দেশৰ প্ৰতি থকা দেশ-প্ৰেমৰ জীৱন্ত ৰূপ প্ৰকাশ পাইছে। দেশ-সেৱা আৰু সমাজ-সেৱা— এই ধৰ্ম পালনৰ কাৰণে জীৱন প্ৰতিজ্ঞা কৰি সকলো ছন্দ-কষ্ট, নিন্দা-ভিৰন্ধাৰ নীৰৱে মূৰ পাতি লৈছিল। বান্ধোখুৰীদেৱৰ হঠাৎ হোৱা পাবত পৰা নেতা নহয়। তেওঁ এজন

কঠোৰ সাধক। প্ৰাণসাত বিভোল হোৱা আৰু নিন্দা-ভিষ্মাবত প্ৰতিহত হোৱা বিশ্ব লোক ভেঁও নাছিল। “মই জীৱননীতিক মানৱ নীতিক” নামৰ কবিতাত ভেঁও প্ৰাঞ্জল ভাষাত এই ভাবেই ব্যক্ত কৰিছিল :

‘বহুতেই কয়
মই হেনো এটা
‘মন্ত’ ধূমা বাজনীতিক,
কিন্তু মইতো নহওঁ এতিমমানো বাজনীতিক,
মই জীৱননীতিক, মানৱনীতিক
অসীম অপৰ মহামানবীয়
জীৱন সেৱাই মোৰ প্ৰতীক।’

‘বেদনাৰ উচ্চা’ নামৰ কবিতা পুথিখনিৰ ভিতৰত থকা ‘কৰ্ম-নীতিক’ নামৰ গীতটোৰ মাজেৰে কবিৰ মহান দৰ্শনৰ পৰিচয় পোৱা যায়। কৰ্মশক্তিৰ কৰুচ নিকি কৰ্তব্যৰ হেঁদান তুলি জাতিক “বলা ভাই আঙুৱাই” বুলি এখন অতি উচ্চ, অতি উন্নত, অতি সুন্দৰ ঠাইলৈ নিবলৈ আহ্বান জনাইছে। য’ত “দীনতা, নীচতা, ভীকতা, হীনতা, হিংসাৰেব সমূলি নাই” তেনে এক সমাজৰ সৃষ্টি কৰাই বায়চৌধুৰীদেৱৰ কৰ্মজীৱনৰ মহা অভিযান আছিল।

বায়চৌধুৰীদেৱৰ দেশপ্ৰেমৰ অমূল্যভূতি বৰ তীব্ৰ আছিল। দেশৰ দুৰ্দশা দেখি তেওঁ অতি যত্না অমূল্য কৰিছিল। বঞ্চিত আৰু অজ্ঞ সকলৰ প্ৰতিও তেওঁ সহানুভূতিশীল আছিল; আৰু সেই কাৰণেই তেওঁ ডেকা-শক্তিক সন্মান আহ্বান জনাইছিল। ডেকা-শক্তিৰ উদাসীনতাই তেওঁক বিবক্ত কৰে যদিও ডেকাশক্তিৰ ওপৰত তেওঁ যথেষ্ট আশা ৰাখিছিল। অসমৰ দুৰূহ-বুৰতীয়ে ‘কৰ্ম-বিজয় লক্ষ্য বজাই জীৱনটো নতুন কৰ, এলাহ এৰি কামত ধৰ, জীৱনটো তোৰ

হিৰাট কব' বুলি বাল্লচৌধুৰীয়ে উদাত্ত বাণী জনাইছিল :

‘কম’বিশুদ্ধ এলেক্সাণ্ডাৰ এফোন্দানিড ভবি থকা

ভেম ভাণ্ডাৰ আৱৰ্জনা

কৰ্মধাবাৰ দীপ্ত লিখা অলাই দে

অলাই দে।

অনিকাগিৰী বাল্লচৌধুৰীদেৱৰ জীৱনটো আছিল এটা ~~অসম~~ গিৰি। অসমৰ অস্ত্ৰনিঃসৃত ভাৱধাৰাই জীৱন্ত মূৰ্ত্তি লৈ তেখেতৰ লিখনীৰ মাজেৰে প্ৰকাশ পাইছিল। তেওঁৰ জীৱিত কাল হোৱাত দেশ-স্নাত্ব পৰাধীনতাৰ অন্ধকাৰত তেওঁৰ দেশপ্ৰেমমূলক কবিতা আৰু গীতবোৰে অসমৰ তেকা-শক্তিক অল্পপ্ৰেৰণা যোগাইছিল। তেখেতৰ বিশাল অন্তৰত পৃথিৱীৰ সকলোৰে কাৰণে ঠাই আছিল।

‘শান্তি-বিহীন কৰ্মধাবাত

ডেক-টুপি ভোৰ ঢালি ঢালি

সোপ-সাকৰা কবি,

অসমজমিৰ ধূলি-বালি

পথাৰ কেখন বীৰ দাপেৰে

ভোল সোপেৰে পঢ়ি।

বাল্লচৌধুৰীদেৱৰ সমূহ সাহিত্যই বিজয়মুখী। জাতিক সংচেতন আৰু জাগ্ৰত কৰিবলৈ তেখেতে তীব্ৰভাৱে আপ্ৰাণ জনাইছিল। সেই আপ্ৰাণ কঠোৰ হৈছে নে নাই সেইবোৰ চাফলৈ তেওঁৰ সময় নাছিল। মিঠা মিঠা কাব্যিক শব্দৰ খেল খেলা কবিৰ কায় নহয়। তেওঁ যি কাম হাতত লৈছে, তাৰ ভূমিকা অতি কঠিন। তাত মিঠা-কোমল অল্পভূমিৰে ঠাই নাপায়। তেওঁৰ অল্পভূমি আৰু অভিন্ন প্ৰকাশৰ কাৰণে তেওঁ কঠিন-কঠুৰা শব্দেৰে বাচি লৈছিল। অনিকাগিৰী বাল্লচৌধুৰীদেৱৰ কবিতাৰ ভাৱাত সংকুচিত আৰু ঠাই বৃদ্ধি সাধনী আৰু কবিতা বৰ প্ৰেৰণ কৰা শব্দসম্ভাৰৰ অধিকতৰ চৰংকাৰ

কাব্যিক ব্যক্ত্যনাৰ পৰোভব দেখা যায় ভেবেভব লিখনীসমূহ
জীৱন্ত আৰু মৰ্মস্পৰ্শী। দেশপ্ৰেম হৈছে মানৱ জীৱনৰ সৰ্বোৎকৃষ্ট
পৰিচয়; অধিকাণ্ডী বায়চৌধুৰী হৈছে দেশপ্ৰেমৰ এক অমিৰাণ
শিখা।

‘ভাতি গুৰি কৰা ধুমুহা আহিছে আহক
বিশ্বাশৱদে বজ্জ গাজিছে গাজক
আগ্নেয়গিৰি উদ্ধা উৰিছে উৰক
ভূমিকম্পত ধৰিত্ৰী কাটিছে কাটক
আকাশলত্বী প্ৰলয় নাচিছে নাচক
দৈত্য-দানৱ শত্ৰু নামিছে নামক।’

গোটেই জীৱন সংগ্ৰাম কৰা অধিকাণ্ডী বায়চৌধুৰীদেৱৰ ৭জখী
ভাষাৰ এইয়া দেশপ্ৰেমৰ এক জলন্ত নিদৰ্শন।

পরিমিষ্ট

। গীত ।

বন্দো কি হুলেবে : পঁচিশটা গীতৰ সংকলন; ৰচনা ১৯০৫ খ্রী : :
 প্ৰথম প্ৰকাশ ১৯৫৮, গুৱাহাটী।

। কবিতা ।

ভূমি : ৰচনা—১৯০৭, বৰপেটা প্ৰথম প্ৰকাশ ১৯১৬, ডিব্ৰুগড়।
 বীণা : ৰচনা—১৯০৭, বৰপেটা; প্ৰথম প্ৰকাশ ১৯১৬, ডিব্ৰুগড়।
 অজুত্বতি : ৰচনা—১৯১০-১৯৫৪; ৬১ টা গীতৰ সংকলন, প্ৰথম প্ৰকাশ
 ১৯৫৪, গুৱাহাটী।
 স্থাপন কৰ, হান কৰ : দুটি গীতৰ সংকলন, প্ৰথম প্ৰকাশ ১৯৫৮
 গুৱাহাটী।

বেশনাৰ উকা : ৪৬ টা কবিতাৰ সংকলন; ৰচনা— ১৯২০-১৯৬০ :
 প্ৰথম প্ৰকাশ ১৯৬০, গুৱাহাটী।

দেখেই ভগবান : প্ৰথম প্ৰকাশ ১৯৬২, গুৱাহাটী।

। নাটক ।

জয়জয় বধ : পৌৰাণিক নাটক; ৰচনা—১৯১২, বৰপেটা; প্ৰথম
 প্ৰকাশ ১৯৬১, গুৱাহাটী।

কল্যাণময়ী : ১৯১১—১৯১৪, বৰপেটা; আৱাহনত প্ৰকাশিত।

। বিবিধ-ৰচনা ।

বিশ্বনাট্য : কলক নাট : ১৯১৯; প্ৰথম বহুৰ চেতনাত প্ৰকাশিত।

বিগ্ৰহৰ শেষ : চেতনাত প্ৰকাশিত।

কবাগী মহিলাৰ উক্তি : নাটকীয় কবিতা; সপ্তম বহুৰ, তৃতীয় সংখ্যা;
 আসাম বান্ধৱত প্ৰকাশিত।

একোক্তি : সপ্তম বহুৰ, তৃতীয় সংখ্যা, আসাম বান্ধৱত প্ৰকাশিত।

ধূনপেচ : নাট্যলীলা ; অষ্টম বহুব দ্বাদশ সংখ্যা, আসাম বাহুবৃত্ত প্রকাশিত ।

ঐবামচন্দ্র আৰু ভাবা : বেডিঅ' নাট ; বচনা— ১৯৬৫ ।

অৰ্গ-মৰ্ত্য ডাক বিভাগ : কপালক বচনা, আসাম বাহুবৃত্ত দ্বিতীয় বহুব
প্রথম সংখ্যাবলম্বা প্রকাশিত ।

॥ গদ্য-সম্ভাৰ ॥

জগতৰ শেষ আদৰ্শ আৰু বিশ্ব শান্তি স্থাপনৰ পথ : বচনা— ১৯১৪ ,
প্রথম প্রকাশ ১৯১৬, ডিব্ৰুগড়, পিছত আহুতিৰ
অন্তৰ্গত ।

আহুতি : বচনা— ১৯১৪—১৯৫০ খ্রী , ৪১ টা প্রবন্ধৰ সংকলন ;
প্রথম প্রকাশ ১৯৫৩, গুৱাহাটী ।

শতধাব : বচনা— ১৯২৩ খ্রী , গুৱাহাটী ।

ডেকা-ডেকেবীৰ বেদ : বচনা— ১৯৩৫-৪০ খ্রীঃ, প্রথম প্রকাশ
১৯৫২ খ্রীঃ, গুৱাহাটী ।

ভাৰতীয় স্বৰাজ আৰু অসমীয়া স্বৰাজ . প্রথম প্রকাশ ১৯৩৪ খ্রীঃ,
পিচত আহুতিৰ অন্তৰ্গত ।

আধীন পঞ্চায়ত বাহুবৃত্তনৰ আধুনিক আঁচনি : প্রথম প্রকাশ
১৯৪২ খ্রীঃ, গুৱাহাটী ; ডেকা-ডেকেবীৰ বেদৰ অন্তৰ্গত,
পিচত দ্বিতীয় সংস্কৰণ ১৯৫৮ খ্রীঃ ।

আত্মবলী বাহিনী গঠন : প্রথম প্রকাশ ১৯৪৭ খ্রীঃ, ডেকা-ডেকেবীৰ
বেদৰ অন্তৰ্গত, পিচত দ্বিতীয় সংস্কৰণ ।

॥ সম্পাদিত গ্রন্থ ॥

সাহিত্য-মণ্ডলী : ঐমতী শুচিব্ৰতা বাহুবৃত্তনৰ সৈতে যুটীয়াভাবে
সম্পাদিত ; প্রথম প্রকাশ ১৯৫১ খ্রীঃ, গুৱাহাটী ।

॥ অপ্ৰকাশিত বচনা ॥

বেণু : গীতৰ সংকলন ।

(৭)

মোৰ দাদা : অগ্নীৰ শিখীলক্ষ্যে বাৰচৌধুৰীৰ জীৱনী ।

বন্দিনী ভাবত : নাটক, বচনা— ১৯০৪ খ্ৰী.; শুৱাহাটী ।

ভক্ত-গোবৰ বা শিখীলক্ষ্যৰ দান পৰীক্ষা : বচনা— ১৯১১ খ্ৰী.; বৰপেটা ;

যাজ্ঞা গীতিমাট্য ।

মোৰ জীৱনৰ ধুমুহা এছাটি : অসমবানী, অসম বাতৰি, বাৰেখেহু আদিত

প্ৰকাশিত প্ৰবন্ধ-সঙ্কলন ।

॥ প্ৰকাশিত বিবিধ প্ৰবন্ধ ॥

॥ চতুৰ্থাংশ প্ৰকাশিত ॥

মাধৱদেৱ : ১য় বছৰ, তৃতীয় সংখ্যা ।

জেল কাহিনী : ৪ৰ্থ বছৰ, ৮ম সংখ্যা ।

দন্দুৱাবজোহ সংশোধনৰ প্ৰস্তাৱনাৰ বিষয়ে ৪ৰ্থ বছৰ, ১০ম সংখ্যা ।

শ্বৰাজ : ৫ম বছৰ ৪ৰ্থ সংখ্যা আৰু ১১শ সংখ্যা ।

হিন্দুৰ জাতিভেদ : ৫ম বছৰ, ৫ম সংখ্যা ।

জগতবাপী শাস্তিৰ প্ৰথম খণ্ড : ৫ম বছৰ, ৫ম সংখ্যা ।

কুটিছ-পণ্য বজাৰ : ৫ম বছৰ, ৫ম সংখ্যা ।

অসমীয়া লোকৰ সংখ্যা : ৫ম বছৰ, ৫ম সংখ্যা ।

জাতীয় ভাষা : ৫ম বছৰ, ৬ষ্ঠ সংখ্যা ।

আসামৰ চেকাছ : ৫ম বছৰ, ৭ম সংখ্যা ।

বৰপীত ৪ ৫ম বছৰ, ৭ম সংখ্যা ।

হিন্দু আৰু মুছলমান ৰাজ : ৫ম বছৰ, ১০ সংখ্যা ।

হিন্দুৰ উন্নতিৰ অন্তৰ্ভাৱ কোন ? : ৫ম বছৰ, ১১শ সংখ্যা ।

অসমীয়াৰ বেকাৰ সমস্যা : ৫ম বছৰ, ১১শ সংখ্যা ।

মহাত্মাৰ কথা : ৬ষ্ঠ বছৰ, প্ৰথম সংখ্যা ।

মহাত্মাৰ বাণী : ৬ষ্ঠ বছৰ, প্ৰথম সংখ্যা ।

মহৎলোক সম্বন্ধে কিছু কথা : ৬ষ্ঠ বছৰ, প্ৰথম সংখ্যা ।

আমেৰিকা আৰু জাপানৰ কথা : ৬ষ্ঠ বছৰ, প্ৰথম সংখ্যা।

চীনৰ ধ্বংস : ৬ষ্ঠ বছৰ, প্ৰথম সংখ্যা।

নিবন্ধুৱা সমস্যা : ৬ষ্ঠ বছৰ, ৪ৰ্থ সংখ্যা।

ভাৰতৰ ক্ৰম-দৈন্য : ৬ষ্ঠ বছৰ, ৪ৰ্থ সংখ্যা।

বিজ্ঞানৰ টোকা : ৬ষ্ঠ বছৰ, ৪ৰ্থ সংখ্যা।

পাৰ্লামেণ্টৰ লৰ্ড সভাত ভাৰত সত্ত্বকে কথা : ৬ষ্ঠ বছৰ, ৪ৰ্থ সংখ্যা।

পঞ্জাবত শিখবিলাকৰ অবস্থা : ৬ষ্ঠ বছৰ, ৭ম সংখ্যা।

আমি যুঁজিবলগীয়া শত্ৰুশক্তি : ৬ষ্ঠ বছৰ, ৭ম সংখ্যা।

হিন্দুজাতি আৰু স্বৰাজৰ যোগ্যতা : ৬ষ্ঠ বছৰ, ১০ সংখ্যা।

আত্মপ্ৰতিষ্ঠা আৰু আত্ম-অধিকাৰ : ৬ষ্ঠ বছৰ, ১১ নং সংখ্যা।

অসমীয়া হিন্দু মুছলমান : ৭ম বছৰ, ১০ম সংখ্যা।

অসমত কংগ্ৰেছ মহাসভা : ৭ম বছৰ, ১০ম সংখ্যা।

কংগ্ৰেছ মহাসভাৰ অধিবেশনৰ লগত অসমীয়াৰ মান-ইজ্জতৰ সম্বন্ধ :
৭ম বছৰ ১১নং সংখ্যা।

দেশৰ বৰ্তমান বাৰ্জনৈতিক অৱস্থা : ৭ম বছৰ, ১১নং সংখ্যা।

অসমীয়া সংৰক্ষণী সভাৰ স্থাপনৰ আৱশ্যকতা কিয় হ'ল? : ৭ম
বছৰ, ১১ নং সংখ্যা।

॥ আৱাহনত প্ৰকাশিত ॥

তুৰ্গীপূৰ্ণা অসমীয়াৰ কিয় জাতীয় উৎসৱ নহয় : ২য় বছৰ, ১১নং সংখ্যা।

॥ আপাত-বাক্যত প্ৰকাশিত ॥

অসমীয়াৰ আত্মকথা : ৭ম বছৰ, ৩য় সংখ্যা।

শব্দ-বিদ্যা সংস্কৃত টোল : ৭ম বছৰ, ৪ৰ্থ সংখ্যা।

আসামত আকাল : ৭ম বছৰ, ৭ম সংখ্যা।

গোৱালপাৰা অসমীয়াৰ নে বঙালীৰ : ৭ম বছৰ, ৭ম সংখ্যা ।

দেশৰ কথা : ৭ম বছৰ, ৬ষ্ঠ, ৭ম আৰু ৮ম সংখ্যা ।

বিভিন্ন প্ৰবন্ধ : ৭ম বছৰ, ১১শ আৰু ১২ শ সংখ্যা ।

॥ অসমীয়া বাতৰিত প্ৰকাশিত ;

অসমত সঙ্গীত-চৰ্চা-সম্পৰ্ক : ২ আৰু ৩, ১৮৫৩ পৃষ্ঠা ; জুন, ১৯৩১, বী : ।

॥ অসমত বাতৰিত প্ৰকাশিত ॥

মই লিখো কিয় ? : বুধবাৰ, ২ মাৰ্চ, ১৯৬৬ চন ।

অসম সমস্যা : বগা সমস্যা : বুধবাৰ, ১ জুন, ১৯৬৬ বী : ।

॥ দৈনিক অসমত প্ৰকাশিত ॥

ড° কাকতিৰ পুণ্য-স্মৃতি : ১৫ নবেম্বৰ, ১৯৬৫ বী : ।

॥ অসম বাণীত প্ৰকাশিত ॥

ভাৰতৰ স্বাধীনতা যুদ্ধত দেশাত্মবোধক সঙ্গীতৰ ভূমিকা :

১৭ জাৰুৱাৰী, ১৯৫৮ বী : ।

ডাক্তৰ দাদাক স্মৰণ কৰি : ১২ ডিচেম্বৰ, ১৯৫৮ বী : ।

“আক্ৰমণ” বনাম “আত্মৰক্ষা” : ১৯ আগষ্ট, ১৯৬০ বী : ।

॥ লিখিত ভাষণ ॥

অসম সাহিত্য সভাৰ সঙ্গীত সন্মিলনৰ সভাপতিৰ অভিভাষণ :

শিৱসাগৰ, ১৯৫৫ বী : ।

অসম সাহিত্য সভাৰ একবিংশতম অধিবেশনৰ সভাপতিৰ অভিভাষণ :

মাৰ্ঘেৰিটা, ১৯৫০ বী : ।

হাজিৰ পৰিৱৰ্তনৰ সভাপতিৰ অভিভাষণ : গোৱালপাৰা, ১৯৫৪ বী : ।

(৫)

॥ ইশ্বাজী গ্ৰন্থ ॥

Songs of the Cell : Guwahati, 1942,

translated by Dr. Banikanta Kakati
and Dr. Birinchi Kumar Barua.

Final Goal of A Man and Lasting Peace :

Guwahati, 1960,
translated by Dr. Mahendra Bora.

